ALBERTO MORAVIA

MASCARADA

în româneşte de NICULINA BENGUŞ

Editura UNIVERS Bucureşti—1971
Coperta de *Anton Perussi*
ALBERTO MORAVIA - *La Mascherata*
dai. vol. Romanzi brevi, VI-a edizione, (1969) ; *L'Epldemia*, III-a edizione (1958)
(C) Valentino Bampiani Editors Milano
Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UMIVER

SMASCARADA

DUPĂ APROAPE zece ani de crîncen război civil, naţiunea de peste ocean despre care e vorba, decimată, sărăcită, istovită, îşi încredinţase soarta în mîinile generalului Tereso Arango.

Pe cît de curajos, pe atît de abil, Tereso era supravieţuitorul şi învingătorul unui şir de vreo cinci-şase generali care, fiecare în fruntea armatei sale, îşi disputaseră puterea în timpul acelor grei ani de lupte intestine.

Tereso era un om cu gusturi simple, cazone, ca să nu spunem chiar rudimentare. Înalta societate din capitala ţării anevoie s-ar fi putut lăuda că 1-a văzut vreodată mai de aproape, cu excepţia sărbătorilor patriotice sau a parăzilor militare. Saloanelor, recepţiilor din lumea bună, Tereso le prefera cîte o masă intimă cu vechi camarazi de arme, luptele de cocoşi, coridele, spectacolele de teatru popular sau chiar vreo carte bună de istorie ori muzica lascivă a vreunei orchestre de ghitare. Aşa se şi explică de ce Tereso — cu firea lui simplă şi ursuză — se încăpăţîna să refuze de mai mulţi ani, şi cu toată hotărârea, invitaţiile ducesei Gorina, cea mai celebră, mai bogată şi mai ospitalieră dintre nobilele doamne ale acelei ţări. Numai că, la rîndul ei, Gorina îşi jurase să înfrîngă cu orice preţ mizantropia lui Tereso ; şi văzînd că laudele şi cuvintele mieroase nu aveau nici un efect, îşi puse în cap să descopere punctul vulnerabil al

generalului. Căci, în ciuda virtuţilor sale, Tereso era totuşi om şi trebuia deci să aibă şi el un punct slab. De fapt, sub un orgoliu teribil şi nestăvilit, Gorina ascundea o şiretenie plină de bonomie, dar pătrunzătoare. Aşa încît nu-i trebui prea mult să descopere că Tereso, atît de intrepid în război, putea fi dezarmat cu uşurinţă de o singură privire a unei femei care s-ar fi întîmplat să-i placă ; şi mai ales că, în momentul acela, era îndrăgostit de Fausta Sanchez, o foarte tînără văduvă, una dintre cele mai frumoase femei din lumea bună. Ducesa o invită aşadar pe Fausta acasă la ea şi se retraseră împreună pentru cîteva ceasuri în budoar. Rezultatul acestei discuţii fu că, după cîteva zile, la o recepţie diplomatică, Tereso se pomeni iarăşi invitat de Gorina.

Tereso o dispreţuia pe Gorina, în care vedea întrupate orgoliul, ignoranţa, corupţia şi deşertăciunea caracteristice vechii nobilimi a ţării. Răspunse deci ca de obicei : anume că regretă, însă treburile statului îl împiedică cu desăvîrşire să-şi îngăduie vreo distracţie de felul aceleia la care îl invita. Indiferentă şi distantă, Gorina spuse în treacăt, şi ca din întîmplare, că desigur, acest refuz al său avea s-o mîhnească pe marchiza Sanchez, care nutrise speranţa că-1 va putea întîlni la recepţie.

La auzul acestui nume, Tereso, care de luni de zile alerga în zadar după Fausta, simţi cum, în ciuda vîrstei şi *a* experienţei, inima începe să-i bată tinereşte.

— Dar ce vă face să credeţi că prezenţa mea ar putea să-i facă plăcere marchizei ? întrebă el imprudent.

—- Cui nu i-ar face plăcere prezenţa excelenţei-voas- tre ? răspunse Gorina mai degrabă cu aerul că-i serveşte o lecţie decît că l-ar flata

.Tereso îşi muşcă buzele şi răspunse tăios că dacă Fausta ţine într-adevăr atît de mult să-1 vadă, n-are decît să vină la palat, în orele de audienţă, şi are să fie primită imediat. Ducesa răspunse însă că, într-adevăr, Fausta îşi pierduse soţul, dar că mai avea şi un frate ; şi cum putea crede oare Tereso că fratele i-ar fi îngăduit Faustei să păşească pragul acelei reşedinţe, care se

dovedise fatală reputaţiei atîtor femei ? Era mult prea cunoscută fascinaţia pe care Tereso o exercita asupra femeilor pentru ca fratele Faustei să accepte ca aceasta să înfrunte i n asemenea risc. „Am priceput, îşi zise Tereso, pentru început, preţul Faustei e participarea mea la recepţie." Spuse deci că era de acord, avea să ia parte la petrecere. Cu atît mai mult, adăugă el cu ingenuitate, cu cît tocmai trebuia să se ducă pînă la Antigua, un orăşel nu prea depărtat de vila în care avea să aibă loc recepţia Gorinei ; avea să profite de ocazie pentru a face o escapadă şi pînă la vila ei. Cu aceste ultime cuvinte, Tereso îşi închipuia că o descumpănise oarecum pe Gorina, ascunzîndu-i adevăratele motive care-1 determinaseră să-i accepte invitaţia. Dar Gorina îşi spuse că, în sfîrşit, peştele muşcase din momeală.

Realitatea era că Fausta, de altminteri în înţelegere cu fratele ei, se hotărîse încă mai de mult să devină amanta lui Tereso. Ştia însă că bărbaţii, şi mai ales cei puternici, acordă lucrurilor pe care le rîvnesc o valoare cu atît mai mare cu cît acestea par mai greu de dobîndit. Dacă s-ar fi lăsat invitată de Tereso la palat sau în vreun pavilion de-al lui de vînătoare, ar fi însemnat să compromită încă de la început legătura, sortită să devină astfel o aventură trecătoare, asemănătoare tuturor celor ce o precedaseră. Fausta acceptase deci cu multă bucurie să se consulte cu Gorina ; iar aceasta o sfătuise să aştepte recepţia pe care o dădea de obicei în fiecare an, în aceeaşi perioadă, la vila ei de la ţară. In timpul acestei recepţii, după multe tergiversări, Fausta avea să-i dea de înţeles lui Tereso că nu-i era cu totul indiferent. Apoi, cele două femei aveau să manevreze în aşa fel încît să-1 ţină tot timpul într-o stare de încordată aşteptare şi dorinţă, şi în felul acesta să obţină de la el cît mai multe avantaje posibile.

Astfel, recepţia devenea o încrucişare de interese. Prin faptul că generalul acceptase să participe la recepţie, ducesa îşi satisfăcea, în sfîrşit, o veche şi pînă atunci mereu neîmplinită ambiţie de amfitrioană.

Fausta avea să-şi poată întinde în voie plasa. Fratele său, Manuele, se gîn- dea că era un moment prielnic pentru a-i smulge generalului anumite favoruri care pînă atunci îi fuseseră refuzate cu încăpăţînare. Iar Tereso îşi făcea socoteala că va izbuti totuşi s-o cucerească pe Fausta. Şi, în ultima clipă, la toate aceste intrigi se mai adăugă una, mai complicată decât toate, cea urzită de şeful poliţiei, Osvaldo Cinco

.Acest şef al poliţiei, un omuleţ mieros, cu un cap mare, de cocoşat, vestit pentru crescătoriile lui de tauri şi pentru manşetele sale de mătase crem — veşnic şifonate şi murdare — ce-i atîrnau cu un lat de palmă peste lungile-î mîini păroase, şi pe oare el se lupta neîncetat şi zadarnio să le împingă înapoi, sub mîneca hainei constata de cîţiva ani, consternat, cum influenţa sa asupra generalului scădea văzînd cu ochii. In prima perioadă a guvernării sale, atunci când, pentru a pacifica ţara, fusese necesar să alterneze mâna forte cu o manieră mai blîndă de conducere, el îi fusese de mare folos lui Tereso. Cu trecerea anilor îmsă, popularitatea generalului se consolidase definitiv ; aşa încît făcuse apel tot mai rar la metodele, ce e drept, nu întotdeauna ortodoxe ale lui Cinco. Aproape pe nesimţite, Tereso înlocuise, unul după ailtul, pe toţi foştii oameni cane 'constituiseră cîndva instrumentele puterii sale. Guvernarea sa tindea tot mai mult să devină blîndă şi omenoaisă ; şi dait fiind că vremurile se schimbaseră acei bătrîni şi feroci tovarăşi de lupte din tinereţe nu-i mai erau acum utili. Tereso nu se descotorosise încă de şeful poliţiei tocmai pentru că-şi dădea seama că toată ura împotriva guvernării sale — dacă o asemenea ură mai exista — se revărsa asupra lui Cinco, lăsîndu-1 pe el însuşi neatins. Acum însă Tereso, care ajunsese foarte iubit, nu mai avea nevoie nici măcar de acest soi de paratrăsnet. Se gîndea să-1 înlocuiască pe Cinco cu un om nou, un birocrat oarecare, devotat şi corect, cu un

trecut neîntinat şi ou.mîimle curate. Aceste intenţii ale lui Tereso, în ceea ce-1 privea pe Cinco, se manifestau prin- tr-o răceală tot mai vădită. Iar Cinco, care considera poliţia ţării drept opera sa personală, marea realizare a vieţii sale, şi care prevedea că în curînd avea să fie nevoit să o lase pe mîinile cine ştie cărui subaltern de-al său, se simţea nenorocit.

Cinco îryţelegea foarte bine că motivele principale ale îndepărtării sale din postul de şef al poliţiei erau de fapt liniştea care domnea în ţară şi popularitatea fără seamăn de care se bucura acum Tereso. Şi cum îi ajunse la urechi faptul că Tereso urma să participe la recepţia Gorinei, îi trecu deodată prin minte că dacă ar izbuti să însceneze, ou prilejul acelei petreceri, uq fals atentat, generalul, înspăimântat, ar renunţa o vreme la ideea de a-1 înlocui. Cinco îşi dădea perfect de bine seama că jocul era primejdios ; şi că şi-ar fi putut pierde nu numai postul, dar chiar şi viaţa. însă Cinco era un adevărat jucător; şi ştia că adeseori tocmai loviturile cele mai temerare au cele mai mari şanse de izbîndă. Astfel că solicită o audienţă la Tereso şi, fără multe ocolişuri, îi spuse verde în faţă că fusese înştiinţat despre un atentat pus la cale împotriva lui, şi care urma să aibă loc în timpul recepţiei de la ducesa Gorina.

— E un lucru cît se poate de serios, conchise Cinco, e vorba de nişte indivizi disperaţi şi gata de orice... O sfătuiesc pe excelenţa-voastră să găsească o scuză şi să nu mai participe la acea recepţie... e adevărat că în felul acesta nu vom mai putea pune mîna pe conspiratori... dar, cel puţin, vom evita orice risc...

Asemenea cuvinte erau bine alese pentru a stîrni vanitatea şi cutezanţa lui Tereso, şi pentru a-1 determina să ia, cu siguranţă, o hotărîre contrară sfaturilor pe care i le dădea abilul şef al poliţiei. Numai că de data asta mai era vorba şi de Fausta, şi de aventura lui cu ea ; iar Tereso, căruia de obicei nu-i păsa de nici o primejdie, se temea ca nu cumva străduinţa lui de a o seduce pe femeie să fie compromisă.

— îmi spui că ai numele tuturor conspiratorilor, zise el repezit, foarte bine, atunci arestează-i... şi să nu mai aud de istoria asta.

— Dar cum aşa, excelenţă ? spuse celălalt încercînjd să-şi ascundă sub mînecă manşetele de mătase murdare chiar de la acea oră matinală ; ne trebuie dovezi... un minim de dovezi... altminteri se cheamă că nu mai arestăm nişte conspiratori.... ci nişte cetăţeni paşnici...

Acest dialog se desfăşura în sala bătăliilor, numită astfel deoarece Tereso pusese să i se zugrăvească pe pereţi principalele bătălii la care luase el însuşi parte. Generalul se ridică de la masa de lucru şi înjcepu să se plimbe de colo pînă colo prin vasta încăpere,

Âsta-i rezultatul multlăudatelor dumitale sisteme, începu el să mormăie, se pune la oale un atentat împotriva mea... o dată cînd ies şi eu din vizuina asta, mi se pregăteşte moartea., şi toate astea numai din vina voastră... a poliţiei voastre nenorocite care nu-şi cunoaşte meseria... numai că eu o să vă dau pe toţi afară... o să vă distrug... vă zbor pe toţi..

.De loc intimidat, Cinco surise. Ştia din experienţă că izbucnirile de felul acela nu aveau nici o importanţă. Adevărul era că Tereso se folosea de asemenea accese de furie pentru a-şi ascunde momentele de îndoială şi de reflecţie. Atunci cînd nu se simţea prea sigur de el, Tereso devenea mai temerar şi mai agresiv ca de obicei. De fapt, în clipa aceea el se gîndea la Fausta şi se întreba ce-ar fi trebuit să facă. Cinoo avea dreptate : trebuia să-i prindă pe conspiratori cu mîţa-n sac. Pe de altă parte, exista primejdia ca, în confuzia dezvăluirii atentatului şi a arestărilor, aventura lui să fie iremediabil compromisă. Femeile erau atît de nestatornice ; îşi puteau schimba atît de uşor ideile, sentimentele. După cum se vede, Tereso îşi făcea multe iluzii în privinţa Faustei ; şi habar n-avea că, în realitate, sentimentele acestei femei nu puteau fi în nici un fel modificate de descoperirea conspiraţiei. în cele din urmă, pe un ton aspru, îl întrebă pe Cinco dacă era absolut sigur că-şi va putea duce la bun sfîrşit acţiunea fără ca recepţia să fie cîtuşi de puţin tulburată. Cinco îi dădu imediat toate asigurările; nimeni n-avea să observe nimic.

După ce mai tună şi fulgeră o vreme, Tereso socoti că, dacă lucrurile aveau să meargă într-adevăr aşa cum promitea Cinco — şi, dată fiind abilitatea bine cunoscută a acestuia, nu era cazul să se îndoiască — atentatul, în loc să-i tulbure planurile, avea, dimpotrivă, să le adauge o notă de picanterie. Femeile, se gîndea Tereso, se simt atrase de oamenii curajoşi. El avea să apară în ochii Faustei nu numai ca şef al guvernului, ci şi ca un bărbat a cărui viaţă fusese pusă în pericol şi oare, în ciuda acestui pericol, avusese curajul să nu se gîndească decît la dragoste. Aici se cuvine să subliniem că Tereso era ou adevărat un bărbat curajos ; şi că, în locul lui, nouă oameni din zece ar fi dat ascultare sfaturilor ipocrite ale lui Cinco şi ar fi renunţat şi la recepţie, şi la aventură. Numai că Tereso se găsea în acea stare de spirit deosebită a bărbaţilor vîrstndci şi îndrăgostiţi, furioşi şi melancolici totodată, pentru care moartea, departe de a fi un obstacol, reprezintă mai curînd un incitativ pentru pasiunea lor. Tereso se gîndea chiar că, dacă atentatul ar fi reuşit, nici nu ar fi putut avea parte de o moarte mai frumoasă. Ucis, în culmea gloriei şi a puterii, în braţele femeii iubite. Tereso era stăpînit de pasiunea grandorii ; şi această pasiune, care-1 făcuse să urce de la treapta cea mai de jos pînă la puterea supremă, îl înălţa cu mult deasupra tuturor miniştrilor săi şi a celor care-1 înconjurau.

Rămase deci hotărît că Tereso avea să participe la recepţie, aşa cum anunţase. Şi că, în împrejurarea aceea,

Cinco avea să-şi demonstreze întreaga sa virtuozitate de poliţist, prevenind conjuraţia şi înlăturînd pe conspiratori fără ca nimeni să bage de seamă. Deci, liniştit acum, Tereso îl expedie pe Cinco. Iar acesta, zorit, porni să pună la cale falsul său atentat; căci nu mai rămăseseră deoît puţine zile pînă la recepţie.

Intre toţi colaboratorii săi, exista unul în care Cinco avea o încredere fără margini. Acesta era un anume Perro, cel mai subtil şi mai ciudat dintre numeroşii săi agenţi provocatori. La drept vorbind, mai degrabă decît un copoi, Perro era un actor care ştia să-şi asume, rînd pe rînd, rolurile cele mai diferite. Un om masiv, cu o statură de o înălţime ieşită din comun, o siluetă robustă şi elegantă, Perro avea o faţă ce semăna mai curînd cu o mască de ceară colorată. O mască, desigur, dar cu trăsături foarte regulate, pe care nu se putea vedea nici cel mai mic cusur. Fruntea înaltă şi netedă, ochii bine conturaţi, larg deschişi şi ou o fixitate ironică, asemănători cu cei ai străvechilor statui care în locul pupilelor au cîte o piatră, nasul lung şi firţ, gura mare cu colţurile ridicate, surîzînd ceremonios sub mustăţile tunse scurt, te-ar fi putut face să te gândeşti la unul din acei actori pe chipul cărora, chiar cînd nu se află pe scenă, dăinuie ceva de posedat, artificios, rigid, de orb. Perro avea întipărită pe faţă detaşarea promptă şi spirituală a unui actor aflat pe scenă şi care, orbit de reflexele reflectoarelor rampei, nu vede dincolo de strălucirea becurilor ce-1 lumiryează decît o prăpastie întunecoasă. Făcea pe copoiul doar dintr-o Inconştientă vocaţie de actor. In locul său, alţii ar fi încercat desigur, şi nu cu mai puţin succes, să amăgească spectatorii sălilor de teatru. Numai că actorilor le plac aplauzele ; pe oînd el prefera umbra, discreţia, taina. Pe lîngă înclinaţia către prefăcătorie, Perro avea şi gustul înnăscut al intrigii, al trădării, al jocului. I se părea că el, care-i făcea pe oameni să vorbească despre cele mai ascunse şi primejdioase pasiuni ale lor, era mai puternic decît Tereso, care-i constrângea să mărşăluiască în şiruri de câte patru, ou puşca în bandulieră. Perro se considera demiurgul tuturor celor pe care-i atrăgea în ispită, asemeni mînuitorului de marionete dintr-o farsă cu o intrigă complicată. Eventualele consecinţe ale acestei continue trădări — închisoarea sau zidul execuţiei — nu aveau prea mare importanţă pentru Perro. Se considera justificat prin meseria lui ; dar chiar dacă n-ar fi existat această justificare, tot aşa ar fi acţionat. Căci era un om ambiţios, aspirând să ocupe într-o bună zi postul pe care-1 deţinea acum Cinco. Perro era convins că, în anumite împrejurări,

nu miniştrii sînt cei care guvernează, ci poliţia. Aspira la postul de şef al poliţiei, pentru a deveni un fel de eminenţă cenuşie de neînlocuit pe lîngă urţ Tereso îmbătrînit şi obosit; pentru a transforma întreaga ţară într-un teatru de intrigi, într-o orgie de trădări. Numai această ambiţie îl împiedica pe Perro să joace un rol dublu chiar şi faţă de Cinco, slujindu-1, în acelaşi timp, pe acesta în calitate de agent, iar vreun partid politic ilegal în calitate de conspirator. De altfel, de la o vreme, partidele politice, legale sau ilegale, dispăruseră cu totul din ţară.

Cinco îl convocă deci pe Perro şi-i explică ce anume vroia de la el. Trebuia să pescuiască vreun fanatic, vreun nebun, pe scurt, uiţ nătîng şi să-1 determine să înfăptuiască atentatul, punîndu-i la dispoziţie toate cele necesare, de la arme la locul faptei, de la complici pînă la prilejul cel mai favorabil. Descoperit la vreme, acest atentat avea să-i asigure atît lui Cinco, cît şi lui însuşi şi tuturor celor care aveau să ia parte la el, fireşte, cu excepţia singurului participant sincer, onoruri, avansări, bani. Cinco nu-i mărturisi lui Perro raţiunile care-1 împingeau la această ficţiune, nu din ruşine, ci pentru că ştia foarte bine că nu era nevoie, deoarece, încă de la primele cuvinte, Perro înţelesese perfect despre ce anume era vorba. După ce ascultă explicaţiile lui Cinco, Perro spuse că îl şi avea la-ndemînă pe omul potrivit pentru aşa ceva. Era vorba de un fel de nebun pe care, de ani de zile îl ţinea, cum s-ar zice, „la cald", anume pentru vreo eventualitate de felul acesta. Dacă i se dădea mână liberă, totul avea să meargă strună. Cinco pretinse să-i spună cum avea să procedeze. Cu mult calm şi cu vădiită plăcere, Perro îi expuse de îndată planul său de acţiune, cu aceeaşi precizie cu care un maistru ar fi demontat o maşină, piesă ou piesă, pentru a face o demonstraţie în faţa ucenicilor săi. Cinco, căruia îi plăcea această luciditate geometrică a lui Perro, se lăsă convins pe deplin. Şi, fără alte instrucţiuni, se despărţi de el, dîndu-i întîlnire peste cîteva zile la re- oepţia Gorinei.

Perro plecă aşadar către Antigua. Vreme de o zi şi o noapte, îmbrăcat ca un valet fără slujbă, ou pantaloni negri, haină de culoare deschisă şi cămaşă scrobită, călători în clasa a treia, arătîndu-se în permanenţă ceremonios, serviabil şi rezervat, aşa cum se cuvenea să fie personajul pe care-1 întruchipa. Tovarăşii săi de drum, mai ales ţărani şi mahalagii, cu care discută îndelung cerîn- du-le tot felul de lămuriri, fură pe de-a-ntregul convinşi că aveau de-a face cu un servitor cumsecade care se ducea să se angajeze la faimoasa ducesă Gorina. Perro, oare făcea pe

ageamiul, împinse prefăcătoria atît de departe înoît îl puse pe unul dintre ei, care lucrase acolo ca grădinar, să-i descrie vila ducesei.

— După cîte înţeleg eu, spuse Perro cînd celălalt termină de înşirat toate minunăţiile vilei, e tocmai locul care mi se potriveşte... întotdeauna mi-am dorit să slujesc în asemenea case mari... nu e prea multă treabă şi se cîştigă destul de binişor.

— Şi pe urmă, voi ăştia, valeţii, spuse atunci altul, un ţăran mai înstărit, gras şi lătăreţ la faţă, se ştie că nu vă pierdeţi vremea de pomană prin casele alea... un pic de ici, un pic de colea; şi făcînd cu ochiul, schiţă cu mîna gestul unuia oare şterpeleşte.

Perro însă protestă, ofensat; el era un tînăr cinstit; dacă nu-1 credeau, putea să le arate certificatele de la numeroase case pe unde slujise; printre ele şi cel al ducesei de Villahermosa, care fusese cît se poate de mulţumită de serviciile lui. Discuţia se încinse îndată, se amestecară şi alţi călători, iar ţăranul fu silit în cele din urmă să recunoască, în faţa lui Perro acum supărat şi tulburat, că vorbise numai aşa, în general, fără să se refere la nimeni dintre cei de faţă. Perro ar fi putut, desigur, să-şi cruţe osteneala unei asemen/ea risipe de prefăcătorie cît şi pe aceea de a călători ou clasa a treia. Numai că el nu era omul care să facă lucrurile pe jumătate ; iar pe de altă parte, îi şi plăcea să se amestece cu plebea, pentru a-i cunoaşte starea de spirit şi părerile.

Perro ajunse la Antigua pe înserat ; şi, după ce ajută o ţărancă bătrînă să-şi dea jos din tren boccelele şi coşurile, îşi îndesă pe cap o şapcă de biciclist, înşfăcă valiza sa grosolană de fibre sintetice şi se îndreptă spre ieşire. Bogată şi populată pe vremuri datorită vecinătăţii minelor de argint, azi, Antigua ryu mai e decît un orăşel complet lipsit de importanţă. Ii mai rămîn însă, din tiecut, o mulţime de biserici şi capele mai mărunte, risipite într-un labirint de ulicioare, printre cocioabe şi cîteva palate baroce. Ieşind din gară, Perro se urcă într-un tramvai hodorogit, plin de muncitori şi ţărani, şi nu coborî decît în piaţa principală. Ştia că în această piaţă, un vast dreptunghi împrejmuit de platani gigantici, se găseau toate edificiile publice, noi şi pretenţioase, ale oraşului : palatul guvernatorului, acela al administraţiei municipale, banca, hotelul cel mai bun şi două cafenele politice ; în afara acelei pieţe nu mai erau decît ulicioare, întunecime, biserici goale, cocioabe, mizerie. Ducîndu-şi cu nepăsare valiza lui mare, Perro începu să se înţvîr- tească prin piaţă. Nu-i trebui prea mult, trăgînd cu

urechea ici-colo la discuţiile celor care se plimbau pe sub platani sau şedeau pe bănci, pentru a înţelege că în piaţă, şi deci în întreg orăşelul, nu se vorbea despre altceva decît despre apropiata sosire a lui Tereso şi despre recepţia oferită de Gorina. Dar, în timp ce pregătirile pentru întâmpinarea generalului se limitau la obişnuitele proclamaţii lipite pe ziduri, la obişnuitele iluminaţii şi arcuri de triumf, Gorina părea să fi pus într-adevăr în mare fierbere tot oraşul. După câte putea înţelege Perro, ducesa închiriase cele două hoteluri mai mari d:n Antigua, pentru a pune la dispoziţia oaspeţilor săi, foarte numeroşi, camerele lor greu mirositoare şi provinciale. De mai multe zile, o mulţime de lume nu mai lucra decît pentru ea : croitoresele care coseau costumele pentru balul mascat, furnizorii care procurau tonele de alimente necesare ospeţelor, grădinarii şi meseriaşii care se ocupau de iluminaţia parcului şi decorarea festivă. Prin comparaţie, sosirea lui Tereso le dădea mult mai puţină bătaie de cap ; iar caracterul spectaculos cu totul militar al primirii oficiale pe care i-o pregătea oraşul nu avea nici măcar farmecul noutăţii. Chiar în piaţă, în jurul monumentului ecvestru al lui Simon Bolivar, Perro remarcă nu mai puţin de douăzeci de limuzine enorme. Numeroşi ştrengari şi pierde-vară se învîrteau în jurul lor, comentînd forma ciudată a capotelor şi somptuozitatea caroseriilor cu accesorii nichelate, scînteietoare. De la aceste automobile, eontinmp/du-şi observaţiile, Perro trecu la cele două cafenele ; dar şi aici, în timp ce sorbea cu un aer distrat o băutură foarte proastă pe bază de alcool de agave, nu auzi discutîndu-se decît tot despre recepţia ducesei Gorina. Se vorbea de sute, chiar de mii de invitaţi, de măşti, de orchestre, bucătari, provizii de alimente. Observă însă că toate comentariile erau mai degrabă pline de admiraţie decît răutăcioase ; fără îndoială, un semn clar că populaţia n-o ducea prea rău şi nu lua drept o sfidare acea neobişnuită etalare de bogăţii. După ce se odihni puţin pe o bancă unde trei, patru bătrânei discutau despre costul probabil al automobilelor invitaţilor Gorinei, Perro intră în cele două hoteluri numai pentru a-i auzi pe portari spunîndu-i, radiind de satisfacţie, că toate camerele erau ocupate ; apoi se îndreptă spre capătul pieţii de unde pornea o stradă mai puţin întortocheată şi îngustă decît celelalte, Alameda Dos de Mayo. înainte însă de-a apuca pe această stradă, vru să mai arunce o privire şi îni eleganta cofetărie, de altfel singura din orăşel, ale cărei vitrine, pline ochi cu dulciuri, dădeau spre piaţă. Strivindu-şi nasul de geam, Perro constată că patiseria era înţesată de personaje

ciudate, îmbrăcate într-un fel neobişnuit, cel puţin prin partea locului : bărbaţii cu pantaloni scurţi şi bufanţi, jachete de piele, fulare colorate în jurul gîtului, cizme înalte din, toval gălbui şi pălării cu boruri largi, iar femeile cu pantaloni de piele, cămăşi în carouri, pălării mari de fetru şi cizme. Erau costume de *,,ranchers",* numai că în toată provincia nu exista nici măcar un singur *ranch;* astfel că în orăşelul acela ecleziastic, în cofetăria aceea foarte burgheză, păreau mai degrabă costumaţi decît îmbrăcaţi, ca un fel de anticipare a balului mascat al Gorinei. Invitaţii ducesei, pentru că într-adevăr ei erau, ocupaseră toate mesele cofetăriei, se înghesuiau în jurul tejghelei barului, ridicau paharele, imitând cu plăcere gesturile simple şi degajate aLe *cowboys*-lor. Parcă ai fi asistat la repetiţia generală a unui spectacol de operetă. După ce examină ou atenţie această scenă curioasă, Perro o apucă pe strada Almeda. O străbătu pînă la cap, oprindu-se din cînd în cînd la vitrinele prăvăliilor, şi ajunse într-o piaţetă pustie şi năpădită de ierburi, unde biserica Madonna de Los Remedies îşi înălţa faţada înnegrită şi plină de crăpături. Perro remarcă de îndată, In penumbra nocturnă care şi începuse să coboare, un individ îmbrăcat într-un costum decolorat, pe vremuri liliachiu sau castaniu, ou o pălărie de culoare foarte deschisă pe cap, aproape albicioasă, încălţat cu pantofi negri, ascuţiţi, deformaţi de monturile mari ale picioarelor şi — în ciuda timpului senin — ou o umbrelă agăţată de braţ. Perro se apropie fără ezitare şi îl bătu pe umăr. Celălalt întoarse oapul spre el — o faţă negricioasă şi uscată, cu un nas lung, ascuţit, lucios.

—- Inspectore, îi spuse Perro brutal, ce dracu faci aici, în mijlocul pieţei, cu umbrelă pe-o vreme aşa de frumoasă ? Poate vrei să te aperi de rîndunele ?

— Scuzaţi-mă, spuse agentul, dar cînd am plecat de acasă făcea impresia c-o să plouă.

— Şi pe urmă, continuă Perro, te laşi interpelat aşa, ca un bleg, de primul-venit care-ţi strigă în faţă „inspectore" ? Dacă ţi-aş fi întins o cursă ?

— Păi, v-am recunoscut, spuse celălalt, cu un rîs prostesc.

Perro îl mai bruftui puţin, îl întrebă dacă remarcase ceva neobişnuit şi, primind răspunsul că orăşelul era cât se poate de liniştit, îl lăsă pe omul legii să-şi facă mai departe datoria.Din piaţă, Perro, ca un obişnuit al locului, o luă la stînga, pe nişte ulicioare întortocheate. Se făcuse noapte de-a binelea şi, pe străduţele înguste, nişte felinare rare luminau sărăcăcios portaluri solemne de palat, portiţe de

cocioabe, şiruri de trepte, fundături, ferestre zăbrelite, răspîntii. Cînd şi cînd, cîte o piaţă asimetrică se deschidea dinaintea faţadei înalte şi întunecate a vreunei biserici. Perro, oare aşteptase să se lase seara pentru a putea ajunge neobservat la locul spre care se îndrepta, pătrunse în cele din urmă în gangul unui palat impunător. După ce urcă un şir de trepte ale unei scări monumentale şi murdare, împingînd o uşă batantă capitonată cu stofă verde, pătrunse într-un coridor pe oare se înşiruiau câteva cămăruţe cu aspect de birouri. Perro se îndreptă grăbit spre capătul coridorului, unde luceau nişte uşi cu geamuri, intră direct, fără să bată, şi se pomeni pe dată în faţa unei mese de lucru, într-o cameră plină de dulapuri şi de fişiere. Pe masă era deschis un ziar şi foarte aproape de paginile desfăcute strălucea chelia rotundă a unui cap aplecat. La zgomotul uşii care se deschisese, capul se ridică dînd la iveală faţa acopcrită de nişte ochelari enormi şi presărată cu negi mari, albicioşi, a comisarului de poliţie din localitate. îndată ce-1 văzu pe Perro, acesta se ridică în picioare să-1 salute, dar fără n^ci un entuziasm, cu o evidentă expresie de nemulţumire. Perro închise uşa cu grijă, îşi depuse valiza într-un colţ al încăperii şi aşezîndu-se, fără să-i mai ceară permisiunea, în faţa comisarului, începu să-1 bombardeze pe un ton dur şi insistent cu o serie de întrebări. Era limpede că tonul lui Perro îi displăcea profund celuilalt. Om de modă veche, ţinând la tabieturile sale, comisarul era adeptul unor procedee poliţieneşti pe care Perro le considera depăşite ; iar Perro, despre care auzise mult vor- bindu-se, i se părea mai degrabă un factor de-a dreptul distructiv decât un inovator. Apoi, comisarul îl antipatiza pe Perro şi pentru că acesta din urmă, mult mai tînăr decît el, avansase atât de mult pe treptele ierarhice, încît acum putea să-i poruncească. S-ar fi putut spune că, de fapt, cariera lui Perro abia începea, în timp ce el, după treizeci de ani de serviciu, se vedea în pragul conpedierii şi al pensionării. Perro nu-1 slăbea de loc cu întrebările; iar comisarul, frămîntîndu-se, încerca să-şi ascundă nerăbdarea în spatele rotoooalelor de fum ce se înălţau din ţigara pe care o strîngea între dinţi; răspunzîndu-i încet, parcă în silă, şi uneori chiar cu o ironie evazivă, despre care îşi făcea iluzia că ar putea trece neobservată. Perro însă remarcase din capul locului ostilitatea comisarului, interpretase cum se cuvine atitudinea lui care părea să spună : „era atît de bine fără dumneata, ce dracu oi fi căutînd aici ?" ; şi se hotărî ca, de îndată ce i se va ivi ocazia, să-i administreze o lecţie. După ce se informă

amănunţit în legătură cu măsurile luate de poliţia locală pentru a asigura protecţia lui Tereso la sosirea sa, Perro îi ceru comisarului să-i arate lista persoanelor care fuseseră scoase din circulaţie ou acest prilej. Fără a se ridica de pe scaun, comisarul întinse braţul său scurt spre dosarele de pe masa de lucru şi, pufăind mai departe din ţigară, îi întinse o foaie de hîrtie ; Perro o parcurse cu nerăbdare, sigur că avea să găsească acolo pretextul pe care-1 căuta. Descoperi într-adevăr numele unei persoane care, după părerea sa, n-ar fi trebuit să fie arestată ; şi de îndată îl atacă pe comisar cu o inveotivă violentă. La început, tonul lui Perro se menţinu egal, deşi ceva mai apăsat, apoi, eonstatînd că celălalt nu-şi pierdea cumpătul şi-i răspundea cu calm şi indiferenţă, ridică dintr-o dată glasul şi începu să strige că toate merg anapoda, că nu fac altceva decît să doarmă de-a-npi- ■cioarelea, şi că e timpul să se termine o dată cu maimuţărelile astea şi-aşa mai departe. Comisarul pali, îşi lăsă ţigara pe marginea scrumierei şi îşi scoase ochelarii, dînd la iveală nişte ochi înfundaţi în orbite, negri şi stinşi, asemeni ochilor unei păsări oarbe. însă Perro, care ţinea morţiş să-1 bage în toţi sperieţii, nu-1 lăsă să scoată nici o vorbă şi începu să se plimbe de colo-colo prin cameră, urlînd că e o adevărată ruşine, că o dată reîntors în capitală are să-i întocmească uny raport, că are să-i facă să sară în aer atît pe el cît şi pe toţi oamenii lui. Comisarul intră în panică, aşa cum de altfel dorise şi Perro ; şi, ridicîndu-se de pe scaun cu toată graba pe care i-o îngăduia trupul său obez, începu să alerge după Perro, de data asta înfuriat de-a binelea, încercînd să se justifice, dar şi să-i dea dreptate celui oare-1 chinuia astfel : lucru foarte greu de realizat de vreme ce fiecare dintre intenţii o excludea pe cealaltă, în cele din urmă, disperat, nemaiştiind ce să facă pentru a linişti falsele explozii de mînie ale lui Perro, declară că are să se ducă pentru a dispune personal eliberarea individului respectiv; şi se grăbi să iasă din cameră. Odată plecat comisarul, Perro se linişti ca prin farmec şi, aşezîndu-se pe marginea biroului, se apucă să citească ziarul. După un scurt răstimp, comisarul se întoarse în birou, de data asta de^a dreptul servil şi extrem de respectuos. Nefericitul nici nu îndrăznea să se aşeze pe scaunul lui şi nu mai ştia ce să facă pentru a-i încredinţa că arestatul avea să fie pus imediat în libertate.

— Dacă am greşit, spuse în cele din urmă, strecurîndu-şi două degete în gulerul mototolit tot de transpiraţie, am greşit din prea mult zel.

Perro însă îi refuză pînă şi această recunoaştere atit de umil cerşită ; şi cu un ton mînios îi ceru lista invitaţilor la recepţia ducesei Gorina. Cu o grabă linguşitoare, cu totul deosebită de gestul flegmatic cu care îi prezentase ceva mai înainte lista celor arestaţi, comisarul alergă spre unul din dulapuri, scoase de acolo câteva hîrtii şi i le puse sub ochi lui Perro, care, între timp, se şi instalase în locul celuilalt, la birou. în picioare, alături de el, comisarul îi sublinie cu degetul primul rând al unuia dintre documente.

Dacă doriţi, putem să confruntăm împreună, îi propuse el .însă Perro îi răspunse brutal că prefera să-şi facă treaba fără ajutoare ; şi că dorea deci să fie lăsat singur. Temîndu-se că Perro ar fi putut să-i cotrobăiască prin hîrtii şi să găsească astfel vreun pretext pentru o altă scenă, comisarul îi propuse atunci să treacă în sala de primiri, mult mai spaţioasă şi mai îngrijită, unde, printre altele, nu exista nici riscul de a fi deranjat. Însă Perro, care se prefăcea în continuare mînios, îi răspunse răstit că încăperea în care se afla îi convenea de minune ; dacă voia, n-avea decât să se ducă el în sala de primiri. Scoţînd un suspin, comisarul se îndreptă spre uşă, rugîndu-1 totuşi pe Perro să-1 cheme ori de cite ori ar fi avut nevoie de el. Perro, care se şi cufundase în cercetarea hîrtiilor, se prefăcu a nu fi auzit; dar, chiar în clipa cînd sărmanul om se retrăgea în vîrful picioarelor, îl chemă înapoi şi-i porunci să trimită să-i aducă de la un restaurant oarecare o cină completă. Era ultima umilinţă pe care Perro dorea să i-o aducă comisarului ; îl trata ca şi cum ar fi fost un servitor. Comisarul se grăbi să-1 asigure că avea să-i fie adusă fără întârziere.

Rămas singur, Perro îşi petrecu următoarele două ceasuri confruntînd lista invitaţilor Gorinei cu cea de la poliţia centrală pe care, în dreptul fiecărui nume, erau anumite însemnări, unele mai amănunţite, altele mai concise, privind caracterul, calitatea oficială, antecedentele şi importanţa personajului respectiv. Făcîn- du-şi cu multă conştiinciozitate meseria de poliţist, Perro nu avea nici ambiţii, nici resentimente de ordin social ; ba chiar era cu desăvîrşire lipsit de acel spirit vindicativ şi defăimător propriu celor care, din anumite raţiuni profesionale, cunosc bine toate dedesubturile unui mediu superior celui din care fac parte. In ciuda obişnuitei sale nepăsări însă, nu putu să nu se încrunte cînd constată ce soi de indivizi se aflau printre invitaţii Gorinei. Se găseau acolo de toate : vicii tăinuite, pasiuni ascunse, comportări necinstite, violenţe, crime, scandaluri muşamalizate, bizarerii nemaiauzite,

intrigi, trădări, corupţie, venalitate. Erau aceleaşi personaje travestite în costume de *ranchers,* aceiaşi bărbaţi eleganţi şi bine hrăniţi, aceleaşi femei frumoase pe care le zărise prin vitrina cofetăriei, dar reduşi acum la nişte scurte caracterizări lapidare, la nişte simple înşiruiri de delicte. E adevărat că nu lipseau — şi, din fericire, aceştia constituiau majoritatea -— oamenii demni de stimă, cinstiţi, normali, însă minoritatea vicioşilor ieşea în evidenţă ca o pată întunecată, bătea mai mult la ochi prim păcatele ei decît ceilalţi prin calităţile lor, şi arunca asupra întregii liste o lumină sinistră. Căci se ştie, doar, că un măr putred le strică şi pe cele bune. Dar după acea uşoară încruntare a sprîncenelor, Perro trecu peste aceste probleme : erau nişte indivizi mult prea compromişi ca să-i mai poată da vreo bătaie de cap. Interesul său se îndreptă mai degrabă asupra unor persoane mai mult sau mai puţin importante care în trecut desfăşuraseră o activitate politică sau care căzuseră de curând în dizgraţie. Dar nici aceştia nu i se părură lui Perro cu adevărat periculoşi. In majoritatea cazurilor era vorba de indivizi care, dintr-un motiv sau altul, din pricina compromisurilor făcute sau din pricina acelui ultim şi definitiv compromis care e bătrîne- ţea, nu mai erau în măsură să întreprindă nimic. Perro îşi vedea de treabă fără să fumeze, fără măcar să soarbă vreo înghiţitură din(apa pe care comisarul i-o pusese la îndemînă într-o carafă. La răstimpuri, cînd dădea peste vreun nume care nu-i suna cu totul străin, îşi ridica brusc capul dintre hîrtii şi, ou privirile pironite în tavan, căuta în amintire câte un chip acum mai palid şi ou trăsăturile pe jumătate şterse. Gînd ajunse pe la jumătatea listei, intră comisarul, urmat de un om de serviciu care aducea cina. Comisarul ridică el însuşi capacele de pe vase, arătîndu-i lui Perro ce-i adusese de mîncare ; ar fi dorit să fie lăudat cel puţin pentru zelul de servitor de care dădea dovadă. însă Perro nici nu-şi desprinse ochii de pe hîrtii, mărginindu-se să spună „foarte bine" şi cerîndu-i să lase totul acolo pe birou. Lucrând mai departe, el mînică încet-încet felurile aduse. Apoi, terminând în acelaşi timp şi masa şi lucrul, îl chemă pe comisar şi-i restitui hîrţoagele. Comisarul spera să-1 învrednicească măcar ou o privire, măcar cu un cuvânt, dacă nu de laudă cel puţin de simpatie. Perro însă, îndesîndu-şi şapca pe cap şi luîndu-şi din nou valiza, se mulţumi să-i pună în vedere să nu mai săvârşească pe viitor alte greşeli de felul celei pe oare trebuise s-o repare.

— Aş putea nădăjdui că excelenţa-sa, domnul Cinco, are să afle cît de mult, eu..., începu

comisarul. Dar vorbele îi îngheţară pe buze şi rămase locului buimac, cu privirile ţintă la pragul pustiu : Perro dispăruse

.Pînă în clipa aceea, Perro nu făcuse altceva decât să încerce cîteva acorduri preliminare la instrumentul în mînuirea căruia era un adevărat virtuoz : prefăcătoria. Acum însă, cu paşi uşori şi cu sufletul năpădit de o aventuroasă exaltare, se pregătea să atace aria principală. Căci, înşelîndu-şi aproapele, Perro trăia în cel mai adînc înţeles al cuvântului o plăcere imensă, care nu avea nimic de-a face cu slujba sa. Care era de fapt explicaţia unei desfătări atît de subtile, Perro însuşi n-ar fi ştiut să spună. Poate o voluptate a puterii care se vedea sporită prin însăşi natura prefăcătoriei, poate intuirea unei vieţi palpitante, necunoscute, pe care o întrezărea prin vălul prefăcătoriei ca printr-o uşă rămasă întredeschisă.

Oricum, intriga pe care se pregătea s-o urzească acum era dintre cele care-1 pasionau cu adevărat. Căci Perro simţea o deosebită plăcere să joace rolul unui om ce trăieşte sentimente şi dispoziţii generoase. In asemenea cazairi, ipocrizia îi era şi mai rafinată, îmbrăca un stil limpede, subtil, asemeni tăişului unui brici. în arta cu care-şi întreţesea vorbele şi acţiunile — ca într-un contrapunct — intervenea un ritm alert, rapid, care parcă-1 ameţea. Nu mai avea senzaţia că simulează, ci că, într-adevăr, cîntă. Realitatea este că, în afară de meseria sa, Perro nu credea în nimic altceva decît în necesităţile cele mai elementare şi materiale. încolo, toate i se păreau doar vorbe în vânt, ceaţă, fum. în faţa celor cărora el le spunea idealişti, Perro încerca acel sentiment detaşat, de superioritate, al profesorului care le explică elevilor că fulgerele nu sînt expresia unei mînii cereşti, ci doar energie electrică dezlănţuită de furtună. Perro l-ar fi vîndut şi pe Isus, şi nu

de dragul ar- ginţilor sau din invidie, ci doar pentru a-i demonstra că se înşela în vorbele-i deşarte

.Părăsind sediul poliţiei, mergînd ţanţoş cu valiza în mină, cu şapca trasă pe ochi, arătînd într-adevăr ca un vaiet în căutarea unei slujbe, Perro străbătu mai multe ulicioare, ajungînd în cele din urmă sub zidurile cetăţii. Merse de-a lungul zidurilor o bună bucată de vreme, găsi poarta pe care o căuta şi, trecînd dincolo de ea, ieşi pe un maidan întins, presărat cu gropi şi mormane de gunoi, ce semăna mai degrabă cu un soi de deşert decît cu o piaţă. Acest teren viran era cufundat acum în bezna ; doar la un capăt pîlpîiau nesigure luminile unui bîlci sărăcăcios. Prin piaţă treceau în sus şi în jos, pa întuneric, tot felul de oameni, iar în jurul barăcilor luminate se vedeau mici grupuri de gură-cască. Din cînd în cînd se auzeau detunăturile puştilor de tras la ţintă. Sau rîsete şi fluierături. In mijlocul pieţei se înălţa un stîlp de care atîrna un soi de drapel. In viratul care se însufleţea din cînd în cînd se auzeau pocniturile greoaie ale pînzei.

Perro îşi fixase o întîlnire în acea piaţă. Mai precis, chiar lîngă stîlpul cu drapel. Cum însă îl cunoştea foarte bine pe cel pe care-1 aştepta, de îndată ce zări o oarecare învălmăşeală în faţa ur^eia dintre barăcile din piaţă, se îndreptă într-acolo, sigur că avea să-şi găsească omul.

Era tocmai baraca de tragere la ţintă, un fel de hrubă acoperită cu nişte pînză roşie, cu două lămpi cu ace- tilenă care răspîndeau o lumină albă, puternică. Înăuntrul barăcii, în picioare în faţa tejghelei, detaşîndu-se pe fundalul cu ţinte ciuruite şi sticle de vin spumos, o fată brună, tristă, îmbrăcată în veşminte de doliu, încărca puştile, frîngîndu-le ţevile de oţel cu braţul ei subţiratic şi alb oare nu lăsa să i se ghicească o asemenea vigoare. Fata încărca de zor puştile, fără să scoată nici un cuvînt. Un ştrengar cu ochii mari şi strălucitori, cu buzele veştede şi palide, îi dădea gloanţele.

Zarva era stîrniită de patru sau cinci băieţandri îm-brăcaţi în pantaloni prinşi cu clame la glezne şi maiouri de biciolişti. Aceştia înconjuraseră un individ bondoc şi pocit, pe oare îl îmbrânceau de la unul la altul, ca pe o minge, făcând mare haz. Nefericitul avea un păr lînos, ochelari de miop cu lentile foarte puternioe, nasul strîmb şi coroiat, ca botul unui anumit soi de peşti, împlântat în mijlocul unei feţe turtite, pailide şi pistruiate. Gura diformă şi mare te făcea să te gândeşti, prin inex- presivitatea ei, la cea a unui

surdo-mut. Era îmbrăcat într-un veston negru de funcţionar, cu revere de mătase, însă cu pantaloni de culoare deschisă, foarte întinşi pe fundul său enorm, oare ţîşnea în afară caraghios sub vestonul acela auster, ridicîndu-i pulpanele.

Băieţii şi-1 trimiteau cu brinciuri de la unul la altul, spunând tot felul de glume şi răutăţi care nu păreau să fie noi nţici pentru el, care le servea drept ţintă, nici pentru ei, care le rosteau. Felul în care-1 luau în primire şi-1 batjocoreau, de îndată ce-şi făcea apariţia, trebuie să fi constituit un obicei vechi dar, cum se întîmplă a- desea, victima nu părea să se fi obişnuit. Omul se vedea tras, ciupit, îmbrîneit, fără să priceapă de unde-i veneau ciupiturile, brînciurile, buşiturile.

— Lăsaţi-mă, îi ruga zbătîndu-se, vedeţi-vă de treaba voastră... ce v-am făcut ? Stau şi eu aici, nici măcar nu m-am uitat la voi.

Şi, ca o ultimă monstruozitate, glasul care ieşea din gura aceea băloasă era strident, feminin, bîlbîit.

— Haide, lăsaţi-1 în pace, spuse deodată un băiat blond cu obrajii îmbujoraţi de cruda plăcere, şi care părea să fie şeful grupului, lăsaţi-1 în pace, îl iau sub protecţia mea.

In timp ce vorbea, îi înhăţă căpăţîna sub braţ, aşa cum apuci o damigeană din care vrei să torni vinul, şi totodată, cu cealaltă mînă, prefăcîndu-se că îl apără, îl trăgea de păr. Dar protejatul se sufoca.

—- Lăsaţi-mă în pace, striga.

Celălalt îi dădu în cele din urmă drumul, şi victima, stacojie la faţă, se ridică gîfîind. Atunci însă, cel mai mic dintre membrii grupului, un băieţaş firav cu o şapcă uriaşă de biciclist trasă peste urechile clăpăuge, încurajat poate de pasivitatea de care dăduse dovadă pînă atunci stîrpitura, se năpusti dintr-un salt şi îl apucă de păr. Voia poate să-1 răstoarne. Insă celălalt, înnebunit de durere, văzu deodată roşu în faţa ochilor şi îl prinse de gât, strîngîndu-1 cu toată puterea mîinilor lui butucănoase. Faţa sa, cu ochi miopi şi pistruiată, avea o expresie feroce, şi ceilalţi înţeleseră că, dacă nu-i smulgeau din mîini băiatul, avea să-1 omoare de-a binelea. Aşa că se aruncară toţi patru asupra celor doi încăie- raţi. Cîteva clipe, în faţa barăcii, pe pămînt, nu se văzu decît un nod de trupuri care se luptau între ele. Apoi, unul după altul, băieţii se ridicară gîfîind şi triumfători, iar la urmă se ridică şi victima. Gulerul scrobit al cămăşii îi ieşise afară din vestonul negru mototolit şi plin de praf. Un firicel de sînge îi curgea dintr-o nară. îşi pierduse ochelarii şi gesticula în gol.

— Asasinilor, se bîlbîia, ucigaşilor... o să vă arăt eu vouă !

La care băiatul cel blond făcu vreo cîţiva paşi înainte şi, agitîndu-şi degetul pe sub nasul victimei, îi spuse cu un ton de astă dată ameninţător :

— Voiai să-i vii de hac, nu-i aşa ?... dar ţine minte, chelfăneala asta n-a fost decît un avertisment... data viitoare îţi rupem mîinile... amîndouă mîinile... ai înţeles ?

Perro asistase impasibil la toată scena. La drept vorbind nu-i displăcea să-1 vadă tratat astfel pe Saverio, căci acesta era numele victimei. Simţea că, dacă ar fi trebuit să injtervină, n-ar fi făcut-o luînd partea nefericitului chinuit, ci a celor care îl torturau, pentru a mai da şi el un şut în rotunjimea proeminentă care ţîşnea de sub pantalonii de culoare deschisă. In cele din urmă, trebui totuşi să-şi facă simţită prezenţa. Perro înaintă deci cu paşi hotărâţi dincolo de marginea cercului de lumină pe care-1 răspîndeau lămpile cu acetilenă ale barăcii şi, făcîndu-şi drum prin grupul pe care-1 domina cu statura şa înaltă şi elegantă, puse valiza pe o bancă, luă o puşcă din mîinile fetei şi, ochind repede şi precis, des- cărcă, unul după altul, o duzină de focuri, toate nimerind drept la ţintă. Un strigăt de admiraţie porni din ceata băieţilor. Intre timp, Saverio îl recunoscuse şi, după ce schiţase o grimasă foarte expresivă, îşi ridicase în cele din urmă ochelarii de jos şi se îndepărtase şchio- pătînci. Perro aruncă pe tejghea o monedă de argint, aşteptă ca fata să-i numere mărunţişul după care, spunîn- du-i „păstrează restul", ceea ce îi făcu pe admiratorii săi să rămână cu gura căscată, îşi ridică valiza şi se îndepărtă şi el, traversând piaţa.

Perro nu se lăudase de loc atunci cînd âi spusese şefului poliţiei că avea la Îndemână exact omul care le trebuia, li cunoştea pe Saverio de câţiva ani şi in tot acest tâmp ştiuse să-1 ţină, cum se exprimase el însuşâ, ,,la cald", pentru orice eventualitate ; astfel că acum nu-i mai rămânea altceva de făcut decît să se slujească de el, fără ca măcar să-1 mai pun,ă „la încălzit", într-a- tît era de „copt" pentru asemenea treburi. Lăsînd însă la o pante metafora, Perro avusese într-adevăr ideea, în decursul carierei sale poliţieneşti, să înfiinţeze o organizaţie secretă dintre cele mai violente, şi să afilieze la ea un număr de oameni nemulţumiţi şi gata de orice. Prin această straşnică invenţie, Perro îşi atingea un dublu scop : de-a ţine în frîu o seamă de indivizi pri- mejdioşi şi, în acelaşi timp, de-a pune o categorie turbulentă sub ordinele directe ale poliţiei. Perro îl făcuse pe Saverio, ca şi pe toţi ceilalţi, să creadă că exista

în capitală un misterios comitet de la care el însuşi primea ordine, în calitate de inspector-general, în vreme ce, la rîndul său, comitetul era şi el în legătură cu o altă organizaţie internaţională mai mare. La facţiunea creată de el, Perro nu afiliase decît nişte indivizi săraci cu duhul sau nişte idealişti pe care izbutise să-i păcălească, oameni exact de soiul lui Saverio. Deoarece era limpede că unui agitator profesionist nu i-ar fi venit de loc greu să descopere înşelăciunea. Pe lîngă faptul că se distra, în felul său, cu această adunătură de naivi şi de fanatici, Perro dădea totodată ascultare unei nelinişti obscure care mocnea în adîncul sufletului său de poliţist. Cine ştie dacă în cele din urmă nu avea să izbucnească, într- adevăr, o răzmeriţă în ţară ? Se mai văzuseră doar de - alde astea. într-o asemenea eventualitate, îşi făcea socoteala că, lepădîndu-şi uniforma de poliţist, avea să se salveze dînd la iveală propria sa activitate de conspirator. Cinco, de altfel, nu ignora isprava acolitului său ; dar, în afara şefului său, Perro nu dezvăluise nimănui existenţa facţiunii. Aceasta şi pentru faptul că o considera o creaţie numai şi numai a lui ; dacă s-ar mai fi amestecat şi alţii, tot farmecul şi atracţia ei s-ar fi risipit.

Perro îl ajunse pe Saverio din urmă dincolo de piaţă, pe strada principală. Era o noapte cu lună plină ; pe strada albită de lumina rece, arborii ce se aplecau peste gardurile vii aruncau ici şi colo umbre întunecoase, dantelate şi nemişcate. Saverio, care şchiopăta stîngaci alături de ei, i se agăţă deodată de braţ şi începu să bolborosească cu voce scăzută, ocărîndu-i pe puştii de la baraca de tragere la ţintă. Vorbind, se împiedica din cînd în cînd în propria-i bîlbîială şi atunci se oprea o clipă şi, uitîn- du-se fix la Perro prin lentilele groase ale ochelarilor, se lupta ,cu silabele rebele ; în cele din urmă, cuvîntul exploda violent, ca un scuipat. Spunea că îndată ce aveau să se producă evenimentele pe care le aştepta, avea să se răzbune şi pe ei, şi pe toţi ceilalţi din oraş care-1 chinuiau.

— Şi ce-ai să le faci ? îl întrebă Perro amuzat de r. .est straniu amestec de înfumurare şi furie.

Saverio răspunse, împiedicându-se în silabele vorbelor pe oare le înşira, că avea să pună să fie împuşcaţi toţi, pînă la unul : o pleavă alcătuită din tot felul de pierde- vară avizi de petreceri, pe care se sprijină de obicei guvernele reacţionare ; oameni mult mai primejdioşi chiar decât burghezii, deoarece aceştia din urmă cel puţin acţionează pe propria piele, în timp ce ceilalţi exercită o influenţă dăunătoare asupra poporului sănătos în mijlocul căruia

trăiesc. Perro obiectă că în acest caz ar fi trebuit să împuşte cel puţin jumătate din ţară, căci jumătate din populaţia ţării nu se gîndea decît la coride, la lupte de cocoşi, la jocuri de noroc, la femei, la cântece şi la dans. Saverio ispuse că aşa avea să facă oriunde s-ar fi dovedit necesar. Revoluţiile se căleau cu sînge. Maliţios, Perro îl întrebă atunci dacă nu se temea că, văzîndu-1 cum îşi măcelăreşte duşmanii personali, rivalii săi aveau să-1 acu- z? că se slujea de revoluţie pentru a da curs anumitor răfuieli cu caracter particular, observaţie care îl descumpăni oarecum pe Saverio, grijuliu întotdeauna să nu se lase surprins în vreo postură nu tocmai ortodoxă.

— Mda, obiectă cu o gravitate de savant, dar n-ar fi oare, de asemenea, o greşeală tactică dacă am cruţa asemenea elemente contrarevoluţionare ?

Perro răspunse că nimic nu e mai grav decît să lase impresia că amestecă viaţa particulară cu cea publică. SaVciio tăcu, dezorientat. Perro jubila în sinea lui. Aceasta era dispoziţia în care prefera să-1 vadă pe Saverio.

Mergeau cu pas întins ; acum, că i se mai potolise mînia, Saverio începu să-i pună lui Perro felurite întrebări ou privire la activitatea facţiunii. Bilbîindu-se de zor, şi evitînd să se pronunţe cu o francheţă pe care o .considera primejdioasă, Saverio formulă anumite critici la care medita de multă vreme. Spuse că n-ar vrea în nici un caz să lase celor din comitet impresia că el ar fi nedisoiplinat; ba chiar, aceştia ar trebui să ştie că n-ar fi putut găsi nicăieri un adept mai supus şi mai zelos decât el. Totuşi, dacă-i era îngăduit, ar fi vrut să facă unele observaţii ; evident, într-un cadru particular, faţă de Perro, pe oatre-1 considera mai mult decît un superior — un prieten. De altfel, nu recomandase oare în mod expres chiar comitetul ca fiecare adept să-şi formuleze criticile pe care le considera oportune, bineînţeles, răminind în limitele ortodoxiei ? Perro recunoscu pe loc că observaţiile lui Save- rio sînt îndreptăţite. încurajat, acesta începu prin a declara că, după părerea sa, adepţii răzleţi prea erau lăsaţi de capul lor. Ou excepţia rarelor vizite pe care le făcea aici Perro, el personal nu s-ar fi putut lăuda că a avut vreun contact direct sau indirect ou comitetul în răstimpul celor doi ani de adeziune activă. Se crea astfel riscul, adăugă Saverio, făcînd în mod evident aluzie la el însuşi, ca tocmai cele mai preţioase elemente să ruginească în inerţie şi nesiguranţă. Erau, de pildă, multe de făcut, foarte multe în rândurile muncitorilor şi ţăranilor din această provincie deosebit de săracă şi oprimată ; oamenii nu doreau altceva decît să

audă un cuvânt nou, de încredere şi de luptă ; atunci de ce oare facţiunea îi interzicea o agitaţie subterană oportună ? Pe de altă parte, de ce îl lăsa aşa, în părăsire, lipsit pînă şi de publicaţiile organizaţiei ? Cu excepţia unui . mic vademecum (tipărit sub îngrijirea poliţiei, se gîndi Perro, care nu-şi putu stăpâni un surâs), cu excepţia câtorva manifeste neînsemnate, el, personal, nu primise nici µŋ fel de material. Poate că-1 şi uitaseră, pierdut aici, într-un fund de provincie ? îşi dădeau oare seama domnii aceia din comitet că într-o revoluţie masele rurale valorau uneori mai mult decît cele de la oraşe ? Nu ştiau oare că şaptezeci la sută din cei mai buni propagandişti se recrutau dintre lucrătorii neoalificaţi, adică dintre cei care, mai mult decît oricare alţii, datorită vieţii lor rătăcitoare, sânt în măsură să desfăşoare o activitate susţinută, de largă răspîn- dire ? Şi-apoi de ce nu i se permitea să procedeze aici, ou alţii, aşa cum procedase Perro cu el ? El constituia o celulă ; f oarte bine ; dar celelalte celule ? Perro, care se distra de miniuine, răspunse în doi peri că existau şi alte celule, poate mai numeroase chiar decît îşi imagina el, dar că nu era treaba lui să se preocupe de asta. Saverio păru oarecum mulţumit de acest răspuns câtuşi de puţin străin de practica organizaţiei. Insistă însă asupra erorii care se săvârşea lăsîndu-1 aşa, inactiv, fără nici o atribuţie, să lenevească. Perro îi răspunse grav că în curînd comitetul avea să recurgă la serviciile lui. Trebuia însă, în prealabil, să se îndoctrineze, şi pentru asta se părea că nai-i lipseau cărţile. Saverio recunoscu faptul că într-adevăr profitase mult de pe urma lecturilor recente ; şi mai ales par- curgînd volumul „Civilizaţia viitorului" a celebrului Francisco Segoviano ; o carte magnifică, o carte într-adevăr de aur, de o dialectică pătrunzătoare, de o logică perfectă; cânte care făcea cit o bătălie cîşigată şi care ajutase, ea singură, cauzei celor săraci mai mult decît întreaga literatură soicială din· ultimii douăzeci de ani. Perro aprobă această izbucnire de entuziasm ; dar îi recomandă să se păzească de unele complezenţe utopice ale lui Segoviano, al cărui principal defect rezida, şi asta nu trebuia s-o uite, chiar în dialectica, după părerea lui Saverio, atît de demnă de admiraţie ; deoarece îi lipsea tocmai acel empirism fără de care nu este posibilă o adevărată acţiune revoluţionară. Saverio recunoscu că avea dreptate ; de fapt, el alterna lectura lui Segoviano cu cea a manualului de tactică revoluţionară a nu mai puţin inegalabilului Henrique, carte de asemenea excelentă, cît se poate de preţioasă, şi care părea anume scrisă pentru a împlini lacunele lui Segoviano.

In fond, Segoviano ar fi putut fi definit creierul, iar Henrique braţul revoluţiei. însă Saverio, chiar în acele momente de mare entuziasm, nu-şi uita de interesele personale, şi începu să-1 roage din nou pe Perro să aducă la cunoştinţa celor din comitet cazul său. De altminteri, adăugă cu prudenţă, n-ar fi vrut ca spusele lui să ajungă întocmai la urechile celor din sferele înalte ale facţiunii. In realitate, nu era vorba decît de critici confidenţiale, şi nădăjduia că aveau să rămînă doar între ei doi. Comitetul trebuia numai să ştie că el se afla în permanenţă la ordinele sale, astăzi ca şi ieri, gata la orice. Perro, nu fără o anumită rezervă însă, îi lăudă spiritul de disciplină şi îl asigură că în curînd, foarte curînd, mai curînd chiar decît îşi închipuia, comitetul avea să recurgă la serviciile lui.

— Vorbeşti serios, se bîlbîi celălalt, însufleţindu-se din nou, chiar vorbeşti serios ?

— Da, răspunse Perro.

Saverio declară atunci că de fapt şi el ar fi vrut să-i propună lui Perro unele proiecte la care medita de mult. Insă Perro îi închise gura, spunându-i că rolul său era nu să elaboreze planuri, ci să execute orbeşte ceea ce i se cerea. Să bage de seamă mai degrabă să nu alunece în grava eroare a individualismului. Chiar şi criticile formulate erau un semn rău şi nu se menţinuseră întotdeauna în limitele ortodoxiei oficiale. Saverio fu atît de înspăimîntat de această dojană, încît amuţi pe dată. Şi astfel îşi continuară drumul în tăcere.

La o cotitură, printre doi arbori stufoşi, se desena şerpuirea limpede a unui drum pietruit.

—- Pe aici, bîlbîi Saverio.

Insă, în aceeaşi clipă, o siluetă înaltă şi zveltă, căreia în umbra arborilor nu i se distingeau trăsăturile, se izbi aproape de el.

— Ce faci, Saverio, se auzi o voce limpede, ai ieşit la vânătoare de licurici ?

— Mă p... p... plimbam, răspunse Saverio.

-—· Fii atent să nu-ţi scape Ludra, închide bin|e portiţa, adăugă vocea ; apoi se auzi un fluierat uşor şi un zgomot tot mai stins de paşi, semn că apariţia se îndepărta.

— Cine era ? întrebă Perro.

— Se... se... se..., începu Saverio să se bîlbîie, apoi ocolind dificultatea şi explodînd : Fratele meu vitreg, Sebastian o.

■—- A, Sebastiano, repetă absent Perro, întorcând capul să privească după el

.Perro auzise de existenţa acestui frate vitreg, dar nu-1 văzuse decît de vreo două ori, şi întotdeauna de la distanţă. Ştia că Saverio era copilul natural al unui moşier bogat, pe nume Rivtas, şi al unei ţărance dintr-o familie foarte umilă. După moartea lui Rivas, Saverio rămăsese într-o situaţie incertă, între servitor şi rudă. El şi fratele său vitreg trăiau fiecare pe cont propriii, în aceeaşi casă, dar fără să se întîlnească uneori cu săp- tămînile. Saverio locuia într-un fel de remiză, iar Sebastiano, într-o cămăruţă a vilei, singura de altfel oare rămăsese mobilată. Deoarece Rivas, care fusese un mare risipitor, nu-i lăsase lui Sebastiano decît acea vilă, ipotecată şi ea; iar restul, pămintul, automobilele, cîrnii, caii, pînă şi mobilele din casă fuseseră vîndute treptat de moşier pentru a-şi plăti datoriile. Perro îi reproşase în mai multe rînduri lui Saverio faptul că nutrea faţă de fratele său vitreg, boier şi proprietar, o afecţiune nedemnă de un revoluţionar. Dar la aceste acuzaţii glumeţe, Saverio, care le lua în serios, răspundea că tatăl lor, ruinîndu-1, făcuse din Sebastiano un om la fel de sărac ca şi el. Recunoştea însă că Sebastiano era complet lipsit de conştiinţă politică.

între timp, ajunseseră la vilă. Dincolo de gratiile albe ale porţii se vedea umbra zveltă şi neagră a unui câine care sărea şi se gudura, închipuind cu fiecare salt un alt aralbesc pe fundalul gardului. Era căţeaua Ludra : şi Saverio, care intrase primul, o apucă imediat de zgardă de teamă să nu fugă după stăpînul ei. O alee scurtă, printre două şiruri de agave, ducea spre vila albă, dreptunghiulară, cu faţada lipsită de ornamente, cu trei rânduri de ferestre verzi. într-o parte, lipită de casă, se zărea o construcţie scundă — remiza în care locuia Saverio. Acesta îşi conduse oaspetele într-acolo, explicîndu-i că era locul unde puteau sta cel mai bine de vorbă. în oraş ar fi putut fi spionaţi. Adăugă apoi că de câtăva vreme se simţea în permanenţă spionat, deşi, la drept vorbind, n-ar fi putut spune cu precizie de către cine şi în ce mod. Observaţia îl făcu pe Perro să surîdă.

33

Remiza avea o singură fereastră şi o uşiţă. îndată ce intrară, Perro constată că se afla într-o încăpere spaţioasă, cu pereţii daţi cu var şi complet goi. Singurele mobile erau vreo câteva scaune, un fel de culcuş sărăcăcios şi răvăşit, cu aşterniuturile mototolite atârnând pe jos, şi o măsuţă pe care, printre multe hârtii, se vedea o maşină de scris foarte veche. în rest, întreaga încăpere era înţesată de cărţi. Şiruri întregi de-a lungul pereţilor, vrafuri mari prin oolţuri, teancuri pe cele câteva scaune. Sub pat se vedeau de asemenea cărţi, ca de altfel şi pe masă şi pe soba de tuci care se afla înftr-un colţ. Lui Perro, expert în asemenea

lucruri, îi fu de-aj>uns o singură ochire ca să-şi dea seama despre ce fel de cărţi era vorba. Toate resturile din depozitele fostelor edituri anarhiste, toate deşeurile bibliotecilor de cultură papu-

lară, o grămadă de broşuri de propagandă, o harababură de texte de vulgarizare a unor probleme politice şi sociale. Cărţi prost broşate şi încă şi mai prost tipărite, cu coperţile trase în tipografiile mizere de provincie, care miros de la distanţă a tipărituri clandestine ; şi cu nişte desene simbolice, folosite σα vreo treizeci de ani în urmă. în Mul său, o bibliotecă valoroasă, prin faptul că era completă ; mirat, Perro nu se putu stăpâni să nu se întrebe pe ce fel de tarabe, în fundul căror poduri le găsise, şi graţie cărei filiere reuşise Saverio să intre în posesia unei asemenea literaturi, acum foarte rară şi aproape în întregime interzisă.

— Ce de cărţi ! exclamă fără voie, rotindu-şi, uimit, privirile prin încăpere.

La care Saverio răspunse cu o prefăcută indiferenţă că, fără să se laude, putea spune că avea o bibliotecă foarte bogată privind problemele care-1 preocupau. Nu-i lipseau — continuă, stăpânit de un entuziasm de colecţionar — nici chiar cutare carte de negăsit ori cutare publicaţie rarisimă. Şi, scoţîndu-le dintr-un ascunziş de sub pat, îi arătă lui Perro două sau trei broşuri din literatura antiteresiană, urmărite în mod special de cenzură. Pe coperta uneia dintre ele se vedea silueta unui uriaş care-şi. sfărâma lanţurile, în timp oe un Tereso pitic, travestit în îmblânzitor de circ, se dădea înapoi înspăimântat, scăpând biciul din mână.

— Dacă s-ar şti că sînt în posesia acestor cărţi, con-chise Saverio umflîndu-se în pene, cine ştie ce mi-ar face... Dar, din fericire, toţi cei de prin partea locului mă iau drept un fel de găgăuţă...

„Chiar as,ta şi eşti", se gîndi Perro cu cinism. Se aşezase pe un taburet scund şi, lăsîndu-şi valiza alături, îşi scoase şapca şi-şi netezi cu mâna părul des şi lucios. Apoi i se adresă pe un ton grav şi distant lui Saverio care, nea- vinid scaun, se ghemuise pe pat cu capul în mâini şi coatele sprijinite pe genunchi. începu prin a-i spune că cei din comitet îl menţinuseră inactiv aitîta vreme, în primul rînd pentru a-i pune la încercare devotamentul, şi apoi pentru că nu fusese cazul încă să treacă la acţiune. Insă acum se ştia că se puteau baza pe el ca pe un element dintre cele mai bune şi mai devotate (Saverio făcu un gest de sinceră modestie, dînd din cap parcă pentru a spune „să trecem peste asta") ; iar, pe de altă parte, sosise momentul acţiunii. La aceste cuvinte, Perro făcu o pauză şi-i aruncă lui

Saverio o privire plină de înţeles ; acesta schiţă o strâmbătură ciudată, parcă pentru a spune „sînt gata".

— Nu ne aude nimeni ? întrebă Perro, de data asta într-adevăr îngrijorat.

Saverio îl linişti : n-avea cine să-i audă. Atunci Perro, coborând şi mai mult glasul, spuse că Saverio poate nu ştia că ducesa Gorina avea să dea a doua zi un mare Ibal mascat. Saverio răspunse că ştia foarte bine, şi adăugă că în rândurile săracilor domnea o vie indignare faţă de această stupidă şi infamă paradă de lux şi frivolitate. Dar poate că nu ştia, continuă Perro, că la acea recepţie avea să participe şi generalul Tereso în persoană. Saverio căscă ochii mari înapoia lentilelor şi făcu un gest de uimire. Da, da, continuă Perro, avea să participe şi Tereso, era absolut sigur; iar comitetul de conducere, ramsiderând că acum condiţiile erau coapte, hotărâse să dea lovitura decisivă. Şi pentru această lovitură se bizuia tocmai pe el, pe Saverio. El avea să se bucure de cinstea, dacă nu de a juca rolul factorului celui mai de seamă, cel puţin de a fi instrumentul prin care odioasa dictatură avea să fie, în sfîrşit, doborâtă.

La auzul acestor cuvinte, Saverio fu năpădit de o exaltare eare-1 surprinse chiar şi pe Perro, altminteri destul de obişnuit să aibă de-a face cu fanatici. Saverio sări în picioare şi, bîlbîindu-se mai rău ca orieînd, se repezi să-i strîngă mîna lud Perro, declarându-i că aceasta e cea mai frumoasă zi din viaţa lui, că e gata să treacă la acţiune şi, dacă va fi necesar, să-şi dea bucuros chiar şi viaţa. Acum, când nu mai era stăpânit de acel sentiment de ură şi invidie al omului diform şi nefericit, şi de acea pedanterie livrescă, Saverio părea de-a dreptul transfigurat, chiar dacă rămăsese la fel de agitat şi de stângaci. Dacă Perro n-ar fi fost omul care era, ar fi putut chiar să se simtă emoţionat; nu atit din pricina generozităţii ideilor de care Saverio era atît de pătruns, cît a sinceităţii şi curajului cu care-şi oferea viaţa pen- tru victoria cauzei in care credea. Insă cum Perro era nerăbdător să-şi ducă o dată planul la bun sfârşit, exaltările lui Saverio i se păreau excesive pentru ceea ce-1 interesa. Nu avea nevoie de un asemenea entuziasm care putea să dea naştere oricînd la încurcături, lui îi era de-ajuns obişnuita credulitate oarbă. Primi deci cu îngăduinţă manifestările de bucurie ale lui Saverio; apoi, după ce-1 întrelbă dacă se simţea în stare să-1 asculte şi înregistră răspunsul afirmativ bîiguit de acesta, începu să-i explice despre ce era vorba. Pe scurt, situaţia se prezenta în felul următor : ei doi urmau să se înfăţişeze a doua zi la vila

Gorinei, unde aveau să îmbrace livreaua de valet. El se şi înţelesese dinainte cu majordomul Gorinei, cate era tot un adept al facţiunii. Astfel, aveau să se găsească în chiar miezul petrecerii şi deci să facă tot ce pofteau cu generalul. Se cerea însă multă prudenţă ; tocmai în asemenea cazuri, cînd totul pare să meargă ca pe roate, o singură greşeală poate da peste cap planurile cele mai bine puse la punct. Perro adusese cu sine, chiar în valiza aceea, o bombă cu ceas. Bombă pe oare avea să i-o încredinţeze lui Saverio, ca fiind cel mai energic şi hotărît dintre ei. Iar Saverio, prefăcîndu-se că duce un platou cu mîncare, avea să intre în apartamentul lui Tereso şi să ascundă bomba în camera de baie. Bomba dispunea de o încărcătură foarte puternică, astfel că generalul nu avea niai o şansă de-a scăpa cu viaţă. Pentru că, în afară de apartamentul ocupat de Tereso, bomba avea să distrugă toată sau aproape toată vila. Explozia urma să se producă la o jumătate de oră după instalarea bombei. Iar în timpul acesta, ei aveau toată vremea s-o şteargă ; şi, odată ajunşi la gară, vor lua primul tren spre capitală unde, între timp, camarazii din comitetul de conducere aveau să dezlănţuie o răscoală. Toate erau deci organizate perfect. Aşa că, în mai puţin de trei zile el, Saverio, oare şedea acum în faţa lui, avea să se trezească membru al noului guvern pe oare evenimentele urmau să-1 aducă la putere.

Perro se aşteptase ca, în faţa acestei propuneri extra-ordinare, Saverio să se arate speriat sau cel puţin să manifeste o oarecare ezitare. Se înşelase însă. Saverio sări în picioare, declarând că era pregătit pentru orice; apoi, emoţionat, îi ceru lui Perro permisiunea să-1 îmbrăţişeze. Cele ce urmau să se petreacă erau prea importante ca să nu pecetluiască înţelegerea dintre ei cu o îmlbrăţişare frăţească. Astfel că Perro, năpădit acum de o puternică repulsie faţă de efectul cu totul neaşteptat al simulărilor sale, fu nevoit să se ridice în picioare ca să se lase sărutat de Saverio, şi chiar să-i întoarcă sărutările. In alte împrejurări, îmbrăţişarea cu propria sa victimă l-ar fi amuzat pe Perro, acum însă, după două zile de călătorie şi de încordare nervoasă, simţea că i se închid ochii de somn, şi nu dorea altceva decît să pună capul jos. Saverio însă nici nu se gîndea la aşa ceva. Se aşează din nou pe pat, îşi scoase ochelarii cu lentile groase şi-şi aţinti asupra lui Perro ochii albaştri, frumoşi şi cu o privire tulbure, de miop. Căci bietul Saverio, dispreţuit şi batjocorit de cei din jur, cu capul clocotind de vise, veşnic singur cu cărţile lui, simţea acum o nestăvilită nevoie să i se des- tăinuie camaradului său.

Perro, se gîndea el, era singurul om în faţa cănuia ar fi putut să-şi deschidă cu toată sinceritatea inima. li> afară de asta, Perro îi inspira şi o imensă admiraţie, vecină cu invidia. Prostănac, entuziast şi haotic, Saverio admira mai ales calmul metodic şi ponderat, acea ironie ceremonioasă a lui Peiro în faţa acţiunii ; ca şi cum ar fi fost vorba de un dans complicat şi graţios, de un menuet de pildă, şi nu de o conspiraţie — şi lucrai cel mai important era să niu greşească paşii. Pe cînd el, se gîndea Saverio, era prea emotiv şi pătimaş, şi nu ar fi fost niciodată capabil să ajungă la o asemenea stăpânire de sine. După cum se vede, sărmanul de el socotea că impasibilitatea lui Perro se datona unui curaj lucid ; în vreme ce, în realitate, nu era vorba decît de siguranţa de sine şi cinismul trădătorului de profesie.

Acum, când acceptase să ia parte la conjuraţie, Saverio încerca o sinceră şi profundă emoţie. Iminenţa primejdiei pe care se pregătea s-o înfrunte risipise tot ce fuisese tulbure şi pedant în aspiraţiile sale, şi în adîncul sufletului rămăseseră doar idealurile, aceleaşi, însă purificate şi senine ; precum şi emoţia răscolitoare a celui oare, în numele lor, e gata să-şi rişte viaţa. îşi închipuia că Perro trebuie să încerce şi el, în aceste clipe, un sentiment asemănător ; şi credinţa aceasta îl îndemna în mod deosebit la confidenţe. îşi spunea că, acum, odată luate hotărârile decisive, ei nu mai erau doar doi adepţi ai aceleiaşi facţiuni, doi participanţi la conjuraţie, ci doi oameni legaţi între ei de o aceeaşi soartă, doi fraţi.

începu prin a-i spune lui Perro că nu trebuia să creadă că i-ar fi cumva teamă. Nu numai că nu simţea nici un fel de frică, dar îi era chiar recunoscător pentru faptul de a-i fi încredinţat onoarea la care jinduia de atîta vreme. Şi pentru că tot deschisese discuţia, şi poate n-aveau să mai poată sta de vorbă între patru ochi cine ştie câtă vreme de acum încolo, simţea nevoia nu numai să-i arate toată recunoştinţa sa, ci şi să încerce să-i explice de ce îi era atît de recunoscător. Dar era oare dispus Perro să-1 asculte până la capăt? Penro, care pica de somn, îi răspunse totuşi că da, că abia aştepta să-1 asculte. Atunci Saverio,

luînd-o mai de departe, începu să-i descrie starea lui de spirit de pe vremea cînd nu se afiliase încă la facţiunea în rândurile căreia milita acum. Pe vremea aoeea nu fusese decît un individ izolat, nespus de singur, dezorientat, chinuit, neputincios, măcinat de ranchiună şi de confuzii, cu totul incapabil să se judece pe sine sau lucrurile care se petreceau în lume. Ii lipsea un criteriu după care să cîn- tărească realitatea, o lumină care să-i călăuzească paşii. Avea senzaţia că este un paria ; şi totuşi, uneori se simţea însufleţit de o puternică înflăcărare, cînd i se părea, dimpotrivă, că ar fi în stare de fapte mari, numai să i se ofere prilejul de a le săvîrşi. Simţea mai ales că nu era de ajuns să te gîndeşti numai la tine ; că nu era de ajuns să fii doar ceea ce se numeşte de obicei un om cumsecade sau un om împăcat ou tine însuţi şi cu ceilalţi, nepăsător la orice altceva în afara propriilor interese ; că nu se putea adică să trăieşti doar pentru tine fără altă justificare decît avantajul tău personal. Trebuia, dimpotrivă, să ai încredere în ceva care să depăşească individualismul meschin şi steril, să asculţi de o poruncă venită din sfere mai înalte. Avea nevoie de ţeluri nobile, nu de măruntele abilităţi ale celui care nu are alte ambiţii decît să reuşească într-o carieră oarecare. Dar dintr-o dată, din ziua în care-1 întâlnise pe Perro, toate se schimbaseră. Se terminase cu îndoielile, cu dezgustul, cu ranchiuna : se sfârşise cu vechile învinuiri aduse sieşi şi lumii întregi. Asemenea unui vânt impetuos care mătură narii de pe cer, făcîndu-1 să apară iar

senin şi strălucitor, tot astfel şi afilierea sa la facţiune îi limpezise sufletul de orice impurităţi. în vreme ce până atunci habar n-avuisese ce înseamnă acţiunea şi cu fiecare zi ce trecea simţea cum se cufundă tot mai adine în mâlul otrăvitor al nehotărîrii şi al veleităţilor, actum era minat mereu înainte de o necesitate irezistibilă, şi intuia în fiecare dintre cuvintele, dintre acţiunile sale, o justificare absolută. înainte i se deschideau în faţă mai multe drumuri şi fiecare i se părea deopotrivă cu celelalte ; acum nu mai exista decît unul singur, cel spre care îl îndrumase Perro. Dar mai ales ar fi dorit să-i dezvăluie sentimentul pe care i-1 insufla apartenenţa lui la facţiune. Un sentiment de abandon plin de încredere, de siguranţă în mijlocul primejdiilor, ca şi cum s-ar fi lăisat luat în braţe de un gigant care l-ar fi purtat unde ar fi vrut, şi în care ar fi avut o încredere absolută, deşi nu ştia încotro îşi îndrepta paşii. îşi dăduse seama că toată viaţa îşi dorise cu ardoare acest lucru ; adică să slujească cu ochii închişi şi cu o fidelitate desăvîrşită, să acţioneze conform unui ordin superior, să creadă sincer într-o idee care să-1 înalţe. Şi ce idee mai nobilă ar fi putut afla decât cea în care credeau ei acum ? Lumea era coruptă pînă-n străfunduri, iar ei doreau s-o schimbe, şi nu numai la suprafaţă, ci în profunzime, chiar dacă pentru asta ar fi fost nevoie s-o distrugă şi s-o reconstruiască din temelii. înţelegea acum starea de spirit a primilor creştini care se adunau în catacombe ; voluptatea dulce şi profundă de a se dărui

pentru binele omenirii; paradoxul care consta în a dispreţul tot ceea ce preţuiau ceilalţi, şi de a acorda valoare lucrurilor în general dispreţuite ; în sfîr- şit, certitudinea deplină că erau, odată pentru totdeauna, în afara oricărei erori posibile. Şi toate acestea i le datora lui Perro. Pînă atunci nu-i venise să vorbească, însă acum, cînd se angaja într-o acţiune atât de importantă, simţea că are datoria să i-o spună. După aceea avea să reintre în muţenia cea mai docilă, n-avea să mai fie decît unul dintre numeroşii soldaţi aliniaţi în rîndu- rile grupării lor

.Acest ciudat discurs trezi, fără voie, interesul lui Perro. Erau, nu se putu stăpîni să nu gîndească, pînă la un punct, aceleaşi sentimente pe care le trăise el însuşi cînd, foarte tinerel, intrase în poliţia secretă. Şi el încercase voluptatea de a sluji cu un devotament absolut şi o fidelitate aarlbă. Şi el, la prima misiune ceva mai delicată care îi fusese încredinţată, simţise într-un fel fiorul iniţierii. După cum se vede, Perro nu se gîn- dea decît la faptul de a sluji; şi nu se mai ostenea să remarce deosebirea dintre binele omenirii în care credea Saverio şi eficienţa poliţiei căreia el i se dedica cu atâta zel. Urmîndu-şi firul propriilor gînduri, Perro sfîrşi prin a-şi spune că, date fiind înclinările pe care le vădea, Saverio ar fi putut ajunge un foarte bun agent secret. Păcat că-şi irosise asemenea preţioase calităţi făcând pe răzvrătitul. De altminteri, soarta îi fusese pecetluită şi nu mai era nimic de făcut.

Intre timp, Saverio îşi ascunsese din nou ochii umezi înapoia lentilelor şi, după această efuziune sentimentală, se închisese iar în el. întrebă la ce oră urmau să se prezinte la vila Gorinei pentru a îmbrăca livreaua ; Perro îi răspunse căscînd că trebuiau să fie acolo a doua zi dimineaţa cît mai devreme. Pînă atunci, lui i-ar conveni să ră- mînă pe loc ; nu cumva Saverio ar fi putut să-i improvizeze un culcuş ? Lui Saverio nici nu-i venea să-şi creadă urechilor că i se făcea cinstea de a-1 găzdui : îi spuse că putea dormi chiar în patul lui şi să nu-şi facă griji în ceea ce-1 privea, căci avea să găsească el un loc unde să-şi pună capul. Insă Perro refuză, deoarece patul lui Saverio nuni atrăgea de loc, cu cearşafurile acelea de o albeaţă îndoielnică, încă răvăşite din noaptea trecută, şi insistă ca Saverio să-i caute vreo două perne şi nişte pături. Fără măcar să-i răspundă, Saverio ieşi din cameră pentru a-i face roşit de cele cerute.Dacă n-ar fi fost atît de copleşit de entuziasmul său, Saverio şi-ar fi dat seama, pe cînd ieşea din cameră, că se mai afla cineva acolo, chiar în spatele uşii, trăgând cu ochiul printre obloanele întredeschise ale ferestrei. Seba- stiano, fraitele vitreg al lui Saverio, căci despre el era vorba, fusese de-a dreptul uimit de prezenţa lui Perro, pe care nu-1 mai văzuse niciodată pînă atunci. Sebastiano se gîndea la fratele său vitreg ca la un fel de monstru bilbîit şi nefericit. Iar Perro, atît de înalt şi zvelt, era tovarăşul cel mai neaşteptat pe care şi l-ar fi putut închipui alături de Saverio. Deci lui Sebastiano nu-i trebuise mai mult pentru ca, urmărindu-i de la distanţă pe amîndoi, să ajungă să iscodească prin fereastra remizei.

Dialogul dintre cei doi aflaţi în încăperea aceea mare îl uluise într-adevăr pe tînăr. „Ia te uită, nu se putu stăpînă să nu-şi spună, făcînd chiar, fără să vrea, şi un joc de cuvinte, cine şi-ar fi putut închipui una ca asta ? Credeam că am în casă un fel de brută, şi cînd colo văd că e un Brutus..."

Sebastiano aşteptă ca Saverio să revină cu pernele şi cuverturile ; apoi, văzînd că cei doi se pregăteau de culcare, se gîndi că nu mai era nimic interesant de aflat şi intră în casă.

îşi aruncă pe scaunul rustic de răchită din vestibul, care ţinea locul cuierului vîndut, bereta şi cravaşa (lui Sebastiano îi plăcea nespus de mult să călărească ; însă, în lipsă de cai, se mulţumea să se plimbe în costum de călărie) şi apoi, îndreptîndu-se spre scara fără covoare şi văduvită de ornamente, urcă la etaj.

Pentru a ajunge în camera de culcare, situată într-un colţ al catului de sus, Sebastiano trebuia să străbată două sau trei încăperi, printre care şi un salon mare — încăperi într-o vreme pline de mobile, dar acum complet goale. Străbătu camerele pe întuneric, deşi existau nişte becuri spînzurînd de firele care în trecut susţinuseră scânteietoare lampadare de cristal de Boemia. Era o deprindere dobîndită încă din copilărie cînd, pentru a-i dovedi mamei sale că nu-i era frică de întuneric, se obişnuise să cutreiere prin toată casa fără a aprinde luminile şi, ceea ce era şi mai greu, în acea îngrămădire de mobile vechi, preţioase, fără să se ciocnească de ele. In naivitatea lui, Sebastiano, care-şi închipuia că era alcătuit mai altfel decît ceilalţi oameni, ajunse să confunde această obişnuinţă cu o calitate deosebită : era convins, cu toată buna-credinţă, că avea darul de a vedea pe întuneric» asemeni pisicilor.

Insă mersul pe întuneric îl scutea mai ales de spectacolul mizeriei pe care vânzările succesive o aduseseră în casă. Ba chiar aproape ajungea să creadă că totul era aidoma ca în trecut, că întreaga vilă era încă plină de mobile preţioase, că mama lui era încă în viaţă, iar el tot copil. In copilărie, Sebastiano, ori de cîte ori ieşea noaptea din camera sa, trebuia să străbată, în afară de salonul cel mare şi cele două saloane mai mici, şi un dormitor spaţios şi solemn unde, sub un baldachin susţinut de patru coloane, dormea mama lui. Micuţul Sebastiano, alergînd zorit cu picioarele goale pe pardoseala rece ca gheaţa, în întunericul dens al acelei ultime încăperi în care se simţea peste tot prezenţa şi respiraţia mamei aţipite, obişnuia să spună, cu o voce tremurătoare, de alint : „Noapte bună, mamă !" Dar aproape în şoaptă, ca să ŋ-o trezească. Apoi

se strecura pe furiş în camera lui şi se vîra, zgribulindu-se, în aşternut. Dar şi acum chiar, cu toate că mama lui murise de mult, iar toate mobilele, pînă şi patul cu baldachin, ajunseseră într-o prăvălie de vechituri, Sebastiano continua să se comporte ca şi cum ar fi fost tot copil. Străbătea în vîr- ful picioarelor salonul, spunîndu-şi „trebuie să ocolesc consolele... apoi pianul... şi acum, iată, divanul roşu", intra ţinîndu-şi respiraţia în dormitorul mamei, îi ura cu glas şoptit „noapte bună !" şi în mare grabă şi tot pe întuneric se ducea să se dezbrace în cămăruţa lui.

In fond, Sebastiano rămăsese un adolescent. îi plăcea să joace teatru şi să se prefacă, faţă de sine însuşi chiar, că este o fiinţă cu totul deosebită de ceea ce era în realitate. Şi cum mai mult decît orice pe lume se temea de plictiseală, iar din tot ce ar fi putut s-o genereze mai cu seamă-de pedanterie, îşi imagina, bucuros, că viaţa era un soi de aventură în care nu se întîmpla nimic ireparabil sau definitiv. In felul acesta, atunci cînd îi spunea „noapte bună" mamei înainte de culcare, îi plăcea să-şi închipuie că aceasta, care murise în floarea tinereţii, mai trăia încă. Sebastiano nu se dusese nici măcar o singură dată la cimitirul unde se afla îngropată în cavoul familiei mama lui. Şi aşa cum ar fi voit să ignore moartea mamei, tot astfel Sebastiano refuza să creadă că toată averea lor se risipise. Acest refuz îi îngăduia să nu se mai gîndească la realitatea dură, să lase totul la voia înitîmplării şi să se comporte ca şi cum nu ar fi ajuns la sapă de lemn.

In noaptea aceea, după ce-i urase, ca de obicei, mamei sale somn uşor, Sebastiano, în loc să se dezbrace, se aşeză aşa cum se găsea pe marginea patului, în lumina alburie pe care luna o răspîndea prin ferestrele fără perdele.

„Iată-mă vîrît într-o încurcătură de toată frumuse- ţea,începu el să-şi spună; am descoperit o conjuraţie, şi ceea ce e şi mai rău, o conjuraţie care are toate şansele să reuşească..."

înpurcătura lui Sebastiano consta în aceasta : el era îndrăgostit de Fausta Sanchez, femeia pentru care Tereso acceptase de fapt să ia parte la petrecere. Şi-şi imagina că şi ea era la fel de îndrăgostită de el. In ceea ce o privea pe Fausta însă, pentru ea iubirea lui Sebastiano nu era decît o aventură trecătoare ; şi acum, temîndu-se că legătura cu tînărul ar fi putut să-i încurce planurile atît de ambiţioase, inventase o întreagă poveste pentru a se descotorosi de el. Că ea avea un frate, pe nume Manuele, (asta era adevărat), care, din motive politice, se afla în închisoare (asta era o

minciună). Că Tereso îi pusese drept condiţie, pentru a-1 elibera din închisoare pe Manuele, să cedeze dorinţelor lui. Că ea se vedea silită să accepte acea condiţie atît de umilitoare. Şi că, în consecinţă, era mai bine să pună capăt iubirii lor mult prea curate pentru a se preta la asemenea compromisuri. Bineînţeles, Sebastiano crezuse orbeşte fiecare silabă din această născocire. Şi voia, în ceea ce-l privea, să-şi atingă un dublu scop : adică, să facă aşa fel încît Manuele să fie eliberat şi totodată să evite ca Fausta să răscumpere această eliberare cedind poftelor generalului.

S-ar putea spune că, pentru a-şi realiza scopul, Sebastiano n-avea decît să lase ca atentatul să-şi urmeze cursul. Odată mort Tereso, Manuele ar fi ieşit din închisoare, iar Sebastiano ar fi putut trăi în pace cu Fausta lui. Dar, în primul rînd, exista pericolul ca Fausta să piară sub dărî- măturile vilei ; şi apoi, ca Tereso să fie ucis după, şi nu înainte ca Fausta să fi fost a lui

.Pe de altă parte, Sebastiano, care nu împărtăşea de fel exaltările fratelui său vitreg, era destul de cinstit pentru a nu se face complice — din răzbunare — la o nelegiuire. Şi de altfel, n-avea nici un motiv să dorească moartea lui Tereso.

In afara timpului cît se afla alături de Fausta, Sebastiano se plictisea de moarte. Plictisul lui izvora dintr-un sentiment de scepticism absolut în ceea ce privea evoluţia destinului omenirii în general şi cel al ţării sale îndeosebi.

Sebastiano nu avea nici un fel de experienţă politică. Dar aparţinea unei generaţii care, devenită parcă impasibilă încă dinainte de a se fi născut, din pricina recentelor tulburări atît de violente, nu credea în nimic — nici în stat, nici în revoluţie, nici în libertate, nici în autoritate. Imensa majoritate a tinerilor de vîrsta lui Sebastiano nu dorea dec it să-şi facă o carieră — n-avea nici un fel de scrupule şi nici iluzii. Dar uneori se întâmpla, aşa cum se petrecuse de pildă cu Sebastiano, ca acest scepticism să ducă la o stare de spirit mai aparte, caracterizată prin- tr-o anumită înclinare spre vis, plictis, inerţie şi diletantism.

Sebastiano putea chiar să-şi dea seama că guvernarea lui Tereso era sub multe aspecte arbitrară şi bazată exclusiv pe forţă. Dar perspectiva unui guvern alcătuit din indivizi de teapa lui Saverio îl îngrozea. Cel puţin, se gîndea el, Tereso ştia să călărească bine. Şi făcând această apreciere, Sebastiano asculta de glasul bunului-gust, după părerea lui mai infailibil decât orice raţionament. Căci pentru Sebastiano, foarte serios în frivolitatea lui, nu exista delict mai mare decât lipsa de eleganţă; şi nici mai mare ineleganţă decît să crezi în ceva. Or Saverio era urît, diform, prost îmbrăcat şi credea în prea multe lucruri. Şi asta îi era de ajuns pentru a-1 prefera pe Tereso atît lui Saverio, cât şi tuturor celorlalţi asemenea lui.

Pentru Sebastiano, scepticismul nu era numai un mod de a gîrydi, ci, într-un anumit sens, o adevărată îndatorire. I se părea că aşa cum trebuie să-ţi uşurezi pîntecul îr\ fiecare zi pentru a nu te intoxica, tot astfel trebuie să veghezi ca spiritul să nu-ţi fie niciodată năclăit de povara credinţelor. Sebastiano detesta credinţele pentru că intuia în ele un fel de slăbiciune care voia să se dea drept forţă, în vreme ce adevărata forţă trebuia, după părerea lui, să fie absolut neîncrezătoare ; dar elegantă şi fericită în gesturile sale, ca un dans.

Sebastiano ura de moarte gloata, socotind-o vinovată de acel oribil sentiment de plictis al vremurilor prezente. Ba i se părea că generalul se arătase chiar prea îngăduitor cu

ea. Cîit priveşte ceea ce ar fi urmat să se întîm- ple sub un guvem de soiul celui pe care voia să-1 instaureze Saverio, era mai bine să nici nu se gîndească la asta. Atunci gloata, în toată fanatica ei stupiditate, ar fi domnit din, plin peste toate. La gîndul acesta, Sebastiano se simţi dintr-o dată ispitit să iasă din casă şi să alerge la poliţie pentru a denunţa conjuraţia.

Dar pe lîngă repulsia pentru orice formă de delaţiune, îl mai reţinu şi o altă reflecţie, mai personală şi mai inte- resată. Cu toate că el nu l-ar fi dat în ruptul capului pe Tereso singur pe o sută de Saverio, nu putea totuşi nesocoti faptul că generalul voia s-o prindă în cursă pe iubita lui. Şi că Fausta părea hotărâtă să cedeze acestui şantaj numai să-şi salveze fratele.

„Trebuie să găsesc un mijloc de a împăca între ele mai multe lucruri deodată, îşi spuse Sebastiano. Să zădărnicesc complotul şi, în acelaşi timp, să împiedic ceva atît de odios : ca Fausta să-i cadă în braţe lui Tereso. Pe de altă parte, nu pot recurge la delaţiune — un act josnic şi infam. Dar trebuie să-1 zădărnicesc numai pe jumătate, altfel nu mă pot sluji de el ca de un mijloc pentru a-1 constrînge pe Tereso să renunţe la Fausta."

Ajuns aici ou meditaţiile sale, Sebastiano începu să se învioreze. Aşa cum s-a mai spus, ei rămăsese în fond foarte copilăros, şi tot ce aducea a aventură şi a joc îl fascina.

„Trebuie să împac şi capra şi varza, îşi mai zise Sebastiano. Nu e uşor ; n-a fost niciodată uşor. Şi de altfel, am destul de puţin timp la dispoziţie. Mîine seară va avea loc balul din casa Gorinei. Acel bal în timpul căruia, dacă eu nu mă voi mişca, Tereso va fi ucis, dar nu înainte ca Fausta să-şi fi sacrificat în mod inutil onoarea pentru a-şi salva fratele.Trebuie să fac ceva pentru a împiedica uciderea lui Tereso. Dar s-o împiedic : I, fără să devin delator ; II, în aşa fel încît să-1 elibereze pe Manuele, dar să nu se atingă de Fausta ; III, fără ca Saverio să dea de vreun bucluc."

Sebastiano simţea că trebuia să existe o soluţie, ca în orice problemă pusă în mod raţional : dar nu izbutea s-o găsească. Pentru că nu era vorba de o soluţie aproximativă, de o rezolvare care să fie lăsată în mare măsură pe seama întâmplării şi a destinului, ci de ceva foarte precis, geometric. Doi şi cu doi trebuia să facă negreşit patru, se gîndea Sebastiano, altfel Manuele rămînea în închisoare, iar Fausta era pierdută.

Aşezat pe pat, cu coatele sprijinite pe genunchi şi capul în mîini, Sebastiano chibzui îndelung. în cele din urmă, se lovi cu palma peste frunte, întrebîndu-se cu voce tare cum de nu se gîndise la asta mai înainte.

Sebastiano înţelesese deodată că nu exista decît un singur mijloc de a zădărnici complotul fără să recurgă la delaţiune, şi în acelaşi timp să ajungă pînă la Tereso, să-i smulgă graţierea lui Manuele şi s-o scape pe Fausta de îndatorirea ei. Şi mijlocul acesta era de a participa el însuşi la complot.

Astfel, el avea să i se poată înfăţişa lui Tereso şi să-i expună condiţiile sale, în timp ce, cum s-ar spune, fitilul bombei ardea. Dacă Tereso accepta, el avea să se limiteze să taie fitilul, fără să dezvăluie însă numele complicilor săi. Dacă nu accepta, Sebastiano, care nu avea alt ideal în viaţă decît dragostea pentru Fausta, se gîndea să moară împreună cu generalul şi cu femeia iubită.

Lui Sebastiano îi plăcu aoest plan, pentru că era cutezător şi aproape imposibil. Căci, în ciuda frivolităţii lui, Sebastiano era foarte curajos. Să moară împreună cu Fausta i se părea nespus de plăcut. In faţa acestei bucurii, toate celelalte riscuri nu mai însemnau nimic. Dar, în acelaşi timp, se gîndea cu perspicacitate că adesea generalul hărăzit morţii scapă şi câştigă bătălia. Dorinţa profundă şi disperată de a muri împreună cu Fausta avea să-i dea poate tăria de a-1 convinge pe Tereso şi de a se salva împreună cu iubita lui.

Sebastiano se ridică din pat, străbătu pe întuneric primul etaj, coborî la parter şi se îndreptă spre piaţeta din faţa casei.

Luna o făcea parcă şi mai mică, cu vîrfurile inegale ale arborilor care-şi alungeau umbrele imobile în lumina ei palidă. Noaptea era liniştită, plăcută şi fără vînt. Atrasă de scârţîitul paşilor lui Sebastiano pe pietriş, căţeaua Ludra ieşi în întâmpinarea stăpânului, scheunînd şi gudurîindu-se pe lîngă el. O potoli însă cu câteva mîn- gîieri, făcînd-o să amuţească. Nu voia să-i trezească încă pe cei care dormeau în remiză.

Apoi o apucă pe alee şi, după ce închise căţeaua în grădină, ieşi pe poartă. Luna lumina cărăruia. Sebastiano se ţinu de ea o bună bucată de drum, dar, ceva mai înainte de a ieşi în şosea, o apucă la stînga, pe o potecă laterală. Străbătu o pădurice, trecu un podeţ zvârlit peste o mică vâlcea. După pod, cărarea prindea să şerpuiască între pădurice şi un zid înalt, năpădit tot de vegetaţie. Era zidul care împrejmuia imensul parc al Gorinei.

Sebastiano cunoştea ca-^n palmă această cărare. De vreo douăzeci de zile, o străbătea în fiecare noapte la aceeaşi oră, ca să se ducă la iubita lui.

In npaptea aceea Sebastiano fusese la întîlnirea obiş- nuită. Dar conveniseră între ei ca ori de cîte ori, din cine ştie ce motiv, ar fi voit s-o revadă pe Fausta, să se poată întoarce la vilă şi, fluierând într-un anumit fel, s-o înştiinţeze de prezenţa lui. Iar Fausta cobora de îndată în parc.

In noaptea aceea, Sebastiano se despărţise de Fausta după o discuţie violentă, la sfîrşitul căreia hotărîseră de comun acord că eaaa ultima dată cînd se vedeau. Fausta îi spusese limpede că, pentru a-şi salva fratele, avea să accepte condiţiile lui Tereso. Sebastiano, care l-ar fi sacrificat bucuros pe Manuele, pe care nici nu-1 cunoştea, văzând că toate argumentele şi toate protestele sale erau inutile, declarase că, în cazul acesta, prefera să n-o mai vadă niciodată. Era tocmai ceea ce dorea Fausta, care, aşa cum s-a mai spus, se temea ca dragostea lui Sebastiano să nu-i creeze încurcături în calea multdoritului ei viitor de concubină a generalului.

Se îmbrăţişaseră aşadar pentru ultima dată, Sebastiano cu sufletul sfîşiat de durere şi ochii plini de lacrimi, Fausta prefăcîndu-se nu mai puţin îndurerată şi, în lipsa lacrimilor care nu se pot simula, spunând că voia să-şi ia viaţa de îndată ce avea să obţină graţierea fratelui ei.

Această scenă de adio îl lăsase pe Sebastiano într-o stare de deprimare profundă. Virtutea nu exista şi, atunci

cînd exista, nu însemna nimic ; în scepticismul său, Sebastiano era foarte sigur de asta. Dar credea şi crezuse întotdeauna în noroc. Şi iată că acum, pînă şi acesta îi întorcea spatele. Nu mai vedea în perspectivă decît o viaţă nenorocită şi plină de amintiri copleşitoare, departe de femeia pe care o iubea şi pe care o ştia dezonorată. Iar dacă, pe urmă, Fausta avea într-adevăr să-şi ia viaţa, aşa cum ameninţa s-o facă, el era ferm hotărât să-şi pună la rîndul său capăt zilelor.

Dar norocul, în care Sebastiano credea, şi care îl ajutase întotdeauna în cele mai grele momente ale vieţii sale, prin acel secret surprins de la fereastra remizei, i se arăta acum din nou. El alerga la Fausta ca s-o înştiinţeze că-şi regăsise iar vechiul protector.

După ce merse o bucată de vreme pe lîngă zidul împrejmuitor, Sebastiano ajunse în faţa uneia din numeroasele intrări ale parcului. Portiţa aceasta nu era niciodată folosită ; iar frunzişul bogat al unei glicine o acoperise aproape în întregime. Noapte de noapte, Sebastiano, agă- ţîndu-se de ramurile glicinei încolăcite în jurul drugilor, sărea grilajul, pentru a se întîlni cu iubita lui.

Odată intrat în parc, el păşi pe pietrişul alb, de-a lungul unui zid înalt şi negru care, la lumina lunii, se dovedea a nu fi altceva decât tufe de merişor, neobişnuit de mari şi dese, tăiate în blocuri patrate şi aliniate una lîngă alta, urmînd şerpuirile unei alei. De cealaltă parte, tufele de merişor încadrau imensa pajişte povîrnită care se întindea în faţa vilei.

Trecînd printre două blocuri de frunziş compact, Sebastiano ieşi pe pajişte. Luna o lumina în toată întinderea ei, făcînd ca iarba scăldată de roua nopţii să strălucească asemenea argintului. De cealaltă parte, un alt zid se ridica negru şi înalt. Pajiştea părea un imens covor stufos întins peste un povîrniş vălurit. Pe culmea colinei se înălţa vila Gorinei — de culoare cărămizie — cu cele patru etaje şi cele patruzeci de ferestre ale sale, semănînd, în regularitatea şi simplitatea ei, cu o construcţie militară. De cealaltă parte a pajiştei, la capătul pantei, străluceau în lumina lunii apele negre ale unui mic lac artificial. Ridicînd ochii spre vilă, văzu că nu erau luminate decît puţinte ferestre, iar printre ele şi cea a Faustei.

Sebastiano o cunoscuse pe Fausta din întîmplare, într-o zi de vară cînd, în timpul unei plimbări, rătăcind drumul, femeia urcase pînă la vila lui pentru a cere îndrumări. Cu îndrăzneala buimacă şi ferice a tînărului de douăzeci de ani

care, dat fiind că nu avusese niciodată o aventură, se temea mai eu seamă să nu pară timid, o cuprinsese pe Fausta de mijloc tocmai în momentul cînd aceasta, după ce primise lămuririle de care avea nevoie, o pornise spre poartă încet şi parcă fără prea multă tragere de inimă. Sebastiano se aşteptase să încaseze o pereche de palme sau, în cel mai bun caz, să fie respins. Cînd colo, se pomenise pe neaşteptate cu femeia prăvălită în braţele lui, cu ochii daţi peste cap şi privirile rătăcite, cu buzele întredeschise. Abia atunci îşi dădu seama cu adevărat Sebastiano de tot răul pe care i-1 făcuse tatăl său vînzînd mobilele din casă : şi pentru o clipă, continuînd să strângă femeia în braţe, nu ştiuse unde anume ar fi putut s-o ducă. Apoi îşi amin,tise deodată că în unul din saloanele goale de la parter, într-un ungher, se aflau nişte saci plini cu făină, depozitaţi acolo de argat — singurul care-i mai rămăsese. Şi asemeni unui leu tînăr care-şi tîrîie victima încă vie înăuntrul viziunii pentru a o devora în linişte, Sebastiano, purtînd femeia pe braţe, se îndreptase spre acel salon de lîngă vestibul, unde se găseau sacii. Şi în încăperea întunecoasă care mirosea a grînar, el o culcase cu grijă peste saci. Se temea că acest expedient, dezvăluindu-i Faustei sărăcia în care trăia, avea să aducă un sfîrşit prematur aventurii sale. El nu se gîndise niciodată că-i un băiat frumos, blond cum era, cu ochii întunecaţi şi pielea dulce la pipăit. Şi nici nu-şi dădea seama ce desfătare însemnau pentru femeie acea violenţă şi chiar sacii aceia. De atunci se văzuseră în fiecare noapte în parc. Sebastiano se îndrăgostise nebuneşte de Fausta şi-i atribuia şi ei aceleaşi sentimente. Dacă nu ar fi fost aşa de exaltat, şi-ar fi dat
 seama imediat că însăşi felul, atît de uşor, în care femeia îi cedase, vădea ury caracter cu totul diferit de cel pe care şi-1 imagina el. Dar Sebastiano se afla la vîrsta cînd orice lascivitate pare o dulce abandonare ; iar femeia desfrînată, un înger.

Sebastiano nu era nici nobil, nici bogat, nici monden, nici cunoscut. Astfel, fără ca el să fie conştient, în dragostea lui pătimaşă se amesteca, într-o mare măsură, orgoliul subtil de a se şti amantul unei femei pe care o curtau atîţia bărbaţi şi pe care pînă şi omul cel mai puternic al naţiunii i-o disputa. Şi îi făcea plăcere gîndul că nimeni nu ştia de dragostea lor; că toţi erau foarte departe de a-şi imagina că tocmai el, tinerelul solitar şi sărac, era stăpînul acelei bizare şi încîntătoare fiinţe. Iar acest sentiment se împletea cu un altul, de joacă parcă, de comedie teatrală. Uneori,

Sebastiano în loc să-şî trăiască iubirea, şi-o juca parcă pe-o scenă.

Nu-şi dădea seama că, pentru Fausta, el era întocmai ca o savoare neobişnuită şi nouă pentru un simţ gustativ atrofiat şi obosit. S-ar putea spune că Fausta colecţiona amoruri ; şi i se părea că avusese pînă atunci de toate soiurile, afară de acela pe care ea însăşi îl numea amorul romantic. Tînărul săra'c care locuia alături de fastuoasa vilă, clarul de lună, subterfugiile, tainele, jurămintele, cuvintele pătimaşe, toate acestea erau noi pentru Fausta, deprinsă cu aventuri pe cit de trecătoare, pe atît de animalice. Dar totodată iubirea lui Sebastiano, tocmai pentru că era romantică, aşa cum spunea ea, adică o iubire adevărată, îi inspira teamă. Fausta nu voia să aibă nici un fel de complicaţii ; iar povestea cu Tereso picase tocmai la momentul potrivit. Voia să scape de Sebastiano şi, în acelaşi timp, să devină amanta lui Tereso şi să-i facă rost lui Manuele, fratele său, de o anumită concesiune, foarte rentabilă, la care acesta aspira de multă vreme. Aşadar, în povestea Faustei era destul adevăr pentru a justifica cumva un accent aproape sincer ; totodată ea îşi jurase să nu se mai lase niciodată prinsă în capcanele unei iubiri de felul celei pe care i-o purta Sebastiano. Prea multe primejdii, se gîndea ea, printre care obligaţia de a rămîne fidelă nu era de loc de neglijat.Sebastiano era atît de adîncit în meditaţiile sale, încît aproape nici nu i se mai părea că merge, ci că zboară cu pas uşor peste ierburile nopţii scăldate în rouă, stră- bătînd imensa pajişte către vilă. Strălucirea lunii, tăcută şi intensă, între cele două ziduri înalte şi negre de meri- şor, îl umplea de-o exaltare cutezătoare şi nebunească. Avea de gînd s-o pună pe Fausta la curent cu taina lui şi să pregătească împreună cu ea, în sinul complotului lui Saverio, un complot mai mic şi personal. In sînul complotului politic, un complot de dragoste. Orbit de gelozie, Sebastiano se simţea într-adevăr capabil să-1 ucidă pe Tereso. Apoi, ori ar fi fugit împreună cu Fausta, ori ar fi murit cu ea. Astfel chibzuind, Sebastiano nu-şi dădea seama că e nebun ; în afara oricărei realităţi ; în plină, închipuire şi totuşi în plină acţiune.

Ajuns lîngă vilă, Sebastiano se rezemă cu spatele de perete şi, buimăcit pentru un moment, privi pajiştea din faţa sa. Auzi atunci un foşnet uşor şi, coborîndu-şi privirile, zări nişte broaşte mari care, tăcute şi uşoare, săreau, în lumina lunii, pe iarbă şi pe trotuarul de ciment. Săreau automat, cu cele patru labe care păreau că nu se pot pune nicicum de acord, şi cu botul întins, căzînd, de fiecare dată, pe pîntecele albicios şi obez, urmate la distanţă de umbrele lor. Sebastiano se aplecă şi apucă de o labă din spate un

broscoi mare şi greu, tocmai în momentul cînd acesta se avînta într-un salt. Broscoiul se zbătu o vreme, bălăbănindu-se în aer ; apoi rămase nemişcat, făcînd pe mortul, deşi ochii bulbucaţi îi erau foarte vii. Sebastiano îl prinse ou cealaltă mînă de spate, ca pe un rac. Broscoiul începu să-şi agite în neştire cele patru labe. Acum, ochii săi, între băşicuţele şi negii capului turtit, păreau două excrescenţe de sticlă pornite să se umfle la nesfîrşit, ca două baloane de săpun ; pîntecele alb palpita convulsiv.

Sebastiano, cu broscoiul în mână, se apropie de fereastra Faustei şi scoase un fluierat uşor şi trist ; un fluierat de vînător. Aproape imediat, se profilă, dincolo de şip- cile persianelor întredeschise o umbră ; şi o mînă, ieşind în afară, îi făcu un semn ca pentru a-i spune să aştepte.Sebastiano nu .aşteptă prea mult. După cîteva minute, una dintre uşile cu geamuri de la parter se deschise încetişor, mai intii un oblon, apoi celălalt, şi în prag apăru Fausta. Era îmbrăcată într-o rochie lungă, decoltată, de mătase neagră cu o garnitură argintie ; lumina lunii dădea o vie scînteiere acestei garnituri, ca şi diamanjtul care împodobea inelarul mîinii întinse pentru a deschide oblonul.

,

Fausta avea un chip de băiat foarte brun ; un puf uşor, aproape invizibil, aşa cum se observă doar pe obrajii băieţandrilor încă impuberi, îndulcea conturul feţei sale rotunde. Dar ochii, negri şi mari, ciudat de opaci şi lipsiţi de lumină, orbi ai fi zis, erau, se vedea bine, ai unei femei lipsite de orice inocentă, aşa cum şi era. Sprîncenele subţiri ridicate în accent circonflex, asemenea celor pe care şi le trasează actorii cînd interpretează rolul lui Mefisto, adăugau acelei aparente inexpresivităţi o nuanţă de cruzime şi duritate. Avea nasul scurt, senzual şi puţin în vînt, gura mică strânsă şi foarte cărnoasă, căreia îi era de ajuns un surîs uşor pentru a descoperi ■caninii albi şi ascuţiţi, maxilarul de jos mare şi rotund, ca de pisică. Părul, foarte scurt, întocmai ca al unui băiat ; dar felul cum îi creştea, mai pufos spre frunte şi inegal, era foarte feminin şi te făcea să te gîndeşti mai curând la o tonsură forţată şi patetică. Era zveltă şi slabă, cu o piele brună, ca arsă de soare. Toartă frăgezimea membrelor sale uscăţive părea să se fi refugiat în sânii grei şi rotunzi, de o frumuseţe tulburătoare, singurul amănunt feminin al acelui corp ca de bărbat, care însă îi reamintea brusc celui ce o privea că totuşi era femeie : ba chiar, prin contrast, mai femeie decât

altele. Se părea că Fausta ştia bine acest lucru, deoarece îşi purta această bogăţie cu un fel de ostentaţie vanitoasă, trăgîndu-şi înapoi umerii şi capul şi păşind cu pieptul şi pîntecele în afară.

Fausta coborîse fără tragere de inimă. Se temea că tînărul se şi căise de intransigenţa lui şi că se întorsese pentru a-i spune că avea să continue s-o iubească chiar dacă ea s-ar fi dăruit lui Tereso. Ştia din experienţă că dragostea, pe bună dreptate numită oarbă, în anumite împrejurări, numai pentru a nu lăsa să-i scape prada, se resemnează la cele mai cumplite umilinţe şi la cele mai josnice compromisuri. ,,De data asta, totuşi, îşi zise ea în timp ce cobora, am să-i spun adevărul în faţă şi astfel o să mă lase în sfîrşit în pace." Gîndind aşa, Fausta se simţea îmboldită de acea îndîrjire crudă a gospodinei care, văzînd cum puiul, căruia i-a sucit gîtul, continuă să se zbată, se hotărăşte să-i dea lovitura de graţie cu ajutorul cuţitului.

Aşadar, ea apăru în prag, cu chipul mînios şi întunecat, cu ochii plini de ură, sub sprîncenele încruntate. Dar Sebastiano, bucuros că a găsit firul pentru a ieşi din labirintul în care intrase, se simţea vesel, pus pe glume, şi nicidecum dornic să înfrunte imediat neplăcutul subiect al raporturilor lor viitoare. Ii arătă broscoiul pe care îl strîngea de spinare, spunîr^du-i că în vreme ce se întorcea acasă animalul îl oprise în drum şi îl implorase să-1 ducă la minunata Fausta, despre care toţi broscoii din împrejurimi vorbeau fără încetare. Gluma îi plăcu Faustei, care se aştepta la o scenă de gelozie ; şi fără să arate în nici un fel repulsia pe care o au de obicei femeile perytru această amfibie plină de negi, întinse mîna slabă şi brună pe care strălucea un diamant, şi, ou vârful unghiei de un roşu aprins, zgîndări gura închisă a broscoiului.

— Vrea să-ţi dea o sărutare, spuse Sebastiano, exaltat şi inventiv.

— O sărutare ? repetă ea încruntîndu-şi a glumă sprîncenele, unde să-mi dea o sărutare ?

— Aici, răspunse Sebastiano, arătîndu-i urechea pe jumătate ascunsă de păr.

Fausta avea urechi mici şi desăvîrşite, pe care Sebastiano, în timpul întâlnirilor lor de dragoste, nu mai contenea lăudîndu-le. Devenind curioasă, ea îi spuse că broscoiul era cutezător; dar începuse s-o ispitească acea senzaţie monstruoasă şi întrebă prudent dacă gura broaştei nu era otrăvitoare sau dacă nu muşca. După ce Sebastiano îi spuse că nu avea de ce să se teamă, ea azvîrli ţigara pe care o strîngea între degete, şi, dîndu-şi la o parte, cu un gest

languros, părul scurt, scoase la iveală urechiuşa rotundă, iar Sebastiano apropie de ea botul broscoiului.

— îmi vorbeşte, îmi vorbeşte, exclamă ea după cîteva clipe, cu un rîs forţat; şi într-adevăr, broscoiul începuse să-şi mişte gura, ca şi cum ar fi vrut să şoptească ceva.

Broscoiul îi sărutase într-adevăr lobul urechii, adăugă ea, şi era o senzaţie stranie, buzele lui erau reci şi cristaline, ca ale r^opţii înseşi. Sebastiano se încovoie uşor şi puse broscoiul jos, spunîndu-i să se ducă să le povestească tovarăşilor despre nemaiauzitul lui noroc. Apoi, îndreptînduHse, o întrebă pe Fausta ce anume îi spusese broscoiul.

— Că trebuie să ne despărţim, îi răspunse ea privin- du-1 cu seriozitate.

Dar intermezzo-ul cu broscoiul îi fusese de ajuns lui Sebastiano pentru a-i potoli exaltarea şi a-1 face să-şi schimbe ideea. Fausta îl iubea, era adevărat. Dar faptul că pentru a-şi salva fratele ea se resemnase să îndure şantajul lui Tereso nu dovedea prea multă tărie de caracter. O asemenea fiinţă nu avea, desigur, nimic din plămada unei conspiratoare. I se păru deodată că ar fi mai bine să nu-i spună absolut nimic şi să acţioneze fără ştirea ei. Şi astfel, încă o dată, norocul veni în ajutorul lui Sebastiano. Căci, dacă Fausta ar fi aflat ceva despre complot, nu ar fi ezitat nici o clipă să-i denunţe pe toţi, fără nici o excepţie, nici măcar în ceea ce-1 privea. Ba pe el chiar în primul rînd — foarte mulţumită că putea să scape de el şi în acelaşi timp să apară într-o lumină favorabilă în ochii lui Tereso. Şi aproape părîndu-i că îl apără nu numai pe Tereso, ci şi proiectele ei personale şi viitorul lui Manuele.

Astfel, după ce se întorsese şi o făcuse pe Fausta să mai coboare o dată, Sebastiano nu avea să-i spună nimic. Dar fraza pe care Fausta o atribuise broscoiului îi rănise inima ca o lovitură de pumnal. Răspunse, între- bîn|d la rîndul său cu tristeţe, dacă ea se temea într-adevăr atît de mult, după cum părea, de continuarea legăturii lor. De altfel, adăugă, n-avea de ce să se teamă. Se întorsese numai şi numai ca să-i mai spună un ultim, definitiv adio. Fausta, liniştită de vorbele lui, rise şi îi întinse gura pentru o sărutare.

— Atunci, lucrul este într-adevăr hotărât ? întrebă Sebastiano cu timiditate, după sărut.

încă mai spera ca femeia să-şi sacrifice fratele pentru el, şi nu atît pentru că acest sacrificiu îi părea acum necesar, ci pentru că ar fi văzut în asta într-adevăr o dovadă de dragoste. Dar Fausta, foarte mulţumită să mai confirme o dată faptul că despărţirea lor era ineluctabilă,

răspunse că n-avea încotro. Mai bine să nu insiste, să noi otrăvească şi acele ultime clipe pe care le petreceau împreună. Dacă ea voia să-şi salveze fratele, trebuia să cedeze. Era odios, nu numai să facă, dar chiar şi să se gîndească la asta ; însă, pur şi simplu, nu vedea altă ieşire. Fausta vorbea pe un ton elegiac, asemeni celui care nu spre o nouă dragoste se îndrepta, aşa oum făcea ea, ci spre moarte.

— Dar poate ne mai vedem şi mîine, măcar în timpul zilei, pentru ultima dată ? întrebă Sebastiano.

Şi, deşi ştia că asta nu era decît o prefăcătorie, ochii i se umplură deodată de lacrimi.

—· Nu cred, răspunse Fausta dulce, dar hotărît.

Dragostea lui Sebastiano pentru Fausta era atît de violentă, încît, deşi ştia foarte bine că nu putea fi vorba de ultima lor întîlnire, el încerca totuşi toate sentimentele unei definitive despărţiri : Amărăciune şi dulceaţă laolaltă ; şi, în acelaşi timp, un fel de dorinţă nebună şi nesăţioasă de-a o privi îndelung, de a-şi întipări bine în minte trăsăturile dragi. De aceea, despărţirea lor se prelungi mult. Sebastiano nu se mai sătura sărutînidu-i buzele, gîtul, ochii. Iar Fausta accepta această disperată aviditate ca o ultimă desfătare a unei iubiri care-i pri- lejuise şi pînă atunci destule. Şi nu o dată, Sebastiano, în loc să sărute mîna pe care Fausta i-o întindea ca pentru ultima oară, i-o prindea strîns, atrăgînd-o cu totul spre el, pentru o nouă, pătimaşă şi nespus de dulce îmbrăţişare. In sfîrşit, se despărţiră ; şi Fausta înpepu să alerge de-a lungul zidului vilei, neagră toată în lumina puternică a clarului de lună. Sebastiano înţelese că venise momentul să se ocupe de complotul lui Saverio.

O porni în grabă înapoi pe-acelaşi drum pe care venise. în timp ce mergea, îşi repeta în minte ceea ce ho- tărîse să facă şi să spună. De altfel, nu întîmpina nici un fel de dificultăţi în privinţa aceasta, deoarece, pe lîngă faptul că auzise, de la fereastra remizei, discuţiile celor doi conspiratori şi îşi făcuse o idee destul de precisă asupra motivelor care-i îndemnau să atenteze la viaţa lui Tereso, argumentele împotriva guvernării generalului, după multele dezbateri şi agitaţii care avuseseră loc în ţară vreme de cîţiva ani, nu erau greu de găsit; pînă şi un copil crescut în acea atmosferă de proteste şi contestări ar fi ştiut să le înşire. Pe de altă parte, Sebastiano se simţea însufleţit de acea luciditate providenţială şi fulminantă care-i susţine de obicei pe oamenii temerari în acţiunile lor cele mai riscante. Se simţea în stare nu numai să-şi improvizeze un limbaj şi un suflet de conspirator, ci să şi acţioneze, chiar în acea

noapte, ca şi cum toată viaţa lui mu s-ar fi gîndit la nimic altceva decît să răstoarne guvernul lui Tereso.

Pentru a fi primit în conspiraţie, Sebastiano avea la îndemână două posibilităţi : sau să-1 trezească încetişor pe Saverio şi să se sfătuiască mai întîi cu el; sau să dea buzna, fără veste, în remiză şi să-şi proclame sus şi tare dorinţa. Sebastiano alese cea de-a doua alternativă ca fiind mai expeditivă; de altfel, nu-i displăcea rujei caracterul teatral al unei astfel de adeziuni, deoarece se gîndea că în felul acesta avea să-şi disimuleze lipsa de sinceritate. Aşadar, cu totul pe neaşteptate, Sebastiano apăru în faţa celor doi conspiratori, somnoroşi şi orbiţi de strălucirea luminii brusc aprinse, înfricoşător şi frumos ca un arhanghel.

—■ Mă aflu aici pentru a mă alătura vouă, spuse, am auzit discuţiile voastre şi vă împărtăşesc întru totul ideile ; vă rog să vă slujiţi de mine şi să-mi îngăduiţi să particip la planul vostru de acţiune.

Şi, mai imainte ca cei doi să-şi revină din uimire (mîna lui Saverio se şi strecurase spre un pistol pe ca- re-1 ascunsese sub pernă), Sebastiano dădu drumul unui şuvoi de cuvinte convingătoare, de argumentări insidioase, de rugăminţi învăluite, de şantaje abile. Gîndul de a o salva pe Fausta din ghearele lui Tereso îl făcea elocvent şi foarte sincer, astfel că, în scurtă vreme, Saverio, care, aşa cum am mâi spus, nutrea pentru fratele său vitreg o ciudată afecţiune, fu pe deplin convins de lealitatea propunerii sale. Cît despre Perro, acesta nu era nici convins, nici neîncrezător. Oricum s-ar fi desfăşurat lucrurile, pentru el tot bine era. Ce importanţă avea un conspirator mai mult sau mai puţin ? Acum, că zarurile fuseseră aruncate, Sebastiano, din motive cunoscute numai de el, avea să împărtăşească soarta lui Saverio, asta era tot. Astfel, în timp ce între Saverio şi Sebastiano avea loc o înduioşătoare scenă de regăsire, ca şi cum Sebastiano s-ar fi întors chiar atunci dintr-o lungă călătorie prir> ţări îndepărtate, iar Saverio l-ar fi recunoscut cu greu, Perro, sprijinit într-un cot pe pernă, aştepta, picînd de somn, ca dialogul acela mişcător să se sfîr- şească odată. In entuziasmul său, Saverio sări deodată din pat, gol puşcă, musculos şi noduros, asemeni unui trunchi de copac, şi-1 îmbrăţişă pe Sebastiano. După aceea se întoarse către Perro şi-1 întrebă ce i se putea da de făcut fratelui său vitreg.

— Garantez eu, repeta el într-una, garantez eu.

Iar Perro, vorbind rar, cu o răceală studiată, spuse că Sebastiano putea să îmbrace şi el livreaua de valet şi să facă, cum s-ar zice, „de planton". Sebastiano, po- trivindu-şi

atitudinea după aceea al lui Saverio, socoti nimerit, la aceste cuvinte ale lui Perro, să se apropie de el şi să-i strîngă călduros mîna. Perro însă îi spuse că trebuia să chibzuiască foarte bine, deoarece s-ar fi putut întîmpla să-şi lase acolo şi pielea. Dar Sebastiano, foarte sincer şi cu gîndul la Fausta, îi răspunse că era pregătit pentru orice sacrificiu. Atunci Perro îi ceru să se întîlnească cu ei a doua zi în zori. Aveau să meargă împreună la vila contesei Gorina. In felul acesta, Perro credea că-1 păcăleşte pe Sebastiano, iar Sebastiano pe Perro. Dar singurul într-adevăr păcălit era Saverio.

Pînă la urmă, în vreme ce Perro se întorcea cu faţa la perete ca să-şi continue somnul, Saverio, tot mai exaltat, silindu-1 pe Sebastiano să se aşeze lîngă el pe pat, începu să-i explice mecanismul complotului şi chipul în, care aveau să-1 traducă în fapt. In explicaţiile sale revenea foarte des motivarea că ei luptau, şi poate că aveau să-şi piardă chiar şi viaţa pentru a făuri oamenilor un viitor mai bun, pentru a-i elibera şi a schimba lumea. Motivare patetică, gravă, înrădăcinată în sufletul lui Saverio, care revenea la ea cu emoţie, ca un compozitor la fraza principală din compoziţia sa. Dar Sebastiano nu vedea în Saverio decît un vizionar ; şi nu se gîndea decît la Fausta. Cît despre Perro, acesta îi părea mai serios şi de aceea mai periculos decît Saverio. Era însă conyins că avea să-1 poată duce de nas şi pe el. Ce e drept, îl cam mira uşurinţa cu care Perro, care părea mult mai prudent decît Saverio, îi acceptase propunerea. Dar căuta să se liniştească singur, spunm- du-şi că toţi conspiratorii, chiar cînd păreau prudenţi şi conştienţi ca Perro, nu erau în fond decît nişte exaltaţi.

In sfîrşit, la o oră foarte tîrzie, Sebastiano şi Saverio se despărţiră.

—- Să ne îmbrăţişăm, propuse din npu Saverio cînd ieşi din remiză ca să-1 petreacă pe Sebastiano. De astăzi, într-adevăr sîntem fraţi.

Sebastiano nu izbutea să înţeleagă entuziasmul acela pentru viitorul omenirii. Căci, în ceea ce-1 privea, el nu ar fi mişcat nici măcar un deget pentru a-i salva sau a-i elibera pe oameni. Cu toate astea, se lăsă bucuros îmbrăţişat de fratele său vitreg. Saverio era atît de tulburat şi exaltat, încît, înainte de a se despărţi de Sebastiano, socoti de datoria lui să-1 ridice în slăvi pe Perro care-şi vedea mai departe de somn, în remiză.

— E un şef, spuse, mult mai puternic, mai conştient, mai hotărît decît noi... Ar trebui să-1 imităm ou toţii, să-1 luăm drept model... dar cum să facem ? Noi sîntem şi ne simţim

gregari... el, în schimb, e născut pentru a comanda... şi e de-ajuns, pentru a o dovedi, faptul că izbuteşte să doarmă liniştit în ajunul unei zile ca cea de mîine.

Dar Sebastiano, căruia Perro nţu i se păruse prea simpatic, şi care nu se simţea nicidecum inferior şi gregar, aşa cum voia să-1 convingă Saverio, nu răspunse nimic. Apoi Saverio se întoarse în remiză, iar Sebastiano străbătu ca de obicei camerele întunecate şi goale, şi se duse la culoare.

A doua zi, cei trei oameni se treziră cu dispoziţii foarte diferite, fiecare potrivit preocupărilor sale cele mai intime. Perro, calm şi odihnit, sigur acum de cele puse la cale şi de aceea cu mintea limpede şi mai prefăcut ca orioînd. Saverio, care nu închisese ochii toată qoaptea, mai exaltat şi mai excitat deeît în seara trecută ; Sebastiano, conştient de riscurile la care se expunea atît din partea poliţiei, cît şi a conspiratorilor, foarte atent la rolul său şi plin de prudenţă. Instinctiv, Sebastiano şi Perro se simţeau superiori lui Saverio ; şi, într-un fel, se suspectau. Perro, mai mult dintr-un instinct poliţienesc dedt din lipsă de încredere ; deoarece, obişnuit să împartă oamenii în două mari categorii, poliţişti şi criminali, îşi spunea că Sebastiano, care în mod sigur nu era agent, nu putea fi dedt un delicvent. Acum, un conspirator mai mult sau unul mai puţin, ce importanţă mai avea ? Plasa lui era destul de mare ca să poată prinde-n ea nu unul, ci zece peşti babani ca aoela. Totuşi, modul în care li se înfăţişase Sebastiano, faptul ciudat de a fi tras cu urechea la discuţiile lor, îl făceau în mod instinctiv bănuitor. Dacă nu ar fi fost atît de sigur că nu-1 văzuse niciodată în mediile poliţieneşti, Perro ar fi fost gata să creadă că Sebastiano era şi el un agent provocator. La rândul său, Sebastiano îl găsea pe Perro într-adevăr mult prea liniştit şi sigur de sine. Chiar şi pentru un om făcut, cum zicea Saverio, să comande, atîta seninătate i se părea exoesivă. Pe de aită parte, se temea ca nu cumva Perro să descopere că el nu era şi nici nu dorea să fie conspirator. Ba mai mult, că hotărâse, pentru scopurile sale personale, să •zădărnicească complotul. Şi se temea de cine ştie ce capcană murdară. Auzise vorbindu-se despre execuţii sumare, clandestine, teribil de crude şi sălbatice, ale unor conspiratori trădători şi agenţi provocatori, făcute chiar de către camarazii lor; şi se gîndea că a sfârşi spânzurat sau cu un gloniţ în cap tras de mîna lui Saverio, ar fi fost, cu toată absurditatea generală a vieţii, o moarte mult prea absurdă.

Astfel, cît ţinu drumul de la casa lui Sebastiano la vila ducesei Gorina, în timp ce Saverio, ca de obicei, bătea

cîmpii şi predica în pustiu, între cei doi se desfăşură un duel de întrebări şi răspunsuri, de investigaţii precaute şi de nu mai puţin precaute disimulări. Perro voia să afle de ce un tânăr domn, aproape adolescent, frumos şi frivol, îşi vîrîse în cap să răstoarne guvernul pentru a instaura o ordine nouă ; iar Sebastiano, parînd atacurile, încerca să înţeleagă cum se făcea oare că Perro izbutea să rămînă atît de rece şi ceremonios într-un moment ca acela. La întrebările lui Perro, Sebastiano răspunse că de la o vreme îşi dădea seama de inutilitatea vieţii lui egoiste, irosită în plăceri trecătoare; că simţea nevoia de-a crede într-o cauză care să-1 înalţe ; s-o slujească şi să lupte pentru triumful ei; că era gata să-şi jertfească pînă şi viaţa dacă ar fi fost necesar, în- trucît se convinsese pe deplin că nu merita să trăieşti dacă o făceai numai şi numai pentru tine însuţi ; pe scurt, mai toate vorbele mari, uşor modificate, pe care le auzise de la Saverio. „Drace, se gîndea Perro, cerce- tîndu-i chipul frumos care se înflăcăra în mod ciudat în timp ce declama acele fraze, drace... dar ăştia toţi sînt avizi să slujească şi să creadă în ceva !" In realitate, Sebastiano nu se gîndea decît la Fausta ; iar fervoarea de care Perro se minunta, nu se datora decît unei simple substituiri de cuvinte. Dragostea de oameni era dragostea pentru Fausta; cauza era Fausta : obstacolele ce se ridicau în calea conspiraţiei erau Tereso şi Manuele, care-1 sileau să se despartă de Fausta ; în sfîrşit, viaţa egoistă şi epicureică, pe care acum o dispreţuia, era viaţa lui dinainte, cînd nu o întâlnise îr*că pe Fausta. Dar, după ce răspunse la întrebările lui Perro, vru să treacă la contraofensivă, şi-i mărturisi cu simpatie că-l admira nespus de mult pentru faptul că izbutea să rămână atît de stăpîn pe sine în nişte împrejurări ca acelea. El, de pildă, oricît ar fi încercat să se stăpânească, nu izbutea să-şi înfrângă cu totul o anumită tulburare. „Drace, drace, îşi zise iar Perro, e perspicace amical..." Şi, luîndu-şi un ton tăios, apăsat, plin de-o sugestivă fermitate şi uitîndu-se fix în ochii lui Sebastiano, Perro ii răspunse că el era deprins ; de aceea era atît de calm. Dar şi el, la începuturile carierei sale, simţise adesea că e gata să-şi piardă capul. De altfel, trebuia totuşi ca cineva să rămînă calm. Saverio, desigur, nu era calm şi nici n-avea să fie vreodată ; el încă nu-1 văzuse la acţiune ; totul, deci, rămînea pe seama lui. Şi surise, cu o privire de compătimire complice, la adresa lui Saverio, la care Sebastiano nu putu să nu răspundă.

într-adevăr, pe măsură ce se apropiau de vila Gori- nei, Saverio devenea tot mai caraghios şi exaltat. Mergea înaintea celorlalţi, făcînd să şuiere prin aer o nuia pe care o

smulsese dintr-un tufiş; răcoarea dimineţii încă ceţoase şi amorţite îl îmbăta. Şi nu mai părea a fi acel Saverio bîlbîit, ci un judecător în slujba justiţiei, neîndurător şi predestinat, un conspirator aventuros şi cutezător, în sfîrşit, un om de acţiune care se îndrepta spre scopuri prestigioase.

— Vi s-o părea ciudat, începu să spună el de cum trecură podeţul de peste vîlcea, vi s-o părea absurd... dar în acest moment, noi trei făurim istoria... cine-ar putea s-o creadă văzîndu-ne ? In aparenţă sîntem trei oameni care s-au sculat foarte devreme şi umblă prin pădure ; în realitate, din această plimbare matinală a noastră s-ar putea să se nască o nouă lume, un nou mod de a simţi, o nouă civilizaţie, o nouă istorie, într-un cu- vînt... aici se vede forţa spiritului, supremaţia lui asupra materiei brute... dacă ceea ce am hotărît să facem va izbuti, despre plimbarea aceasta a noastră, asemănătoare atîtor alte plimbări, se va mai vorbi şi peste secole... cu uimire şi cu recunoştinţă... ca despre ceva legendar, mitic, fatidic... se va spune că noi trei, într-o îndepărtată dimineaţă, am avut încredere în destinul omului şi al umanităţii, împotriva tuturor forţelor obscure care ar vrea să ne menţină într-o stare de abrutizare şi de barbarie... nu mă credeţi ? Eu vă spun că lumea va veni aici în pelerinaj... şi totuşi, noi nu sîntem decît tre oameni care se duc pur şi simplu să facă ceea ce consideră că e de datoria lor... Ce credeţi ?... aşa se face istoria... în dimineţi ca aceasta, pe cărări ca aceasta, cu chipuri ca ale noastre...

—- Ia seama, nu mai striga aşa tare, spuse Perro, care nu înţelegea nimic din toată polologhia — în afară de faptul că Saverio lua licuricii drept felinare. Ne a- flăm lîngă un zid care probabil este păzit de eîte un poliţist la fiecare sută de metri

— .Puţin îmi pasă, răspunse Saverio ridicînd din umeri. Apoi continuă : Priviţi cum străluceşte departe în zare soarele care se ridică de după trunchiurile albe de mesteceni... simţiţi ce răcoare, ce puritate se înalţă din iarba scăldată de rouă... mirosiţi parfumul florilor care-şi deschid corolele... ascultaţi cîntul păsărelelor care se deşteaptă în arbori şi salută soarele... iată, aceasta este natura, veşnic aceeaşi, fie că există sau nu există libertate... cine-ar putea să ne împiedice să ne bucurăm de viaţă ?... peste puţin timp soarele se va afla sus pe bolta

cerului şi pretutindeni nu se va auzi decît zumzetul insectelor care zboară din floare în floare... am putea foarte bine să lăsăm totul baltă... şi în loc să ne ducem la vila Gorinei, s-o luăm la dreapta şi să rătăcim pe cîmpie, făcînd o plimbare matinală... mulţumindu-ne să visăm, în loc să acţionăm... dar noi o vom lua la stînga, ne vom duce acolo unde ne pândeşte primejdia, ameninţarea, poate moartea... cine va avea apoi curajul .să nege că spiritul există, că este un fapt mai concret, mai palpabil, mai puternic decît întreaga realitate vizibilă... cine va putea să nege că există sufletul, libertatea omului ?

Astfel, Saverio, îmbătat de speranţă şi de gîndul acţiunii, îşi dezvăluia sufletul plin de ardoare şi pasiune. Lui Perro, bine ferecat în blindajul ermetic al prefăcătoriei sale, aceste cuvinte nu i se păreau decît nişte tîm- penii caraghioase. Dar asupra lui Sebastiano, care, fiind tîn<ăr şi îndrăgostit, era mai receptiv la sugestiile închipuirii, avură un cu totul alt efect. Deşi nu împărtăşea entuziasmul fratelui său vitreg, simţea totuşi că era en>- tuziasm autentic; şi intuia, în cuvintele lui, un accent sincer, o originalitate pe care aspectul dizgraţios al lui Saverio nu tear fi lăsat niciodată să le bănuieşti.

— Haideţi, prieteni, conchise Saverio, după ceşi sfîrşi peroraţia, să cântăm ân cor, ca soldaţii care pornesc la asalt

.Şi, fără să-i pese dacă ceilalţi îi ţineau sau nu isonul, intonă cu vocea lui stridentă *La Marseillaise.* Ceilalţi doi, fiecare din motivele sale, nu avură curajul să cînte. Dar Saverio nici nu băgă de seamă ; mergea înainte, tăind prin văzduh, cu nuiaua lui şfichiuitoare, capete imaginare de duşmani; iar vocea, disonantă şi bîlbîită, i se înălţa puternică în tăcerea amorţită a dimineţii încă ceţoase, cu o exaltare sfâşietoare şi unele greşeli patetice de pronunţie franceză, care-1 făceau pe Sebastiano să simtă fiori de-a lungul şirei spinării.

Astfel, în vreme oe Saverio perora sau cînta, Perro îl sfătuia să fie prudent, iar Sebastiano cînd se gîndea la Fausta, cînd îşi pleca urechea la bizarele divagaţii ale fratelui vitreg, străbătură toată poteca, în lumina veselă şi pură a dimineţii senine. Din cînd în oînd, printre trunchiurile mesteoenilor, cîte-o rază de soare strălucea pe neaşteptate, ca un strigăt, luminîndu-i pe cei trei oameni, cărarea, vechiul zid. In pădure se auzeau şopotele pâraielor şerpuind printre pietre. în văzduhul înţepător âncă din

pricina frigului de peste noapte, plutea o mireasmă de pămînt reavăn şi de muşchi. Saverio n-avea dreptate, nu se putu împiedica să gîndească Sebastiano, aceea era într-adevăr o dimineaţă făcută anume ca să mergi la vînătoare sau la plimbare prin păduri, să culegi ciuperci şi cielame ; şi nicidecum ca să urzeşti comploturi împotriva unui bătrîn general, din nţişte pricini plicticoase care nu făceau nici măcar cît una din florile crescute de-a lungul cărăruii. Şi nu se putu opri să nu-şi spună că, dintre toţi trei, el era singurul care avea motive întemeiate să renunţe la aceste plăceri. Fausta era mai proaspătă şi mai îmbătătoare decît toată limpezimea şi aroma dimineţii, mai dulce decît soarele care-i lumina, mai frumoasă decît cea mai frumoasă natură.

Ajunseră în faţa grilajului pe care Sebastiano îl sărise chiar cu o seară înainte, ducîndu-se la întâlnirea lui de dragoste. Şi, prinzîndu-se de ramurile glicinei, trecură de partea cealaltă. Străbătură apoi aleea de lîngă austerul zid verde al merişor ului tuns. Din cînd în cînd, printre tufele de merişor se deschidea cîte un pasaj, dînjd la iveală cînd un mic templu de marmură albă, cînd un bazin pe oare navigau alene lebede, cînd un rond tainic, înconjurat de o bancă înnegrită şi acoperită de muşchi, însufleţită de gesturile statuilor dispuse în cerc. Soarele, care se înălţa repede pe cer, pătrundea peste tot, cu fire strălucitoare de lumină, iscînd voioşie în toată această natură pieptănată şi civilizată. Statuile păreau să recapete un fel de discretă lascivitate, cu toată negreala care le acoperea membrele şlefuite; apa.
verde a bazinelor oglindea cerul, arborii şi imaginea răsturnată şi tremurătoare a siluetelor elegante ale lebedelor ; pînă şi păunii mari, care se iveau legănîndu-se pe pajişti, începeau să-şi etaleze, în soarele matinal, evantaiul penelor aurii. Perro, absorbit cu totul de planurile sale, observa aceste frumuseţi cu un ochi distrat. Sebastiano, apropiindu-se de vilă, nu putea să nu se gîndească la nopţile în care se plimbase înlănţuit cu iubita lui, în jurul acelor bazine, în umbra acelor statui. Iar Saverio, părăsit de inspiraţia patetică de mai înainte, se întorcea acum din nou la mania lui fanatică. Da, parcul era foarte frumos, spunea el, nu înţcăpea îndoială. Civilizaţia care trăgea să moară ştiuse cel puţin să lase aceste monumente ale bunului său gust ; dar era nedrept ca numai cîţiva aleşi să se bucure de toate desfătările ; nedrept ca o oligarhie laţă şi coruptă să-şi celebreze acolo, numai ea, festivităţile ; nedrept, în sfîrşit, ca atîta frumuseţe să fie inaccesibilă celor mulţi şi celor

merituoşi; mîine, acel parc avea să fie deschis tuturor ; tuturor avea să le fie îngăduit să-şi desfete ochii cu privelişte a acelor splendori; tuturor le va fi dat să se bucure de pacea aceea solitară. Şi de altfel, dacă civilizaţia muribundă fusese capabilă să creeze zece asemenea locuri, noua civilizaţie, cea care îşi va afla, poate, începutul tocmai în plimbarea lor matinală, avea să creeze o sută. O mai mare libertate avea să producă mai alese şi mai numeroase frumuseţi. Şi aşa mai departe. Acum, cînd se apropiau de vilă, Perro nu-1 mai găsea nici măcar comic şi, temîndu-se de o arestare prematură care i-ar fi dat peste cap tot planul, îl ruga să tacă. In schimb, Sebastiano continua să se gîndească la Fausta. Trecînd prin faţa unei bănci pe care, cu o noapte înainte, stătuseră împreună vreme îndelungată, zărise pe jos batista iubitei şi o ridicase. Era umezită de rouă, dar păstra încă un parfum ce părea însuşi parfumul ierbii. Sebastiano, cu capul în nori, îi lăsase pe ceilalţi să i-o ia înainte, şi astfel gestul lui nu fusese remarcat. Mergea în neştire, ţinîndu-se de taciturnul Perro şi de vorbăreţul Saverio, ducîndu-şi mereu la buze batista strînsă în pumn.

De cum ieşiră pe esplanadă, vila li se ivi deodată în faţă, rece şi opacă, cu toate ferestrele închise. Oaspeţii nu se treziseră încă. Saverio comentă sarcastic că toţi acei boieri rafinaţi, obosiţi de trîndăvie, dormeau încă pe rupte. în vreme ce, bietul ţăran, la ora aceea se afla de mult pe ogor, trudind din răsputeri. Dar Perro, sincer şi el o dată, spuse că îi invidia ; simţea cum somnul insuficient şi întrerupt i se urca la cap, după amăgitoarea luciditate a trezirii, ca un vin tare. Sebastiano îşi ridică imediat privirile spre persianele închise de la odaia Faustei; şi pentru o clipă, chipul femeii se suprapuse lamelelor persianelor, evanescent şi funebru ca o fantasmă în diafanul ei veşmînt negru, surîzîndu-i, s-ar fi spus, şi făcîndu-i semn din cap întocmai ca fantasmele. O tăcere nesfîrşită, ca de pustietate, împresura vila. Soarele, care începuse să-şi întindă lungile suliţi de lumină pe esplanada în pantă, nu-i lumina decît un colţ, restul faţadei rămînînd învăluit într-o umbră încă noptatecă.

Perro, care cunoştea bine locul, se îndreptă spre uşa mică de serviciu din spatele vilei, şi, după ce-i înştiinţă pe cei doi însoţitori că din acel moment trebuiau, cum s-ar zice, să-şi pună masca, sună. Imediat, cu o promptitudine desăvârşită, care-1 uimi pe Sebastiano, uşa se deschise şi apăru majordomul, un bărbat îndesat şi lat în spete, cu o

căpăţînă rotundă, pleşuvă şi palidă, asemenea unei luni bolnave ; în haine de serviciu, cu veston în dungi şi pantaloni negri. Acesta, care făcea şi el parte din poliţie, ca informator şi „filator" de mîna a doua, fusese dinainte instruit de Perro în privinţa falsei conspiraţii. Ca şi comisarul din Antigua, nici el nu aproba aceste metode primejdioase ; dar era obligat să se supună.

Majordomul, vorbind în şoaptă şi privind nu spre feţele celor trei noi-veniţi ci către cer, spuse că sosiseră tocmai la vreme ; şi îi introduse în subsolul vilei. Un

Jsingur coridor, îngust, gol şi cenuşiu se răsucea ca un labirint în toată subterana ; iar în el dădeau nenumărate camere mari şi mici. Ca şi cum ar fi fost nişte oaspeţi de vază, majordomul le arătă imensa şi complicata bucătărie, asemănătoare unei uzine, cu toate plitele ale căror burlane se înălţau de pretutindeni spre tavan ; două sau trei camere în care femei şi bărbaţi curăţau şi puneau în ordine pantofii şi hainele oaspeţilor ; şi, după mai multe cămăruţe destinate servitorilor, încă în dezordine şi îmbîcsite de mirosul greu de peste noapte, le arătă pînă şi depozitul de lemne, cămara şi magaziile. Acum Saverio nu mai vorbea deoarece i se interzisese ; dar îşi uşura sufletul schimbînd priviri pline de înţeles cu cei doi însoţitori, ca pentru a spune : iată unde trudesc săracii pentru ea bogaţii să poată benchetui şi petrece. în sfârşit, majordomul îi duse într-un fel de vestiar unde erau înşirate o mulţime de dulapuri de metal vopsite în verde, în faţa cărora se aflau tot atîtea duşuri şi spălătoare de ciment plumburiu. Deschise unul din dulapurile acelea şi le arătă livrele gata pregătite, atîr- nate pe umeraşe, spunîndu-le să se îmbrace şi apoi să vină ckipă el în bucătărie. Şi plecă.

Se schimbară în acea subterană lugubră şi îngheţată, care mirosea a spălătorie militară şi a spital. Odată îmbrăcat, Perro părea un valet destul de ambiguu, ou un aspect mult prea elegant şi ceremonios, pe scurt, arăta în aşa fel încît te făcea să-ţi spui că nu era valet. Sebastiano părea cel mai travestit dintre toţi, mai curând unul dintre oaspeţii vilei, care tocmai înicerca nu o livrea, ci un costum de cavaler din secolul al XVII-lea pentru balul mascat ce urma să aibă loc în seara aceea. Cel mai convingător dintre ei se dovedi a fi Saverio, căci livreaua îi accentua toate defectele, statura îndesată, trupul noduros şi diform, ba chiar şi aspectul servil. Părea cu adevărat că toată viaţa nu purtase decît surtuce galonate, pantaloni scurţi şi ciorapi albi, eare-i scoteau în evidenţă nişte pulpe zdravene şi plebee, după cum haina de stofă groasă şi încărcată de fireturi lăsa să se vadă mai mult decît de obicei aspectul masiv şi puţin adus al umerilor lui de hamal. Perro spuse că ochelarii păreau ceva destul de straniu la un valet ; dar, la urma urmei, se văzuseră altele şi mai boacăne. După aceea ţinură un mic consiliu de război şi rămase hotărât că Perro avea să se îngrijească să ascundă deocamdată bomba, iar ceilalţi să primească dispoziţii de la el. Apoi ieşiră din vestiar şi se îndreptară spre bucătărie.

Majordomul, de cum îi văzu venind, lăsă baltă un grup de valeţi pe oare tocmai îi dăscălea şi le ieşi în întîmpinare. Nu atît din respect faţă de Perro, cit din dorinţa de a nu crea încurcături în serviciu. Cei trei intruşi, ca şi ceilalţi agenţi ai lui Perro care sosiseră cu o seară înainte, nu trebuiau să se amestece cu servitorii adevăraţi : trebuiau să se descurce fiecare pe contul lui, în nişte unghiuri moarte şi avînd însărcinări cu totul lipsite de importanţă. Majordomul, care se temea de vreo nenorocire, blestema ziua cînd trebuise să intre în toate încurcăturile astea, blestema poliţia şi pe generalul Tereso. ,,Aş da toate bacşişurile pe un an întreg, şi încă m-aş socoti norocos, se gîndea, numai să mă văd mîine dimineaţă fără nici o belea pe cap." Dar nimic din gîndurile acestea nu se vădi pe faţa lui rotundă ca o minge, pe care favoriţii lungi se pierdeau în umbra murdară a unei bărbi prost rase (majordomul obişnuia să se bărbierească doar ou puţin înainte de prânz, pentru a se înfăţişa stăpânilor cu obrazul proaspăt şi curat ; şi mai dădea un perdaf şi seara, cu puţin înainte de cină). Le spuse celor trei că avea să le încredinţeze, îndatoriri diferite; dar să fie atenţi, să nu facă decît treaba ce le revenea, altfel aveau să iasă cine ştie ce încurcături. Şi, continuând să meargă înaintea lor, îi conduse pe o scăriţă în spirală, ascunsă în grosimea zidului, pînă la o uşiţă care, odată deschisă, se dovedi a nu fi altceva decît unul din panourile acoperite cu fresce ale unui vast hol de unde pornea, urcând spre saloanele superioare, solemna scară de gală. Din holul acesta, străbătînd mai multe saloane, îi duse în aripa dreaptă a vilei. Ferestrele saloanelor, la ora aceea, erau încă închise ; iar In aer stăruia fumul şi îmbîcseala din ajun. Pretutindeni, în imer^seLe încăperi albe şi aurite, se vedeau urmele petrecerii : scrumiere arhipline de mucuri, scaune şi fotolii rămase aşa cum fuseseră trase pentru şuete, grămezi de fise şi pachete de cărţi de joc răvăşite pe mesele verzi, covoare răsucite, sticle pe jumătate goale, pahare murdare, vase pline cu flori veştede ale căror petale zăceau răspândite pe marmura consolelor. Saverio se uita la toate, şi vrînd să afle cam în ce ape se scălda majordomul, spuse la un moment dat că acea risipă şi dezordine te făceau să te gîndeşti, prin contrast, la cocioabele săracilor din Antigua; şi că, pînă la urmă, atîta nedreptate şi deosebire de soartă nu erau tolerabile şi trebuiau abolite. Majordomul, care, fără să aibă aerul, de câtva timp cerceta pe furiş chipurile lui Saverio şi Sebastiano, şi se întreba dacă or fi cîini sau vînat, răspunse destul de încurcat că are dreptate, că aşa e. Dar în sinea lui se gândi : „Ticăloşiile... dacă n-ar fi

bogaţii, ce-aş face eu ? Pe poliţistul, nu ?... Ce s-ar face nevasta şi copiii mei ? Din fericire însă mâine tu o să stai la răcoare... şi bine o să-ţi facă... ce cauţi — aia o să găseşti !" In privinţa lui Sebastiano, ochiul său cu îndoită experienţă, câştigată atît prin atribuţiile sale cunoscute de majordom, cât şi prin cele secrete de informator, desluşise pe chipul acestuia ceva straniu : adică expresia omului obişnuit să comande şi nicidecum să slujească, fie şi poliţia. De altfel, i se părea ciudat că un tânăr ca aoela se putuse rătăci alături de un bădăran ca Saverio, într-o conspiraţie pusă la cale de poliţie. „Ai zice că e mai curînd unul dintre oaspeţi, se gîndea majordomul, nu un poliţist ca Perro sau un individ de teapa ăstuia... ce i-o fi venit să se vîre într-un asemenea bucluc ? Poate ca să se amuze şi să experimenteze un nou soi de distracţie ?" De unde se vede că majordomul, cu vechea lui obişnuinţă de a sluji oameni din categoria lui Sebastiano, se apropiase destul de mult de adevăr. Trebuie să menţionăm însă că majordomul, deşi încerca, din motive diferite, o antipatie profundă pentru Perro, ca şi pentru Saverio, nu-1 privea cu mai multă simpatie nici pe Sebastiano, categorisit de el, de la prima ochire, printre acei domni de pe urma cărora trăiau el şi copiii lui. Majordomul nu era decît slugă ; nici nobil, nici plebeu, oscilând între invidie şi respect, între batjocură şi adulaţie, n/u ştia să iubească pe nimeni, nici măcar pe el însuşi ; şi, datorită faptului că livreaua îl obliga să facă mereu plecăciuni şi să se supună poruncilor, nu mai ştia nici el dacă-i plăcea meseria lui sau dacă o ura. De altfel, sentimentele acestea erau fugitive şi vagi; în momentul acela îl stăpânea mai cu seamă ciuda şi teama de-a trebui să participe la o uneltire pe care, instinctiv, o simţea plină de neplăceri şi primejdioasă.

Perro îi vorbise dinainte majordomului despre Saverio, zugrăvindu-i-1 ca pe un imbecil şi un exaltat, şi recomandîndu-i să-i dea de făcut vreun fleac, astfel încît să nu aibă prilejul să comită una din obişnuitele lui imprudenţe. Majordomul îi conduse pe cei trei la etajul al doilea, pe o altă scară, secundară ; şi, după ce pătrunseră într-un coridor cu multe uşi laterale, îi duse pînă la capăt, unde se afla un tablou mare de comandă, plin de numere, sub care şedea o fată. Saverio, spuse majordomul, trebuia să stea şi el acolo, sub tabel, şi ori de cîte ori unul din acele numere sărea în afară şi fata se ducea prin camere ca să primească porunci, el să le comunice prin telefon la bucătărie. Saverio, destul de stînjenit, se aşeză de cealaltă parte a mesei, dar fata nu-1 învrednici nici măcar cu o

privire. Era cufundată în lectura unui roman cu coperta ilustrată, pe care Sebastiano, veşnic interesat de femei, din orice categorie socială ar fi făcut parte, citi pieziş : „Părăsită în ziua nunţii".

După ce îl aranjă pe Saverio, majordomul îi conduse pe Perro şi Sebastiano în celălalt capăt al coridorului şi apoi, străbătînd mai multe saloane, într-o mică galerie boltită şi bogat ornamentată, în care nu dădeau decît trei uşi, deasupra cărora se aflau steme şi frize de marmură.

— Galeria busturilor, anunţă majordomul, şi spuse că acea galerie, numită astfel din pricina unpr busturi ale lui Pizzaro, Cortez şi alţi conchistadori, care se aflau aliniate de-a lungul ferestrelor, era partea cea mai elegantă şi mai solemnă a vilei, rezervată de obicei oaspeţilor de seamă.

In fundul galeriei se vedea o a patra uşă, mai înaltă şi mai împodobită, aceea, explică el, a capelei vilei. Celelalte trei uşi, dădeau, prima în apartamentul Gorinei, a doua, în cel destinat lui Tereso, şi a treia, în cel ai marchizei Sanchez. La auzul acestui nume, inima lui Sebastiano începu să bată năvalnic. Majordomul încheie spunînd că ei trebuiau să rămînă acolo în galerie şi să fie oricînd gata să le servească pe cele trei personaje.

Şi, cu obişnuita lui deferenţă băţoasă şi acră, scoase din buzunar un mănunchi de chei şi descuie uşa de la apartamentul lui Tereso. Apartamentul era compus din- tr-un vestibul, un dormitor, o baie şi un birou. Majordomul se îndreptă spre cele două ferestre din dormitor şi deschise larg persianele. După care, rezemîndu-se cu spatele de pervaz şi arătînd spre patul mare, alb şi aurit, aminti cum pe pernele acelea se odihniseră în trecut alţi oaspeţi iluştri : prinţi, ambasadori, oameni politici, generali. Majordomul ştia bine că cei doi nu erau prea dornici să afle asemenea lucruri, care de obicei trezeau curiozitatea vizitatorilor vilei. Dar, procedînd astfel, ceda unei vanităţi, aproape inconştiente, de servitor de casă mare. Atun/ci Perro, care-şi dăduse seama de nemulţumirea lui şi voia să-1 înspăimânte, îi spuse, glumind, că uita ceea ce era mai important : în patul acela îşi dormise ultimul somn Venustiano Valdez, preşedintele care îl precedase la putere pe Tereso înainte de a fi dus, sub escortă, la Antigua şi pus la zid chiar din ordinul succesorului său.

— Stranie coincidenţă, încheie Perro, făcîndu-i ou ochiul lui Sebastiano.

Majordomul îl privi în fugă, ou pupilele mari şi rotunde pline de spaimă ; după care spuse că avea treabă şi ieşi în grabă.

După ce plecă majordomul, Perro luă dintr-o cutie care se afla pe noptieră o havană de bună calitate, o aprinse şi se aşeză picior peste picior într-un fotoliu de lîngă pat. Perro mi renunţase încă să sondeze cine era în realitate Sebastiano ; de aceea, începu să-i descrie cu mare lux de amănunte modul în care aveau să procedeze pentru a săvîrşi atentatul. Saverio avea să ducă bomba pe o tavă, acoperind-o cu unul din acele capace în formă de clopot care se pun de obicei peste mîncă- ruri, pentru a nu se răci. Avea să pătrundă în baia generalului şi să ascunjdă bomba în dulăpiorul pentru prosoape. între timp, el, Perro, şi alţi cîţiva conspiratori aveau să stea de pază în galerie. De îndată ce va plasa bomba, Saverio va închide cu cheia dulăpiorul şi uşa de la baie, şi se va întoarce în galerie. Apoi, toţi laolaltă aveau s-o rupă la fugă ; după o jumătate de oră, bomba avea să explodeze, făeîrvd să se prăbuşească întreaga vilă şi în/gropînd sub dărîmăturile ei pe Tereso şi pe toţi ceilalţi care locuiau în ea.

Perro vorbea rar, parcă savurînd cuvintele pe sub mustaţa tunsă scurt, întrerupîndu-se din cînd în cînd pentru a trage în piept fumul havanei şi pentru a se uita pe sub gene, cu un aer sardonic, la tovarăşul său. în picioare, în faţa lui, Sebastiano îl asculta şi se îngrozea. Şi nu atît pentru ferocitatea atentatului, cît la gîndul pericolului care o pîndea pe Fausta lui. „Dacă n-aş fi tras cu urechea la fereastra lui Saverio, se gîndea el, nu numai că Fausta ar fi fost silită să accepte şantajul lui Tereso, dar, pe deasupra, ar mai fi şi pierit împreună cu eă, în braţele lui, sub dărâmăturile vilei." Sebastiano recunoştea în această coincidenţă, care îi îngăduia să salveze în acelaşi timp şi pe Fausta, şi dragostea lui, încă un semn al acelui destin în care credea.

Perro, sperind să surprindă la Sebastiano măcar vreun fior de teamă, insista îndelung asupra puterii bombei şi a primejdiilor pe care le presupunea atentatul. în mintea lui Sebastiano nu era însă loc decît pentru Fausta ; dar şi el, la rtolul lui, se mira de rafinata şi eleganta cutezanţă a lui Perro. „Drace, Saverio are dreptate... E un adevărat terorist de meserie", gîndea Sebastiano uluit. Iar Perro : „E dat dracului tipul... nici măcar nu clipeşte".

Sebastiano, care-şi avea şi eil planul lui, îl întrebă deodată pe Perro ce anume trebuia să facă în timp ce stăteau de gardă în galeria busturilor, iar Saverio ascundea bomba. Perro, care voia să-i prindă pe cei doi fraţi vitregi chiar asupra faptului, răspunse, după un moment de gîndiire, că putea să-1 ajute pe Saverio la plasarea bombei :

întotdeauna era mai bine să fie doi decît unul. Dar Sebastiano spuse că Saverio avea să se descurce şi singur ; el n-ar fi putut decât să-1 încurce. Mai curînd se gîxudea să stea la pîndă în una din cele două camere alăturate apartamentului lui Tereso, în cea a marchizei Sanchez, de pildă; şi de acolo, înarmat, să supravegheze ca nimeni să nu le spioneze pregătirile. Această propunere naivă, care-i fusese dictată nu atât dinitr-o reală necesitate a complotului, cât din dorinţa de a putea să intre pe neaşteptate în camera lui Tereso şi să întrerupă la timp colocviul lui cu Fausta, fu cît pe-aci să-1 piară pe Sebastiano. „De ce să se posteze la pîndă într-o cameră vecină ? se gîndi Perro. La ce bun ?" Dar aceeaşi stea noroooasă a lui Sebastiano îi sugeră lui Perro că ar fi fost mai uşor să-i aresteze pe cei doi fraţi vitregi separat decît împreună. Puternici şi energici cum erau amândoi, puteau să se împotrivească; Cineo îi recomandase însă în mod expres să nu se facă nici cel mai mic zgomot. Astfel, Perro renunţă deocamdată să cerceteze ce anume ascundea acea misterioasă propunere a lui Sebastiano ; deşi, din instinct, intuia că aici se afla explicaţia purtării sale atât de ciudate; şi se mulţumi să-1 întrebe dacă era înarmat. La răspunsul negativ al lui Sebastiano, Perro scoase din buzunar şi îi dădu propriul său pistol. In realitate, era un pistol din acelea pe care, în timpul agitaţiilor şi demonstraţiilor, agenţii le strecoară în buzunarele demonstranţilor neîn- armaţi pentru a putea apoi, odată arestaţi, să-i învinu- iască de port ilegal de armă, şi nu trăgea decît în salve ; dar avea să fie mai mult decît suficient pentru a dovedi vinovăţia lui Sebastiano. Perro care pica de somn, îi mai dădu totuşi cîteva indicaţii lui Sebastiano ; după care, aruncînd ţigara pe jumătate fumată, se duse să se culce în încăperile destinate servitorilor.

Rămas singur, Seibastiano se aşează la rândul lui în fotoliul de la picioarele patului şi începu să mediteze. Ar fi vrut acum imposibilul, adică să o revadă pe Fausta — i se părea că îi aude respiraţia din camera vecină — şi totodată să evite de-a fi recunoscut de ea sau, cel puţin, de a-i dezvălui motivele travestirii sale. Frămîmtat de acest gînd, se ridică din fotoliu şi începu să se învârtească prin cameră. încercă să privească prin gaura cheii de la uşa care dădea în camera Faustei, dar nu izbuti să vadă nimic. Atunci se îndreptă spre fereastră şi, aplecîndu-se în afară, constată că persoanele de la caimera iubitei sale erau încă închise. Fereastra dădea spre răsărit, pe una din laturile vilei; soarele, care trecuse acum peste zidul tufelor de merişor,

lumina o bună parte a esplanadei. Ceva mai încolo, un flăcău grebla pietrişul de pe alee cu un zgomot egal şi îndepărtat. De sus, se distingea cu precizie toată partea care fusese deja greblată şi cea care mai rămăsese de greblat. După ce privi o vreme la grădinar, Sebastiano se hotărî să rămână la fereastră pînă când obloanele de la camera Fausitei aveau să se deschidă şi ea avea să apară în pervaz. Acela era singurul mod de a o putea vedea fără să fie văzut. Fausta, somnoroasă, n-avea să se uite, desigur, la el; în schimb, el ar fi putut să se bucure pentru câteva clipe la vederea apariţiei graţioase a iubitei, încă moleşită şi ciufulită de somn.

Aşteptă o bucată de vreme, în timp ce flăcăul pieptăna metodic, cu grebla lui de lemn, pietrişul încă brăzdat ici şi colo de roţile automobilelor. în sfîrşit, un zgomot de ferestre care se deschid făcu să-i zvâcnească inima. Pe urmă, o mîmă viguroasă împinse în afară per- sianele, deschizîndu-le larg. Dar Sebastiano, în tulburarea sa, nu se gînidise că o femeie ca Fausta nu-şi deschide singură fereastra, ci leneveşte încă amorţită de somn în fundul patului, în timp ce camerista îi inundă camera de lumină. Astfel cînd, cu sufletul la gură şi respiraţia tăiată, se aplecă şi mai mult în afară pentru a o vedea pe Fausta, chipul care se ivi la fereastră fu unui cu totul diferit de cel pe care-1 aştepta.

Era un chip de femeie tânără, dar de o urîţenie cumplită, semănând întru totul cu botul unui câine pechinez : ochii înfundaţi în nişte găvane ca două linguri sub fruntea proeminentă, nasul teşit, gura mare, roşie, umbrită de un puf negru ; faţa rotundă, negricioasă. Surpriza lui Sebastiano fu aitât de mare încât, pentru a şi-o ascunde, nu ştiu să facă ceva mai bun decît să-i dea bună ziua urâtei creaturi. Ochii aceia speriaţi primiră salutul fără uimire, ca pe ceva ce i se cuvenea.

— Bună ziua, răspunse ea ; şi dispăru.

Seibastiano nu se putu împiedica să nu-şi spună că avea să poată faoe tot ce voia cu femeia aoeea.

Dar oe voia ? Asta era problema. După ce petrecu aproape o oră reflectând, învîrtindu-se neliniştit prin cameră şi trăgînd cu urechea la zgomotele din odaia alăturată, nemaiştiind ce să facă, Sabastiano ieşi în galeria busturilor. Aproape imediat, ca din întîmplare, văzu des- ohizîndu-se uşa de la camera Faustei, iar camerista cu nţasul turtit îşi făcu şi ea apariţia. Era de statură mijlocie ; iar trupu-i, sub şorţul cochet, se vădea a fi bine legat, robust, sprinten, frumos proporţioniat, ceea ce mai atenua în parte impresia de urîţenie pe care ţi-o făcea chipul ei. Sebastiano se

apropie de ea şi, cu o spontaneitate de care se miră singur, o întrebă dacă nu-i putea fi de folos cu ceva.

— A, eşti unul dintre cei noi, spuse fata zîmbind şi arătându-şi dinţii foarte albi, în timp ce două gropiţe ca nişte şanţuri îi brăzdau obrajii negricioşi.

Apoi îi mulţumi pentru amabilitate, expiicîndu-i că un bărbat nu putea îndeplini îndatoririle ei. Deşi, la drept vorbind, ducesa Gorina ar fi fos;t grozav de mulţumită să vadă intrîndu-i în cameră, în loeul ei, un băiat frumos ca el. Astfel Sebastiano află, în acelaşi timp, că ducesei Gorina nu-i displăceau de fel servitorii chipeşi şi că urîta cameristă îl plăcea.

— Nu sînt un Ibăiat frumos, protestă el; însă, în timp oe rostea aceste cuvinte, trebuie să i se fi citit în ochi o asemenea gingaşă timiditate, încît urîta creatură nu putu să nu surîdă plăcut impresionată.

— Ei, lasă, că ştii bine cum eşti, îi spuse şăgalnic ; era deja tulburată ; şi ochii ei de cîine, rotunzi şi sprinţari, păreau nu că privesc, ci de-a dreptul că mîngîie chipul tînărului.

— Şi aici cine stă ? întrebă Sebastiano afectând o desăvîrşită indiferenţă şi arătînd uşa Faustei.

— Vînat rezervat, răspunse ea cu cruzime.

Apoi adăugă că era camena viitoarei amante a generalului Arango : deci n-avea nici o şansă. Şi o spuse cu atâta răutate, încît Sebastiano simţi cum clocoteşte de o nestăpînită gelozie. Dar se consolă de îndată, gîn- dindu-se că, la urma urmei, era plăcut şi ohiar măgulitor să fii stăpînul graţiilor Faustei şi nimeni să n-o bănuiască.

— Ei, gata, zise camerista pe un ton cam şovăielnic şi parcă ademenindu-1, acum trebuie să mă duc... ne vedem mai târziu.

Dar nu se clinti ; şi Sebastiano, înţelegând ce aştepta de la el, fără să mai piardă vremea, îi înconjură mijlocul cu braţul. De îndată femeia i se lăsă moale în braţe, cu un uşor suspin de bucurie, lipindu-şi cu nesaţ de buzele lui gura convulsivă, umedă, violentă.

— Aşa faci cu toate ? întrebă ea, de îndată ce se desprinseră din îmbrăţişare; şi ochii ei urîţi scînteiau de o asemenea excitaţie, încît Sebastiano simţi deodată că i se aprind obrajii de ruşine. Pricepea totuşi că mai târziu, când urma să se posteze la pândă în camera Faustei, camerista avea să-i fie foarte utilă.

— Eşti un băiat chipeş, îi şoptea între timp femeia ; şi cu mîna ei aspră, tremurătoare, îl mângâie încet pe obraz ;

ce ochi frumoşi ai... pe mine mă cheamă Gius- tina... dar pe tine ?

Sebastiano spuse un nume la întâmplare : „Ricairdo".

— Ricardito, repetă ea cu voce alintătoare. Ricardito... şi, adăugând că trebuia să aducă micul dejun pentru ducesă, plecă în fugă.

Se întoarse curând, cu sufletul la gură, ducând o tavă mare.

— Fii bun, te rog, îi spuse în grabă, şi du asta ducesei.

Ii explică apoi că ea trebuia să alerge în altă parte, unde fusese chemată. Dar să fie atent, îl tachină rîzînd, să nu se apropie prea mult de patul stăpânei : aia era în stare, dacă i-o plăcea de el, să-1 apuce pe loc de gît şi să-1 tragă în pat. Doar se mai întâmplaseră asemenea lucruri. Cu aceste cuvinte, o zbughi grăbită, lăsîndu-1 pe Sebastiano foarte descumpănit.

Era pentru prima oară în viaţă cînd ducea o tavă şi se temea ca nu cumva, din pricina vreunei mişcări stângace, să răstoarne tot ce era pe ea. Pe tava mare, aşternută cu un şerveţel de dantelă, se găsea ibricul cu cafea şi cel cu lapte, uritiera, chiseaua cu gem, ceaşca pe farfurioara ei, două pahare de ouă cu ouăle respective, toate acoperite cu un. capac mare în formă de cupolă ; totul, din argint greu. vechi, cu stema ducesei gravată pe fiecare piesă. Ţinând tava în echilibru cu o mînă nesigură, uitîndu-se cu grijă pe uinde călca, Sebastiano se apropie de uşa Gorinei şi bătu. Imediat auzi o voce stridentă poruncindu-i să intre, cu o modulaţie lungă şi zbîrnîi- toare; şi, după ce împinse uşa, pătrunse în încăpere, cu privirile aţintite mereu la tavă. C'înd ridică ochii, constată că se afla într-o cameră foarte asemănătoare celei destinate lui Tereso, numai că se vedeau peste tot nenumărate veşminte femeieşti risipite în dezordine pa scaune. In mijlocul odăii, într-un pat imens, al cărui baldachin era împodobit cu o enormă stemă de lemn aurit, dominată de o nu mai puţin iubitoare şi aurită coroană, şedea ducesa, în capul oaselor, cu spatele rezemat de im maldăr de perne. Cu o ctlaie de păr înaltă şi cănită, ochii mici, ur dur aşi, nasul roşu şi enorm, şi gura trufaşă, ducesa aducea oum nu se putea mai bine ou un papagal mare, încruntat şi plin de o neţărmurită îngîmfare. Şi, pe cât de mică, pe atît de durdulie, ea oferea vederii, prin spumosul decolteu dantelat al unei cămăşi luxoase, rotunjimile veştejite, zbârcite şi stacojii ale unui piept voluminos pe care strălucea o cruce mare au pietre violete. De sub alte dantele ieşeau braţele mari şi pistruiate, roşietice, ca de carne tocată şi îndesată într-o pieliţă subţire

şi fleşcăită. Mâinile, împreunate paste cuvertură, erau brăzdate de nodozităţile vinelor albăstrii, iar degetele răşchirate din pricina prea multor inele. Dar urîţenia maiestuoasă şi ridicoflă a ducesei nu reţinu decît o dhpă privirile sitînjenite ale tînănului. Pentru că, deodată, simţi că inima-4 zvâcneşte puternic : întinsă de-a curmezişul pe patul Gorinei, într-o rochie de lînă de culoare deschisă, pe care o cunoştea bine, se afla Fausta. O recunoscu imediat, după ceafa îngustă şi delicată, peste care părul scurt se încrucişa într-o mulţime de şuviţe subţiri. Fausta, care-şi sfîrşise chiar atunci toaleta, venise să-i facă o vizită matinală protectoarei sale, şi în momentul în care intră Sebastiano, tocmai vorbea despre iminenta sosire a lui Tereso.

In clipa cînd dădu cu oohii de Fausta, Sebastiano se simţi năpădit de o tulburare violentă ; şi fu cît pe aci să scape tava din mîini. Dar Fausta, care şedea ou spatele la ei, nu putea să-1 vadă ; în schimb, îl vedea foarte bane ducesa, care îşi aţintise imediat asupra iui ochii mici şi imperioşi. îndărătul îngâmfării ei, Gorina ascundea mult bun-simţ şi multă perspicacitate ; dar, cum se întâmplă adesea, aceste calităţi se vădeau în toate privinţele în afară de aceea a capriciilor inimii. Ducesa nu se socotea, desigur, frumoasă ; dar nici urîtă ; sau, mai precis urită, da, şi totuşi într-un fel atrăgătoare ; prin ardoarea tinerească a simţurilor ei, prin autoritatea de femeie bogată şi nobilă, prin bogata-i experienţă de îndrăgostită generoasă. Avertismentul pe care Giustina i-1 dăduse rizînd lui Sebastiano nu fusese numai tachinăria unei femei geloase ; într-adevăr, ducesa nu se dădea în lături să a- corde din când în cînd graţiile ei vreunui servitor mai chipeş. Şi avea o inimă atât de tânără încît credea, sau mai precis căuta să creadă, că acei tineri o iubeau sincer, pentru calităţile ei. Şi se purta cu ei întocmai ca o femeie frumoasă cu iubitul său : scene de gelozie, cochetării, mofturi, respingeri, ademeniri, chiar şi lacrimi ; nu precupeţea nimic. După aceea însă avea destul bun-simţ pentru a le răsplăti răbdarea cu care-i înduraseră toate capriciile prin daruri extravagant de generoase.

Ducesei nu-i scăpă, în ziua aceea, nici farmecul lui Sebastiano, nici foarte vizibila lui tulburare. Se gîndi imediat că Sebastiano era tulburat din pricina ei; şi, la rândul său, se simţi arzând de dorinţă. Ducesa era atît de sigură că

Sebastiano şi începuse să suspine după ea, încât blestemă, în sinea ei, prezenţa Faustei : fără această intrusă, cite nu s-ar fi putut întâmpla ? Ducesa îl măsură pe Sebastiano cu o încruntare egală cu tulburarea care o stăpânea

— Eşti unul dintre valeţii cei noi ? îl întrebă.

— Da, excelenţă, răspunse Sebastiano.

— Pune tava pe masa aceea.

— Da, excelenţă.

— Nu acolo, ce faci ? Pe masa aceea cu rotile.

— Da, excelenţă.

— Ad-o acum încoace... Dar trebuie să-ţi spun chiar tot ce ai de făcut ?

— Da, excelenţă.

— Ce Dumnezeu, nu ştii să spui altceva decît da şi nu ?... Cum te cheamă ?

— Rieardo, excelenţă.

— Rieardo... Unde ai lucrat înainte, Rieardo ?

— într-un' hotel, excelenţă.

— Toamă-mi, te rog, cafeaua, Rieardo. Jumătate ceaşcă lapte, jumătate cafea.

— Da, excelenţă.

— Dar ce faci, nu vezi că verşi cafeaua ?

— O picătură, excelenţă.

— Aia se cheamă picătură ? !... o sută de picături. Eşti logodit, Rieardo ?

— Nu, excelenţă

— Vezi, să nu te legi cumva de cameriste... Şi acum poţi pleca, Rieardo.

— Da, excelenţă.

Sebastiano o luă spre uşă, urmărit de privirile aprinse de dorinţă ale ducesei ; şi mai avu timp s-o audă pe Fausta care, ca şi cum ar fi reluat o discuţie întreruptă, întrelba :

— Dar o să fie absolut necesar să mă mânjesc pe faţă cu funingine ?, referindu-se evident la travestiul pe care-1 alesese pentru balul din seara aceea ; apoi se trezi afară din cameră, în galeria busturilor, cu inima bătîn- du-i puternic, scăldat tot de sudoare sub livreaua scorţoasă şi grea.

Giustina îl aştepta în nişa uneia dintre ferestre; şi de cum îl zări, îl întrebă cum mersese treaba. Sebastiano, tot cu gîndul la Fausta, nu înţelese în primul moment întrebările cameristei. Giustina, perspicace, izbucnind într-un hohot de rîs, îi spuse că părea complet zăpăcit, semn că ducesa ştiuse şă-1 cucerească. Şi nu se arătă de loc convinsă de relatarea stîngace pe care Sebastiano, de îndată ce înţelese că ea făcea aluzie la Gorina, se grăbi să i-o facă ; şi cum în

clipa următoare se auzi din nou soneria de la camera ducesei, îi spuse, zorită, că de data aceasta avea să se ducă ea. Nu lipsi decît cîteva minute ; dar întoreîndu-se cu tava aproape neatinsă, îl înştiinţă pe Sebastiano că nu mai era nici o îndoială, o dăduse gata .pe bătrînă, deoarece, pe lingă faptul că aproape nici nu se atinsese de gustare, lucru care i se întâmpla foarte rar, îi pusese şi o mulţime de întrebări în legătură cu el, manifestLndu-şi limpede nemulţumirea că nu venise din nou în locul ei.

— N-o să treacă nici două zile şi-o să te avanseze în postul de valet personal... şi-atunoi, te-ai ars, încheie femeia.

Pe lingă gelozie, în tonul cu care fură rostite cuvintele se simţea şi o oarecare invidie. Şi Sebastiano nu se putu abţine să nu zîmibească gindindu-se că iată, îi fusese dat să i se întîmple şi una ca asta, adică să ajungă a considera un noroc acel capriciu libidinos al Gorinei faţă de el.

Giustina, mînioasă, luă o mătură şi i-o întinse cu grosolănie, spunîndu-i că doar n-o să stea ou mîinile-n sîn până o deveni amantul ducesei ; să poftească deci s-o ajute să mături şi să facă ordine în camera marchizei Sanchez. La auzuil acestui nume, tulburarea îl năpădi iar pe Sebastiano. Cu un gest mecanic luă mătura pe care i-o întindea femeia şi o urmă în camera iubitei.

„Ce nedreptate, se gîndea Sebastiano, in timp ce Giustina se învârtea de oolo-colo prin cameră. Iatâ-mă pentru prima dată în această încăpere la care am visat şi jinduit atît... şi în loc să sărut rînd pe rînd veşmintele spumoase oe-i aparţin Faustei, oare i-au învăluit trupul frumos... în loc să-mi cufund faţa în perna pe care şi-a sprijinit obrazul, sau în cearşafurile care mai păstrează între cute căldura pielii ei... in loc să respir în voie aerul respirat de ea... sînt nevoit să alung singur toate aceste desfătări... să-i îngădui slujnicei ăsteia grosolane să arunce într-un colţ lenjeria pe care a purtat-o Fausta... să strângă patul, făcînd să dispară totodată urmele lăsate de trupul ei în aşternuturi... ca aerul acesta cald, parfumat, palpitînd încă de fiinţa ei să fie profanat de aerul răcoros, hrutal şi insipid al dimineţii." Cufundat în aceste gînduri, Sebastiano privea în jurul lui prin odaie, cu aviditate, ca şi cum ar fi vrut să-şi întipărească bine in minte toate amănuntele acelei sublime dezordini. Mai cu seamă îâ atrăgea adâncitura pe care trupul Faustei o lăsase în patul răvăşit. Şi ar fi vrut să se arunce asupra acelei dulci întipăriră şi s-o acopere cu sărutări.

Giustina puse mătura şi găleata într-un colţ şi se a- pucă mai întâi să facă ordine. Camerista nu era de fel invidioasă, aşa cum sînt de obicei femeile din mica burghezie ; pătrunsese prea adînc în intimitatea stăpînei pentru a nu simţi luxul acela ca pe ceva aproape personal ; dar observaţiile ei nu erau lipsite de o anumită cruzime inconştientă care, din cînd în cînd, îl făcea pe Sebastiano să tresară.

— Vezi rochiile astea ? îi spuse ea arătându-i dulapul în care, dese şi înghesuite, erau înşirate nenumăratele toalete ale Faustei. Nici ea singură nu mai ştie cîte are... Dar scump le mai plăteşte... ca să le aibă, trebuie să se culce cu bătrîni.. Aud că generalul e într-adevăr bătrân... brrr... eu nu m-aş apropia de un Ibătrîn nici dacă m-ar face ducesă.

Luă apoi unul din acele furouri vaporoase din voal roz, care zăceau aruncate pe scaune, şi i-1 dădu lui Sebastiano :

—■ Aruncă-1 în colţul ăla... trebuie dus la spălat.

Lui Sebastiano i se părea o profanare să arunce pe jos voalul care se lipise de trupul gol al Faustei. Şi, într-un moment când Giustina şedea cu spatele la el, şi—1 apropie de buze şi îl sărută, inspirînriu-i adînc parfumul. Dar Giustina, care îl urmărea cu privirea în oglinda dulapului, îi spuse rînjind :

— Aha ! îţi place parfumul şi lenjeria femeilor... eşti într-adevăr un stricat, după cite văd... Miroase-o... mi- roase-o, dragă băiete... mai ales că n-o să ai niciodată ocazia să pui mîna pe asemenea veşminte., decît poate ca să le dai la murdare...

Sebastiano, care-şi aminitea că nu cu multe ore înainte îşi strecurase degetele nerăbdătoare între trupul dulce şi docil al iubitei şi chiar pliurile mătăsii aceleia, surise aproape recunoscător Giustinei pentru naivitatea ei ; şi aruncă fărâma de voal într-un colţ.Giustina nu se mulţumea să facă numai ordine in cameră ; pe deasupra, după cum îşi dădu îndată seama Sebastiano, mai era şi indiscretă şi puţin hoaţă. Oprin- du-se în faţa oglinzii de la toaletă, luă un pulverizator şi, maimuţărindu-se în fel şi chip, se stropi din belşug cu parfum. După care, alese un obiect dintre borcănaşele şi cutiile de pe toaletă şi îl ascunse în buzunar.

— Ce-ai luat acolo ? nu se putu abţine Sebastiano să n-o întrebe ; femeia îi arătă obiectul : era un ruj.

— Are vreo sută, spuse ea cu nepăsare.

După ruj, veni la rând o cutie aproape plină cu ţigări exotice, pe care i-o dădu lui Sdbastiano cu de-a sila,

spunând că marchiza habar n-o să aibă de dispariţia ei. Sebastiano, stînjenit, trebui să vîre ţigările în buzunar.

De fapt, ştiind că Fausta nu avea să se întoarcă prea curînd, Giustina îl chemase pe Sebastiano s-o ajute numai şi numai pentru a fi singură cu el. Spera că avea s-o îmbrăţişeze, şi că, tot hârjonindu-se cu el, ba provocân- du-1, ba respingîndu-1, ba sărutîndu-se, pînă la urmă o s-o răstoarne pe patul larg al stăpânei, atât de comod şi de oportun Dar Sebastiano îi evita privirile înflăcărate, şi, mereu cu capul plecat, se tot încăpăţâna să şteargă de praf lucruri care nu aveau nici o nevoie de asta, ţinîn- du-se cât mai departe de ea. Pînă la urmă, după ce făcu ordine pe toaletă, Giustina, care îşi pierduse cu totul stăpânirea de sine, se trânti cu un oftat adânc pe pat, cu capul pe pernă şi picioarele depărtate, declarând că se simţea obosită şi că vrea să se odihnească puţin. Invitaţia era atît de directă, încît Sebastiano se cutremură. Il înspăimânta gîndul de-a o trăda pe Fausta, fie şi de nevoie, chiar în patul ei. Se aşeză în fotoliul de la picioarele patului şi^şi aprinse o ţigară.

— întinde-te şi tu aici, îl îndemnă femeia cu neruşinare. Ce faci acolo, în f otoliu ?

Sebastiano, tuşind, obiectă stînjenit că marchiza putea să intre dintr-un momenit în altul; şi, pentru a preveni alte asemenea insistenţe, ii propuse în grabă ca după- prânz să se întîlnească pe altundeva în vilă, în camera Giustinei, de pildă.

— Ce fricos eşti, îi spuse femeia jignită, ridicîndu-se de pe pat. Şi apoi, ce-ai crezut... Ţi-am spus numai să te întinzi şi tu... după-prînz cine ştie dacă am să pot.

81

Părea destul de enervată, iar Sebastiano, ca s-o împace, trebui să se resemneze să mai suporte iar unul din săruturile ei lungi şi cleioase.

β - e. 1346

Pentru a evita să vorbească despre dragostea lor pe care Giustina părea s-o socotească acum un fapt sigur, Sebastiano începu să-i pună tot felul de întrebări despre Fausta. Femeia, care începuse să mâture din. nou prin cameră, îi spuse, mînuind mai departe mătura, că Fausta era fără îndoială cea mai frumoasă dintre toate doamnele care se aflau în acel moment în vilă.

— Insă rea, adăugă ea, şi mincinoasă... dacă aş fi băr- bat, nu m-aş încrede nici un pic în ea.

Sebastiano o întrebă dacă Fausta mai avea şi vreun alt amant în afară de general. Giustina îi răspunse că sigur trebuia să mai fie unul, avea şi dovezi : într-o dimineaţă

găsise în poşeta stăpînei o batistă de bărbat cu iniţialele S.R. Dar, încheie Giustina, oricît se străduise, nu reuşise să afle cine era acest amant. Unul dintre oaspeţi, fără îndoială. Sebastiano, care într-una din acele nopţi îi împrumutase Faustei batista lui, surise satisfăcut. Era limpede : Fausta nu-1 iubea decât pe el. Aceste cuvinte ale Giustinei îi aduceau, dacă ar mai fi fost nevoie, o nouă confirmare. Sebastiano, care nu era obişnuit ou disimularea ca Perro, de pildă, şi care în ultimele săptămâni dormise foarte puţin, după tensiunea nervoasă pricinuită de acea continuă prefăcătorie şi de oboseala nopţilor albe, se simţea năpădit tot mai mult de o toropeală plăcută şi stăruitoare. Astfel, în timp ce, stând în picioare, vorbea cu Giustina, i se închideau pur şi simplu ochii, iar dacă privea spre patul Faustei, îi surîdea imediat ideea năstruşnică de a se trînti, aşa îmlbrăcat cum era, pe cuvertura aceea elegantă, ca să doarmă acolo. Prinse un moment cînd Giustina ieşise din cameră pentru a lua aspiratorul şi o şterse şi el. Din galeria busturilor, trecând prin mai multe saloane, ajunse în hol. Voia să caute panoul care se deschidea spre scara de serviciu dar oricît se străduí, nu izbuti să-1 găsească. Atunci, lipindu-se de perete, cu încetineala şi discreţia caracteristice valeţilor, o porni în jos pe treptele largi ale imensei scări de onoare. Coborî primul şir de trepte, în tăcerea vilei încă aţipite şi se pregătea tocmai să-şi continue drumul, cînd iată că auzi dintr-unul din saloane o voce imperioasă care striga

— :Valet... ei, valet !

Nădăjdui că porunca se adresa altui servitor şi vru să coboare mai departe. Dar vocea repetă :

— Valet... dumneata... eşti surd ?... cu dumneata vorbesc !

Sebastiano nu se gândise niciodată până atunci în ce măsură putea o livrea să influenţeze purtarea unui om. Ar fi vrut să continue să coboare, ca şi cum n-ar fi auzit ; dar livreaua îl trăgea îndărăt. „Iată-mă şi valet", îşi zise, făcînd haz în sinea lui ; şi răspunse la poruncă.

In mijlocul salonului, în picioare, rezemat de o masă, un bărbat tânăr, în costum de călărie, îşi plesnea nervos cu cravaşa cizmele galbene de viţel.

— Fii bun, te rog, începu el, du-te şi... dar cum ridică ochii spre Sebastiano, o imensă uimire î'1 făcu să amuţească. Sebastiano... ce cauţi aici ?

— Taci, pentru Dumnezeu, spuse Sebastiano dînd buzna spre el.

Tânărul domn era un oarecare S., moşier bogat din împrejurimi. Nu trecuse nici măcar o lună de cînd fuseseră la vânătoare împreună. Sebastiano îi explică în mare gralbă că se travestise pentru... pentru... Celălalt îi făcu semn cu ochiul şi nu-1 lăsă să sfârşească.

— Ah, am ânţeles... iar femeile, aşa-i ?... Nebun mai eşti ; totuşi, dacă vrăjitoarea aia bătrână de Gorina află cumva., dar ştii, livreaua îţi vine ca turnată...

Mulţumit de întorsătura pe care o luase întâmplarea, Sebastiano ii confirmă prietenului presupunerea, de altfel perfect adevărată ; şi îl imploră să nu-1 trădeze. Celălalt jură că avea să fie mut ca un peşte. Era om de onoare doar ; putea să se încreadă în el.

— Eşti nebun, totuşi, spuse el iar, nebun de legat... ia întoarce-te, să văd cum îţi stă ou ciorapi lungi.

Sebastiano trebui să se lase admirat de S., care izbucnea mereu în hohote de râs, repede înăbuşite. In sfîrşit, după noi rugăminţi de-a nu vorbi şi noi asigurări din partea călăreţului că nu are de ce să se teamă, plecă.

De data asta însă nu mai voia să rişte să primească cine ştie ce altă poruncă sau să-1 mai recunoască iarăşi careva. Nu voia decît să doarmă, şi aista cât mai repede cu putinţă ; altfel avea să-1 fure sigur somnul într-unui din acele solemne jilţuri care împodobeau palierele. De aceea, fără să mai ţină seama dacă se comporta sau nu ca un servitor, coborî în goană ultimele trepte şi ieşi în parc. Seu temea că, dacă s-ar duce într-una din cămăruţele servitorilor de la suibsol, s-ar expune la o vizită, cu un scop foarte precis, din

partea desfrânatei ăleia de Giustina ; fără a mai pune la socoteală pe Saverio şi Perro, cu blestemata lor de conspiraţie. îşi aminti că adesea, în timpul nopţilor lor de dragoste, se retrăsese cu Fausta într-un fel de imitaţie de refugiu alpin aflat într-un colţ singuratic al parcului, pe o colină. Acela era ascunzişul care-i trebuia. Şi, aproape alergând, se îndreptă într-acolo.

După ce străbătu esplanada, trecu pe după tufele de merişor şi apucă pe o potecă îngustă, aşternută cu frunze putrede, care se strecura între pădure şi zidul împrejmuitor. Iată şi micul lac artificial, cu apele lui negre presărate ou nuferi, ceasul de apă, lebedele; iată podeţul de peste minuscula cascadă a pîrîului ; iată, in sfîrşit, treptele acoperite cu muşchi şi balustrada rustică a scării care, străIbătînd un desiş de dafini şi stejari, se răsucea în spiralâ în jurul colinei. începu să urce, ţinându-se de balustradă. Tăcerea era tulburată doar de ciripitul păsărilor şi de zburătăcitul lor printre frunze ; un miros plăcut, de pădure şi umezeală, îi amintea lui Sebastiano de toate nopţile cînd el şi Fausta, înlănţuiţi, urcaseră treptele acelea; era întotdeauna nerăbdător să ajungă cât mai repede la capătul lor şi, în acelaşi timp, atât de doritor, încît nu putea să nu se oprească din când în când pentru a-i funa câte un sărut.

De îndată ce ajunse pe culmea colinei, Sebastiano descoperi, în luminişul înconjurat de arbori, coliba care, construită din trunchiuri dinadins lăsate cu scoarţă şi pline de ghimpi mari retezaţi, imita una din acele construcţii alpine numite refugiu. Sebastiano împinse uşa şi pătrunse înăuntru. încăperea era cufundată în beznă, afară de cele cîteva fire de lumină care se filtrau printre trunchiurile ţintuite. Dar, după ce ochii se obişnuiau cu întunericul, se putea vedea că refugiul era împărţit, pe orizontală, în două, printr-un fel de pod de scânduri improvizat în culcuş, la care se ajungea cu ajutorul unei scări de lemn ce se afla rezemată acolo. Sebastiano îşi amintea că urcase scara aceea de mai multe ori, cu oohii ţintă la jartiera amantei sale care suia înainte, cu simţurile îmbătate de parfumul ei ; şi aproape se miră vă- zînd-o atît de simplă, făcută doar dintr-un lemn obişnuit; în nopţile acelea i se păruse mai frumoasă şi de o strălucire mai orbitoare decît dacă ar fi fost din aur sau din cine ştie ce alt metal lucios. Sebastiano se urcă în culcuş şi, încet, încet, trase scara sus, întinzînd-o pe scîndurile podului. Culcuşul primea aer şi lumină printr-un fel de ferestruici tăiate chiar în acoperişul cabanei, şi pe unde puţinii potrumlbei care trăiau la înălţimea aceea intrau

noaptea ca să doarmă. Dar de când Sebastiano luase obiceiul să se culce acolo cu Fausta, locul devenise inaccesibil porumbeilor oare, într-o bună zi, găsiseră ferestruicile astupate cu ziare. După ce curăţase scîndurile de excrementele păsărilor, astfel încît Fausta să nu-şi strice veşmintele ed preţioase, Sebastiano adusese de acasă o saltea de campanie şi două perne. In felul acesta, podul devenise un fel de dormitor ; îşi făcuse chiar şi un mic depozit de luminări şi chibrituri, ascunse într-un colţ.

Sebastiano se tîrî prin întuneric pînă la culcuş şi se întinse cu un suspin de satisfacţie. Dar înainte de a se cufunda, ghemuindu-se, în somnul de care se bucura ou anticipaţie, scoase ghemotocul de ziare care astupa una din ferestruici. De acolo, de sus, privirea aluneca nestingherită peste vârfurile copacilor, peste vasta pajişte povîrnită. Dincolo de pajişte, după împletitura rară a unor garduri vii, Sebastiano putea să vadă bine piscina, un dreptunghi lung de apă verde sclipind vesel în soare, ou umbrarul ei acoperit cu ţiglă roşie, precum şi trambulina nichelată şi strălucitoare. De jur împrejurul marginilor de marmură albă ale bazinului, în lumina solară aurie şi fluentă, se mişcau siluete roşii, albastre, verzi, galbene — bărbaţi şi femei în costume de baie. Iată, una dintre ele urcă încet scara trambulinei pînă la platforma cea mai înaltă, îşi împreună mâinile deasupra capului, îşi îndoaie genunchii şi se aruncă în gol. O ploaie de stropi mari, apoi o altă siluetă urcă pe trambulină şi-şi întinde braţele. „Fausta", îşi spune Sebastiano, căruia i se pare că recunoaşte costumul roşu al amantei. Iată, Fausta îşi ia avînt, aruncîmdu-se cu capul înainte, şi o dată cu ea se cufundă în adînc, însă în somn, şi Sebastiano.

Acea siluetă îndepărtată, pe care Sebastiano o văzuse plonjînd din înaltul trambulinei, era într-adevăr a Faustei. Şi de cum se ivi din nou la suprafaţă, scuturîn- du-şi capul şi soflând apa pe nări, văzu sub umbrarul terasei o agitaţie neobişnuită. Toţi înotătorii se ridicau în grabă de pe saltelele de cauciuc pe care zăceau întinşi la soare, complet nemişcaţi, ca şi cum ar fi fost morţi; alţii, care se bălăceau în apă, se căţărau pe marginea piscinei. Chiar şi ducesa, scundă şi durdulie, îmbrăcată într-un imprimeu cu flori roşii şi capul protejat de o pălărie mare de paie, ca o plăcintă, ieşea grăbită de sulb umbrar. Toată învălmăşeala aceea era pricinuită de apariţia unui bărbat mic de stat, purtînd o uniformă militară verde-maronie, sclipitoare şi bine strînsă pe corp, care înainta cu paşi mărunţi, urmat la distanţă de alte personaje, tot în uniformă, toate mai înalte decît el, şi

oare păreau să se înoanvoaie, făcîndu-se mai mici în urma prietenilor săi, parcă pentru a nu-1 ofensa cumva cu staturile lor. El însă mergea ţanţoş, întinzînd stofa uniformei cu muşchii puternici ai umerilor săi laţi şi ai picioarelor nervoase, scurte şi arcuite, de călăreţ. Avea un cap mare, un păr ţepos şi încărunţit tuns scurt, obrazul nas atît de tare încît părea că sîngerează, fruntea înaltă, bombată şi netedă, nasul mic şi coroiat ca ciocul unei bufniţe. Faţa îi era hotărâtă şi dură, cu un profil de medalie — îndulcită doar de nişte sprîncene foarte negre şi stufoase, pe care şi le încrunta, în soarele de septembrie, cu o expresie de bonomie. Purta pantaloni lungi cu supieu şi pinteni mari de argint; un adevărat cocoşel marţial, îşi spuse Fausta în gînd ; o mîneeă, pe care se vedeau galoanele şi stelele de general, îi atîrna goală din umăr.

Era Tereso. Dar în loc să iasă din piscină şi să alerge, cu apa şiroindu-i pe trup, pentru a se înclina în faţa lui, aşa cum făceau toţi ceilalţi înotători, Fausta rămase în bazin. Avea destulă experienţă pentru a şti că bărbaţii, fie ei generali sau servitori, în anumite împrejurări sânt toţi o apă şi un pământ. Pe deasupra, mai ştia că Tereso venise acolo anume pentru ea. Trebuia deci să nu-şi piardă capul şi să tragă de undiţă foarte încet, căci peştele era prea mare pentru a risca să-1 scape datorită oine ştie cărei imprudenţe. „împăunează-te cît pofteşti, se gândi Fausta, dar poţi să fii sigur că nu eu voi fi aceea care-ţi va ieşi în întâmpinare, ci tu ai să mă cauţi pe mine." Aceste reflecţii izvorau dintr-un plan îndelung dezbătut de Fausta şi ducesa Gorina. Cele două femei căzuseră de acord asupra faptului că Tereso, cu toată puterea de care dispunea, cu toată vitejia sa în război şi Înţelepciunea din vreme de pace, în dragosfte era un, mare naiv, infinit mai candid şi neajutorat decât oricare dintre tinerii aceia uşuratici care-i ieşeau acum în întâmpinare. Iar Fausta trebuia să profite tocmai de această naivitate a lui. Mai aruncă o privire spre grupul din jurul generalului, spre cel al suitei lui şi al înotătorilor, apoi, ca şi oum nu s-ar fi întâmplat nimic, începu din nou, cu gesturi hotărâte, sportive, să despice apa piscinei pustie acum.

Cele două femei nu se înşelaseră în calculele lor. Tereso nu numai că era un naiv în dragoste dar, ceea ce e şi mai rău, nu voia cu nici un chip să recunoască una ca asta, convins, datorită unei iluzii cu totul lipsite de logică dar în fond foarte omeneşti, că siuccesul trebuia să-i surîdă şi în dragoste ca în toate celelalte împrejurări ; şi că, pentru a-1

dotoîndi, era de ajuns să se folosească de aceleaşi procedee, doar foarte puţin modificate, graţie cărora câştigase partida în timpul războiului civil. Erau procedee de o brutalitate făţişă şi bine calculată, sau de un machiavelism simplist; eficiente cînd era vorba de mulţimi şi de trupe, ele se dovedeau însă mult prea grosolane în delicatele dueluri sentimentale. De altfel, ori de câte ori încerca să repete experienţa, Tereso îşi dădea seama, cu ciudă, că era victima aceloraşi iluzii, a aceloraşi evaluări eronate, a aceloraşi amăgiri pe oare de atîtea ori îşi jurase să le evite. Tereso nutrea dintotdea- una un adânc dispreţ pentru toţi oamenii, dispreţ care izvora poate tocmai din tainica şi fundamentala lui modes- tie ; căci, deşi izbutise să se ridice deasupra celorlalţi şi să-i învingă pe toţi, el nu încetase nici o clipă să se considere, în sinea sa, un om obişnuit. Tereso extindea însă acest dispreţ şi asupra femeilor ; şi aici judecata lui era arbitrară, deoarece, cu ele nu cunoscuse niciodată altceva decît înfrângeri dezastruoase. In decursul întregii sale vieţi, Tereso nu găsise la femeile cu care avusese de-a face decît venalitate şi trădare. Aceleaşi femei, care în vremea obscurei sale tinereţi îl înşelaseră cu cei mai josnici rivali, acum, cîr^d era puternic, alergau după el, uşuratice şi linguşitoare, pentru a-i smulge tot felul de favoruri..

Dar, contrar celor ce i se întîmplau în relaţiile cu băr- baţii, ale căror calcule şi ambiţii le ghicea dintr-o singură privire, cînd avea de-a face cu femeile, pînă ce nu ajungea să se culce cu ele şi acestea nu-şi dezvăluiau adevăratele intenţii, nu putea să nu-şi piardă capul, amă- gindu-se cu cele mai naive iluzii.

In faţa unei femei care-i plăcea, Tereso era la fel de timid ca la douăzeci de ani : se temea să nu fie respins, nu ştia s-o cucerească cu acea francheţe cu care, atît în vreme de pace, cît şi în război, îşi biruia duşmanii; şi dacă femeia se comporta într-un mod cât de cît decent, îşi imagina imediat că iubeşte şi e iubit. Dar acestor exaltări le urmau invariabil aceleaşi decepţii ; şi atunci Tereso dorea să nu mai aibă de-a face decît cu prostituate; cel puţin, pe acestea le .putea trata cu cel mai deplin dispreţ, chiar înainte de-a le avea. După aceea însă, cum aceste aventuri întâmplătoare nu-l satisfăceau, se simţea din nou îndemnat să caute o legătură mai puţin facilă, care sfârşea prin a-1 face să cadă iar victimă aceloraşi amăgiri şi deziluzii. Astfel, tot osciiînd între aceste extreme — dispreţul şi ingenuitatea — Tereso ajunsese la cincizeci de ani, căci atîţia avea.

Ou Fausta se întâmplase exact acelaşi lucru ca şi cu celelalte. Tereso ştia precis cât de venală e şi că nu vrea decît să profite de pe urma lui ; cu toate astea, nu putea să nu se simtă îndrăgostit nebuneşte de acea femeie demnă de dispreţ ; (ba nutrea chiar şi o vagă speranţă că, de dragul lui, avea să treacă peste venalitatea ei atît de notorie, şi că-1 va iubi ou adevărat. încă de la primele încercări de apropiere, Tereso îşi dăduse seama că Fausta vrea să-1 joace pe degete ; dar, deşi acest lucru era mai mult decît evidenit, constata ou o naivă şi înciudată uimire că încerca toate acele sentimente pe care vicleana femeie căuta în mod făţiş să i le inspire prin purtarea ei evazivă. Adesea neîncrezător, sceptic în ce privea puterea şi gloria sa, mai mult din dorinţa de a le cumpăni valoarea decît dintr-o adevărată umilinţă, Tereso descoperea deodată în viitoarea pasiunii lui pentru Fausta că începe să creadă în propria lui importanţă ; ca şi cum decepţia şi amărăciunea pricinuite de dragostea neîmpărtăşită i-ar fi oferit, în sfîrşit, acea piatră de încercare pe care adulaţia partizanilor săi şi admiraţia poporului i-o refuzau. „Iată aşadar unde am ajuns, i se întîmpla uneori să gîndească, cu ingenuitate ; sînt omul cel mai puternic din ţara asta... mulţimea mă aclamă... sînt la apogeul puterii şi al gloriei... şi, cu toate acestea, o femeiuşcă îmi stârneşte, cu cîteva fandoseli, mai multă nelinişte decât uneltirile duşmanilor mei sau ale naţiunilor rivale." Tereso nu-şi dădea seama că succesele lui politice şi militare se datorau tocmai acestei neştirbite facultăţi tinereşti de a-işi face iluzii şi de a iubi ; acestei forţe oare îl făcea să i se taie respiraţia numai cînd se gîndea la gura, la ochii, la trupul Faustei.

In ziua aceea, Tereso, întotdeauna atît de stăpân pe sine şi calculator abil în proiectele sale, comise prima eroare, dezvăluindu-i Faustei nerăbdarea de care era stăpânit. De fapt, ar fi trebuit să nu vină la vilă decît seara ; şi asta după ce ar fi asistat, la Antigua, la cîteva defilări patriotice şi la inaugurarea unui pod. Acum, sub pretextul evitării unui atentat posibil, tot acest program fusese amânat pentru ziua următoare. O asemenea prudentă amânare nu era neobişnuită în timpul călătoriilor generalului în provincii. Dar de data aceasta nu era vorba de teama vreunui atentat. In realitate, Tereso nu putuse rezista dorinţei de a o vedea mai curând pe Fausta.

Astfel, în timp ce înainta încet, ţeapăn şi cu pieptul în afară, răspunzînd cu un salut militar prompt şi orgo-
Hos la înclinările Gorinei şi ale oaspeţilor ei, inima îi bătea sub tunică să-i spargă pieptul; iar ochii săi, la adăpostul

sprâncenelor stufoase, iscodeau prin mulţimea din jurul lui, căutând-o pe Fausta. Dar obişnuinţa lui Tereso de a-şi disimula sentimentele era atît de mare, încît nici măcar o vulpe bîtrână ca Gorina nu putu să se dumirească asupra expresiei acelui chip.

„O caută pe Fausta, asta e clar, se gîndi ducesa, dar nu vădeşte chiar atâta nerăbdare cîtă ar fi de dorit."

Tereso suferea în asemenea măsură din pricina faptului că nu o vedea pe Fausta printre invitaţi, încît răspunse cu grosolănie Gorinei care, făcând o plecăciune, insinua că fusese luată prin surprindere şi că nu se aşteptase desigur să fie onorată atît de curând de prezenţa lui, altfel ar fi făcut toate pregătirile pentru a-1 primi aşa cum se cuvine. Venise înainte de ora fixată, răspunse sec Tereso, şi ce era straniu în asta ? Ar fi vrut, poate, pentru a-i lăsa timp să-şi facă pregătirile, să se întoarcă înapoi ? Această iritare atât de evidentă şi de violentă, în loc s-o înspăimânte pe Gorina, îi dădu cheia răspunsului pe care-1 căuta. Tereso, nu mai încăpea îndoială, era foarte nemulţumit că nu o vedea pe Fausta printre femeile care se grăbeau să roiască în jurul lui. Semn că momeala prinsese şi că acum nu mai rămînea decît să tragă de undiţă. Dar bătrâna socoti că era mai bine să n-o cheme pe Fausta, care, imperturbabilă, continua să înoate în piscină.

După ce fu întîmpinat de toată lumea şi i se făcură prezentările, Tereso se aşează sub umbrar, într-un fotoliu de răchită, încrucişîndu-şi picioarele şi punîndu-şi chipiul pe genunchi. In mintea lui, totul era decepţie şi furie : decepţie pentru că nu o găsise pe Fausta, aşa cum sperase ; furie pentru că, în ciuda atâtor lecţii pe care le primise, cedase, ca de obicei, impulsului pasiunii, dovedind cu sosirea lui anticipată cât de mult îl interesa femeia. Apoi, în timp ce ducesa, reverenţioasă, îl năpădea cu tot felul de întrebări referitoare la călătoria lui, privirile plictisite îi coborîră spre piscină, ale cărei unde sclipeau jucăuş sub reflexele scânteietoare ale soarelui de a- miază ; şi atunci, după ce ochii i se obişnuiră cu lumina aceea puternică, orbitoare, o văzu deodată pe Fausta cu frumoasele ei braţe brune ce se ridicau şi coborau, despicând apa învălurită.

La priveliştea aceasta, tot trupul îi fu scuturat de un fior, asemeni unui cal oare, simţind în preajmă o prezenţă neaşteptată, se sperie şi tresare brusc; dar tonul cu care o întrebă pe ducesă cine era femeia aceea care înota în piscină părea atît de uscat şi indiferent, încît n-ar fi fost cu putinţă să surprinzi în el nimic din tulburarea pricinuită de descoperire. Bătrâna se grăbi să răspundă că era Fausta,

fără să mai adauge nici titlul, nici numele de familie, viclenie care îl făcu pe Tereso să tresalte.

— Fausta şi mai cum ? întrebă el, stăpînindu-şi emoţia.

— Marchiza Fausta Sanchez, răspunse Gorina.

— Se vede că marchiza nu este foarte nerăbdătoare să dea ochii cu mine, comentă Tereso blând, ou o uşoară melancolie, care putea să pară, deopotrivă, fie a unui îndrăgostit dezamăgit, fie a şefului de stat sceptic şi indulgent.

La care ducesa, speriată, începu să-i explice că Fausta, absorbită cum era de înot, nu observase, desigur, sosirea lui ; altfel, fără îndoială, s-ar fi grăbit să-i iasă şi ea în întâmpinare. Dacă vroia însă, adăugă ducesa privindu-1 pe general cu un ochi iscoditor, putea s-o cheme.

— De ce ? spuse Tereso brusc, dar fără nici un fel de iritare, am venit înainte de ora stabilită tocmai pentru a nu fi plictisit de ceremonii... marchiza a făcut foarte bine că nu s-a preocupat de mine... lăsaţi-o în pace să înoate liniştită.

în intenţia lui Tereso, această frază ar fi trebuit să sugereze că el nu-şi grăbise sosirea, după cum putea să pară, din pricina nerăbdării de a se întâlni cu Fausta. Dar Gorina nu-i dădu nici o crezare.

între timp, Fausta, care deşi continuase să înoate, urmărise scena cu coada ochiului, ieşea foarte încet din piscină. Fundul piscinei era un plan înclinat ce scădea în adâncime pe măsură ce se îndepărta de trambulină. Frumoasa Fausta apăru din apă puţin cîte puţin. Mai întîi i se ivi capul brun de băiat şi pieptul înfloritor, ale cărui rotunjimi, perlate cu picături de apă, păreau să sufere din pricina strînsorii micuţului costum de baie ; apoi pântecele supt şi şoldurile înguste şi înalte, de adolescentă. In sfîrşit, picioarele lungi, netede şi perfecte. Se ivea încet, sub ochii încruntaţi ai lui Tereso, îndepărtându-şi apa de pe ea. Cînd ajunse pe bordura de marmură, cu un gest graţios şi indolent îşi scoase casca de cauciuc şi îşi scutură părul presat. După care veni în întâmpinarea generalului şi a ducesei, mergând ân vîrful picioarelor, unduin- du-şi uşor şoldurile. Lui Tereso nu-i scăpase nici una din mişcările Faustei ; şi inima îi bătea mai puternic ca niciodată.

Tereso spera că frumoasa femeie, după salutările de rigoare, avea să se ghemuiască şi ea la picioarele lui, umilă şi adulatoare ; îşi şi pregătea fraza pe care voia s-o rostească : ceva care să înceapă cu o ironie uşor dojenitoare şi să sfârşească cu o iertare. Dar Fausta, după ce se ânclinase adine şi rostise o frază măgulitoare dar cu totul convenţională, la care generalul, atunci, pe loc, nici nu ştiu

ce să răspundă, se scuză, pretextând că trebuia să se usuce şi dispăru pe uşa uneia dintre cabinele de lîngă bazin.

Intre timp, celelalte femei, toate câte se aflau de faţă, se cinchiseră la picioarele lui, coroană graţioasă de sâni tineri, pe jumătate dezgoliţi, de spinări bronzate şi cambrate, de capete blonde şi brune. Ducesa profită de ocazie, pentru a se duce s-o caute pe Fausta. Nu o găsi în cabină, ci pe o pajişte din spatele acesteia. Se plimba tacticos la soare, fumînd şi privindu-şi unghiile, cu picioarele goale în iarba proaspătă, de curând tunsă, într-un costum uscat. Gorina, alarmată, îi spuse că era timpul să simuleze totuşi un oarecare interes pentru Tereso. în realitate, Gorina se temea că Tereso, iritat de răceala Faustei, avea să lase totul baltă şi să se întoarcă la Antigua. Coarda era prea întinsă, o avertiză Gorina, să aibă grijă să nu se rupă. Dar Fausta ridică din umeri cu indiferenţă.— Bestia dracului, vreau să-1 fac să se perpelească puţin, spuse cu vocea ei caldă, răguşită, oe-şi închipuie oare, că are de-a face cu Carlota sau Maruja ? pomenind astfel numele a două dintre ultimele cuceriri uşoare ale lui Tereso. Dacă nu mai poate, n-are decît să se ducă la Antigua şi cu cinci scuzi să-şi potolească poftele.

— Da, dar n-aş vrea... spuse Gorina ; şi—i dezvălui îngrijorarea ei, ca nu cumva generalul, supărat, să plece într-adevăr la Antigua.

— Ţi-e frică, ha, ha, să nu-ţi strice petrecerea, spuse Fausta rîzînd cu hohote. Nu te teme... acum îl am în mînă... poţi să fii sigură că nu se va mişca de-aici...

Gorina părea însă atît de îngrijorată, încît Fausta. trebui să-i promită că avea să vină peste cîteva clipe. Ducesa, mai liniştită, se întoarse la piscină.

Fausta se mai plimbă încă puţin la soare, fumînd şi părând că meditează la ceva, dar în realitate negîndindu- se la nimic ; după care aruncă ţigara şi, fără nici o grabă, îşi făcu iar intrarea, indolentă, sub acoperişul umbrarului. Intr-uin colţ se afla o măsuţă pe rotile plină de sticle şi gustări. Faustei îi veni o idee : apucă minerul măsuţei şi o împinse către grupul alcătuit din femeile ghemuite la picioarele lui Tereso, întrelbînd cu un glas cîntat şi îndatoritor, întocmai ca un valet, dacă nu doreşte nimeni de băut sau o gustare. Tereso, care se plictisea printre femeile acelea ce-1 linguşeau prosteşte, răspunse" imediat că îi era sete şi ar bea cu plăcere ceva. Deşi era ştiut faptul că nu bea aproape niciodată, Tereso înghiţi pe nerăsuflate amestecul tare pe care Fausta, continuînd să imite cu graţie gesturile unui barman, i-1 prepară şi i-1 oferi. După aceea, pretextînd că

vrea să vadă mai de aproape un săritor dintre cei mai buni, care urcase tocmai atunci pe ultima platformă a trambulinei, Tereso se ridică din fotoliu şi grupul adulatoarelor se împrăştie. Săritorul, mic şi musculos, într-un slip îngust care îl făcea parcă şi mai robust, întinse, mîinile în faţă, îndoindu-şi genunchii, ca şi cum ar fi vrut să le încerce forţa, apoi, ou palmele lipite, îşi luă avînt, se azvîrli cu capul înainte şi, compact ca un peşte, pătrunse în apă aproape fără să stîrnească stropi.

— Bravo... bine ! strigă Tereso bătînd din palme.

— Frumoasă săritură, nu-i aşa ? spuse Fausta apropiindu-se cu un pahar în mînă.

Tereso se întoarse, luă paharul pe care i-1 oferea şi, ridicîndu-1 pînă-1 atinse aproape pe-al Faustei, închină pentru ea, privind-o ţintă în ochi. Băură ; şi cîteva clipe rămaseră tăcuţi, unul lingă altul, uitîndu-se la piscină. Apoi lui Tereso i se păru că descoperise un pretext minunat pentru a rămîne singur cu femeia ; dar, de fapt, nu era decît un expedient naiv de adolescent îndrăgostit. Spuse că i se vorbise mult despre parcul vilei şi că asta îi stîrnise curiozitatea de a-1 vizita. Ţinea însă neapărat să nu aibă alt ghid decît pe ea.

Fausta voia să încerce cât mai putea încă să întindă coarda de care Gorina era atât de înspăimântată că se va rupe. De aceea, după oe-i răspunse, ou o uşoară înclinare, că această dorinţă o flata într-adevăr, adăugă că îi părea nespus de rău, dar în momentul acela nu era în măsură să i-o satisfacă ; era complet udă şi, pînă să apuoe să se usuce şi să se îmbrace, avea să vină ora prânzului. Minciuna era cu atît mai evidentă cu cît nici măcar o singură picătură de apă nu se mai vedea pe trupul absolut uscat al Faustei. După prânz însă, adăugă ea, avea să-1 însoţească cu multă plăcere ; deşi, la drept vorbind, nu era mare lucru de văzut. De data asta Tereso înţelese că voia, să-1 joace ; şi lucrul de care Gorina se temuse atîta, se întâmplă. Hotărî brusc să plece. S-o lase încolo pe Fausta şi să se ducă la Antigua, unde, cel puţin, avea să fie întâmpinat de mulţimea care-1 aştepta pentru a-1 sărbători. Fără să mai scoată o varfbă, puse paharul pe măsuţă şi se îndreptă cu hotărâre spre ieşire; iar în urma lui, de prin toate părţile pe unde erau împrăştiaţi, se precipitară ofiţerii din suită, în

timp ce Gorina şi invitaţii, înţelegând confuz că se întâmplase ceva, se ridicau în picioare, uluiţi. Dar Fausta era sigură că nu-şi va pierde ascendentul pe care-1 avea asupra lui Tereso. Rămase locului, în picioare, cu paharul în mină, şi, cu o voce afabilă, care răsună deodată stingheră în tăcerea ce urmă plecării lui Tereso, se adresă înotătorului cufundat în apă pînă la gît şi agăţat acum de marginea piscinei

.De la Ibazin pînă la grilajul vopsit în roşu al ieşirii nu erau mai mult de douăzeci de metri. în aceşti douăzeci de metri sufletul lui Tereso fu sfâşiat de cea mai crudă dintre bătălii. El vroia, desigur, să renunţe o dată pentru totdeauna la Fausta, cu şiretlicurile ei ieftine şi interesate, dar, in, acelaşi timp, inima se împotrivea vrerii şi suferea nespus. Perspectiva, plăcută altă dată, de a-şi petrece ziua în aplauzele mulţimii entuziaste din Antigua, îi părea acum înspăimântător de lugubră. Pe de altă parte, nu putea, după oe pornise cu atîta încruntată hotărîre, să se întoarcă înapoi. Această frămăntare dură puţin. Cînd ajunse la dod metri de grilaj, Tereso, cu o inspiraţie neaşteptată, hotărî că n-avea să plece, dar nici să se întoarcă înapoi, ci, invocând anumite treburi pe care era obligat să le rezolve urgent cu secretarul, avea să se retragă în apartamentul său din vilă. Se întoarse spre Gorina care, cu o expresie înspăimântată, îl întreba pe secretar ce se întâmplase, şi o pofti ursuz să-i facă onorurile casei. Aşadar, păşind solemn printre plecăciunile a două şiruri de înotători cu obişnuitul său pas lent, apăsat şi dur, acelaşi cu care trecea în revistă şirurile soldaţilor lui, urmat la distanţă de ducesă şi de ofiţeri, se îndreptă către vilă. „Acum am să te fac eu pe tine să suspini, se gîndea furios, o să vedem noi cine e mai tare". In felul acesta, Tereso căuta să-şi ascundă sie însuşi faptul că suferise, chiar în acei douăzeci de metri de la piscină pînă la ieşire, o primă şi totală înfrângere.

Rămas singur în camera sa, după ce-şi concediase suita şi pe ducesa consternată, Tereso, în loc să examineze hârtiile pe care secretarul i le pregătise pe birou, îşi scoase tunica şi chipiul şi, într-un tricou alb, fără mîneci, cu braţul sting gol şi cu ciotul celuilalt ieşind din răscroiala tricoului, începu să se plimbe încoace şi încolo în penumbra persianelor întredeschise. „La ce-mi foloseşte oare faptul că mi-am înfrânt în luptă toţi duşmanii, îşi zicea, că sânt omul

cel mai puternic din această ţară, că am înfruntat douăzeci de atentate şi am câştigat o sută de bătălii, că n-am tremurat niciodată şi nici n-am dat înapoi în faţa vreunei primejdii... dacă o femeiuşcă stupidă şi venală, oarecum drăguţă (aici Tereso îşi dădu seama că mânia îl făcea nedrept), o curviş- tină oarecare mă joacă pe degete aşa cum pofteşte ?... Dar, de îndată ce va fi a mea, am s-o fac să plătească cu vârf şi îndesat toate fiţele astea neghioabe... să mai poftească pe urmă să-şi bată joc de Tereso." Aşa gîndea generalul, tot măsurând camera în lung şi-n lat. Dar, în timp ce se învârtea de colo-eolo şi o blestema pe Fausta şi cochetăriile ei, nu putea să nu tragă ou urechea ascul- tînd dacă, dincolo de ropotul fîntînii care se afla pe esplanadă, nu se auzea cumva o bătaie discretă în uşă şi o voce caldă şi răguşită nu cerea voie să intre.

Asculta cu atâta atenţie încît, cu toată forfota lui mânioasă, auzi limpede cum cineva intra incet-încet în camera alăturată şi închidea uşa. Ori, el ştia, pentru că i-o spusese Gorina în timp ce-1 însoţea, că apartamentul alăturat era cel al Faustei. „Dar dacă-şi închipuie că am să-i ciocănesc la uşă, gîndi pătimaşul general în timp ce inima începu deodată să-i bată nebuneşte, dacă-şi închipuie că am s-o chem, se înşeală... O, cum se înşeală..." Şi pentru a întări aceste curajoase hotărîri, Tereso se aşeză la (birou, deschise mapa şi, cu sprâncenele încruntate, începu să parcurgă hîrtiile pe care le conţinea Din cînd în cînd, cum i se întîmpla întotdeauna cînd era foarte preocupat, cu mîna stingheră îşi scărpina uşor excrescenţele tumefiate ale ciotului. De obicei, acest gîdilat îi plăcea lui Tereso şi îl destindea oarecum, risi- pindu-i tensiunea nervoasă. Dar de data asta, nici încruntarea de om aferat, nici scărpinatul ciotului nu izbutiră să-i abată atenţia de la gândul care-1 stăpânea. Pe foile de hîrtie, rânduirile, asemeni unor şerpi la primele adieri călduţe ale primăverii, se întindeau, se încolăceau, unduiau sub privirile lui rătăcite. Paşii uşori pe care-i făceau în camera alăturată picioruşele Faustei îi tulburau simţurile, trezindu-i ecouri mai puternice şi mai adinei decît importantele lui probleme de stat. Ea se învârtea prin cameră, dar nu părea să facă mai mult zgomot decît de obicei, îşi spunea Tereso. Nu fredona, nu trântea cu zgomot obiectele, nu ofta. într-un cuvînt, nu părea nicidecum că vrea să-şi facă remarcată prezenţa sau să-i atragă atenţia. Această constatare îl făcea pe Tereso să sufere şi în acelaşi timp îi aţîţa furia împotriva femeii mult prea abile şi a iremediabilei lui ingenuităţi.

In cele din urmă, nemaiputind îndura, Tereso se ridică brusc de la birou, se apropie de uşa camerei ei şi se pregăti să bată. Deodată însă se văzu aşa cum era, în pantaloni şi maiou, ou ciotul în vînt, cu braţul şi gîtul gol, şi îşi spuse că ar fi fost mult mai decent să apară în faţa Faustei în tunica lui de general. Aşadar, îşi luă tunica de pe scaunul pe care o aruncase şi, cu ajutorul singurului său braţ, o îmbrăcă. Tereso era din instinct înclinat spre o ţinută de mare demnitate ; acest fapt, pe lîngă că îl ajuta să-şi realizeze interesele, constituia singurul frîu de care dispunea pentru a-şi modera pornirile pătimaşe.

Dar simplul act de a-şi îmbrăca tunica avusese darul de a-i potoli pentru moment nerăbdarea furioasă. „Ce Dumnezeu fac ? îşi spuse Tereso, mă apuc să bat la uşile femeilor ca ultimul dintre tinereii fluşturatici în căutare de aventuri ? Uit oare cine sînt ?... Mi-am pierdut chiar de tot capul ?" Se aşează iar la birou, deschise cu calm şi încetineală metodică mapa pe care, ridicîndu-se să bată la uşa Faustei, o închisese cu furie, îi împărţi in teancuri de grosimi inegale foile şi, luând una dintre ele, şi-o puse în faţă ca pentru a o studia. Tereso credea acum că găsise în sfârşit cea mai bună soluţie de a o vedea pe Fausta şi în acelaşi timp de a nu-şi compromite demnitatea. Documentul pe care-1 avea sub ochi îl privea pe fratele Faustei : era o cerere pentru concesionarea unui monopol de stat. Tereso ştia că fratele Faustei era un escroc şi că cerea concesiunea cu intenţia de a se îmbogăţi pe spinarea statului. După ce se prefăcu a mai citi o dată documentul, pe care-1 ştia de fapt pe de rost, apăsă pe butonul soneriei de patru ori, căci acesta era semnalul pentru secretar.

— Contreras, îi zise Tereso fără să se întoarcă şi nici să-şi desprindă privirile de pe document, du-te la marchiza Sanchez, în camera de alături, şi spune-i că-i este îngăduit să mă vadă in legătură cu cererea fratelui ei.

97

Pentru ca atitudinea sa aferată să pară şi mai plauzibilă, Tereso îşi fixase la ochi un monoclu elegant cu ramă de baga neagră şi prins de tunică cu o panglică. De fapt, Tereso vedea foarte bine şi monoclul nu era altceva decît o bucată de sticlă ; dar pentru subalternii săi gestul avea o semnificaţie precisă, şi anume, că problema de care se ocupa era într-adevăr serioasa. Secretarul îşi pocni călcâiele şi ieşi.

7 - c. 134

₆Tereso se aşezase anume cu spatele spre uşă. De îndată ce ieşi Contreras, apucă scaunul aflat în faţa lui şi EL trase alături. Puse pe el mănuşile, chipiul şi cravaşa, după care luă din nou documentul, prefăcîndu-se eă-1 examinează.

Nici nu trecuseră bine două minute, că secretarul se înfăţişă din nou şi-i spuse că marchiza Sanchez era afară şi aştepta să fie primită. Tereso răspunse că să aştepte; şi de îndată ce secretarul plecă, îşi sprijini braţul pe masă, dând la iveală încheietura mâinii şi începu să urmărească mişcarea secundarului pe cadranul crono- metrului său de aur. Acul se învârtea cu o încetineală exasperantă, ca niciodată până atunci; dar Tereso, scrâşnind din dinţi, rezista dorinţei de a-<] chema înapoi pe Contreras şi de a-i ordona s-o poftească pe Fausta. Voia s-o lase să aştepte zece minute, deşi se gândea că era prea puţin şi că n-ar fi stricat de loc s-o ţină afară o bună jumătate de oră. Tereso ştia că nimic nu insufla mai multă teamă şi respect decât o lungă aşteptare în anticameră. Dar încă de la al treilea minut simţi că nu mai poate. In loc s-o facă pe ea să aştepte, îşi dădea seama că, de fapt, el era cel care aştepta ; iar ochii aţintiţi pe ceas nu izbuteau să deosebească acele minime fracţiuni ale cadranului de povara dorinţei carnale şi a nerălbdătoarei senzualităţi care-i împăienjeneau. I se părea că vede pe luciul geamului convex chipul brun, băieţesc al Faustei, care-i surîdea zeflemitor, în timp ce secundarul, aferat şi impertinent, se învîrtea imperturbabil, cu salturi imperceptibile, regulate, peste acel surîs. Apoi, în locul chipului se desena pieptul, de la gît pînă la talie, bine împlinit şi perlat tot cu stropi, cu sfârcurile întărite şi obraznice su!b costumul mătăsos, aşa cum o văzuse la piscină ; iar acul continua să se rotească de la un sîn la altul, de la gât la pântece. în sfârşit, Fausta toată, complet goală, distanţată şi mică, îi făcea o plecăciune ironică, trimiţându-i o bezea cu amândouă mâinile şi se îndepărta, se tot îndepărta, în licărul lentilei convexe, în· timp ce secundarul se învîrtea într-una. Era a cincizeci şi opta secundă a celui de al cincilea minut. Tereso îşi scutură cu putere capul tulburat şi buimăcit şi apăsă pe butonul soneriei. Iată-1 pe secretar, cu obişnuitul lui salut milităresc, cu obişnuitul pocnet al călcî- ielor, atît de supărător în momentul acela. Şi-apoi, în timp ce Contreras se retrăgea discret, iată foşnind pe covor pasul uşor al Faustei.

Fausta ghicise imediat ce se ascundea sub pretextul petiţiei fratelui : Tereso voia s-o vadă şi recursese la stratagema aceea pentru a-şi salva demnitatea. Aşadar, în timp ce Tereso credea c-o descumpăneşte, Fausta, dimpotrivă, se amuza. Fausta venise aşa cum se afla, în jachetă şi pantaloni negri, cu un fular azuriu în jurul gîtului. De cum intră, dădu cu ochii de spatele lui Tereso, puţin adus, şi de hârtia pe care o ţinea în mână. Per- sianele erau întredeschise, iar camera într-o uşoară penumbră.

— Ah, dumneavoastră sînteţi, spuse Tereso fără să se întoarcă, veniţi mai aproape.

Dar simţea că i se tăia respiraţia ; şi era atît de tulburat, încât trebui să pună documentul pe masă, ca să nu se vadă cum ii tremură mâna.

După ce îl salută cu deferenţa cea mai profundă, Fausta răspunse că ea era, într-adevăr; secretarul lui Tereso îi spusese că o poftise pentru a discuta despre fratele ei, şi ea îndrăznea să spere că cererea avea să-i fie în sfîrşit aprobată.

Tereso, furios împotriva lui însuşi pentru faptul că se simţea atît de tullburat şi totodată atît de incapabil să-şi domine tulburarea, căuta, instinctiv, o cale pentru a-şi revărsa acea furie reţinută. Trecură astfel câteva clipe. Fausta, în picioare în faţa lui, se privea cu o nepăsare ostentativă în oglinda dulapului din faţă şi îşi aranja cu mîna părul deasupra urechii; Tereso, năpădit tot de o dorinţă irezistibilă, cu capul plecat, se uita fix, fără să-1 vadă, la documentul aflat pe rnasă. în cele din urmă îşi ridică ochii spre Fausta şi îi spuse eu violenţă :

— Fratele dumneavoastră este un escroc.

Fausta, care se aşteptase la orice în afară de această invectivă, rămase uluită. Dar Tereso, care nu premeditase nimic, şi găsise din întâmplare acest mijloc de a-şi vărsa focul, n-o lăsă nici măcar să protesteze.

— Da, continuă cu o furie care-1 uimi chiar şi pe el, v-am chemat anume ca să vă spun că fratele dumneavoastră este unui dintre cei mai faimoşi şi mai neruşinaţi escroci care năpăstuiesc această ţară... dumneavoastră îmi cereţi pentru el o concesiune... dar eu sînt tentat să^i dau o concesiune de veci pentru o afurisită de groapă de doi metri pe unu... da... ar trebui să fie împuşcat... el şi toţi cei care procedează ca el... să fie puşi la zid... la zid... o dată pentru totdeauna... şi azvîrliţi în groapa comună.

Tereso striga acum ca un scos din minţi, îmbătat parcă de bucuria de a-şi fi regăsit tonul dominator, calculat şi

metalic, care de obicei îi făcea să tremure pe subalternii săi. Dar o dată ce trecu primul moment de descumpănire, Fausta înţelese că Tereso izbucnea în felul acela numai pentru a-i ascunde adevăratul motiv care-1 determinase s-o cheme şi pentru a-şi întări autoritatea în ochii ei. Şi—şi dădu imediat seama că cererea fratelui său avea să fie satisfăcută.

-— E un escroc... am dovezi, continuă Tereso ; apoi, furios, începu să răsfoiască printre hârtii şi scoase cîteva pagini pe care le flutură sub nasul Faustei ; o grămadă de dovezi... e un escroc... de ani de zile... uitaţi-vă... nu există post pe care să-1 fi ocupat şi în care să nu fi furat cu neruşinare. Tereso se ridică de pe scaun şi începu să se învîrtească încoace şi încolo prin odaie. E o ruşine care trebuie curmată... acest popor harnic, cinstit, sărac, patriot, devotat — şi spunând acestea, Tereso, care se trăgea din popor, era sincer emoţionat — acest popor care mi-a încredinţat destinele lui cu o neţărmurită încredere, trebuie apărat de escroci ca fratele dumneavoastră... acest popor merită o soartă mai bună... acest popor cere de ani de zile ca hoţii să fie daţi afară şi pedepsiţi... să se facă dreptate... credeţi poate că eu nu ştiu... că nu ştiu tot ?... eu ştiu absolut tot şi să nu se creadă că răbdarea mea n-are limite... mie mi-e drag acest popor din care mă trag, cunosc truda şi suferinţele pe care le îndură pentru a-şi cîştiga o bucată de pîine... înainte de a fi general am fost ţăran printre ţărani, miner printre mineri, muncitor printre muncitori... cunosc admirabilele lor calităţi, cinstea lor sufletească, sobrietatea... gîndul că există pungaşi ca fratele dumneavoastră care-1 calcă în picioare, care profită fără ruşine de pe urma lui făndu-şi platoşă dintr-o retorică patriotardă în care acest sărman şi mare popor crede cu adevărat, acest gînd mă umple de indignare şi durere... e timpul să se sfârşească odată cu toate astea... e timpul să se dea un exemplu, să se facă dreptate...

Transportat de elocvenţa lui, de altfel sinceră, Tereso simţea totuşi cum i se potoleşte treptat-treptat primul impuls violent de indignare. Nu că n-ar fi gîndit lucrurile pe care le spunea ; dar ştia din experienţă că era imposibil ca, numai prin forţa legilor, să-i împiedici pe oameni să fure ; că doar conştiinţa morală putea să-i facă cinstiţi. Un Manuele care fură, se gîndea Tereso cu glas tare, oontinuînd să strige, poate să şi administreze cu abilitate şi prudenţă, numai să nu fure prea mult. Acum însă, ca un aeronaut

care, după ce s-a ridicat la mare înălţime şi a pierdut comanda aerostatului, nu mai ştie cum să se întoarcă pe pămînt, Tereso îşi dădea seama că avta să-i fie foarte greu să coboare de la acele înălţimi eterice ale indignării pînă la pămîn- teştile sale intenţii, adică pînă la acceptarea cererii fratelui Faustei. Dar acesteia nu-i scăpase şovăiala crescîndă a tonului lui Tereso, cu toate cuvintele lui mîni- oase şi ameninţătoare. Şi înţelegmd că, dacă n-avea să-i vină în ajutor, el ar continua să se agite astfel, oscilînd între invective şi ameninţări, cine ştie cît timp încă, îi oferi cu promptitudine pretextul pe care îl căuta.

Prinse un moment de tăcere între două strigăte ale lui Tereso şi declară cu îndurerată umilinţă că ea nu ştiuse nimic despre greşelile fratelui ei. Că, din moment ce el o afirma, nu putea să încapă îndoială că era adevărat. Că în condiţiile acestea, ea îşi asuma răspunderea de a retrage petiţia ; căci nu voia să facă nimic pentru un om nedemn, chiar dacă era fratele ei. De altfel, dacă generalul i-o îngăduia, ar fi vrut să se retragă. Şi păru că e gata de plecare.

Tereso se slujise de petiţia lui Manuele pentru a o atrage pe Fausta în camera lui ; dar nu prevăzuse că ea avea să se servească chiar de acelaşi pretext pentru a se sustrage încă o dată asiduităţilor lui. Acum însă nu mai era timp să născocească o nouă stratagemă. Trebuia să acţioneze în grabă, căci Fausta se şi apropiase de uşă. Uitînd de orice reţinere, Tereso se repezi între uşă şi Fausta.

— Ce Dumnezeu, spuse el tulburat, ce v-a apucat... aşteptaţi puţin. ,Şi apoi, regăsind ceva din obişnuitul său ton imperios : ţineţi seama că sînteţi în audienţă şi că nu puteţi pleca pînă nu v-o îngădui eu.

—■ Aşa este, rosti Fausta smerită.

Dar de data aceasta, parcă pentru a da de înţeles că şi cîştigase prima partidă, fără să mai aştepte ca Tereso s-o invite, se aşeză pe divan. între timp, Tereso începuse iar să se plimbe prin cameră.

— Ce Dumnezeu, continuă el, doar n-aveţi de gînd să arătaţi mai multă grijă decît mine pentru destinele acestei ţări... ceea ce am spus despre fratele dumneavoastră este adevărat, cel puţin dacă trebuie să dau crezare rapoartelor poliţiei mele... care însă poate au exagerat... dar nu e mai puţin adevărat, şi nu am pierdut niciodată din vedere lucrul acesta, că fratele dumneavoastră a adus servicii însemnate ţării şi cauzei mele... şi că a fost unul dintre cei mai buni ofiţeri ai mei în timpul războiului civil. Pe scurt, cunosc şi părţile bune şi pe cele rele ale fratelui dumneavoastră. De

altfel, cum am spus, pot fi şi exagerări, unele inexactităţi în rapoartele poliţiei. Se ştie că poliţia îngroaşă culorile... Funcţionarii noştri, atît cei mărunţi, cît şi cei înalţi şi chiar foarte înalţi sînt prost plătiţi... uneori se întâmplă să cadă în ispita de-a se interesa de anumite administraţii şi întreprinderi financiare care, la rîndul lor, se slujesc de influenţa lor politică... n-ar trebui s-o facă, desigur, dar e omenesc... la urma urmelor, încheie Tereso, oprindu-se deodată în faţa Fauistei ; fiţi liniştită... vreau să-i mai fac şi de data asta credit fratelui dumneavoastră... va avea concesiunea dorită... sînteţi mulţumită acum ?...

— Excelenţă, sînteţi mult prea ibun, spuse cu răceală Fausta, dar dacă fratele meu e un escroc, nu trebuie să i se încredinţeze această concesiune... iar dacă nu este, trebuie să distrugeţi acei „raport" care-1 acuză şi să-1 pedepsiţi pe funcţionarul oare 1-a întocmit.

— Asta nu e cu putinţă, replică Tereso fără ezitare.

— Atunci e mai bine să mă retrag, răspunse Fausta. Familia Sanchez nu a îngăduit niciodată ca onoarea sa... nu sfîrşi însă fraza şi nici nu se ridică să plece.

Fausta vroia să vadă pînă unde poate întinde coarda. Asta, spre a-i servi mai târziu, se gândea ea, cînd a- vea să-i ceară şi alte lucruri şi să ridice şi alte pretenţii.

Dar şi de rândul acesta, ca şi cu puţin mai înainte, la piscină, coarda se rupse. Tereso înţelese brusc unde voia să ţintească Fausta ; şi îşi pierdu răbdarea.

— Familia Sanchez, spuse ei cu un rîs sarcastic, o-noarea familiei Sanchez... dumneavoastră aveţi curajul să-mi vorbiţi de onoarea familiei Sanchez ?... Familia Sanchez, încheie deodată Tereso ou o voce teribilă, este o familie de pungaşi... am să pun să fiţi anchetaţi şi-am să~ vă constrâng să înapoiaţi tot ceea ce aţi furat.

„Am cam exagerat", se gîndi Fausta. Şi recurgînd în grabă la remediul clasic, scoase din buzunarul jachetei o batistă şi începu să plângă cu suspine. Şi Tereso, la rîndul său, de îndată ce ridicase glasul din nou, îşi dăduse seama că exagerase. „încă o asemenea ieşire, se gîndi el nemulţumit, şi am s-o pierd de-a binelea." Se aşeză lingă Fausta pe divan şi, cu un glas blind, ânoepu s-o îndemne stăruitor să nu mai plângă : el avea să facă tot ce-i va sta în putinţă ca s-o mulţumească. Fausta, ca şi cum nu ar fi înţeles, continuă să suspine în batistă ; dar, în acelaşi timp, cu un gest languros, întinse, ca din întâmplare, o mînă înspre spate, lăsîndu-1 pe Tereso să i-o cuprindă într-a lui. Fausta se aştepta ca Tereso să profite pentru a i-o săruta. Dar niu ţinuse îndeajuns seama de timiditatea generalului,

care se mulţumi să i-o mângâie şi s-o roage iar să nu mai plângă.

— Nu plâng de durere, âi spuse Fausta luându-şi batista de la ochi şi întorcând spre Tereso o faţă îndurerată, dar fără urmă de lacrimi, ci de teamă... credeţi oare că eu sînt unul dintre soldaţii dumneavoastră ?
M-aţi înspăimântat atît de tare cu furia şi cu tonul dumneavoastră... aţi fost atît de cumplit... uite cum îmi tete inima.

Şi, prinzând mâna lui Tereso, şi-o lipi de coaste sub sinul stîng. In intenţia Faustei, acest gest avea un dublu scop; să măgulească vanitatea lui Tereso, făcîndu-1 să creadă că fusese într-adevăr înspăimântător, şi în acelaşi timp să-1 tulbure printr-un contact atît de intim. De data aceasta, instinctul fu mai puternic decît timiditatea lui firească. Tereso trase spre el acel trup moale şi gata să cedeze şi o sărută pe Fausta pe gură.

Dar Fausta îl cunoştea Ibine pe Tereso. Ştia că dacă i s-ar fi dăruit imediat, pe acel divan, fratele ei n-ar mai fi primit nimic. Asemenea cazuri de trădare din partea lui Tereso erau destul de frecvente şi cunoscute de toată lumea. Fausta nu scăpa din vedere nici faptul că Tereso, foarte ferm în toate hotărârile care priveau exercitarea puterii, chiar şi după acel sărut ar fi făcut tot posibilul pentru a r<u-şi ţine făgăduiala. Aşa încît, pre- făcându-se deodată foarte tulburată din pricina acelei îmbrăţişări neprevăzute, căreia nu putuse să-i reziste, de îndată ce se despărţiră, sări în picioare exclamând că e tîrziu şi că trebuie să se ducă la Gorina. Se ridică şi Tereso, dezamăgit, muşcîndu-şi buzele, şi o întrebă cînd aveau să se mai vadă. Fausta răspunse, luând un ton şovăitor şi descumpănit, că nu ştie precis. Poate în ziua aceea, poate a doua zi, cine ştie ? ! Simula nervozitatea femeii care cedase unei slăbiciuni trecătoare, iar acum se căia ; de aceea, cînd Tereso, care ar fi vrut s-o îmbrăţişeze din nou, schiţă mişcarea de a-i cuprinde talia, se văzu respins imediat, cu un gest de tulburare şi de spaimă.

— Iertaţi-mă, spuse Fausta văzîndu-1 că se întunecă la faţă, dar mă simt foarte tulburată... După moartea soţului meu aceasta este prima oară cînd...

Minciuna era atît de grosolană, încît chiar Fausta însăşi, care o inventase atunci, pe loc, în lipsă de altceva mai bun, nu avu curajul să continue ; iar Tereso simţi cum îl cuprinde din nou vechiul său dispreţ, contopin- du-ise cu dorinţa care-1 stăpânea şi făcîndu-i-o deodată amară şi jignitoare. „O femeie ca asta, nu putu el să nu gîndească privind-o pe

Fausta care, în picioiare în faţa oglinzii, îşi retuşa cu mare atenţie rujul de pe buze, ar trebui răsturnată aici pe divan, posedată şi apoi, gata... marş, afară cu ea... Şi cînd colo, eu o respect, ba o mai ias să-mi spună şi asemenea minciuni gogonate." Dar înţelesese ce anume voia femeia de la el ; şi, fără să se mai uite la ea, se aşează la birou, spunîndu-i :

— Văd că înainte de toate doriţi ca fratele dumnea-voastră să-şi primească concesiunea... e şi firesc.

Prin aceste cuvinte, Tereso ar fi vrut s-o lase pe Fausta să creadă, şi chiar pe el însuşi, că din momentul acela puţin îi păsa de simţăminte ; era vorba de un tîrg, iar hîrtia de pe birou era preţul ; toate celelalte, dragoste, consideraţie nu mai contau. Dar tonul său era mai curînd trist decît dispreţuitor; în realitate, Tereso suferea din pricina răcelii Faustei şi chiar şi acum era gata să-şi mai facă iluzii numai ca ea să-i fi oferit, cu vreo mîngîiere sau o minciună mai puţin grosolană, mult râvnitul prilej. Cîteva clipe, Tereso, încă tulburat, examină fără să-1 vadă actul gata redactat, prin care i se acorda fratelui Faustei concesiunea cerută. După care, hotărîndu-se ibrusc, luă tocul, îl muie în cerneală, iscăli şi îi înmână Faustei hîrtia, atrăgîndu-i atenţia să treacă pe la secretar pentru înregistrare. Fausta, care urmărise actul semnării peste umărul lui Tereso, luă în grabă hîrtia, o împături şi o vîrî într-un buzunar al jachetei.

— Veţi fi mulţumită acum, spuse Tereso privind-o cu o expresie plină de amărăciune şi de speranţă totodată.

Fausta nu spuse nici da, nici nu ; limitîndu-se să răspundă că nu se îndoise nici o clipă de generozitatea lui. îşi dădea seama că Tereso era copleşit de dorinţă ; şi născocise deja un mod ocolit pentru a-i aţîţa această dorinţă şi a-1 face, dacă era posibil, şi mai nerăbdător şi mai pătimaş.

— Aveţi cumva un şemineu ? întrebă pe neaşteptate ; şi ochii îi străluciră de viclenie.

— Un şemineu, repetă Tereso surprins, întoreîndu-se pe jumătate şi piimbîndu-şi privirile prin cameră, nu... adică da... dar de ce ?

— Acest şemineu, spxuse Fausta şăgalnic, aane neapă-rat nevoie să fie curăţat... cine ştie cită funingine... de aceea, dacă diseară o să intre în camera dumneavoastră ■un biet homar mititel şi zdrenţăros, cu peria şi găleata lui... să nu-l alungaţi... şi înştiinţaţi-i şi pe ofiţerii dum-neavoastră să nu-4 alunge... el va veni în seara aceasta după cină, dar înainte de bal...

— Alia, pricep, spuse Tereso, înţelegînd în sfîrşit şi luminîndu-se tot la faţă, un hornar mititel... desigur, va fi binevenit...

— Un biet hornar, repetă Fausta cu un surîs radios ; şi după ce-i întinse mina lui Tereso, care nu putu să facă altceva decît să i-o sărute respectuos, ieşi în grabă.

Din camera lui Tereso, ea se duse direct în cea a Gorinei. O găsi stând în faţa oglinzii, într-un capot înflorat, şi mustrind-o aspru pe Giustina, care o pieptăna, pentru faptul că nu fusese în stare să dea de urma lui Ricardo, noul valet, cel careţi adusese de dimineaţă micul dejun. Giustina, în timp ce-i descurca de zor păru! câlţos, cănit, se străduia s-o convingă că tânărul dispăruse în mod misterios în momentul cînd ea ieşise din odaie pentru a se duce să ia un aspirator ; dar ducesa ţipă la ea, spunîndu-i că era o ticăloasă şi că nu credea nici măcar un singur cuvînt dintr-o poveste atît de absurdă : un om nu dispare aşa, ca un norişor de fum.

— Şi totuşi, excelenţă, răspunse Giustina care părea amuzată de neliniştea făţişă a stăpânei, l-am căutat cu toţii prin toată casa.

— Dar tu ştii unde este, spuse ducesa cu un ton bă- nuitor ; la care Giustina se jură în fel şi chip că nu ştia nimic mai mult decît ştia şi stăpîna. După o clipă de tăcere, ducesa, înfuriată, geloasă, alarmată, spuse că n-o credea, deoarece era un lucru cunoscut că avea obiceiul să mintă şi să jure strîmb. Mai bine să bage de seamă să nu se vîre în cine ştie ce încurcături ; avea să-i dea afară cît ai zice peşte atît pe ea, cât şi pe amantul ei.

-—- De altfel, conchise ducesa, cu totul incapabilă să-şi înfrîngă pornirea pătimaşă, să nu crezi, fetiţo, că ai putea să placi unui tînăr ca aoela, cu mutra ta de căţeluş... da, poate că nu ţi-a spus-o nimeni niciodată... semeni nemaipomenit de bine la mutră cu un cîine.

Această puerilă şi furioasă sinceritate o făcu pe Giustina să suridă, convinsă cum era că-1 şi cucerise pe Sebastiano, şi de loc nemulţumită, dată fiind nerăbdarea ducesei de a-1 revedea, că tânărul dispăruse. Dar ducesa, care urmărea cu atenţie în oglinda toaletei chipul cameristei, îi văzu surâsul; şi pe neaşteptate, chiar în momentul în care Fausta se aşezase lîngă ea spunîndu-i în şoaptă că obţinuse de la Tereso favoarea aceea de care ştia, iait-o pe femeia scundă şi corpolentă că se ridică brusc în picioare, răsturnînd un taburet cu tot ce se găsea pe el, şi-i trage o pereche de palme zdravene slujnicei. Giustina ieşi în fugă, plîngînd ; iar Gorina, aşezîn- du-se la loc, agitată, o întrebă îrţ, grabă pe

Fausta, cu un aer nerăbdător şi distrat totodată, cum decursese întrevederea ou Tereso ; adăugind, ca pentru a se scuza, că nu era cazul să dea importanţă incidentului, aia era o insolentă şi dacă nu proceda aşa cine ştie cum şi-ar mai fi luat nasul la purtare.

— A mers foarte bine, spuse Fausta care urmărise scena dintre ducesă şi cameristă fără să se emoţioneze prea mult.

Şi, cu o volubilitate maliţioasă, îi povesti întîlnirea cu Tereso, insistînd mai cu seamă asupra abilităţii ei şi a naivităţii generalului. Dar ducesa aproape că n-o asculta ; continua să gîîîie, stacojie la faţă, apăsîndu-şi pieptul cu mîna, pentru a-şi potoli agitaţia provocată de mînie ; la răstimpuri se întorcea către uşă, mormăind cuvinte de ocară şi aruncând priviri furibunde ; şi numai din cînd în cînjd părea să-şi amintească de Fausta care vorbea, şi atunci improviza pe loc un zîmibet forţat de înţelegere sau făcea un semn energic de aprobare. In realitate, gelozia şi patima Gorinei ajunseseră la culme ; şi stăpânită, pe de o parte, de furia pe care i-o stârnise surâsul Giustinei, iar pe de alta, de nelinişstea pricinuită de dispariţia lui Sebastiano, nu-şi mai putea aduna gândurile. Rînă la urină îşi regăsi totuşi stăpânirea de sine pentru a spune, cu un aer răvăşit şi autoritar totodată, că Fausta făcuse foarte bine obţinând semnarea hîrtiei înainte de a-i ceda lui Tereso. Cu toată naivitatea lui, generalul era viclean în felul său ; şi dacă Fausta s-ar fi culcat cu el, fratele ei ar fi putut să aştepte mult şi bine concesiunea. Tereso era un om din popor, încheie ducesa cu acreală, nu trebuia să uite asta, şi doar se ştie ce înseamnă poporul. Ducesa, care se gîndea la Giustina şi la frumosul ei valet, făcu o strâmbătură mînioasă de dezgust, ca şi cum ar fi vrut să scuipe. Dar acum părea că se mai calmase întrucîtva ; şi luînd de pe toaletă un clopoţel mare de argint, îl scutură de mai multe ori cu putere. Giustina se întoarse cu ochii încă plini de lacrimi, iar ducesa îi porunci să termine pieptănatul; şi să nu cumva să sufle vreo vorbă, dacă voia să n-o dea af ară pe loc.

— Mai ou seamă, reluă ducesa, care-şi redobîndise calmul obişnuit şi se privea în oglindă, trebuie să-1 măguleşti... ţine minte : e foarte vanitos...

— Ca un păun, spuse Fausta ; şi-i povesti cum îi luase mîna şi i-o dusese la inimă, pentru a-1 face să simtă spaima pe care i-o insuflase ameninţările lui.

— Şi culmea e, încheie Fausta rîzînd, că inima mea nu bătuse niciodată atît de liniştit... dar el nu şi-a dat seama de asta, era mult prea preocupat de a lui... care într-adevăr bătea să-i spargă pieptul... un adevărat galop, crede-mă.

Ducesa surise la această observaţie. Acum se însenina treptat gîndindu-se că, la urma urmei, atita vreme cît Giustina se găsea în camera ei, nu putea fi cu Sebastiano. Şi fu atît de încîmtată de această simplă reflecţie încît, cu o pornire de generozitate la fel de bruscă şi irezistibilă ca şi izbucnirea de mai înainte, luă de pe toaletă o cutie mare cu pudră şi i-o dădu Giustinei, spunîndu-i să şi-o păstreze ; avea să-i prindă bine, adăugă, cedînd unui ultim impuls de gelozie şi răutate, pentru a-şi mai deschide puţin pielea negricioasă şi urâtă. Trebuia să fie foarte atentă, îi recomandă apoi cu un aer de superioritate Faustei, care se învîrtea de colo-colo prin cameră, că totul era abia la început şi depindea de felul cum avea să se comporte în seara aceea. Fausta ridică din umeri, spuse că se duce la piscină şi ieşi.

Intre dragostea lui Sebastiano şi cea a lui Tereso, Fausta găsise modalitatea de a mai strecura şi o a treia, mai nouă şi deosebită de celelalte două. Fausta făcea parte dintre acele femei cărora, mai presus de orice, le place să fie libere ; şi cum nu putea fi astfel prin virtute, încerca să dobândească această libertate multiplicindu-şi aventurile şi legăturile de dragoste. In concepţia Faiustei, o dragoste nouă o anula pe cea veche ; iar ea, manevrin- du-le pe toate deodată, izbutea să nu dăruie celor trei bărbaţi care o doreau atît de nebuneşte decît o parte infimă din sine. Pentru această a treia legătură, care ar fi trebuit, în intenţia ei, s-o libereze de celelalte două, Fausta nu ezitase să aleagă un fel de servitor. Doroteo, căci aşa se numea, era un flăcău scund şi robust, cu părul roşu şi cârlionţat, cu un profil ca de ţap, care avea însărcinarea să meargă în urma jucătorilor de golf, du- cînd în spate sacul cu crose. Fausta fusese cea care-i vorbise mai întîi ; şi se amuzase grozav în timpul acelei conversaţii nespus de grosolane şi aspre. Apoi, într-o după-amiază, în timp ce toţi cei din vilă dormeau, îl chemase să meargă, după cum îi spusese ea, să se antre- neze puţin la golf; străbătuseră împreună, frumoasa femeie şi flăcăul, pajişte după pajişte, urcînd în sus pe coline. Şi nu se întorseseră decît seara. în ziua aceea, Fausta încercase în sfîrşit o senzaţie cu adevărat nouă : aceea de a fi nevoită să cedeze asaltului unui bărbat din teama de a nu fi violată sau de-a dreptul asasinată. Doroteo, care albia împlinise optsprezece ani, era de o brutalitate rece şi crudă, care o fascina pe Fausta. Făcea parte din acel soi de oameni care te lovesc privindu-te fix în ochi ; şi care sânt chemaţi la bucătărie pentru a gîtui puii şi a zdrobi capul păsărilor pe jumătate vii. Pentru Fausta, după dragostea devotată şi

delicată a lui Sebastiano, şi cea măgulitoare a lui Tereso, acest Doroteo roşcovan şi brutal însemna o desfătare cu totul inedită.

Pasul uşor, care o dusese din camera lui Tereso în cea a ducesei, o purta acum în jos pe scara mare şi apoi de-a curmezişul esplanadei, spre vasta pajişte povîrnită. Era tîrziu şi Fausta aproape alerga. Trebuia să-1 prindă pe Doroteo în cabana cu materialele sportive şi să-1 înştiinţeze de schimbarea intervenită în programul zilei. Fiindcă, la început, îşi dăduse întîMre ou Doroteo pen- tnu după-amiaza aceea; apoi, promiţîndu-i lui Tereso să-1 însoţească într-o plimbare prin parcul vilei, trebuise să dea fuga să amine întâlnirea. Dar acum, după ce obţinuse de la Tereso ceea ce vroia şi-i făgăduise acea vizită pe-nserat, dorinţa de a-şi petrece ziua cu flăcăul puse din nou stăpânire pe ea. Pentru a-1 înştiinţa pe Doroteo, picioruşele Faustei, veşnic grăbite pe drumul plăcerii, alergau mult mai repede decît atunci cînd o purtau în întâmpinarea dragostei lui Sebastiano sau a făgăduinţelor şi darurilor lui Tereso. Alerga pe iarba pajiştei întinse, sub soarele aflat sus pe boltă, cu pieptul în afară, cu muşchii picioarelor încordaţi din pricina povîrnişuiui, cu gura întredeschisă şi plină de vânt, îm-bătată de viteză şi de aventură. I se părea că la sfîrşi- tul acelei curse o aştepta nu atît Doroteo, cât libertatea ; libertate faţă de Sebastiano care o iubea, şi de Tereso care voia s-o înlănţuie cu favorurile lui.

La ceasul acela Doroteo se afla în cabana cu echipa-ment sportiv, o construcţie rotundă, din trunchiuri de copac, cu un acoperiş conic 'din paie, care imita locuinţa rudimentară a indigenilor australieni. Ajungînd aproape fără suflare din pricina alergăturii, Fausta zăbovi o clipă în prag, apăsîndu-şi pieptul cu mina, apoi intră. Doroteo, cu braţele goale, într-un tricou cu dungi orizontale roşii şi albastre, cu şoldurile strînse de un brâu negru peste pantalonii de bumbac albastru, sta cinchit într-un ungher, crestând cu un cuţit o crăcană de pin. In jurul lui, rezemaţi de pereţii rustici, se înşirau sacii de piele cu crosele de golf. O masă mare, rotundă, de lemn negeluit, ocupa aproape tot interiorul cabanei. Doroteo şedea cu spatele la uşă ; la fiecare lovitură de cuţit, muşchii mari şi elastici ai braţelor lui foarte albe se umflau şi se întindeau. Capul cu cîrlionţi de culoarea aramei era înclinat într-o parte. Pielea gîtului şi a umerilor era presărată toată cu pistrui.

Fausta, care nu era câtuşi de puţin afectată cînd vorbea cu Tereso sau Sebastiano, nu putea să i se adreseze lui Doroteo decât pe un ton artificial, snob, preţios, îm-

pănîndu-şi vorbirea cu epitete frivole şi locuţiuni străine. Intr-un cuvânt, nu înceta o clipă să fie marchiza Sanchez ; cu acel orgoliu, acele capricii, acea suficienţă care i se păreau mai potrivite cu titlul şi demnitatea ei. In realitate, aventura cu Doroteo îşi găsea raţiunea de a fi tocmai în deosebirea de categorie socială care, în loc să-i ţină departe unul de altul, cum se întâmplă de obicei, constituise pentru ei un stimulent de a se uni. Fausta, veşnic în căutare de noi desfătări, o găsise chiar şi pe aceasta, de a-şi înjosi calitatea de doamnă nolbilă; de aceea, cu cît era mai mare deosebirea socială, cu atît mai intensă era şi plăcerea. Dacă i-ar fi fost cu putinţă, Faustei i-ar fi plăcut să se vadă cu Doroteo noaptea, cînd, îmbrăcată într-o rochie decoltată, împodobită cu bijuterii, se îmbăta singură de un fel de demnitate regală ; contrastul cu manierele grosolane ale flăcăului ar fi fost atunci şi mai picant. Fausta, capabilă să călărească ore întregi, rezistentă la orice oboseală, simula faţă de Doroteo slăbiciunea unei naturi fragile şi delicate ; şi adeseori, cu tonţii cel mai îngrozit şi mai preţios, se lamenta că el era un „monstru" şi că avea s-o facă să-şi dea sufletul. în raporturile ei cu Doroteo, Fausta îşi inventa pur şi simplu un nou caracter, cu totul diferit de cel adevărat : era alintată, delicată, frivolă, sentimentală, pudică, veşnic uimită şi ofuscată, îşi zicea că Doroteo, neciopiit cum era, dispreţuia probabil aceste calităţi.

Fausta îşi dădea iluzia că Doroteo se simţea măgulit de favorurile ei, ca un sclav căruia regina i se dăruieşte în taină ; dar se înşela şi în privinţa aceasta. Doroteo nu era la prima lui aventură cu vizitatoarele vilei ; Fausta fusese precedată pe acest drum, pe care ea credea că-1 străbate singură, de alte două doamne din lumea bună. Astfel, Doroteo, destul de sărac cu duhul, sfîrşise prin a crede că era ceva cu totul firesc ca doamnele să-şi aleagă amanţii dintre servitori; o ciudăţenie cam obscură, poate, dar prea avantajoasă ca să-şi mai bată capul cu ea. Mai mult; Fausta, de bună-credinţă, era convinsă că ea fusese cea care-1 alesese pe Doroteo drept amant. In vreme ce, devenit cutezător din pricina succeselor avute în sezoanele trecute, Doroteo fusese acela care pusese ochii pe Fausta şi o sedusese. Astfel, ca o încununare a uneltirilor ei, tocmai cînd credea că se liberează, Fausta cădea într-o robie şi mai grea.

Se apropie de flăcău şi, cu o voce joasă şi încă întretăiată din pricina alergatului, îl întrebă ce făcea. Doroteo îi

răspunse, fără să se întoarcă spre ea, că doar vedea şi singură : o praştie.

— O praştie ? Ce să faci cu ea ? întrebă Fausta, puţin intimidată.

Doroteo îi spuse, pe un ton sarcastic, că făcea o praştie ca să meargă la rîu să pescuiască.

— La rîu, nu înţeleg, se miră Fausta.

— Da, la rîu răspunse flăcăul, ca să prind peşti.

— Peşti ?

— Da, peşti.

Doroteo■ tocmai sfîrşise de cojit crăcana, şi luă de jos două fîşii lungi de gumă unite printr-un mic rotocol de piele şi le legă de cele două extremităţi ale praştiei. După care, îi explică pe un ton dispreţuitor, că praştiile sînt bune ca să tragi în păsările din pomi.

— Monstrule ! exclamă Fausta. Bietele păsărele !...

Desigur, Fausta n-^ar fi avut niciodată acest ton şi nici n-ar fi rostit aceste cuvinte dacă vreunul din oaspeţii de la vilă, arătîndu-i o puşcă cu două ţevi, i-ar fi explicat că se folosea de ea ca să omoare sturzi şi potîrnichi. De altfel, ea însăşi era foarte pricepută la vinătoare.

Fără a mai spune vreun cuvînt, şi ignorînd parcă prezenţa femeii, Doroteo se ridică, ieşi din cabană şi, luînd o piatră de jos, trase cu praştia. Fausta abia avu timp să iasă în uşă, pentru a vedea un porumbel care gîngurea cuibărit pe marginea acoperişului, bătînd de cîteva ori din. aripi şi apoi căzînd mort la pămînt, ea capul însîngerat şi zdrobit. Fausta scoase un strigăt de groază şi-i spuse iar lui Doroteo că era un monstru. De ce omorâse pasărea aceea nevinovată ? Doroteo luă porumbelul de jos, îl azvîrli înitr-un tufiş şi-i răspunse că n-a vrut decît să încerce praştia.Insă mai mult ca orice, pe Fausta o stînjenea faptul că Doroteo se prefăcea a nici nu se sinchisi câtuşi de puţin de prezenţa ei — o manieră rustică de a-şi manifesta cine ştie ce proastă dispoziţie. De altfel i-o şi spuse, cu aerul că-i dă o lecţie de bună-creştere. Dar flăcăul, mojic, îi răspunse că are treabă şi că nu poate să se ocupe de ea. Acestea erau raporturile lor în dragoste, ciudate doar pentru cine crede că dragostea trebuie să fie numai gingăşie. Insă Doroteo se purta atît de grosolan tocmai din credinţa că rafinatei femei îi plăceau asemenea grosolănii; aşa cum Fausta se arăta atît de rafinată crezînd că Doroteo dispreţuia rafinamentul. Iată dar cum se prefăceau amîndoi, atribuindu-şi unul altuia gusturi inexistente.

Cum Faustei îi plăcea să-1 insulte şi să-1 provoace, de îndată ce-l văau injtrînd în cabană şi cinchindu-se din nou

pe podea, îi spuse pe un ton afectat că e un bădăran, amintindu-i că atunci cînd intră o doamnă, e cazul să se ridice în picioare. Preocupat să strângă nodurile praştiei, Doroteo dădu din umeri răspunzîindu-i că, dacă nu-i place, n-are decît să plece; mai sînt şi alţi purtători de crose. Fausta, căreia atâta dispreţ i se părea mai dulce decît o mîngîiere, suspină că e un asasin şi că o jigneşte; şi, apropiindu-se, în timp ce el continua să stea în aceeaşi poziţie, îşi trecu degetele lungi şi slabe prin cârlionţii lui roşcovani. Ii plăcea părul acela murdar şi Încâlcit, ca nişte cilţi îmbâcsiţi de praf şi de sare. Dar Doroteo scutură din cap, spunîndu-i să-1 lase în pace ; n-avea timp de pierdut. Tonul său categoric, grosolan, o nelinişti însă pe Fausta. Şi alintîndu-se, îl întrebă de ce o tratează aşa pe Faustina lui. Doroteo îi răspunse că ştia ea foarte ibine de ce. Şi spunînd aceasta, vocea lui avu un accent sincer.

Fausta insistă pentru a afla ce anume avea să-i reproşeze. Ii făcea plăcere să se pună într-o stare de inferioritate în faţa flăcăului ; şi se scuză încă o dată că amânase întîîLniirea din după-amiaza aceea ; dar intervenise istoria cu Tereso, generalul, bărbatul acela ilustru ; şi cu toate că o plictisea foarte tare. n-avusese încotro.

— Nu, nu... spuse Doroteo care încerca praştia, ţinând capul Înclinat şi un ochi întredeschis, nu despre asta e vorba.

113

Atunci Fausta îi spuse pe un ton gingaş şi uimit că nu înţelegea. Ds altfel, venise să-1 înştiinţeze că, în
8 - c. 1346 ciuda celor hotărîte, în ziua aceea aveau să meargă împreună pe dealuri pentru obişnuitul antrenament. S-o aştepte sus pe colină, în faţa aşa-zisei cabane, după masa de prânz. Doroteo răspunse că foarte bine ; şi poftă bună.

—· Şi ai să-mi spui de ce eşti supărat pe mine, zise Fausta cu o voce drăgăstoasă, trecându-şi din nou degetele prin părui flăcăului. Ai să-mi spui, urâciosule !

Dar, trăgîndu-i capul pe spate, văzu în sticlirea albastră a ochilor lui o răutate atît de vădită, încît se în- fioră şi-i dădu imediat drumul.

— Pleacă, pleacă, spuse Doroteo întarcându-se la praştia lui.

— Să nu omori toate sărmanele păsările, monstrule, îl îndemnă din nou Fausta. Şi ieşi din cabană în vârful picioarelor.

De data aceasta, tacticos, cu toată demnitatea de care era capabilă, se îndreptă spre un alt punct al parcului, unde ştia că fusese pregătit prînzul. In afară de falsa cabană

unde dormea Sebastiano, în afară de falsa colibă australiană unde Fausta se întîlnise cu Doroteo, se mai aflau în parc multe alte construcţii artificiale, false grote, false *chalet-UTi* elveţiene, false chioşcuri chinezeşti, false ruine clasice, unde, în funcţie de timp, se duceau să mănânce petrecăreţii oaspeţi ai Gorinei. în ziua aceea, masa de prînz fusese pregătită într-o închipuită cavernă, căptuşită toată cu cochilii şi stalactite suspendate. Se intra în ea printr-o deschizătură îngustă şâ informă, ca într-o peşteră adevărată ; înăuntru însă, sub bolta acoperită de false incrustaţii şi de lilieci artificiali cu aripi de catifea, în răcoarea răspândită de firicelele de apă ce susurau discret în scobiturile rocilor contrafăcute, printre muşchi şi părul-maicii-domnului, becuri ascunse împrăştiau o lumină verde, de tavernă, luminând şapte sau opt măsuţe încărcate cu felurite bunătăţi. Invitaţii, cu feţele colorate de reflexe verzui, se şi aşezaseră la locurile lor. Fausta, care venise ultima, fu întâmpinată cu strigăte sărbătoreşti. Surâzătoare şi grăbită, ea se duse să se aşeze la masa cea mai importantă, unde se şi găseau Gorina, cu pălăria ei de pai, Tereso în uniforma lui prea ajustată, şi secretarul lui Tereso.

Fausta ii făgăduise lui Tereso că avea să-1 însoţească în după-amiaza aceea să viziteze parcul din jurul vilei ; dar pe urmă, după ce obţinuse de la el ceea ce dorea, îşi închipuise că acesta, mulţumit de întîlnirea pe care i-o acordase pentru seară, uitase de prima făgăduială. De aceea fu destui de contrariată cînd i se pomeni iar de ea. Se ivea astfel o nouă încurcătură : cum să-i împace în acelaşi timp şi pe Tereso, şi pe Doroteo ? Gîndul acesta o preocupă pe Fausta tot timpiul cit dură prînzul, în vreme ce Tereso se aventurase într-o conversaţie stîn- gace cu ducesa care-1 seconda aprobîndu-1 şi arătîndu-se plină de admiraţie, iar secretarul îşi vedea de mîncare în tăcere. Cum să facă oare să scape de Tereso ? Căci pentru Fausta nu exista nici umbră de îndoială : între Doroteo şi Tereso, îi convenea să-1 sacrifice pe cel de-al doilea; şi aceasta pentru trei motive bine întemeiate. Primul era că proasta dispoziţie a lui Doroteo o îngrijora şi vroia să-i afle cît mai repede pricina. Al doilea, că o atrăgea mai mult compania lui Doroteo, necioplit şi mojic, decît aceea a lui Tereso, cu galanteria lui ; a treia, în sfirşit, că dacă voia să-1 prindă în mrejele ei pe Tereso, nu era bine să-i facă prea multe concesii. Dar, ce e drept, coarda era foarte întinsă, după cum observase şi ducesa mai înainte ; şi trebuia să fie atentă să nu şi-1 facă definitiv duşman pe Tereso, arătîndu-i că, după ce obţinuse ceea ce o interesa, nu-i mai păsa cîtuşi de puţin de el.

După ce se sfîrşi masa, toţi invitaţii ieşiră din grotă, unii duicîndu-se să-şi facă siesta, iar alţii risipindu-se prin parc ; în scurtă vreme Fausta şi Tereso rămaseră singuri. într-adevăr, Fausta nu ştia cum să facă să scape de general. Stăteau amîndoi în picioare, sub o pergolă joasă din care, printre, frunzele verzi, atîrnau ciorchini mari şi grei de struguri negri; şi Fausta, tot vorbind cu el, culegea din cînd în cînd cîte o boabă pe care i-o dădea ea însăşi generalului în gură. Tereso însă era pornit pe confidenţe. Ştia prea bine că, în raporturile cu el, Fausta era venală; dar, din pricina obişnuitei lui fatalităţi sentimentale, gândul acesta nu-i modifica nicidecum sentimentele ; şi se simţea înclinat faţă de frumoasa femeie spre o sinceritate afectuoasă şi plină de iluzii. Fausta era aşa cum era ; în clipa aceea însă, pentru el, era femeia iubită şi care îl iubea. Astfel, ingenuitatea lui Tereso se dovedea încă o dată mai puternică decît îndelungata lui experienţă privind valoarea oamenilor. Dar de data aceasta, contrar obiceiului, lucrul nu-i displăcea, Iba chiar dorea să-şi facă iluzii.

Tereso se afla într-o stare sufletească deosebită — de melancolie şi exaltare totodată. Se gîndea că scăpase ţara de războiul civil, că era omul cel mai puternic din stat şi unul dintre cei mai puternici din lume. Ou toate acestea, iată-1 prins în mrejele acestei femeiuşti. Îşi zicea că totul e deşertăciune şi zădărnicie : atît puterea, cît şi iubirea. Şi totuşi, amândouă sînt atît de plăcute şi de atrăgătoare ! Asemenea gînduri dădeau imaginii pe care Tereso şi-o făcea despre el însuşi un fel de aureolă. Transportat de dragostea lui pentru Fausta, ar fi vrut ca şi ea să-1 vadă în acelaşi fel. Începu să-i spună, după multe Qoolişuri stîngace, că ea nu trebuia să preţuiască în el pe conducătorul statului, ci omul.

— A, da, spuse Fausta preocupată să culeagă o boabă dintr-un ciorchine aflat ceva mai sus.

Tereso, întotdeauna concret în discursurile sale politice, căuta, din instinct, să fie tot aşa şi cînd era vorba -de dragoste. Ar fi vrut ca Fausta să-1 iubească aşa cum de douăzeci de ani îl iubea mulţimea. îşi aminti deodată de valul de indignare împotriva criminalilor şi de acea dragoste fanatică pe care-o stârniseră în mulţime rarele atentate puse la cale împotrivă-i. In asemenea împrejurări se simţise cu adevărat aproape de sufletul poporului ; iar momentele acelea fuseseră cele mai fericite din lunga lui carieră, căci asemenea dovezi de .ataşament din partea întregii naţiuni îi întăriseră convingerea că ideile şi guvernarea lui erau bune. I se păru că acelaşi lucru trebuia să se întâmple şi cu

Fausta. îşi zise că ştirea despre pericolul la care se expunea de dragul ei, despre complotul pe care îl înfrunta numai ca s-o vadă, avea să trezească şi în ea un impuls de iubire şi de recunoştinţă. Făcîndu-şi această socoteală, Tereso nu-şi dădea seama că între el şi Fausta nu mai era aceeaşi distanţă ca între el şi popor, care nu-1 vedea decît de departe şi înconjurat de glorie ; şi nici că, pentru a-i vorbi Faustei de primejdia care îl pândea şi a o emoţiona, aşa cum ar fi dorit el, nu mai dispunea de condeiele abile ale sutelor de ziarişti, ci doar de vocea lui omenească.

Aşadar, în vreme ce Fausta, cu ochii şi braţele ridicate spre pergolă, continua să ciugulească strugurii încălziţi de soare, Tereso începu să-i spună că ea nici nu ştie ce făcuse el de dragul ei. Fausta întrebă distrată despre ce e vorba, convinsă că Tereso are să aducă iar în discuţie cererea fratelui ei.

— înfrunt, de dragul dumneavoastră, un atentat, spuse Tereso, năpădit brusc de mînie : aici, în casa asta, se află oameni care au pregătit un complot împotriva mea... îmi vor moartea... vor să distrugă tot ce am realizat...

Se aştepta ca, la aceste cuvinte, Fausta să lase ciugulitul strugurilor şi să caşte ochii înspăimîntată ; dar ea, care abia îl ascultase şi credea că e voilba numai de simple bănuieli, se mulţumi să întrebe cu o voce indiferentă cum se poate una ca asta : doar e atît de iubit !

— Da, sînt iubit, răspunse Tereso cu amărăciune, brusc decepţionat de răceala Faustei, dar asta nu înseamnă că nu se mai găseşte vreun orb, vreun imbecil ori un criminal care să-şi vîre în cap să mă ucidă.

Spuse apoi că faptul dovedea în ce măsură puterea lui, atît de invidiată şi rîvnită, atît de strălucitoare şi glorioasă, era în realitate plină de primejdii — mereu ameninţat de trădare şi de moarte. Dar el făcuse bucuros acest act de curaj, ştiind că îl face de dragul ei. De altfel, gîndul pericolului mai curînd îi dădea aripi decât îl înspăimîn- ta ; prefera să-1 înfrunte cu capul sus, decît să fugă ca un laş. Rămăsese acelaşi Tereso care, în lupta de la Es- calona, singur şi cu braţul sfîrtecat de o schijă de grenadă, condusese vestita şarjă de cavalerie care îi adusese izbînda.

— Or fi orezînd c-am îmbătrânit, dar o să vadă ei, continuă generalul.

Vorbind astfel, Tereso era transfigurat. Dorinţa lui de mărire, sinceră şi încă nesăţioasă, îi trezea o puternică emoţie. I se părea că o iubeşte cu adevărat pe Fausta şi îi făcea plăcere să-şi pună viaţa în pericol pentru ea. în

acelaşi timp, gândul că mai avea încă de luptat, de înfruntat primejdii, într-un cuvînt de a fi şi acum acelaşi Tereso curajos şi semeţ cum fusese în urmă cu douăzeci de ani, îi umplea pieptul de un clocot sălbatic.

Se aştepta ca acest discurs să producă asupra Faustei un anumit efect ; dar îndată îşi dădu seama cît de mult se înşelase. Primul sentiment înpercat de Fausta, auzin- du-1 pe Tereso că insistă astfel asupra iminenţei şi realităţii pericolului care îl pândea, nu fu, cum sperase el, de dragoste recunoscătoare pentru cel ce îl înfrunta de dragul ei, ci de teamă. O teamă nu chiar imediată şi puternică, ce e 'drept, fiindcă Fausta nu era laşă, dar sinceră, de a nu fi şi ea doborâtă de soarta lui Tereso şi ucisă alături de el. Lăsă deci strugurii deoparte şi-1 întrebă pe un ton neaşteptat de grijuliu de ce, ştiind toate aceste lucruri, nu piecs imediat de acolo. Tereso răspunse simplu că rămânea de dragul ei. De altfel, adaugă pe dată dezamăgit de grimasa făcută de Fausta cum că n-ar aprecia prea mult această atenţie, poliţia îi identificase pe toţi conspiratorii şi, înainte de-a ajunge să-şi pună planul în aplicare, aveau să fie arestaţi şi ridicaţi. Nimeni din casă n-avea să observe nimic. Nici chiar ea ; să fie deci liniştită, fiindcă n-o pîndea nici o primejdie. Fausta pricepu din vorbele lui că trebuia să atenueze cumva impresia neplăcută pe care teama ei egoistă părea să i-o fi făcut lui Tereso ; aşadar, adăugă prompt că nici ei nu-i e de loc teamă de vreme ce lui nu-i era. Ba chiar, încheie cu veselie, povestea asta avea să dea puţină diversitate petrecerii, căci se plictiseau de moarte.

Tonul era rece ; şi ascultînd-o, Tereso simţea cum i se risipeşte treptat entuziasmul şi emoţia. înţelegea că nu izbutise să aprindă în inima Faustei dragostea pe care de atâtea ori ştiuse să o inspire mulţimilor. Dar tocmai atunci Fausta avu o inspiraţie care înviorâ iluziile pe jumătate spulberate ale lui Tereso.

— Aş dori, spuse deodată, să fiu cit mai mult alături de dumneavoastră... ce-air fi ca astă-seară, în loc să cinăm laolaltă cu ceilalţi, să luăm masa numai noi doi în apartamentul dumneavoastră ? Astfel, dacă atentatul va avea loc, o să murim împreună, încheie, cu zâmbetul ei cel mai fermecător.

Cuvirytele sunară plăcut în auzul generalului, făcân- du-1 să se emoţioneze din nou. Înduioşat, ar fi vrut s-o întrebe dacă era adevărat că îl iubea atît de mult încît să dorească să moară o dată cu el. Dar obişnuita lui timiditate nu-i îngădui decât să-i mulţumească Faustei şi să-i sărute mina.

•— O să vin travestită, vă amintiţi ? adăugă Fausta, un biet coşar mititei, cu mătura şi găleata lui.

Tereso răspunse că avea să-1 aştepte pe -coşar cu nerăbdare. Uitase cu desăvârşire răceala intuită cu câteva clipe mai înainte în cuvintele Faustei şi îşi făcea iar iluzii asupra acelei disperate şi improbabile iubiri.

Dar Fausta, cu toate dezvăluirile cu privire la atentat şi avansurile curtenitoare ale lui Tereso, nu renunţa la planul ei de a-şi petrece restul zilei ou Doroteo. Iar propunerea de a lua masa împreună, pe care Tereso o atribuise unui elan afectuos, pornit din inimă, o făcuse de fapt doar pentru a putea să scape mai lesne în acea după-amiază de el. Astfel, chiar în clipa când sufletul lui Tereso se deschidea din nou către cele mai nesăbuite speranţe, Fausta, socotind că şi aşa îi făcuse prea multe concesii, se pregătea să-1 copleşească cu o nouă amărăciune. Fireşte, spuse ea după un răstimp şi ca din întâmplare, dacă aveau să se vadă seara mai devreme decît fusese vorba, ar fi fost mai bine să amâne pe a doua zi plimbarea prin parc pe care o plănuiseră. Avea nevoie să doarmă cel puţin vreo două ceasuri, fiindcă se simţea încă obosită de serata din ajun. Şi apoi, mai trebuia să-şi probeze costumul şi să-1 îmbrace.

Cuvintele acestea, în ciuda tonului neutru şi distrat cu care fuseseră rostite, îl îngheţară pe Tereso. Contase pe acea plimbare prin parc ca pe ceva sigur ; şi tocmai în clipa cînd Fausta o contramanda, el voia să-i propună să o înceapă chiar atunci, pe loc. „E limpede, îşi zise, femeia asta îşi bate joc de mine." Şi brusc, toată dragostea lui Tereso se transformă în ură. O clipă fu ispitit să-i spună tot ce gîndea despre ea ; şi după ce o va copleşi cu injurii, să-i întoarcă spatele. Dar simţise în tonul Faustei, pe cînd se dezicea de făgăduială, o vagă şi ciudată stingherealâ. De aceea se gîndi că ar fi fost poate mai bine să pună pe cineva s-o urmărească ; iar seara, cu dovezile în rnînă, să-şi ia o revanşă dreaptă şi premeditată. Dovezi despre ce ? Tereso nu ştia, dar simţea în aer, cu flerul celui ce avea în spate treizeci de ani de viaţă publică, izul înşelăciunii şi al trădării. Nimic din aceste reflecţii nu răzbătu pe chipul lui Tereso cînd spuse, ca şi cînd şi-ar fi amintit brusc, că şi el are de rezolvat cu secretarul său nişte treburi ce nu puteau fi amânate. Aşadar, aveau să se vadă seara.

Bucuroasă că rezolvase problema după-amiezii fără să-1 sacrifice pe Doroteo şi nici să trezească bănuielile generalului, Fausta aprobă cu un entuziasm sincer. Apoi, luîndu-şi rămas bun de la Tereso cu un zîmbet şi o uşoară

dar expresivă strîngere de mînă, o porni în grabă pe sub ciorchinii pergolei, în soarele de toamnă.

După plecarea Faustei, Tereso se simţi iar descumpănit. E oare cu putinţă, se întreba, ca dulceaţa acelui zîmbet, a acelei mîngîieri să fie prefăcută ? Dar Fausta se îndepărta, se îndepărta tot mai mult printre lăstarii verzi şi strugurii negri ai pergolei, cu trupul ei drept şi frumos scăldat în lumina aurie a soarelui. Acum sau niciodată era prilejul potrivit să afle dacă minţea. Tereso îşi chemă secretarul, care aştepta undeva pe aproape, şi-i porunci să pună pe cineva s-o urmărească pe Fausta toată după- amiaza. Luând aceste măsuri, Tereso îşi făcea încă iluzii că vor fi de prisos ; şi că Fausta se dusese într-adevăr să se culce, aşa cum spusese.

După ce ieşi de sulb pergolă, Fausta grăbi treptat pasul, până ce, ajungând ân mijlocul pajiştii, o luă de-a dreptul la fugă. Simţea în aer o ameninţare şi se avântă către ea cu o senzualitate care o şi speria puţin. Avea presentimentul că în ziua aceea Doroteo are s-o lovească. Dar ce oare altceva căutase, legându-se de el ? „O să mor asasinată, îşi zise, cu convingere, cînd începu să urce gîfîind treptele care duceau la cabană; asasinată de vreun bădăran de teapa lui Doroteo... aşa o să mor... dar n-am ce face, e ceva mai tare decît orice..."

Se aştepta să-1 găsească pe Doroteo în cabană ; cînd colo, îl văzu afară, întins pe spate, cu mâinile împreunate sub cap, cu ochii la cer şi un fir de iarbă între dinţi. Şovăitoare şi tăcută pentru moment, Fausta ii dădu ocol si îl strigă pe nume spunindu-i să se ridice ; ea era gata. Dar Doroteo nu se mişcă. Atunci, îngenunche lîngă el şi, vîrîndu-i o mînă în păr, îl scutură uşor. Flăcăul întoarse în sfîrşit privirile şi, fără să se mişte, spuse cu o voce tărăgănată că în ziua aceea n-avea chef să stea cu ea ; avea de gând să doarmă acolo cîteva ceasuri, iar ea să facă ce-o pofti. Un ton atît de rece şi indiferent era într-adevăr nou din partea lui Doroteo, senzual cum îl ştia, dincolo de grosolăniile lui ; Fausta, încruntîndu-se şi zicîndu-i drăgăstos „bestie", îl întrebă ce însemnau toate poveştile alea. Doroteo îi răspunse să-1 lase în pace să doarmă liniştit.

— Dar ce s-a întâmplat, în definitiv ? întrebă Fausta.

Doroteo, mijind mereu ochii la cer, drept răspuns, 0 întrebă ce făcuse seara trecută în parc, mai precis lîngă bazinul cu lebede. Pînă atunci, Doroteo nu fusese niciodată gelos, deoarece credea prosteşte că femeile care

1 se ofereau nu-1 puteau iubi decît pe el. Dar ceea ce văzuse cu o seară înainte, adică pe Fausta şi Sebastiano îmbrăţişaţi pe o bancă, îl făcuse să simtă pentru prima oară în viaţă muşcătura geloziei. Fausta nu era desigur lipsită de experienţă în faţa acestui gen de acuzaţii din partea amanţilor ei; dar, contrar celor ce ar fi făcut cu Tereso sau Sebastiano, pricepu că minciuna nu i-ar merge cu Doroteo şi, de altfel, nici nu vroia să mintă. Doroteo îi plăcea tocmai pentru brutalitatea lui; dacă îl minţea, însemna că vrea să evite acea ispititoare violenţă temută şi dorită totodată. Răspunse aşadar, cu o răceală crudă şi calculată, de aristocrată, că n-avea să-i dea nici un fel de socoteală ; de altfel, dacă ţinea neapărat să ştie, nu-i venea greu să-i spună: acel bărfbat era amantul ei. La vorbele acestea, Doroteo sări în picioare, o prinse pe Fausta de braţe şi începu s-o împingă, mai mult îmbrâncind-o, în cabană. Acolo, înghesuind-o cu spatele la perete îi porunci să repete ceea ce spusese. Fausta nu-i vedea faţa în penumbra cabanei, dar simţea strânsoarea mâinilor lui ; şi încerca, în acelaşi timp, atracţie şi frică faţă de furia pe care o intuia în ele. Găsi totuşi destulă tărie pentru a da drumul unui hohot de râs dispreţuitor şi jignitor, răspunzând că nu va repeta nimic; dacă era surd, ea nu vroia să-şi răcească gura degeaba...

— Sânt surd, hai ? făcu Doroteo ; şi o plesni orbeşte pe un obraz, insistînd, cu vocea sugrumată, să repete ceea ce spusese.

Ameţită de lovitură, Fausta îl privea cu gura căscată ; atunci Doroteo o mai plesni o dată peste celălalt obraz. In realitate, Fausta, deşi ameţită de acele palme grele, se întreba cu luciditate dacă îi convenea să-1 provoace în continuare pe Doroteo ; fiindcă, în ciuda spaimei pe care i-o inspira violenţa lui, se simţea irezistibil pornită să i-o înteţească cu noi provocări. Nu se temea decât că Doroteo, cu un pumn, i-ar putea învineţi un ochi sau rupe vreun dinte ; încolo, nu-i era frică de lovituri. îşi dădea seama că raporturile ei de pînă atunci cu Doroteo nu fuseseră decît pregătirea necesară pentru această încoronare ; şi îi păru deodată că merita osteneala să sfideze primejdia.

Aşadar, în vreme ce Doroteo continua să-i încleşteze cu furie braţele, cînd îi reveni respiraţia tăiată de spaima palmelor, îl năpădi cu un şuvoi de ocări, întrerupte de râsete dispreţuitoare, forţate.

— Credeai poate că te iubesc, eh ?... nu-ţi dai seama că nu eşti decât un· servitor... sau poate că uitaseşi asta ? nimic mai mult decît un servitor printre atîţia alţii... o slugă, ai priceput ? o slugă faţă de care n-am obligaţia de-a rămâne credincioasă... m-am distrat puţin cu tine... şi am de gând să mă mai distrez... dar când o să mă satur, o să te concediez ca pe-o slugă ce eşti... şi dac-ai să prote- stezi, am s-o fac pe ducesă să te alunge... să te alunge ca pe-un cîine... o să-i spun că ai fost necuviincios cu mine... am să pun să fii ciomăgit... slugoiule...

Fausta striga toate astea cu tonul cel mai tăios şi crud de care era în stare; şi în timp ce striga, nu pierdea din ochi faţa nemişcată şi ca împietrită a lui Doroteo, pe care acum, după ce se obişnuise cu penumbra din cabană, o distingea foarte bine. Cînd socoti că 1-a terfelit destuii, începu să se zbată strigîndu-i să-i dea drumul să plece ; se săturase de el. Fausta îşi făcea socoteala că, după ocări, mişcările smucite şi violente pe care le făcea ca să se libereze aveau să-1 scoată cu totul din fire pe flăcău. îşi zicea că nimic nu stîrneşte violenţa mai mult decît violenţa ; şi nu se înşela. Deodată, chipul lui Doroteo păru să se schimonosească într-un fel de contracţie dureroasă şi îndârjită ; şi, înainte ca Fausta să-şi dea seama ce se întâmplă, se pomeni înhăţată, strivită, târâtă, burduşită de lovituri. N-avea altă grijă decât să-şi apere faţa cu un braţ ; pentru rest, se lăsa în voia acelei desfătătoare maltratări. în cele din urmă, căzură împreună pe nişte fân care fusese grămădit într-un colţ al cabanei. Acolo, în întuneric, loviturile deveniră curând mângâieri aspre, gemetele suspine, furia dorinţă, ura dragoste.

Afară, lingă cabană, agentul lui Tereso, care urmărise cu atenţie scena, înţelese că avea din belşug material pentru a-şi întocmi raportul; aşa că porni către vilă.

Dar pe lîngă agent, mai fusese cineva martor, deşi involuntar, la cearta dintre Fausta şi Doroteo : Sebastiano. Trezit brusc din somn de vocea răguşită şi dispreţuitoare a Faustei care îl insulta pe flăcău, Sebastiano crezu în primul moment că încă mai visează ; şi că visează chiar vocea iubitei, cum li se întîmplă uneori celor îndrăgostiţi; cu toate că tonul ei mânios şi cuvintele prea puţin gingaşe nu aveau nimic din caracterul discret şi ambiguu specific viselor. Dar, după un răstimp de linişte, iată că vocea se auzi din nou ; şi atunci trebui să recunoască şi că nu mai dormea, şi că

femeia care vorbea era chiar Fausta. Sebastiano era atît de tulburat., încît în primul moment i se păru că nu simte nici o durere ; de fapt, aşa cum se întâmplă în unele căzături foarte grave, era vorba de durere, însă de o durere aşa de profundă, că îi amorţea simţirea. Cu respiraţia întretăiată şi inima copleşită de un zbucium îngrozitor, se ridică în capul oaselor şi, sprijinindu-se de perete, cu ochii holbaţi în beznă, ascultă. Acum vocea nu mai contenea ; şi injuriile violente, grosolane, crude, se înteţeau, mărturisind o realitate implacabilă. Ca un muribund care, rănit mortal, mai găseşte încă puterea să se târască pînă la un izvor, unde îşi dă sufletul înainte de a-şi putea umezi buzele, Sebastiano se aruncă pe brânci pe pcxlea, căutând să zărească prin crăpătura dintre scînduri ce se petrece între cei doi. Ii văzu cum discutau, cum Doroteo pălmuia obrajii pe care el îi mîngîiase de atîtea ori cu mînă tremurătoare, cum o împingea pe Fausta spre grămada de fîn ; pe urmă căzură amîndoi dincolo de raza privirii lui şi el rămase locului, pe brânci, cu ochiul lipit de crăpătura prin care nu mai vedea nimic, cu obrazul pe scândura aspră, îngheţat, istovit şi inert. Dar din grămada de fîn răzbătură pînă la el zgomote cu o semnificaţie foarte clară, din păcate ; şi atunci Sebastiano dori să-şi piardă cunoştinţa, să nu mai vadă, să nu mai audă nimic. Sentimentul pe care îl încerca nu era gelozie, ci senzaţia unei catastrofe uluitoare, care nu îngăduia nici lacrimi, nici strigăte ; şi înlăuntrul acestui sentiment opac pătrundea dureros, la răstimpuri, ca un ac de oţel într-un scul de lînă, acelaşi gînd sfredelitor : „Fausta e aici... dedesubt... cu un alt bărbat... Fausta mă înşală..."

N-ar fi putut nici el să spună cît timp a rămas astfel întins pe scândurile podelei. Tăcerile pe care cei doi de jos, de pe grămada de fîn, le alternau cu suspinele şi cu vorbele, aproape că-1 făceau uneori pe Sebastiano să spere că visase ; dar pe urmă, un glas, un trosnet îl sileau să-şi vină iar în fire. In sfârşit, tăcură cu totul, şi nu se mai mişcară. Atunci Sebastiano încercă să-şi uite durerea, gîndindu-se la altceva ; dar aşa cum se întâmplă de obicei, durerea aceea îl acapara irezistibil şi tocmai cînd i se părea c-a izbutit să se distragă într-un fel sau altul,, iată că gîndul i-o readucea în minte datorită celor mai neprevăzute asociaţii. Orice subiect, orice lucru la care voia să se gîndească ducea, prin neaşteptate înlănţuiri, la Fausta ; totul devenea Fausta, totul purta reflexul ei, totul părea s-o

simbolizeze. Sebastiano nu ştiuse niciodată că se putea suferi în asemenea chip ; cu o frenezie atît de atroce, căreia caracterul durerii şi persistenţa cauzelor îi răpeau orice putinţă de uşurare.

In sfîrşit, Fausta şi Doroteo ieşiră din cabană şi le auzi vocile depărtîndu-se şi stingîndu-se în liniştea parcului. Atunci, fără să se mai folosească de scară, coborî şi el, dintr-o săritură, în cabană, şi ieşi afară. Văzu că cerul pălise şi era presărat cu nori roşietici. Cu somnul şi cu acea veghe oribilă trecuseră aproape patru ore.

Sebastiano nu mai ştia nici ce să facă, nici ce să gîndească. Năucit şi îndurerat, i se părea că nu numai viaţa, ci fiecare moment îşi pierduse orice direcţie şi orice sens. Dar îi era o foame grozavă ; şi lucrul acesta îi sporea, tristeţea ; era semn că el continua să trăiască şi să vegeteze în ciuda durerii ucigătoare care-i sfîşia inima. Urmărit de asemenea gînduri tulburi, coborî deluşorul, ocoli micul lac unde toate, apa, lebedele, orologiul se cufundau în umbrele serii, străbătu o pădurice de magnolii şi ieşi pe pajiştea cea mare. Se lăsa într-adevăr seara. Tot cerul cobora spre apus într-o vastă derivă de nori alungiţi şi nimbaţi de un roşu întunecat; sub alunecarea lor, vila apărea la capătul pajiştii neagră, scundă şi patrată, ca o stîncă neclintită în mijlocul unei ape curgătoare. Sebastiano, tot uitîndu-se la cerul amurgit şi la norii minaţi de vînt, simţi deodată o mare poftă de a cînta. Dar de cum începu să îngîne cuvintele unui cîntec la modă cu cîţiva ani în urmă, i se puse un nod în gît şi începu să plîngă. Norii călătoreau în direcţia opusă celei spre care mergea el ; cu ochii aţintiţi la cer, Sebastiano îngîna cuvintele frivole şi amare ale cîntecului, alerga şi plîngea. Cînd şi cînd se împiedica în iarba deasă, şi atunci glasul i se frângea într-un plînset şi mai jalnic ; cînd şi cînd îşi amintea că îi e foame, iar lacrimile îi şiroiau pe obraji şi mai tare.

Dar cînd ajunse în apropierea piscinei, îşi zise că trebuia să mănînee şi intră sub umbrar. Piscina era pustie ; apa gălbuie părea tulbure şi lîncedă ca a unui iaz ; sub trambulină plutea o broască enormă de cauciuc, umflată pînă la refuz, pe o parte albă, pe alta verde. Sebastiano merse direct la bar şi găsi acolo ce căuta : o farfurie cu tartine învelite într-un şervet. In timp ce mînoa însă, continua să plîngă ; şi durerea sporea ; în aşa măsură încît, după a doua îmbucătură, îşi dădu deodată seama că nu-i mai era foame. Lăsă tartina din cane muşcase pe tejgheaua barului, ieşi afară şi o luă către vilă.

Sebastiano cunoştea fiecare colţ al parcului, fiecare bancă, fiecare boschet, pentru că umlblase peste tot, noaptea, cu Fausta. Acum, locurile acelea, în umbra noptatică, prin vălul de lacrimi care-i împăienjenea vederea, i se păreau sinistre şi parcă devastate, deşi erau intacte şi fără urmă de devastare materială. Fantasma Faustei părea să mai alunece încă pe acele alei, dar umbrită de culorile întunecate ale înşelăciunii; mai rău decît dacă ar fi fost moartă. Vîrînd maşinal mina în buzunar, Sebastiano dădu de batista iubitei pe care o găsise dimineaţă pe jos ; şi, mînat brusc de un impuls, o azvârli departe de el într-un tufiş.

Gestul acesta îl trezi la realitate ; adică la felul cum trebuia să reacţioneze ; şi pentru prima oară, în durerea lui, răsună vocea, pînă atunci tăcută, a amorului propriu. Lacrimile i se uscară curînd şi începu să se gîndească la ceea ce trebuia să facă. Desigur, avea la îndemână o răzibunare promptă şi sigură : era destul să plece acasă şi să lase ca atentatul să-şi urmeze cursul. In felul acesta, fără ca el să intervină, Fausta urma să fie pedepsită, avînd parte de sfîrşitul pe care îl merita, în braţele lui Tereso. în primul moment, lui Sebastiano i se păru că această coincidenţă desăvârşită avea ceva de-a dreptul providenţial; şi că lui nu-i rămînea altceva de făcut decît să accepte răzbunarea pe care i-o oferea întîmplarea. Dar apoi, gîndindu-se bine, i se păru că cea mai bună răzbunare ar fi, dimpotrivă, s-o salveze pe Fausta, aşa cum plănuise. Astfel, după zădărnicirea atentatului, avea să-i poată dovedi Faustei cu cât îi era superior, ei şi trădării ei ; şi să-i dezvăluie totodată mărinimia lui conştientă şi hotărârea nestrămutată de a nu mai avea nimic de-a face cu ea. Pornind de aici, gândurile lui se jucară

câteva minute cu diferitele ipoteze care se conturau : s-o salveze pe Fausta, apoi să-i spună tot şi s-o părăsească ; sau s-o salveze şi s-o părăsească fără să-i spună nimic despre salvare; sau poate s-o salveze, să nu-i spună nimic, să n-o mai vadă şi să dispară pentru totdeauna din viaţa ei. Cum însă nobleţea-i sufletească înnăscută prevala până la urmă întotdeauna, Sebastiano ar fi vrut să se oprească la ultima alternativă ; înţelese însă că, din motive, cum s-ar spune, tehnice, trebuia s-o aleagă pe a doua. Socotea că, odată pornit pe panta generozităţii, se cuvenea să fie cât mai generos cu putinţă. Deci, Fausta n-avea să fie pedepsită ; şi nici n-avea să afle vreodată de ce-o părăsea. Sebastiano era încă prea îndrăgostit pentru a-nşi da seama că aceste ultime deliberări nu-i mai erau dictate de amorul propriu jignit, aşa cum credea, ci numai de iubire ; acea iubire mai tare decît orice deziluzie şi decît orice trădare, care se mulţumea cu sacrificii şi cu tăceri ; şi nu voia să audă de răzbunări, nici măcar de acelea care se ascund sub masca mărini- rnied dispreţuitoare sau a iertării moraliste

.Cînd Sebastiano ajunse la vilă se făcuse noapte de-a binelea. Intră pe uşa de serviciu în subsol şi văzu că începuse forfota pentru pregătirea cinei. Valeţii alergau care încotro, se dădeau diferite porunci, soneriile zbîrnliau, din bucătărie răzbătea zgomot de farfurii şi tacâmuri. Sebastiano nu mai avea acum altă dorinţă decît să termine cît mai repede cu Fausta ; şi apoi să fugă acasă. îşi dădea seama că acea primă şi complicată intenţie a lui de-a o salva pe Fausta înainte ca Tereso să se culce cu ea, şi în acelaşi timp de a nu-şi da de gol fratele vitreg şi de-a nu îngădui săvârşirea atentatului, nu era posibilă. De aceea, avea de gînd să se limiteze doar s-o prevină pe Fausta de primejdia care o pândea ; şi încolo, să-i lase în voia soartei

pe Tereso, Saverio şi Perro. Dacă atentatul reuşea, cu atît mai rău pentru Tereso ; dacă nu reuşea, cu atît mai rău pentru Saverio şi Perro. Sebastiano fusese întotdeauna indiferent faţă de frămîntările politice ; acum însă, din pricina deziluziei suferite, devenise insensibil şi faţă de cele omeneşti. I se părea că omenirea nu e decît corupţie şi imlbecilitate ; că doar întîmplarea determina destinul omenesc ; că, între răutatea şi prostia oamenilor, şi absurditatea frenetică a întâmplării, nu-ţi puteai dori decît un singur lucru : nimicirea cît mai grabnică a întregii omeniri. In momentul acela Sebastiano simţea o adevărată repulsie faţă de orice fiinţă care umbla în picioare şi purta veşminte. De cîteva ori, văzîndu-i pe servitori alergînd aferaţi prin coridorul din subsol, se surprinse gîndind că, dacă totul mergea bine, măcar aceştia aveau să fie definitiv curăţaţi de maşina infernală a lui Saverio şi Perro.

Sebastiano căută scara de serviciu care ducea la etaj. Dar, după ce se învârti o vreme pe coridoarele joase, băgă de seamă că uitase unde se afla. Şi tocmai cînd se pregătea să ceară lămuriri vreunui servitor, auzi clar, trecând prin faţa unei uşi întredeschise, vocea lui Saverio. Atunci împinse uşa şi intră.

încăperea, scundă şi foarte mare, avea în mijloc o masă dreptunghiulară acoperită cu o învelitoare depîslă roşie. Pe masa aceea, numeroase femei cu şorţuri albe mîn-uiau cu energie fiare de călcat încinse peste pantalonii şi rochiile oaspeţilor Gorinei; altele coseau stînd jos ; iar altele lustruiau pantofi la lumina a trei lămpi mari cu abajur verde, suspendate de tavanul boltit. Firele maşinilor electrice şi aburii ce se ridicau din lucrurile călcate dădeau încăperii un aspect de atelier casnic. A- colo, în încăperea joasă, se aflau numai femei, şi în aer plutea mirosul greu care se simte de obicei în birourile de dactilografiat şi in croitorii. Numai femei, afară de un singur bărbat care, în picioare lîngă o fereastră a demisolului, lustruia şi el o pereche de pantofi negri de bal. Bărbatul era Saverio.

Pătrunzând în vilă, Saverio îşi jurase să se comporte întocmai ca un conspirator, !ba chiar ca Perro, care niciodată nu schiţa vreun gest şi nu rostea vreun cuvînt de prisos. Stăpînit însă de entuziasmul care-i clocotea în suflet şi de ideile care i se învolburau în minte, Saverio îşi uitase îndată de aceste înţelepte intenţii. Intrase în vorbă cu fata de la tabloul de comandă ; apoi se apucase să sporovăiască cu toţi valeţii care se întîmpla să treacă pe lîngă el; în cele din urmă, lumdu-se după fata de la tablou, nimerise în

încăperea aceea mare. Orice mulţime era ispititoare pentru el, chiar dacă era vorba de o mulţime alcătuită din cameriste şi jupînese. Astfel că, la început în glumă, şi apoi din ce în ce mai serios, Saverio îşi dăduse drumul la moară, perorând în faţa femeilor de acolo ca şi cum s-ar fi aflat la o adunare de camarazi gata iniţiaţi şi instruiţi.

Continuînd să lustruiască cu multă grijă pantofiorul de bal, le turuia că ele, cele care-1 ascultau, erau oprimate, că erau slujnicele unor femei întru totul aidoma lor, că sub o nouă orînduire socială n-ar mai trebui să fie nici stăpîni, nici slugi. Iar femeile, mînuind cu braţele lor viguroase fierul de călcat, rîdeau de el şi nu păreau să-1 ia în serios.

— Ce ne pasă nouă că n-au să mai fie stăpîni ! spuse deodată o fetişcană cu faţa rotundă şi mare, şi cu sîni opulenţi. Tot ce-mi doresc pe lume e să ajung şi eu stăpînă.

Saverio răspunse că aşa ceva nu e cu putinţă : în curînd, vremea stăpînilor avea să apună ; şi, ca urmare, toţi aveau să se bucure de avantajele de care beneficiau astăzi doar cei privilegiaţi.

— Prostii, replică o femeie slabă şi trecută, pe un ton sceptic. Stăpîni au să fie întotdeauna... şi noi o să trudim totdeauna pentru ei...

Insă o alta, mai bătrînă, care cosea stând chircită pe un taburet şi care la fiecare împunsătură de ac îşi schimonosea toată faţa asemenea unei Parce, răbufni pe neaşteptate :

— Mai tacă-ţi fleanca şi ţine-ţi pentru tine ideile astea... Noi nu vrem s-avem neplăceri... prostănacule... Nu ştii că poliţia îi arestează pe toţi cei care trăncănesc aşa ?... Dacă ne bagă la răcoare n-o să ne scăpaţi voi cu vorbele voastre goale...

129

Ca orice conspirator care se respectă, Saverio răspunse că dacă aveau să fie arestate, cu atît mai bine : cauz

аб - с. 1346 are nevoie de martiri şi de victime. Răspunsul său stârni un cor de proteste. „N-ai decît să te duci tu la pîrnaie", „nerodule", „ticălosule", „dacă nu-ţi ţii fleanca, te denunţăm", şi alte asemenea vorbe se auzeau din toate colţurile încăperii. Una dintre femei, în lipsă de un proiectil mai potrivit, îi aruncă în cap perniţa umplută cu păr de cal cu ajutorul căreia apuca fierul de călcat. îndată o imitară şi celelalte, şi bietul de el se văzu ţinta unei adevărate ploi de perniţe. îşi apăra faţa cum putea cu braţul, continu- înd între timp să strige că sânt oarbe, că au mentalitate de sclave, că el vrea să le salveze, şi uite cum înţeleg ele să-i mulţumească. Pînă la urmă, sub tirul mereu mai precis şi

intens al perniţelor, Saverio izbuti să ocolească masa şi ajunse lingă Sebastiano, care urmărise toată scena din pragul încăperii.

— Vrăjitoarelor ! strigă.

Insă majordomul, care trecea tocmai atunci pe coridor, auzind vacarmul, se opri şi el în prag, întrebînd morocănos ce se întîmpla acolo. îndată se făcu iar tăcere ; şi nu mai răsună decît glasul răutăcios al bătrînei care strigase adineaori la Saverio.

—■ Un neruşinat, începu să vocifereze, întorcîndu-şi faţa suptă spre sărmanul Saverio. S-a strecurat aici chipurile să lustruiască pantofii, dar nu umblă decît să pipăie fetele... şi măcar dac-ar fi frumos... da uite la el, parcă-i un broscoi.

Cuvintele bătrînei fură primite cu rîsete de ceata fetelor şi cu proteste indignate din partea lui Saverio care se vedea dintr-o dată coborît la rolul unui fante de sluj- nicuţe. Majordomul însă potoli larma cu un simplu gest şi, după ce le spuse fetelor să-şi vadă de treabă, îi porunci aspru lui Saverio să ducă pantofii cui trebuia.

— Şi să te înveţi minte să laşi fetele în pace, mai strigă după el bătrâna care părea să fi prins gust de ceartă.

Apoi, fetele se apucară să cînte toate în cor; iar Saverio şi Sebastiano se îndreptară spre scara de serviciu.

— Nu-i nimic de făcut cu slugile, rosti Saverio gîfî- ind, în timp ce urcau pe scăriţa îngustă, în spirală. Şi începu să-i explice că slugile, spre deosebire de ţărani şi de muncitori, sînt cu desăvîrşire lipsite de conştiinţă de clasă. Slugile se află, adăugă, într-o situaţie foarte asemănătoare cu cea a intelectualilor. înfeudaţi adică şi adevăraţi paraziţi ai 'burgheziei. De la un poet sau de la un lacheu nu te poţi aştepta, în fond, la nimic bun ; de la cel dintâi pentru că arta e întotdeauna profund reacţionară şi conservatoare, de la cel din urmă pentru că a sluji înseamnă a trăda. însă, dacă într-o revoluţie mai poţi cît de cît să scoţi ceva util de la intelectuali, măcar pentru acţiunile de propagandă, slugile, în schimb, nu numai că sînt inutile, dar chiar şi dăunătoare ; şi de aceea trebuie nimicite fără milă. Slugărimea e cea care, în revoluţie, dezonorează cauza pentru care pretinde că luptă, prin atrocităţile şi represaliile infame la care se dedă împotriva foştilor stăpîni. Din rîndurile slugilor pot ieşi cel mult călăi, dar nu apostoli, teoretiză Saverio, răzbunîndu-se astfel pentru proiectilele cu care îl bombardaseră fetele în călcătorie.

Sebastiano asculta izbucnirile lui Saverio cu gîndul aiurea. După suferinţa încercată, după planurile de răz-

bunare dictate de amorul propriu, acum se simţea liniştit şi aproape insensibil; hotărît s-o salveze pe Fausta mai mult din datorie decît din alte motive. în acest calm mai răzbăteau, e drept, din cînd în cînd, vechi amintiri şi proaspete insulte care-1 făceau să se cutremure de furie ; însă reuşea să-şi stăpînească cu destulă uşurinţă aceste tresăriri ale sufletului atît de îndrăgostit altădată. „Nu-mi mai rămăsese decît o singură iluzie — se gîndea, urmîndu-1 pe Saverio în galeria cu busturi — cea a iubirii... Dar acum am pierdut-o şi pe asta... aşa că plictiseala va fi absolută..." Sebastiano avea într-adevăr impresia că îmbătrânise cu douăzeci de ani în răstimpul acelor cîteva ceasuri.

În galeria busturilor, Perro, cu sufletul la gură, le ieşi în întîmpinare. Ajunsese aproape la capătul calmului săli ceremonios de actor desăvîrşit. Deşi era sigur că tot mecanismul este perfect pus la punct, totuşi nu-şi putea stăpîni o oarecare teamă de cine ştie ce încurcătură ; căci atunci s-ar fi terminat pe vecie cu cariera sa de agent provocator. 11 întreibă cu asprime pe Sebastiano unde dracu se băgase cît fusese ziua de mare; la care Sebastiano, posomorit şi indiferent, îi spuse adevărul : şi anume că dormise.

— Ai dormit ? întrebă Perro făcând ochii mari.

— Da, am dormit, îi răspunse sec Sebastiano, fără să se uite la el.

Perro înţelese că Sebastiano nu minte şi încă o dată rămase uluit în faţa acelei stăpîniri de sine care o întrecea chiar şi pe-a lui. „Ăsta ori e un imbecil... deşi nu pare... ori e agent de poliţie, ceea ce e imposibil... ori e cel mai feroce şi mai experimentat terorist pe care l-am văzut în viaţa mea", se gîndi Perro. Să doarmă când nu mai era decît un ceas pînă la atentat ? Perro rămase înmărmurit şi, tot privind la chipul trist dar liniştit al lui Sebastiano, nu-i venea să-şi creadă ochilor.

Acest dialog avea loc în galeria cu busturi, în faţa chipurilor încruntate ale cor^chistadorilor spanioli, în timp ce din toate părţile zbîrnîiau soneriile nerăbdătoare şi insistente ale invitaţilor Gorinei. Acum treaba e pe sfîr- şite, spuse Perro. In curînd marchiza are să se ducă să cineze în camera lui Tereso, iar baia are să fie liberă. Şi atunci Saverio avea să aducă tava cu bomba. In timpul acesta, el avea să se posteze aici, în firida ferestrei. Sebastiano însă trebuia să se ascundă pentru orice eventualitate, alături, în camera Faustei. Cînd însă Perro vru să-i sugereze un pretext pentru a intra în acea cameră, Sebastiano i-o retează scurt, spunîndu-i, pe un ton indiferent, că nu mai trebuie să se

obosească să-i caute pretexte pentru că avusese el grijă încă de dimineaţă să intre în graţiile cameristei ; şi Perro rămase iarăşi cu gura căscată. El plănuise să-1 aresteze pe Sebastiano stînd la pîndă şi înarmat, iar pe Saverio în momentul în care ascundea bomba ; să le pună cătuşele şi, în doi timpi şi trei mişcări, să-i ducă pe sus la duba care aştepta la ieşirea din parc. Nimeni n-avea să-şi dea seama de nimic. Nici măcar Tereso, care urma să primească raportul său mult mai tîrziu, cînd povestea avea să fie încheiată.

În cele din urmă, după alte cîteva explicaţii, Saverio şi Perro se îndepărtară pentru a lua bomba pe care acesta din uirmă o ascunsese într-un ungher ; iar Sebastiano rămase singur în galerie. Arzînd de nerăbdare s-o avertizeze pe Fausta de primejdia care-o pîndea, înainte ca ea să intre în camera generalului, Sebastiano tocmai se pregătea să pună mîna pe clanţa uşii iubitei sale, cînd pe neaşteptate se deschise uşa de la camera ducesei şi Gorina însăşi se ivi în prag, arătîndu-şi chipul poruncitor şi sfios totodată, făcîndu-i semn şi chemîn- du-1 cu glas şoptit pe nume :

— Rieardo.

Absorbit de suferinţa şi de planurile sale, Sebastiano nu remarcă stânjeneala şi tonul timid şi complice al ducesei. Dar de îndată ce intră în cameră, înţelese ce prostie făcuse. Ducesa, scundă şi corpolentă, într-un combinezon de moar trandafiriu pe care şoldurile ei masive şi unduitoare îl întindeau fără milă, se şi postase în faţa unei toalete mari cu trei oglinzi ce răsfrângeau, ca ântr-un triptic grotesc, trei imagini diferite, din faţă, din profilul drept şi din profilul sting, ale trupului ei scund şi diform ; şi întinzîndu-şi braţul cu un gest languros către el, îi porunci s-o ajute să se îmbrace, pretextând că nu ştia unde îi dispăruse camerista. Insă expresia chipului ducesei, iluminat parcă până în vîrful nasului proeminent de vîlvătaia roşietică a unei flăcări şi vizibil tulburat, sub obişnuita-i trufie exaltată, lăsa să se întrevadă limpede atît dedesubturile acestui pretext, cît şi soiul de simţăminte care o îndemnaseră să-1 cheme la ea.

O clipă Sebastiano fu ispitit să izbucnească într-un hohot de rîs. In felul acesta, se gîndi, soarta voia într-adevăr să-1 lecuiască odată pentru totdeauna de dulcea iluzie a iubirii; şi, după ce-i dezvăluise trădarea Faustei, acum, adăugind suferinţei batjocura, îi oferea această umflată şi respingătoare caricatură a pasiunii amoroase : senila 'infatuare a ducesei. Dar nu era timp de pierdut, nici chiar pentru a admira ironicele lecţii ale întâmplării. Cu un fel de hotărîre maşinală, aceeaşi care, de dimineaţă, îl

îndemnase s-o ia pe Giustina de talie, Sebastiano se apropie de ducesă şi repetă gestul; rămânând apoi imobil, cu braţul şi trupul întreg tras într-o parte de enorma greutate a corpului ei îndesat, cu ochii gânditori şi trişti aţintiţi la oglinda care râsfrîngea cu o nemiloasă fidelitate cele două imagini înlănţuite.

Ducesa, care nu nădăjduise să fie înţeleasă atît de repede, se împurpură şi mai mult la faţă, dacă aşa ceva era cu putinţă, dar nici nu clipi. îşi duse doar mîna umflată şi încărcată de inele pe şold şi o strînse cu putere pe a lui Sebastiano, întrebîndu-1 cu o voce tulburată şi languroasă, ce o sfătuia : să se travestească în vivandieră sau în ţigancă. Travestiul de ţigancă mergea desigur mai bine la genul ei, adăugă; în schimb, costumul de vivandieră era mult mai graţios şi mai tineresc. De altfel, ţigănci aveau să fie cu siguranţă destule, de vreme ce erau atîtea femei Ibrune; pe cînd foarte puţine se vor gîndi să se travestească în vivandiere. Şi spu- nîndu-i toate acestea cu un glas care părea la fiecare silabă să se stingă sub copleşirea tulburării, Gorina continua să-şi cerceteze chipul îngâmfat în oglinda nemilos luminată de trei lămpi fără abajur. Şi mîna ei strîngea tot mai puternic degetele inerte ale falsului Ricardo.

Lui Sebastiano însă, această întrebare a ducesei îi aminti brusc că abia cu două zile în urmă Fausta îi vorbise de aceleaşi ezitări, întrebîndu-1, cu o voce la fel de pierdută şi preocupată şi cu o figură la fel de visătoare, dacă trebuie să se travestească în Pierrot sau în coşar. Şi el o sfătuise să aleagă al doilea travesti, căci se potrivea moi bine cu figura ei brună şi băieţească. „într-o zi, nu se putu împiedica să-şi spună, Fausta, bătrînă şi urîtă întocmai ca asta de aici, se va lăsa şi ea îmbrăţişată de vreun servitor... şi ea, ca şi Gorina, îşi va da duzia că anii stau în loc". Acest gînd îl întristă pe Sebastiano care mai păstra în adîncul sufletului o admiraţie plină de recunoştinţă faţă de frumuseţea Faustei ; şi îi risipi orice asprime şi orice dorinţă de a-şi mai Ibate joc de ducesă. De aceea, în loc să-i răspundă cu o frază uşor sarcastică, aşa cum fusese ispitit la început, îşi desprinse braţul de talia ducesei, spunîndu-i îngăduitor, cu acea indulgenţă pe care o ai de obicei faţă de capriciile copiilor, că el, la drept vorbind, nu prea se pricepea, dar, dacă se gîndea mai bine, era de preferat costumul de vivandieră.

— Nu-i aşa ? spuse Gorina mulţumită, e atît de graţios... o să am o rochie înflorată... o pălărie mare cu pană... şi la

şold un butoiaş... în butoiaş un vin bun... şi am să mă învîrtesc de colo, colo, spunînd : cine vrea vin ?

Ducesa era atît de fericită de această perspectivă, încît nici nu observă că de la o vreme vorbea singură. Insă cînd îşi dădu seama de asta, i se făcu frică. Cine era frumosul valet şi de ce dispărea mereu în felul a- cesta ? Şi, în aşteptarea clipei cînd avea să-şi lase iar mijlocul cuprins de braţul lui Sebastiano, nu se putu stăpîni să nu-şi facă, plină de evlavie, semnul crucii.

Din iatacul Gorinei, Sebastiano se duse de-a dreptul spre cel al Faustei şi intră fără să bată la uşă. Toate lămpile erau aprinse, lăsînd să se reverse o lumină trandafirie şi caldă ; iar Fausta, stînd goală pe marginea patului, îşi întindea gamba netedă şi desăvârşită spre Giustina care, îngenuncheată, se pregătea să tragă pe piciorul micuţ ciorapul răsucit ca un inel. Văzută din spate, Fausta era atît de frumoasă şi avea o linie atît de pură, cu torsul ei lung, cu braţele rotunde şi brune întinse înainte, încît, o clipă, Sebastiano se simţi iarăşi îndrăgostit nebuneşte de ea. Apoi cele două femei scoaseră un ţipăt, sărind în picioare înspăimîntate, iar Seibastiano nu se mai gîndi decît cum să-şi salveze iubita.

— Nu striga ! spuse el impulsiv. Am venit doar să te avertizez că te ameninţă o primejdie... Pleacă din vila asta cât mai ai timp.

Dar, dintre cele două femei, cea mai surprinsă fu Giustina care, uluită, îşi vedea curtezanul vorbindu-i stăpînei sale cu atâta familiaritate. însă Fausta, care-1 recunoscuse de îndată pe Sebastiano, se străduia, cu gesturi pripite, să îmbrace un capot, poruncindu-i între timp cu o voce iritată să iasă afară.

— Nu ies de-aici, spuse Sebastiano, decît o dată cu tine.

Tonul lui Sebastiano era hotărît; şi temîndu-se să nu fie din nou fermecat de frumuseţea ei, evita s-o privească.

— Ce primejdie ? întrebă Fausta enervată, vorbind cu glas scăzut, pleacă odată de-aici... Eşti nebun ?... Pleacă de-aici pînă nu te vede cineva.

Sebastiano o cunoştea îndeajuns pe Fausta ca să-şi dea seama că intrarea lui neaşteptată o scosese din fire. Ochii ei mînioşi, fruntea încruntată, glasul tremurător nu trădau decît frică, egoism şi ură. Dincolo de masca aceea furioasă nu exista nici urmă de dragoste şi desigur că nici nu existase vreodată. Gândul acesta îl făcu pe Sebastiano să

se simtă dintr-o dată uşurat, risipin- du-i orice ezitare. Se năpusti spre Fausta şi o apucă de braţ.

— Nu mai face pe proasta, spuse mânios, dacă nu vrei să vii, te iau chiar eu cu forţa.

Şi, spunând aceasta, scoase din buzunar revolverul pe care i-1 dăduse Perro.

In clipa aceea Fausta îşi dădu seama că Sebastiano avea să facă întocmai cum spunea. înţelesese îndată că primejdia la care se referea Sebastiano era tot una cu atentatul despre care-i vorbise mai înainte Tereso. Insă asigurările generalului o făceau să se îndoiască de existenţa şi iminenţa unui asemenea pericol; şi cu o neîncredere proprie femeilor, nu vedea în intervenţia lui Sebastiano decît gestul unui amant gelos. Nu încăpea îndoială, Sebastiano făcea o ultimă tentativă pentru a o împiedica să se ducă la Tereso. într-o clipă, în mintea Faustei se contură un plan; şi se hotărî să-1 traducă neîntîrziat în fapt.

Schimbând brusc tonul, îi spuse tînărului că da, are să-i dea ascultare ; dar să-i lase cel puţin răgazul să-şi pună ceva pe ea. între timp, el să coboare în parc şi s-o aştepte la intrarea principală. Ea avea să se îmbrace şi, în cinci, zece minute cel mult, o să-1 urmeze. Neavînd habar de întorsătura pe care o luaseră sentimentele lui Sebastiano faţă de ea, Fausta crezu că mai trebuie să adauge acestor cuvinte mincinoase şi o viclenie, expfli- cîndu-i că-i cere să plece doar pentru binele său, deoarece s-ar fi putut ca, dintr-o clipă în alta, să intre cineva şi să-1 găsească acolo. Explicaţiile fură însoţite de-o mîngîiere uşoară pe faţa nemulţumită a lui Sebastiano, care nu avu curajul să-şi ferească obrajii de atingerea degetelor atît de dragi altădată.

Dar cum Sebastiano ezita intre a accepta şi a respinge propunerea, Fausta încercă să-i înfrîngă ezitarea printr-o grabă eficace.

— Hai, du-te... du-te... grăbeşte-te ! spuse, împingîndu-1 spre uşă. Apoi, întorcîndu-se către cameristă : Giustina, repede, rochia de mătase neagră.

Insă graba asta avu un efect contrar celui scontat. Bănuitor, Sebastiano se opri în prag şi-i declară că preferă s-o aştepte acolo în cameră. Ar fi vrut să adauge cu sarcasm că Fausta nu putea, desigur, să pretindă că s-ar ruşina de prezenţa lui; dar se abţinu, din pudoare. Tonul lui Sebastiano era din nou hotărît şi rece, iar Fausta înţelese că trebuia să găsească o altă cale de convingere.

— N-ai încredere... foarte ibine, spuse, fără să renunţe la tonul acela de nerăbdare. Atunci... în loc să m-aştepţi în parc... aşteaptă-mă afară... pe culoar... şi dacă tot n-ai încredere... ia cheia... ia-o... şi acuma du-te.

Şi, scoţând cheia din broască, i-o strecură în mâna lui Sebastiano, împingîndu-1 afară din cameră. De data asta el nu mai rezistă şi ieşi pe culoar.

O dată plecat Sebastiano, Fausta nu renunţă la graba ei febrilă, chiar dacă acum o folosea în cu totul alte scopuri.

— Repede, Giustina, spuse, îmbracă-te cu rochia mea cea neagră.

Şi, înainte ca femeia, înmărmurită, să fi avut timp să scoată o singură vorbă, îi şi smulse şorţul şi îi descheie bluza. Trebuia ca ea, îi explica între timp Fausta, pe cînd Giustina, ruşinată, în cămaşa grosolană de pînză albă, îşi ascundea cu braţele pieptul pe jumătate dezgolit, să se ducă în locul său la întâlnirea cu Sebastiano. Erau amîndouă cam de aceeaşi statură, şi dacă îşi acoperea faţa cu o mască şi îşi mai punea şi un şal pe cap, Sebastiano n-avea să observe substituirea. Trebuia să iasă împreună cu tînărul pe o uşă de serviciu şi, rămînînd mereu mascată şi avînd toată grija să nu-i dezvăluie şiretlicul, să-1 ducă cît mai departe cu putinţă. Dacă vroia, n-avea decît să împingă prefăcătoria pînă acolo încît să nu-şi scoată de loc masca şi să se lase chiar curtată şi sărutată de tînăr. Aceste din urmă cuvinte o făcură să tresară pe Giustina care, în ciuda proaspetei sale dezamăgiri, îşi păstra neştirbită atracţia ce-o simţea faţă de Sebastiano. Insă Fausta, crezînd că tresare de ruşine, îi spuse :

— Proasto, cînd ai să te mai întâlneşti în viaţă cu un tinerel atît de frumos ?... Nu mai sta pe gînduri şi petrece cît mai ai timp... şi dacă o faci pentru mine, nu te teme... ţi-1 cedez, cu trup şi suflet... cu trup şi suflet.

Şi, Fausta, mulţumită de intrigă, rise, descoperin- du-şi dinţii albi şi ascuţiţi; iar între timp se învîrtea însufleţită în jurul fetei stînjenite, aducînd ultimele retuşuri travestiului.

— Faţa trebuie să ţi-o ascunzi, zise potrivindu-i pe nasul teşit o mască de mătase neagră, nu numai pentru că el nu trebuie să-şi dea seama de substituire, dar şi pentru că eşti atît de urîtă încît l-ai înspăimânta, bietul băiat... dar pieptul nu, e bine făcut, seamănă cu al meu... lasă aşadar să-ţi vadă puţin din piept, ca să te urmeze şi mai bucuros...

După ce o împodobi cu tot ce trebuie, Fausta bătu din palme de bucurie, văzînd-o cum stă dreaptă şi ţeapănă în rochia decoltată, intimidată, s-ar fi spus, de propria ei eleganţă. Şi, într-un avînt de generozitate, scoase dintr-o

cutiuţă un colier vechi de lapis lazuli şi aur şi i-1 petrecu pe după gît, spunîndu-i că avea toată încrederea în ea ; astfel, înşelăciunea avea să fie şi mai desăvârşită. Adevărul este că acest colier era un dar de la Sebastiano ; aparţinuse mamei sale şi fusese singurul o- biect pe care tânărul îl putuse salva din dezastrul patrimoniului familiei. Dar, absorbită cu totul de născocirile ei, Fausta nu se gîndea cîtuşi de puţin la noua suferinţă pe care avea să i-o pricinuiască tânărului ; îi plăcea ideea de a-1 dărui pe Sebastiano şi întreaga lui iubire Giustinei, aşa cum îi dăruia uneori rochiile pe care nu le mai purta. îi plăcea să-şi imagineze surpriza lui Sebastiano cînd, după multe sărutări şi multe şoapte de dragoste, avea să-i smulgă în cele din urmă masca şi să descopere că o strînge în braţe nu pe ea, ci pe pocitania de Giustina. Ii plăcea socoteala pe care şi-o făcuse de a scăpa definitiv de pasiunea incomodă a lui Sebastiano printr-o asemenea farsă demnă de-o comedie. în cele din urmă, o înfofoli pe Giustina într-un splendid şal de caşmir şi, îndemnând-o încă o dată să nju facă pe proasta şi să profite de ocazie, o împinse afară din cameră.

Intre timp, Tereso primise raportul agentului pe care îl trimisese s-o urmărească pe Fausta. Cu toată uscăciunea lui birocratică, raportul nu omitea nici un detaliu : Fausta şi Doroteo, palmele, bătaia, îmbrăţişarea finală — nimic nu lipsea. Citindu-1, lui Tereso i se păru că lumea întreagă i se întunecă în faţa ochilor şi, brusc, fu năpădit de dorinţa năprasnică de-a da buzna în camera de alături şi de-a o omorî cu mîna sa pe Fausta. I se păru însă că ar fi o răzbunare prea uşoară şi, în- ghiţindu-şi mânia, începu să se plimbe de colo-colo prin cameră. Acoperind cu cele mai cumplite insulte numele Faustei, el respingea, unul după altul, ca fiind prea blînde, feluritele planuri de răzbunare pe care i le sugera, rînd pe rînd, fantezia lui dezlănţuită. S-o omoare era prea puţini, se gîndea ; Fausta trebuia să trăiască şi să sufere, pentru a se bucura şi el de suferinţele ei. Se gîndea să pună vreun zbir să-i cresteze faţa în aşa fel încât să nu mai rămână nici urmă din frumuseţea ei ; sau s-o declare nebună şi s-o inchidă într-un ospiciu ; sau să-i confişte toate bunurile şi s-o trimită să practice meseria pentru care fusese făcută într-o casă de toleranţă. De cînd se afla la cîrma ţării, Tereso nu se folosise niciodată de puterea pe care o avea pentru răzbunările sale personale. Insă cariera sa de general rebel, pe jumătate brigand, dinainte de-a ajunge preşedinte, era marcată de nenumărate întîmplări atroce, cunoscute de toată lumea. Şi

în clipa aceea îi răsăreau în minte anii săi de tinereţe, împovăraţi de fapte sângeroase şi de cruzimi.

Continuând să se ânvîrtească prin cameră, Tereso mai petrecu astfel câteva minute, imaginîndu-şi tot felul de torturi şi atrocităţi, apoi se opri deodată locului şi izbucni într-un puternic hohot de rîs. Cine l-ar fi văzut, l-ar fi luat fără îndoială drept nebun ; în realitate însă Tereso găsise o modalitate de răzbunare care-1 satisfăcea pe deplin. Faustei, îşi spuse, n-avea să i se clintească nici un fir de păr ; dar toate bunurile ei şi ale lui Ma- nuele, provenite din pungăşii mai vechi şi mai recente, aveau să fie confiscate. Şi, sub ameninţarea cu moartea, avea s-o silească să se mărite cu Doroteo. Iubitul Doroteo. Servitorul analfabet Doroteo. El însuşi avea să fie naş la această originală nuntă, iar naşă, bunătatea aceea de ducesă care trăsese atîtea sfori ca să i-o scoată în cale pe Fausta. Nunta avea să aibă loc chiar în noaptea aceea, în capela de la capătul galeriei busturilor. Fausta era văduvă ; astfel că răposatului marchiz Sanchez avea să-i urmeze rîndaşul Doroteo. Apoi, drept voiaj de nuntă, Tereso avea să trimită fericita pereche pe insulele Los Ladrones[1], locuri obişnuite de exil, bîntuite de-o climă tropicală şi năpădite de ţînţari; şi avea să-i lase pe scumpii însurăţei să putrezească în linişte acolo câţiva anişori.

Acest plan îi plăcu nespus de mult căci, o dată cu trecerea anilor, Tereso ajunsese la un oarecare dispreţ pentru violenţă — total stupidă şi în fond destul de puţin eficace. Era un plan crud şi intelligent; la urma urmelor, o farsă. Mai ales îi plăcea ideea acelei nunţi improvizate acolo pe loc, chiar în noaptea respectivă, în capela vilei. Insă nunta nu trebuia să rămână o taină pentru nimeni ; o căsătorie secretă, se gîndi Tereso, ar fi fost prea pe gustul Faustei ; dimpotrivă, trebuia să afle toată lumea de josnicia şi dizgraţia ei ; avea să-i înştiinţeze pe toţi invitaţii Gorinei, ca să vină aşa, mascaţi cum erau, să asiste la ceremonie. Fără să mai piardă vreme, Tereso îşi chemă secretarul şi-i dădu straniile sale dispoziţii. Să se ducă imediat să-1 caute pe parohul vilei ; dacă dormea să-1 trezească şi să-i spună să fie gata pentru a oficia o cununie ; în acelaşi timp să fie căutat şi arestat un tînăr cu părul roşu, pe nume Doroteo, care ducea crosele pe terenul de golf, şi să-i fie adus sub escortă. Să treacă, în sfîrşit, prin toate încăperile vilei şi să-i anunţe pe oaspeţi că înainte de masă aveau să asiste la o căsătorie. La această din urmă poruncă, secretarul căscă ochii uluit şi-1 întrebă cum ar fi putut face asemenea lucru :

erau peste o sută de invitaţi, cum să-i anunţe pe toţi ? Dar Tereso îi răspunse

ι Insulele Pungaşilor (span.).

tăios că nu-1 interesa, să se descurce cum o şti. Bunăoară, să se slujească de numeroşii poliţişti care se găseau in vilă. De altfel, să se grăibească şi să aibă grijă să execute tot ceea ce îi poruncise. Buimăcit, secretarul îşi pocni călcîiele şi ieşi din cameră.

Descoperirea trădării iremediabile a Faustei şi, poate, mai mult încă, desăvîrşirea planului său de răzbunare îi uciseseră definitiv dorinţa. Astfel că, puţin mai tîrziu, cînd auzi bătîndu-se la uşa care comunica cu o- daia Faustei, ryu mai încercă nici o tulburare. Masa, pregătită pentru cină, scânteind de cristale şi de tacâmuri, fusese aşezată între pat şi o canapea. Tereso se aşează pe canapea, picior peste picior şi îi strigă Faustei să intre. Insă uşa nu se deschise de tot; la început se crăpă doar puţin, şi o mînuţă murdară de funingine se pro- filă pe fondul alb şi auriu al canatului. Apoi se ivi o mătură jumulită, plină şi ea de funingine, pe urmă o găleată şi, în cele din urmă, Fausta însăşi, travestită. Purta un fel de bluză largă şi uşoară peste o pereche de pantaloni zdrenţuiţi şi peticiţi, iar în picioare nişte pantofi bărbăteşti, foarte mari, rupţi şi scîlciaţi. Bluza şi pantalonii erau de culoare închisă şi murdari de funingine, dar cîte o ruptură abil făcută lăsa să se vadă ici rotunjimea unui sîn, dincolo coapsa bine împlinită. Faţa ei rotundă era mînjită toată cu pete şi urme de degete făcute cu cărbune, iar părul scurt, sub o şepcuţă cu cozoroc, era ciufulit dinadins. Ce mititică şi fragilă părea travestită aşa, se gîndi Tereso fără voie, simţindu-se cuprins iar de dorinţă, ca un băieţandru. îşi petrecuse pe după braţ toarta găleţii plină de cîrpe ; iar la subsuoară ţinea, ca pe-o umbrelă, mătura.

închizînd uşa în urma ei, Fausta păşi în odaie, tîr- şindu-şi picioarele în pantofii uriaşi, alene şi nonşalantă, întocmai ca un coşar, cu cozorocul şepcii tras peste ochii scînteind de o veselie maliţioasă, cu buzele puţin ţuguiate :

— Sînt un biet homar, un hornar mititel — îngîna, învîrtindu-se prin cameră fără să-1 privească pe Tereso — un biet hornar mititel, care n-are de lucru... mi s-a spus că aici ar fi un ooş înfundat, plin ochi de funîngi- ne... vă deranjez ? Văd că aşteptaţi pe cineva la cină... dacă deranjez, spuneţi-mi şi mă retrag numaidecât.

Tereso, care n-o mai privea acum pe Fausta cu ochii unui îndrăgostit, nu putu totuşi să n-o găsească nespus de graţioasă, astfel travestită în ştrengar, cu zdrenţele acelea care lăsau să i se vadă frumosul trup gol. Numai că acum se

simţea cu desăvârşire stăpân pe sine şi pe voinţa lui de a se răzbuna ; de neclintit, cum nu fusese niciodată, nici chiar în ajunul celor mai sigure bătălii ale sale. Răspunse aşadar cu mult calm că hornarul nu-1 deranja cîtuşi de puţin ; dimpotrivă, dacă dorea, putea chiar să-i ofere un pahar de vin bun. înainte de-a se apuca de lucru. Şi se ridică în picioare ceremonios şi umplu două pahare. Voia să se joace şi el cu Fausta, aşa cum se jucase ea cu el. însă Fausta, care se şi plictisise de toată comedia aceea, declară pe neaşteptate, reluîndu-şi tonul obişnuit, că nu mai putea suporta murdăria de pe faţă ; şi că avea să se ducă la baie să se spele. Şi spunînd aceasta, înainte ca Tereso să fi avut vreme să deschidă gura, lăsă jos mătura şi găleata şi ieşi.

După cum s-a mai spus, camera lui Tereso nu comunica direct cu baia. între cameră şi sala de baie era un vestibul din care se putea ieşi pe culoar. Şi iată că, aproape în aceeaşi clipă în care Fausta pătrundea în camera lui Tereso, Perro îi încredinţa lui Saverio tava cu falsa bombă ascunsă sub capacul de metal. După ce strînse foarte emoţionat mîna poliţistului, Saverio luă tava, se îndreptă degajat spre apartamentul lui Tereso şi intră fără să bată. Se trezi în vestibul, între trei uşi : cea din mijloc dădea în camera generalului, de unde se auzea într-adevăr rumoare de glasuri, cea din stînga, în camera de baie şi cea din dreapta, în birou. Şi intră în baie.

Acolo, acţionă cu o precizie şi un calm ce izvorau dintr-o credinţă oarbă în dreptatea cauzei sale, pentru care ar fi fost gata să-şi dea şi viaţa, dacă ar fi fost necesar. Aprinse lumina, închise uşa şi puse tava pe un taburet lăcuit ce se afla alături de cadă. După aceea se duse la dulăpiorul cu prosoape, îl deschise, se întoarse spre taiburet, dădu la o parte capacul şi, luînd bomba, o aşeză în dulăpior, între două teancuri de cearceafuri împăturite. Tocmai în acel moment se deschise uşa şi intră Fausta.

Saverio nu apucase să închidă dulăpiorul în care rotunjimea neagră a bombei sărea în ochi printre lenjeria albă; şi faptul acesta o pierdu pe Fausta. Dacă uşa dulăpiorului ar fi fost închisă, poate că Saverio ar fi avut destulă prezenţă de spirit pentru a face pe valetul şi ar fi găsit un pretext oarecare ca să-şi justifice prezenţa în acel loc. Pe cînd aşa, cu dulăpiorul deschis şi cu obiectul acela negru vizibil între cearceafurile albe, lui Saverio — care, de altfel, la apariţia Faustei îşi şi pierduse capul — i se păru că nu-şi mai poate permite nici un risc. înainte de a-şi da el însuşi seama de ceea ce se petrece, se şi năpusti asupra Faustei, astupîndu-i gura cu o mînă, şi o trase înăuntru

închizând uşa. Apoi, în cele câteva clipe cît dură lupta lor între pereţii înguşti ai încăperii, Saverio se întrebă ce anume trebuie să facă, se înţelege, tot după logica lui de complotist. Şi i se păru că nu există altă alternativă : Fausta trebuia suprimată. Era un asasinat; însă el ştia că pentru cauza în care credea, se putea recurge, sau mai bine zis trebuia, dacă era necesar, să se recurgă şi la asasinat; şi atît îi era de-ajuns. Aşa că-şi desprinse de pe gura femeii mâna cu ajutorul căreia o împiedica să strige, şi o duse, împreună cu cealaltă, la gîtul Faustei, strîngînd din toate puterile. Fausta abia avu timp să scoată un ţipăt scurt, înăbuşit pe loc, şi să schiţeze cu mâinile un gest prin aer, ca pentru a-i oferi lui Saverio, în schimbul vieţii, briliantul mare care scânteia singuratic pe arătătorul ei murdar de funingine ; apoi puterile o părăsiră. Saverio îşi dădu seama că murise după faptul că, la un moment dat, în timp ce strîngea încă îndârjit gîtul nefericitei femei, simţi pe neaşteptate că era cît pe-aci să cadă, tras de greutatea trupului neînsufleţit care se prăbuşea.

Însă acum, după ce-o ucisese pe Fausta, Saverio îşi dădu seama că, încercând să scape de o primejdie, intrase în alta. Fausta, vie, l-ar fi denunţat; însă Fausta moartă avea să trezească, prin absenţa ei, bănuielile generalului care putea să vină personal sau să trimită pe cineva s-o caute ; şi atunci, adio atentat. Neştiind ce să facă, Saverio se gîndi să întindă trupul Faustei în cadă şi să deschidă robinetele. Zgomotul apei, lăsîndu-1 pe general să creadă că Fausta făcea baie, avea să întîrzie descoperirea crimei. Punîndu-şi de îndată în aplicare acest plan nebunesc, Saverio ridică, opintindu-se din răsputeri, trupul neînsufleţit, îl lăsă să alunece în cadă şi deschise ambele robinete. De îndată baia începu să se umple cu apa ce curgea năvalnic, umflind bluza şi pantalonii moartei, rămasă în poziţia unui trup aşezat, cu capul şi bustul pe jumătate afară din cadă. Şi în clipa aceea, Saverio, care pînă atunci acţionase ca un conspirator, făcu primul gest de asasin. Capul Faustei spînzura răsturnat pe spate, cu părul ciufulit, cu limba atîrnîndu-i afară, cu ochii daţi peste cap, sticloşi, oribili la vedere. Cuprins de o panică neaşteptată, Saverio luă din dulăpior un prosop şi înfăşură cu el capul moartei. Era tocmai pe punctul de-a închide dulapul cînd, pe neaşteptate, auzi cum forţează cineva uşa, şi Tereso se ivi în prag.

Camera de baie nu era despărţită de cea de culcare decît printr-un perete destul de

subţire, astfel că acel singur şi scurt ţipăt scos de Fausta, înainte de moarte, fusese auzit de Tereso. O clipă, generalul rămăsese buimac ; apoi, amintindu-şi de atentat, îşi luă revolverul şi alergă la baie. Uşa era încuiată pe dinăuntru, însă Tereso îşi luă avînt şi, dintr-o puternică izbitură cu umărul, făcu să sară cît colo zăvoraşui cu care Saverio îşi dăduse iluzia că o încuie. Oprit în prag, îi fu de-ajuns o singură privire pentru a înţelege ce se petrecuse : Fausta zăcea în apa gîlgîitoare, răsturnată peste marginea băii, cu capul transformat într-un fel de pachet alb ; Saverio se întoarse spre el, gata să-i sară în cîrcă. Tereso se dădu un pas înapoi, în vestibul, aşteptînd ca Saverio, în avîntul său, să ajungă în prag. Atunci trase, ochind cu grijă pieptul. Văzînd cu cine avea de-a face şi într-o ultimă tentativă de a mai salva şubredul edificiu al complotului, Saverio vru să se arunce asupra generalului, să-1 dezarmeze şi să-1 ucidă; cînd însă se aplecă înainte pentru a-1 apuca de mînă, primi glonţul în braţ. Brusc, se prăbuşi înainte, dar în loc să se izbească de uşa ce răspundea în galerie, se prăvăli chiar pest

ePerro care, urmat de cîţiva agenţi şi de Cinco însuşi, îşi făcea tocmai atunci apariţia pentru a-1 aresta.

— Trebuie să fie o bombă ascunsă în baie, spuse Cinco gîfîind, în timp ce doi agenţi îl tîrau afară pe Saverio. Dar excelenţa-voastră sînteţi teafăr... slavă Domnului.... Excelenţă, vă rog, intraţi în camera dumneavoastră, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, lăsaţi totul în grija noastră... Arestaţi-1 pe omul acesta, adăugă întorcîndu-se către Perro, şi voi cercetaţi camera de baie... dar fără zgomot... Nimeni nu trebuie să bage de seamă că s-a petrecut ceva.

In ţinută de seară, cu revolverul în mînă, Cinco vorbea pe un ton agitat însă scăzut, care, în intenţia sa, trebuia să-1 convingă pe Tereso de oportunitatea intervenţiei lui. Ţinea cu orice preţ să ducă treaba la bun sfârşit fără zgomot şi cu eleganţă, aşa cum îi promisese stăpânului său. Insă atitudinea şi, mai mult încă, privirea generalului îl făcură deodată să îngheţe. Oprind cu un gest pe cei doi agenţi care se precipitau spre sala de baie pentru a executa ordinele lui Cinco, Tereso intră primul, se îndreptă spre cadă şi, cu singura-i mină desfăcu âncet, fald după fald, prosopul . ân care fusese înfăşurat capul Faustei.

— E moartă, spuse Tereso cu răceală, uitîndu-se la şeful poliţiei. Felicitări, Cinco... Iar voi, luaţi-o de aici şi întindeţi-o pe patul meu.

Totuşi, Perro, într-o ultimă încercare de a justifica într-un fel oarecare dezastrul, se îndreptă spre dulap, scoase bomba şi, arătîndu-i-o şefului său în dorinţa de-a fi văzută şi de Tereso, spuse :

— Iat-o.

Insă Tereso nu învrednici nici măcar cu o privire a- cea demonstraţie de abilitate poliţienească. Cei doi agenţi ridicaseră cadavrul Faustei din cadă şi îl duceau, şiroind de apă, în dormitor. Tereso, întorcînd spatele lui Cinco şi acolitului său, părăsi şi el sala de baie.

După ce trupul fusese întins pe pat, camera se umplu curînd de lume. Cîţiva servitori şi o cameristă, atraşi de zgomotul împuşcăturii, numeroşi agenţi — printre aceştia şi cei doi care aduseseră cadavrul — Cinco şi Perro care, înspăimîntaţi de tăcerea lui Tereso, se opri-

seră în prag şi, în sfîrşit, ducesa însăşi. Ea aşteptase un timp în speranţa că Sebastiano se va reîntoarce. Apoi, gîndindu-se că poate îl chemase vreun invitat, îşi pusese costumul de vivandieră, aşa cum o sfătuise tînărul. Tocmai se machia cînd auzise vacarmul din apartamentul generalului, şi alergase numaidecît într-acolo, ou un obraz boit şi celălalt încă palid. Neînţelegînd nimic, uluită,

travestită în vivandieră, cu o tunică roşie cu brandenburguri, un butoiaş de lemn de culoare deschisă agăţat de şold şi o pălărie mare cu pene pe cap, se adresa cînd unuia, cînd altuia, întrebînd ce anume se întîmplase. însă nu-i dădea nimeni nici un fel de atenţie ; toţi erau îngroziţi, mai mult chiar decît de cadavrul întins pe pat, de prezenţa lui Tereso care sta ţeapăn şi nemişcat în firida ferestrei din fundul camerei.

Tereso era furios, stăpînit de o furie amară şi pustiitoare, care-1 făcea să sufere mai mult decît o durere sinceră. Fausta murise, şi asta i se părea, pînă la un punct, aproape un act de dreptate; însă undeva se produsese o fisură, ba mai mult, o dezordine ireparabilă în ritmul superior, precis, ermetic al zilei sale de om de stat; şi lucrul acesta îl făcea să-şi iasă din fire. Moarta, vacarmul, prezenţa unor oameni străini în camera sa i se păreau tot atîtea atentate împotriva demnităţii şi autorităţii sale. Nici chiar moartea, nici chiar primejdia care-1 ameninţase nu puteau justifica asemenea tapaj ridicol şi iritant. Tereso se gîndea că simpla concediere ar fi fost o pedeapsă prea uşoară pentru Cinco, primul răspunzător de toată nenorocirea aceea.

Pînă la urmă, Cinco şi Perro, îngroziţi de tăcerea întunecată a generalului — şi împreună cu ei şi agenţii — se retraseră. însă în pragul vestibulului se încrucişară cu alţii, care abia soseau, neştiind încă nimic de cele petrecute. Era secretarul lui Tereso care venea, gîfîind, să raporteze îndeplinirea ordinelor; în urma lui, un agent care-1 ţinea strîns de braţ pe tînărul Doroteo, ciufulit şi buimac.La început, secretarul nu-1 văzu decît pe Tereso, neclintit în cadrul ferestrei. Şi din prag pocni din călcîie şi salută milităreşte, raportînd apoi că toate ordinele fuseseră executate : Tînărul Doroteo era aici, preotul fusese anunţat; de asemenea şi invitaţii... Dar, deodată, privirile îi căzură pe moarta întinsă pe pat şi amuţi.

în sfîrşit, Tereso deschise gura. Farsa pe care o pusese la cale se preschimbase în tragedie ; însă secretarul nu avea de unde s-o ştie. Pe de altă parte, Tereso îi era recunoscător secretarului că venise, cel puţin era unul care-i executa orbeşte ordinele ; pe cînd toţi ceilalţi, de la Cinco la Fausta însăşi, a cărei moarte îi apărea, în furia ee-1 năpădise, un act de supremă şi definitivă nesupunere, se înţeleseseră parcă între ei să-i nesocotească voinţa. Tereso se gîndea să transforme nunta în funeralii ; la urma urmelor, era şi acesta un rit ; după atîta dezordine, simţea o imensă nevoie de un ceremonial oarecare, fie şi funebru. îi răspunse deci secretarului, vorbind domol, că făcuse foarte

bine, dar să se ducă să-i spună preotului că trebuie să oficieze nu o cununie, ci o înmormîntare. Să se întoarcă apoi împreună cu cîţiva slujitori pentru a o duce pe moartă în capelă. Secretarul răspunse că are să facă întocmai, şi ieşi. Stând tot neclintit în firida ferestrei, Tereso privea spre uşă cu o fixitate rigidă, care tuturor celor prezenţi li se păru deodată un ordin. Unul cîte unul se îndreptară fără zgomot, mer- gînd aproape de-a-ndaratelea, spre uşă. Tereso rămase singur.

In cele din urmă, cînd uşa se închise după ultimul intrus, generalului i se păru că se regăseşte pe sine însuşi, la adăpost de orice intervenţie indiscretă şi neaşteptată. Aceea era camera lui, acela patul lui, biroul cu hîrtiile, masa gata pregătită. Dacă n-ar fi fost trupul neînsufleţit întins peste cuverturi, Tereso ar fi putut crede că nu se întîmplase nimic, atît de calmă şi de intimă era lumina pe care o răspândeau în cameră cele două sfeşnice de pe masă. Chiar şi în tăcerea care urmase agitaţiei de pînă atunci, Tereso recunoştea cu uşurare atmosfera senină şi reculeasă în care-i plăcea să se învăluie. Mînia i se risipi chiar şi de pe fruntea destinsă acum de liniştea din jur. Tereso se apropie cu paşi înceţi de pat; şi, după o clipă de ezitare, se aşează pe marginea lui

.Dar atunci, privind-o pe Fausta fără de suflare, îşi dădu seama că, odată satisfăcută dorinţa sa de ordine şi de ceremonial, amărăciunea stârnită de moartea ei i se redeştepta în suflet mai crîncenă decît oricînd. Pe patul acela nădăjduise s-o îmbrăţişeze ; soarta hotărâse însă ca ea să nu se întindă acolo decît moartă. Astfel, după atîtea amăgiri, Fausta îi scăpa acum pentru totdeauna. La gândul acesta, Tereso încercă din nou sentimentul de dezolare pe care în atîtea rînduri i-1 stîr- niseră zadarnicele sale încercări de-a se face iubit; împletit însă cu o mînie necunoscută pînă atunci, pricinuită parcă de-o macabră neputinţă, de-o singurătate mereu mai apăsătoare, iremediabilă.

După ce rămase o vreme cu ochii în pămînt, pentru a închide parcă în sine tulburarea care îi împăienjenea, Tereso îi ridică spre Fausta. Era întinsă pe pat, însă, în graba lor, poliţiştii nu apucaseră s-o aşeze cu capul sprijinit pe perne. Chipul Faustei, culcat direct pe cuvertură şi înclinat puţin spre umăr, îşi arăta profilul îndulcit de umbra pologului ; iar moartea nu se ghicea în acea destindere împăcată a trupului, decît după gura rămasă întredeschisă, ca ciocul unei păsări moarte care pare să nu fi trăit din altceva decît din aer. Zburlit şi scurt, părul îi umbrea obrajii şi îi împresura capul cu şuviţele lui subţiri. Insă moartea, pe care chipul senin o nega, se vădea limpede în cutele bluzei şi ale pantalonilor îmbibaţi de apă. Cutele lor sugerau cu totul altă mişcare decît aceea a trupului întins pe pat; încreţite şi lipite de piept, de pîntece şi de picioare, închipuiau parcă un fel de unduire stîrnită de impulsul vieţii care se retrăsese din membrele acelea. în timpul bătăliilor la care luase parte, Tereso văzuse nenumărate cadavre înţepenite în tot felul de poziţii ; şi ar fi vrut să se simtă tot ca atunci, indiferent. Dar, aridă şi încremenită, ultima decepţie a iubirii şi a puterii sale îl ţintuia fără voia lui într-o contemplare stupidă şi îndurerată.

Nu mai era deci nimic de făcut — doar să cedeze şi să se recunoască înfrînt; şi, cel mult, să caute a reintroduce într-o ordine omenească acea tainică şi funestă dezordine. Tereso se ridică, ocoli patul şi, cu degetul mare al singurei sale mîini, coborî pleoapele peste ochii moartei. Apoi fără grabă, şi parcă la întîmplare şi cu neglijenţă, ridică, ţinîndule de încheietură, unul după altul, braţele moi şi inerte ale Faustei şi le uni pe piept, încrucişîndu-i miinile. Pe perete, deasupra patului, atîr- na un mic crucifix de abanos şi fildeş. Tereso îl desprinse şi îl aşează între mîinile încrucişate.

In clipa aceea se auzi o bătaie discretă la uşă. Tereso se depărtă grăbit de pat, îşi luă din cuier centironul şi, încingîndu-se cu el, strigă că puteau să intre.

Era secretarul însoţit de patru servitori care aduceau un fel de pat pliant, ca o targă, din metal strălucitor. Pe patul acela, în timpul verii, Fausta se întinsese deseori la soare, goală toată, pentru a dobîndi bronzul atît de frumos al carnaţiei sale. Cei patru puseră moarta pe targă şi o acoperiră cu cuvertura de pe pat.

Secretarul nu mai avusese însă timp să retracteze invitaţia de a asista la o ceremonie nupţială, invitaţie pe care agenţii săi o comunicaseră în toate camerele vilei. Cînd cei patru oameni ieşiră din odaie purtînd targa, dădură peste o mulţime ce se îngrămădea la capătul galeriei, în partea opusă celei dinspre capelă. Cîţiva agenţi, ţinîndu-se de mîini, alcătuiau un cordon de ordine ; în spatele lor, invitaţii, strînşi buluc, îşi lungeau gîtul şi-şi întindeau capul încercînd să vadă ce se întîmplă. Erau cu toţii travestiţi ; şi în lumina slabă a galeriei se agitau o mulţime de chipuri machiate, costume colorate, paiete şi penaje. Penumbra nu era însă atît de adîncă încît să nu se zărească ici un imens nas de carton stacojiu şi borcănat, colo un cap gigantic de paiaţă, dincolo o faţă galbenă de chinez, mai departe o mască monstruoasă, albă şi roşie, contractată într-un rictus de beţiv. Cînd îi văzură apărînd pe cei patru oameni care duceau targa, invitaţii nu putură face altceva decît cei care a- veau pălărie să se descopere, iar ceilalţi să-şi scoată care nasul de carton, care masca sau Ibarba falsă din cîlţi. Astfel, cei patru servitori o transportară pe moartă în capelă, urmăriţi de privirile pline de curiozitate ale mulţimii travestite. Ducesa, înlăcrimată, cu butoiaşul atîrnîndu-i la şold, incapabilă de data aceasta să-şi regăsească obişnuita înfumurare, venea în urmă, împreună cu secretarul, un lungan melancolic şi deşirat, cu ochelari. Apoi agentul cu Doroteo. Ultimul era Tereso, ţeapăn şi rigid în uniforma sa bine strînsă pe corp, cu degetul mare petrecut după centiron. Mica procesiune străbătu cu paşi înceţi şi şovăitori întreaga galerie, sub privirile absente ale conchistadorilor spanioli. în spatele agenţilor care le barau drumul, invitaţii travestiţi îşi mai întinseră o ultimă dată gîtul ca să vadă. Apoi uşile capelei se închiseră în urma lui Tereso.

Capela era mică, însă cu bolta înaltă. Un balcon pînteoos, zugrăvit în negru şi auriu, se întindea jur împrejurul pereţilor văruiţi ; jos se înşirau unul lîngă altul mormintele baroce ale strămoşilor Gorinei. Steme înzorzonate, cranii lucioase de marmură gălbuie, lespezi cu

inscripţii în bronz, înflorate, îngeraşi bucălaţi, nimic nu lipsea din fastul caracteristic acelor vremi. Altarul îţi lua ochii cu strălucirea razelor lui de aur. Deasupra se vedea o pictură mare fără ramă, întunecoasă, cu un Crist livid cu o cunună de spini lungi de sub care picura sînge, cu picioarele străpunse de un piron grosolan, în jurul cărora se încolăcea sprinten un şarpe negru.

Preotul, un bărbat trupeş şi încărcat de odăjdii, care sta în picioare în faţa altarului, primise, fără să se minuneze prea mult, întîi un ordin de a se pregăti pentru celebrarea unei căsătorii, apoi un altul de a preschimba nunta în înmormîntare. De atîţia ani de cînd îşi exercita funcţiile, el încetase de mult să mai facă deosebire între ritualuri atît de diferite ca botezul, nunta ori înmormântarea. Nu că ar fi fost un necredincios ; dar îşi dădea seama că viaţa, redusă la aceste trei momente, prea ee iroseşte şi se destramă repede pentru ca să mai poată fi încercat, după atîţia ani, de vreo emoţie, şi să mai facă asemenea deosebiri. în cazul de faţă, e adevărat, intervenea ciudăţenia orei şi a schimbărilor, precum şi împrejurarea neobişnuită a morţii violente; însă autoritatea lui Tereso era suficientă pentru a cumpăni acele bizarerii.Cînd văzu intrînd micul cortegiu funebru, preotul ridică braţul şi, fără ca pe faţa lui dolofană şi melancolică să se citească cea mai vagă curiozitate, le ceru, cu glas scăzut dar distinct, să înainteze şi să depună targa în faţa altarului. Apoi, întorcîndu-se spre ajutorul său, îi şopti să deschidă repede cartea de rugăciuni la slujba pentru morţi. Insă, în zăpăceala generală, orga- niştul nu fusese prevenit şi nu putuse vedea de la locul său schimbarea petrecută în ceremonie; astfel că, în timp ce servitorii depuneau cu grijă targa în faţa altarului, în liniştea adîncă din capelă se auzi izbucnind muzica triumfală şi veselă a unui marş nupţial. Preotul nu-şi putu stăpîni un gest de supărare şi făcu un semn ajutorului său. Acesta fu văzut alergînd printre bănci, cu toată graba pe care i-o permiteau veşmintele lungi; şi dispărînd pe scăriţa ascunsă care ducea către orgă. Aproape imediat, pe un acord mai săltăreţ decât celelalte, muzica încetă brusc.

După ce privi înaintea sa cîteva clipe, ca pentru a vadea dacă nu lipseşte nimic, preotul se întoarse cu spatele la cei din capelă, se aplecă peste cartea de rugăciuni şi începu slujba. Ajutorul său îşi făcu semnul crucii şi îngenunche pe prima treaptă a altarului. Glasul preotului, sonor şi grăbit, fu dintr-o dată acoperit de sunetul orgii care intona recviemul.

Intre timp, ducesa se aşezase în prima bancă din stingă, chiar în faţa altarului, iar Tereso în cea din dreapta. Ducesa

nu se mai gîndea decît la recepţia sa şi la importanţa ei mondenă, amândouă grav compromise. In acelaşi timp, şi aproape fără voia ei, nu se putea stăpîni să nu se întrebe ce se petrecuse cu Sebastiano. însă îşi făcu imediat semnul crucii cu mare evlavie şi începu să-şi mişte buzele, rugîndu-se. Butoiaşul de vin îi rămăsese agăţat la şold, însă înlocuise cu o batistă pălăria cu pene pe care o lăsase în iatacul lui Tereso.

Tereso îngenunchease şi el, sprijinindu-şi frunitea de mînă. In felul lui, deşi mai mult de ochii lumii, Tereso era evlavios. Cu un sentiment de umilinţă, pe care rangul său îl făcea aspru şi emoţionant, generalul se ruga cu gîndul nu la Fausta ucisă, ci la el însuşi şi la moarte. Avea senzaţia că pînă atunci nu fusese decît un îndrăgostit decepţionat. Acum însă, îngenuncheat în faţa crucifixului, se simţea din nou bărbatul de stat, şi îi părea că îşi regăseşte deopotrivă demnitatea propriei puteri şi nimicnicia în faţa lui Dumnezeu.

Doroteo, în picioare de o parte a uşii, nu înţelegea nimic din cele întîmplate, nici măcar că Fausta murise. De cealaltă parte, agentul care-1 arestase nu se gîndea decît să nu-1 scape din ochi, şi spera că generalul avea să-i remarce zelul. Iar secretarul, îngenuncheat pe o bancă din fund, se întreba în zadar, înclinîndu-şi capul pleşuv, care erau pricinile acelei misterioase întîmplări, a acelei nunţi preschimbate pe neaşteptate în înmor- mîntare.

In acelaşi timp, pe o bancă din parc, la umbra unei magnolii, după multe prefăcătorii şi mofturi, Giustina îşi scotea masca : iar Sebastiano descoperea, cu o nestăvilită furie, că fusese încă o dată înşelat. Aşadar, Fausta era definitiv pierdută datorită acestei dezgustătoare farse din care nu lipsea nimic, nici chiar luna care-şi arăta faţa deasupra boschetelor, ca într-o parodie a trecutelor sale nopţi de dragoste.

Şi tot în acelaşi timp, Saverio îşi dădea duhul cu trei răni mortale în trei puncte diferite ale trupului, hurducat într-un automobil ce străbătea în mare viteză străzile din Antigua, în drum spre cimitirul oraşului, unde urma să fie îngropat. Era metoda preferată a lui Cinco pentru a se descotorosi de arestaţii ce i-ar fi putut crea încurcături : aşa-zisa fugă de sub escortă. Arestatul era suprimat şi se spunea

apoi că a încercat să evadeze. Cinco, acum sigur de dizgraţia sa, nu mai ţinea să în-sceneze marele proces pe care-1 pregătise la început. Insă cel care-i aplicase lovitura de graţie lui Saverio, trăgîndu-i un glonte în ceafă, fusese Perro

.EPIDEMIA

PATIMĂ ATAVICĂ

LUI LUCREŢIU i se făcuse lehamite de întreaga specie umană. Cînd încă mai exista credinţa în zei, oamenii puteau cel puţin să se considere jucăria acelor trîndavi şi uşuratici nemuritori; o mîngîiere palidă, dar care le îngăduia cel puţin iluzia că firavele glasuri şi măruntele făpturi de aici de pe pămînt ar putea trezi un oarecare ecou, ar putea arunca vreo umbră în universul atît de vast. Dar o dată apusă credinţa în zei, spulberate naivele şi învechitele superstiţii ce făceau din întreaga viaţă umană un singur ritual, oamenii, plini de capricii şi de trufie, s-au reîntors iar la ei înşişi şi nu le-a mai rămas decît politica. Adică un fel de tragedie fără catharsis, jucată de personaje care, în ciuda conturnilor înalţi şi a vocilor grave, nu izbuteau totuşi să fie tragice. Iar pasiunile şi credinţele ce se dezvăluiau în acele înfruntări erau puternice şi eficace numai în măsura în care erau interesate. Intr-un cuvînt, pînă şi atitudinile cele mai ideale erau determinate de un interes sau altul ; cine se îndeletnicise cu cămătăria, sau prădase o provincie sau jefuise visteria statului şi stăpînea case, sclavi şi pămînturi întinse, proclama în chip nelegiuit că vrea să apere pînă la moarte libertatea şi senatul; în schimb, cel care pînă mai ieri fusese un sclav hăituit, purtînd încă pe spinare urmele roşii lăsate de bice, un nenorocit înglodat în datorii, un intrigant de cea mai joasă speţă, cerea dreptate, denunţa mizeria plebeilor, pretindea reforme. Totul se învălmăşea într-o luptă tulbure ; chiar dacă ţelul evident şi adesea mărturisit era puterea. Era de-ajuns să fii o natură dezinteresată, să-ţi iubeşti πιεseria şi, mai cu seamă, să ai simţul vieţii şi al morţii, pentru a privi aceste lupte cu un ochi rece, dacă nu dispreţuitor ; cum ai privi zbuciumul furnicilor în jurul muşuroaielor lor de ţărînă. Or, Lucreţiu era o natură cu desăvîrşire dezinteresată, îşi iubea nespus de mult meseria sa de scriitor şi, mai presus de orice, avea

simţul vieţii, sau, mai bine zis, patima morţii şi a vieţii. I se părea că lumea, coruptă, violentă şi ipocrită cum era, privită cu ochii unui moralist stoic sau ai unuia care proslăveşte trecutul, era de-a dreptul insuportabilă. De aceea, trebuia ca omul să fie readus în rîndul forţelor naturii, să fie făcut inocent şi neînsemnat, aidoma animalelor pe care atunci cînd ucid, fură, se terfelesc sau trădează, nimeni nu se gîndeşte să le învinovăţească ori să deducă de aici că civilizaţia merge spre pierzanie ; sau aidoma plantelor ce nu ştiu decît de viaţă, creştere şi moarte — iar restul e numai taină. Oamenii voiau laude sau învinuiri, pretindeau ca ambiţiile, victoriile, înfrângerile, ba pînă şi intenţiile să le fie luate în serios. Dar Lucreţiu, copleşit de apăsătoarea silă pricinuită de tot acest zadarnic zbucium omenesc, era ferm hotărât să nu ia parte la el, să nu se lase molipsit de pruritul implorator sau eu- logic. Destul vorbiseră, se gândea el, despre cele omeneşti istoricii, poeţii, oratorii, dramaturgii, satiricii, filosofii ; acum venise ceasul grav, lipsit de orice amăgire, ca omul să se înalţe în lumina veşnică a cosmosului, acolo unde nu există nici regate, nici republici, nici bogaţi, nici săraci, nici lucruri bune, nici rele, ci numai legi ale naturii, eterne şi inviolabile, ale vieţii şi ale morţii.

Iată la ce medita Lucreţiu. Şi toate acestea, ca şi multe altele încă, le aşternea atunci în poemul său. Dar, împotriva voinţei lui, în mintea sa înfierbântată, filosofia senină a lui Epicur îşi găsea expresie nu în formulări limpezi, ci într-o patimă ce părea să izvorască în cea mai mare măsură tocmai din moralismul acela pe care Lucreţiu îl detesta. El proslăvea, desigur, natura, dar numai fiindcă-i ura pe oameni parcă ; încerca, desigur, să demonstreze inexistenţa sufletului şi triumful absolut al morţii, totuşi nu fără un anumit ecou al ancestralei spaime pe care voia s-o alunge. Dar mai cu seamă el rămînea foarte departe de acea ştiinţifică seninătate la care aspira atunci cînd vorbea despre dragoste. I-ar fi plăcut să trateze despre ea cu răceală didactică, ca şi cum ar fi vorbit despre atomi sau despre erupţiile Etnei ; s-o reducă de la o pasiune fatală, la un stimul necesar şi natural. în realitate însă nu se putea împiedica să nu lase să transpară, fie în descrierea unei îmbrăţişări, fie vorbind despre puJbertate sau despre vise, o anumită melancolie şi dezaprobare, un sentiment de ranchiună şi de furie, care îi rămăseseră adine întipărite în suflet de pe vremea amarelor experienţe ale neliniştitei

tinereţi, şi de care sperase zadarnic să se elibereze cu ajutorul filosofiei lui Epicur.

El trebuia, totuşi, să-i smulgă dragostei orice urmă de tristeţe omenească, s-o redea naturii, să facă în aşa fel ca întreaga viaţă să devină doar o veşnică vară învăpăiată şi tăcută. în toiul verii, cînd soarele se află în culmea puterii sale, în timp ce pe ogoarele pîrj oliţe şi crăpate aerul încins răsună de ţîrîitul asurzitor al greierilor, iar guşterul cu pîntecul zvîcnind stă nemişcat pe muşuroaiele de lut, aţintind cu pupile încremenite incendiul alb al soarelui, în sufletul oamenilor, în ungherele caselor întunecate şi răcoroase, orice gînd tace amorţit, şi nu rămîne trează şi pură decît văpaia simţurilor. Ea mistuie orice îndoială, şi, după atîtea temeri sterile, dăruie în sfîrşit îndrăgostiţilor străvechea comuniune cu natura. Şi, în parte din dispreţ pentru oameni, în parte dintr-o insaţiabilă aspiraţie spre misterele naturii, Lucreţiu năzuia să facă astfel încît această fericire să devină veşnică şi să nu-şi piardă nicicînd nimic din neasemuita-i ardoare. Iar pentru a dobîndi aceasta, într-o zi de vară în care soarele ardea atît de puternic încît tăcerea însăşi părea să dogorească, el bău un leac pentru dragoste, cumpărat, de la o femeie dintr-un trib rătăcitor de nomazi, care poposiseră cu căruţele lor între ogoare şi mare, la marginea terenului unde se afla vila lui Lucreţiu

.Vila se înălţa pe un ţărm jos şi pustiu, în faţă se vedea plaja îngustă şi neagră de alge, iar dincolo de ea, marea tulbure şi nisipoasă ; în spate se întindeau ţarinile, acum secerate, cu miriştile ţepoase, presărate cu tufişuri. După ce bău licoarea, părîndu-i-se că nu simte nici un efect, ca şi orbit, Lucreţiu ieşi din casă şi o porni de-a lungul ţărmului, în căutarea nomazilor. Dar cînd ajunse la locul ştiut, descoperi că tribul plecase. Se mai vedeau încă -urmele circulare şi bătătorite unde fuseseră corturile, în cenuşa focurilor din vetre mai mocneau încă tăciunii pe jumătate stinşi şi mai erau încă proaspete, în pămîntul argilos, dîrele adînci lăsate de roţile căruţelor încărcate de calabalîc şi copii : aceste urme perechi se îndepărtau şerpuind şi dispăreau printre puzderia de tufişuri. Văpaia soarelui făcea să tremure văzduhul; greierii te asurzeau. La răstimpuri, de fiecare dată cînd un val se spărgea de ţărm, răzbătea vocea mării tristă, ca de moarte. Şi pe neaşteptate, în timp ce privea acele cioturi carbonizate, rânduite în cerc, acele urme de roţi ce se pierdeau în depărtări, în timp ce asculta murmurul mării, cu fruntea şi urechile încinse de arşiţa soarelui, iată că se simţi înfiorat de o dorinţă arzătoare, aşa cum nu se întîmplă decît în adolescenţă, cînd se trezeşte pentru prima oară în om patima dragostei. Dorinţa creştea nestăvilită, iar Lucreţiu dibuia cu braţele întinse, ca un orb, sub arşiţă, căutînd, să îmbrăţişeze forme ce nu existau, pînă cînd, cu mintea răvăşită, stăpînit de o patimă mistuitoare, începu să alerge spre casă. Acolo, în ungherul unei camere întunecoase începu să se zvârcolească şi să strige cuvinte fără noimă : cum că ar fi un zeu şi că Venus, coborîtă anume pentru el din Olimp, stă întinsă pe pat alături de el. Venus, striga, Venus însăşi, învăluită toată în pletele-i lungi, şedea lîngă el şi-1 copleşea cu mîngîieri. De la Venus îi venea acea nesăţioasă dorinţă pătimaşă, acea chinuitoare desfătare, de la Venus purcedea extazul său. In picioare, în pragul uşii, fără a cuteza să intre în cameră, slujitorii, încremeniţi de frică, îl priveau cum se zvîrcoleşte şi urlă. Astfel, tot delirând şi invocînd-o şi îmbrăţişînd-o pe Venus, în timp ce ai casei îl priveau uluiţi din uşă, ceasurile după-ainiezii se scurseră pe nesimţite. Cînd se lăsară umbrele nopţii şi fură aprinse lămpile, Lucreţiu încă se mai zbătea, deşi mai

vlăguit; acum părea cu totul buimac. In cele din urmă, spre miezul nopţii, păru să aţipească. Dar după ce toţi se retrăseseră, nu trecu mai mult de un ceas şi slujitorii îl auziră iar văitîndu-se, de data asta cu voce omenească însă. Alergând din nou la el, îl găsiră pe jumătate prăbuşit din pat, iar aşternutul complet răvăşit, ca şi cum n-ar mai fi putut suporta zăpu- şala. Când îl ridicară însă, descoperiră că era plin de sânge — care se şi înnegrise — scurs dintr-o rană mare pe care şi-o făcuse aruncîndu-se în propria-i spadă. Părea că mai respiră încă. Dar după ce-1 întinseră la loc în pat, îşi dădură seama cu uimire că e mort.

YIAŢA DE APOI AMERICANĂ

P

[1] E VREMEA cînd mă mai aflam în Statele Unite, făcea mare vîlvă în toată presa de acolo — sub titluri senzaţionale ca „Realitate sau închipuire ?", „Efectele unei beţii", „Un nou Dante", „Păcătoşi, pocăiţi-vă : viaţa de apoi există !", „Un caz de autosugestie" şi altele asemenea — lunga povestire a unui miner de vreo cincizeci de ani, din Pittsburg, care pretindea că a fost pe lumea cealaltă. In acea povestire se împleteau plicticoase precepte morale de natură biblică şi aluzii politice vulgare, cu amănunte destul de interesante : de aceea, socotind că n-ar fi cu totul inutil să le notez, măcar pentru a pune în lumină psihologia poporului american, am tăiat din toate publicaţiile ce mi-au căzut în mînă articolele care se ocupau de istoria asta, izbutind să înjghebez o povestire destul de coerentă şi limpede. Vreau însă ca, înainte de a o transcrie, să-1 previn pe cititorul evlavios că nu există nici măcar o probabilitate la sută ca lucrul să se fi petrecut cu adevărat. De fapt, toată lumea ştie că America e o ţară unde scandalurile şi veştile senzaţionale curg cu nemiluita : deci e vorba, fără nici o îndoială, de halucinaţia unui vizionar ; sau de fantezia unui pişicher dornic să-şi creeze o scurtă notorietate ziaristică ; sau, în cazul cel mai rău, de născocirea nu tocmai isteaţă a unui reporter aflat în pană de ştiri senzaţionale. Dar să revenim la subiect.

Minerul spune aşadar că, aflîndu-se într-o zi la capătul ultimei ramificaţii a unei galerii adînci din mină, pe cînd spărgea ou perforatorul filonul de cărbune, vîrful sfredelului

pătrunzînd mai adînc a făcut deodată să se năruie un perete destul de subţire ; iar el, pierzindu-şi echilibrul din pricina opintelii, s-a prăbuşit într-o prăpastie întunecoasă ce se căsca dincolo de peretele spart al stincii. După socoteala lui, s-a tot dus cam vreo sută de metri ; apoi s-a lovit cu capul de o proeminenţă a acelui soi de puţ şi a leşinat. N-ar putea spune cât timp a rămas aşa în nesimţire, dar, cînd a deschis în sfîrşit ochii, s-a pomenit întins pe solul argilos al unei imense 'caverne, luminată în parte de o puternică lumină Venită din afară. După ce s-a ridicat şi a constatat că nu se alesese din în-spăimîntătoarea cădere nici măcar ou o singură zgârietură, a pornit-o către lumină ; şi foarte curînd descoperi[1], din pragul cavernei, pustiul nisipos şi nemărginit al unui peisaj meridional care-1 duse cu gândul la Arizona sau Noul Mexic. în mijlocul acelei pustietăţi, minerul văzu o con-strucţie secundă şi pătrată, aducînd a fermă sau a lazaret, şi, amintindu-şi de unele amănunte citite prin ziare, şi-a închipuit în primul moment că e o închisoare vestită, si-tuată chiar prin acele părţi, una dintre cele mai mari şi severe din Statele Unite. Atunci omul a început să alerge către închisoare, cu intenţia de a cere ajutor şi informaţii. Dar pe măsură ce se apropia de zidul scund, străpuns tot de ferestre mari- şi cenuşii, acesta devenea parcă tot mai lung, întinzîndu-se şi la dreapta, şi la stînga cît cuprin- deai cu privirea. Cînd ajunse chiar lîngă clădire, se deschise deodată o portiţă şi un individ îmbrăcat ca un muncitor, cu o salopetă de pînză albastră, îi ură bun-sosit, spunîndu-i că acolo era Iadul şi că îl conduce bucuros dacă vrea să-1 viziteze. Minerul, uluit de o propunere atît de surprinzătoare, nu ştiu, la repezeală, ce să zică ; şi, fără să scoată o vorbă, îl urmă pe straniul individ, pătrunzând cu el ân clădire.

161

După relatările călătorului nostru prin stihiile abisurilor, Iadul seamănă grozav ou o uzină modernă de produse în serie, ca „Ford" sau

„Vickers Armstrong". O galerie cu geamuri, nesfârşită, scăldată în lumina prăfoasă, gălbuie a pustiului, scundă, cu tavanul străbătut de tra

 verse metalice, pereţii zugrăviţi în cenuşiu şi pardoseala de beton. O singură deosebire : aici, în locul maşinilor perfect aliniate, cu muncitorii lor, cât vezi cu ochii, de-a lungul galeriei, minerul descoperi sumedenie de damnaţi, fiecare ocupat cu ispăşirea pedepsei sale.

Eroul nostru, nelipsit ascultător al predicilor duminicale din biserica satului său, mărturiseşte că, auzind cu- vîntul Iad, se aşteptase la acele pedepse cumplite şi obişnuite totodată, pe bază de smoală, foc, cărbuni aprinşi, grătare, draci înarmaţi cu tridenţi şi alte asemenea lucruri diavoleşti ; dar cînd colo, dădu cu ochii de un spectacol cu totul diferit şi din cale-afară de neaşteptat. In aparenţă, toţi damnaţii aceia păreau angrenaţi în cîte-o muncă industrială ; numai că — şi în aceasta consta ispăşirea —■ pentru a-şi îndeplini truda lor veşnică, nu aveau la îndemînă decît nişte scule antediluviene, ca la începuturile maşinismului, sau pur şi simplu doar propriile mîini, cea dintîi unealtă, după spusele economiştilor, pe care ar fi inventat-o omul. Pe lângă faptul că acele şubrede scule se înţepeneau şi se stricau tot timpul, conştiinţa că ar exista alte mijloace mai rapide şi mai moderne pentru a executa aceeaşi muncă constituia, după cum i-a explicat călăuza, cel mai mare chin al tuturor acelor nenorociţi.

Astfel, povestea minerul, vedeai cizmari trudind din greu să coasă o pereche de ghete oare la fabrică se fac cu sutele pe oră; croitori chinuindu-se cu foarfeci şi cretă la nişte haine pe care maşinile le taie în mare viteză ; pictori prăpădindu-şi ochii ca să picteze cu pensule şi palete, ştiind bine că acelaşi rezultat se poate obţine cît ai bate din palme cu aparatul fotografic ; muzicieni asudînd la pian cu gîndul otrăvit de existenţa pieu- purilor atît de comode ; ţesători scoţîndu-şi ochii la războaie de mină, cu amintirea amară a războaielor mecanice, care, îrv aceeaşi perioadă de timp, dau un randament de o sută de ori mai mare ; fierari istovindu-şi braţele ca să forjeze fierul care în industrie se toarnă în fontă cu o uşurinţă vertiginoasă ;

tipografi frîngîndu-şi spinarea ca să învârtească teascuri primitive, avînd în urechi zgomotul voios al neobositelor rotative... şi lista ar putea continua la nesfârşit.

Toţi aceşti oameni, fără a-şi întrerupe o clipă truda lor veşnică, întorceau spre vizitatori chipuri scăldate în lacrimi şi izbucneau în sfîşietoare exclamaţii de durere. Din toate părţile se auzeau fraze ca : „Vezi, vai de capul meu, în ce hal am ajuns : în viaţă, făceam o mie de cuie pe minut... Acum, pentru fiecare cui îmi trebuie un sfert de ceas." „Ah ! unde e strungul meu electric ?" „Sus, pe pămînt, mi se părea prea lent concasorul meu... ce să mai zic acum de maiul ăsta cumplit de greu ?" „Să scoţi apa cu găleata... şi să ştii că există pompe cu aburi." „Dacă m-aş putea întoarce la vremurile fericite cînd fotografiam femei goale, peisaje, naturi moarte... dar să pictezi, să pictezi să pictezi." „în viaţă, scriam articole de ziar... acum iată-mă silit să compun versuri." „Ce bine era pe timpul cînd turnam cu zecile statuete de bronz... dar să sculptezi, ce pacoste să tot sculptezi !" „Ah ! maşinuţa mea de făcut caramele... acum sînt nevoit să plămădesc zaharicale, ca pe vremuri, de Bobotează, în piaţa Navona." „Cine mă va duce iar la fabrica de pălării ?... Cine o să mă scape de truda de-a împleti pai de Florenţa ?" „Ehei, scumpul meu scaun electric... ce măcel scîrbos să tai capete cu securea." „Un ceas, numai un ceas de-aş avea din nou mitraliera mea grozavă cu două ţevi." „Iată-mă condamnat să navighez cu vîsle şi pînze... Ah, vapoarele !" „Altădată mergeam cu avionul... acum iată-mă umblînd călare."

în legătură cu aceste două ultime exclamaţii, ce par să presupună o mişcare incompatibilă cu imobilitatea damnaţilor, minerul atrage atenţia că atît calul, cît şi barca stăteau neclintite, dar cei doi damnaţi aveau totuşi iluzia mişcării. De altfel, întocmai ca nenumăraţii cizmari, pictori, fierari etc. care credeau că au oarecare spor în munca lor, pe cînd în realitate ţineau în mînă aceeaşi gheată, acelaşi tablou, acelaşi cui şi aşa mai departe. In Infern, ca şi pe pămînt, ceea ce contează sânt senzaţiile şi nu faptele. Iar senzaţiile, adaugă minerul, erau cu adevărat foarte dureroase. In aşa măsură încît el, păşind în urma ghidului său printre cele două garduri vii de carne, simţea că i se

frînge inima de milă şi aproape că nici nu mai vedea din pricina lacrimilor ce-i împăienjeneau privirile.

Timpul şi spaţiul nu exista pe lumea cealaltă, aşa încît călătorul nostru n-ar putea spune cît va fi durat vizita lui şi nici cît de mare va fi fost întinderea măcar aproximativă a nemăsuratei clădiri a Iadului. Spune că, după ce a parcurs câteva mii de galerii de sticlă, ghidul 1-a prevenit că acum, deoarece îşi făcuse o idee despre Gheenă, era timpul să treacă în Rai. De Purgatoriu n-a pomenit un cuvinţel; drept care minerul presupune că nu există. Răspunzând amabilului său ghid că, desigur, după atîtea privelişti de groază icîteva frânturi de viziuni cereşti l-ar înviora, acesta deschise o portiţă şi îl introduse de-a dreptul în Rai.

După spusele minerului, Raiul părea mult mai puţin original decît Iadul, nefiind altceva decît un nesfîrşit târg de mostre, mereu aprovizionat şi veşnic deschis. Construcţiile efemere şi multicolore ale acestui tîrg sînt rânduite de-a lungul unor străduţe sau în jurul pieţelor, astfel încât să formeze un fel de oraş, care, la rîndul său, e cuprins în cadrilaterul alcătuit de cele patru galerii ale Iadului. Aşadar, viaţa de apoi este concentrată într-un singur scop, în care veselele pavilioane ale Raiului contrastează cu lugubrele coridoare ale Iadului, iar trudei încremenite a damnaţilor îi corespunde forfota neîncetată şi sărbătorească a mulţimii celor aleşi.

Pe străzile Raiului circulă, într-adevăr, în zgomotul asurzitor al aparatelor de radio şi al megafoanelor, o mulţime voioasă, plină de curiozitate ; aceeaşi care se poate vedea în primele zile ale marilor tîrguri industriale. Aleşii nu fac altceva decît să cumpere cu o monedă specială, valabilă numai acolo sus, care le umple buzunarele pe măsură ce se golesc. Şi tot aşa cum banii lor se refac necontenit, mărfurile nu li se îngrămădesc în case şi nici nu se epuizează din pavilioanele de vînzare, fiindcă de cum sînt cumpărate, printr-un miracol cu totul ceresc, golurile din vitrine şi din rafturi se umplu la loc de la sine ; iar obiectele, de îndată ce cumpărătorul se satură de ele, dispar ca prin farmec, îngăduindu-i astfel să cumpere altele, fără ca să-i devină o povară. Această posibilitate de a oumpăra şi stăpâni necontenit îi dă preafericitului o satisfacţie atît de mare, o bucurie atît de imensă, o plăcere

atît de rafinată, încît nu numai că veşnicia nu i se pare greu de suportat, ci chiar, dacă se poate spune astfel, doreşte s-o prelungească. Orice lucru cumpărat din pavilioanele Raiului, o pereche de ciorapi, un săpun de ras, un pieptene, un fermoar, o scobitoare este izvorul fericirii, să zicem aşa, fundamentale şi minime ; dar există diferite grade de fericire, în strînsă legătură cu meritele şi posibilităţile de cumpărare ale fiecăruia. Cu alte cuviinţe, virtuţile mai mari ale unui ales sînt răsplătite cu o valoare mai mare a monedei ce-i este hărăzită ; iar acela care în viaţă a fost doar un om bun, îşi va putea lua cu banii lui o cantitate de marfă inferioară celei ce şi-o ia imul care a fost foarte bun. Iar efectul acestui sentiment de fericire o să varieze după costul obiectului achiziţionat. De pildă, un stilou de plastic verde cu peniţă de iridiu va produce o uşoară destindere optimistă a trăsăturilor ; acelaşi stilou, dar cu peniţă de aur, va da ochilor o strălucire de sfînt; în întregime de aur, va extinde această strălucire pe tot chipul posesorului; de aur, cu mici briliante, îl va învălui din cap pînă-n picioare într-o inefabilă lumină cerească. Minerul menţionează multe şi felurite grade de fericire. După cîte spunea el, un oarecare preafericit, care fusese în măsură să-şi cumpere un splendid palton de lînă pură, cu guler de blană şi căptuşit cu mătase, strălucea atît de puternic, încît aproape că-ţi lua ochii.

Dar nici în ce priveşte Raiul, minerul nu e în stare să spună cât ar fi de mare sau cît durase vizita. Povesteşte doar că exprimîndu-şi, faţă de ghidul său, dorinţa de a-şi cumpăra o pereche de bretele de un dolar şi jumătate expusă într-unui din pavilioane, şi nu pentru că ar fi jinduit la fericire, ci doar din necesitate, ale lui fiind slăbite şi rupte, se pomeni cît ai clipi din ochi în fundul întunecoasei galerii a minei, cu perforatorul în mină. La început, năucit, a căutat orbeşte ou mîinile pe peretele stîncos spărtura prin care se prăvălise în genune, dar nu găsi nici urmă de aşa ceva. Apoi s-a îndîrjit ou perforatorul, dar n-a izbutit decît să adune o grămadă mare de cărbune. Atunci, la ieşirea din mină, şi-a uşurat sufletul povestindu-şi aventura. Care, trecînd din gură în gură, a ajuns pînă la urmă în ziare, de unde am tăiat-o şi eu, încropind pentru cititorii italieni acest rezumat fidel.

ÎN CLIPA MORŢII

I N DECEMBRIE trecut, în zorii zilei, am fost chemat de urgenţă la căpătîiul unui prieten, cunoscutul critic S. Ştiam că se simte rău, dar chemarea lui, la o oră atît de neobişnuită, îmi trezi cele mai negre presimţiri. Şi într-adevăr, de cum intrai în casa acestuia, servitoarea, în timp ce mă ajuta să-mi scot paltonul, mă înştiinţă că nu mai erau speranţe : S. era pe moarte.

II găsii pe sărmanul meu prieten în pat, cu braţele atîrnîndu-i moale peste plapumă, cu spatele şi capul sprijinite de un maldăr de perne. Ordonat şi îngrijit în viaţă, S. murea aşa cum trăise : nici o pată, nici o cută pe pijamaua verde cu brandenburguri albe ; pe noptieră, ultimul volum pe care-1 citea, cu paginile tăiate pînă la jumătate, cu un *coupe-papier* între ele, în chip de semn de carte ; faţa îi era proaspăt rasă, părul pieptănat cu îngrijire. Dacă paloarea feţei sale şi rătăcirea obosită a privirii nu ar fi fost atît de izbitoare, nici prin gînd nu mi-ar fi trecut că mă aflu în prezenţa unui muribund.

S. îmi făcu semn să iau loc, şi cu un glas abia şoptit îmi spuse că trimisese să mă cheme pentru că, socotin- du-mă cel mai intim dintre prietenii săi, ţinea să-mi facă o mărturisire. „Viaţa mea, toată, nu a fost decît o necontenită minciună", adăugă el cu seninătate.

Am crezut că era vorba de o remuşcare himerică de muribund şi m-am grăbit să protestez, în mod sincer, de altfel, pentru că viaţa lui S., mai cu seamă în ceea ce priveşte profesiunea lui de critic, fusese, puteai spune fără teamă de exagerare, exemplară. El însă îmi răspunse, clătinînd din cap, că nu umbla, tocmai într-un moment ca acela, după laude deşarte sau consolări. Spusese adevărul, să-1 ascult mai întîi, şi după aceea aveam să recunosc că epitetul „minciună" era un termen chiar prea blind. Convins din ce în ce mai mult că nu putea fi vorba, probabil, decît de un scrupul exagerat al acelei naturi atît de austere, îi declarai că eram gata să-i ascult spovedania. Şi iată, pe scurt, ce mi-a spus.

De foarte tînăr, S. nutrise cea mai arzătoare speranţă de a deveni scriitor. Dar nu de eseuri şi articole critice, aşa

cum se manifestase mai tîrziu, ci de poezii, de romane, de drame.

Cultura sa, profundă şi eclectică totodată, nu i se păruse chiar superfluă pentru a porni pe un drum pe care atîţia se avîntă cu inima uşoară, fără alt bagaj decît puţinul acumulat din cîteva lecturi făcute la întîmplare, precum şi o înşelătoare vocaţie juvenilă. Dar oricît de mult se străduise S., oricît bătuse la poarta ferecată a poeziei, muza rebelă nu-i deschisese. Simţul său critic, încă de pe atunci foarte dezvoltat, îl avertiza fără încetare că acele poezii, acele drame, acele romane pe care încerca să le scrie, erau reci, fără viaţă — produsul unei voinţe lipsită de sprijinul fie şi a celei mai neînsemnate urme de inspiraţie.

Cu toate acestea, tot sperînd că într-o bună dimineaţă avea să se trezească poet, S. s-a încăpăţînat să stăruie încă vreo cîţiva ani în această trudă pe cit de ingrată, pe atît de vană. Pînă cînd, într-o zi, disperat, înţelegând, în sfîrşit, că nu va fi niciodată altceva decît un critic, a pus pe foc poeziile, nuvelele, dramele, totul, şi a scris prima lui recenzie.

Astfel a pornit-o pe drumul pe care avea să-1 urmeze cu hotărâre şi succes pînă la sfîrşitul vieţii. Dar năruirea celor mai dragi speranţe ale vieţii sale îi lăsase, pe lîngă un, sentiment de amărăciune şi profundă dezamăgire, o ură înverşunată împotriva tuturor acelora care se realizau acolo unde el dăduse greş. Împotriva poeţilor, a romancierilor, a dramaturgilor, în sfîrşit, împotriva tuturor acelora care izbuteau să cînte, sau măcar să îngîne scurtul sau amplul, tristul sau veselul lor cântec. Şi nutrea, faţă de toate acele păsări cîntătoare, mai mult sau mai puţin măiastre, sentimentul de cumplită invidie al lebedei răguşite şi meditative care, spre deosebire de ceea ce se spune de obicei, e mută nu numai în viaţă, ci şi în pragul morţii· De aceea nu se mulţumi să-i ţină pe toţi sub semnul temutei judecăţi a unei activităţi critice devenită repede faimoasă : el vru ou tot dinadinsul să se folosească de arma pe oare şi-o făurise pentru a-i distruge, pentru a se

răzbuna, pentru a-i împiedica să cînte, sau cel puţin să cînte bine.

îşi dădu seama că autoritatea sa era necontestată şi foarte influentă în diferite cercuri literare, în special printre tineri. Începu deci, printr-o operă răbdătoare şi chibzuit dozată, să-i abată de la vocaţia lor autentică şi să-i dirijeze, fără ca acest lucru să se simtă cîtuşi de puţin, pe drumuri străine, care nu li se potriveau, spre acele mlaştini secătuite unde ştia sigur că se vor împotmoli.

Dacă se ivea, de pildă, un poet ale cărui versuri promiteau evoluţia cea mai fericită cu putinţă, S. făcea în aşa fel, acţiona cu atîta abilitate încît acesta nu numai că înceta să scrie poezii, dar chiar, cum în mod perfid îi sugera S., se apuca să scrie lungi romane psihologice. In schimb, romancierul care se dovedea un precoce făuritor de caractere era convins să abandoneze romanul şi să compună versuri. Dramaturgul, dăruit cu un extraordinar talent teatral, era îndemnat să lase scena pentru proză, iar nuvelistul care se şi vedea un emul al lui Ce- hov, să se specializeze în eseistică. Şi, trecând de la genuri la stiluri, autorul simplu şi modest era povăţuit să devină bombastic şi baroc, epigramaticul — stufos, cei cu stil colorat — spălăciţi, cei plaţi — emfatici, cei uscaţi — proilieşi, cei obscuri — expliciţi, cei limpezi —- neguroşi. Şi aşa mai departe.

S. nu se simţea satisfăcut pînă ce nu devia definitiv acele tinere şi încrezătoare talente. Paznic al unui far pe care toţi îl credeau bine intenţionat, S. împingea la naufragiu, spre cele mai ascuţite stînci, orice barcă sau corăbioară care cădea în raza lui. Cu o sadică plăcere, îi vedea pe toţi acei căutători cum, datorită perfidelor sale sugestii, sapă la mare depărtare de filonul de aur. Ghid scelerat, el le întindea mîna numai pentru a-i ajuta mai grabnic să se prăvălească în abis.

îngrozitoarea confesiune a lui S. dură mult timp, deoarece ţinu ca eu să cunosc nu numai toate particularităţile lungii sale înşelătorii, ci, cu obişnuita-i meticulozitate, îmi înşiră, unul câte unul, toate numele victimelor precum şi procedeele folosite pentru a le asasina.

Trecu astfel în revistă toate numele, ilustre sau ignorate, ale literaturii noastre din ultimii treizeci de ani. Era parcă un fel de delectare în minuţiozitatea lui S. şi în modul ciudat de senin cu care uneori comenta : „...şi pe omul acesta, care ar fi putut ajunge un al doilea Manzoni, 1-a.m făcut să devină un poetastru oarecare". Ultimele lui cuvinte însă fură acelea ale unui om care-şi dă seama de păcatele lui şi se căieşte cu adevărat. „Dumnezeu să mă ierte, încheie, ştiu că am făcut mult rău... oamenilor în mod izolat, cum ţi-am povestit... dar mai cu seamă patriei, care, din vina mea, a fost văduvită de o literatură ce-ar fi putut să fie excelentă... Dumnezeu să mă ierte". Şi zicînd acestea, vocea i se stinse aproape de tot, capul îi căzu pe pernă şi-şi dădu duhul.

Dimineaţa aceea mi-am petrecut-o veghind rămăşiţele pămînteşti ale sărmanului meu prieten. Apoi, timp de cîteva zile, funeraliile, care au fost de-a dreptul impunătoare, comemorarea, în sfîrşit, toate omagiile şi onorurile ce trebuiesc aduse unui mort, m-au absorbit cu totul

.Dar, la o săptămînă după aceea, amintindu-mi de extraordinara confesiune a lui S., n-am putut să nu mă las cuprins de o uimire neîncrezătoare. Pentru că, deşi sinceritatea lui S., în acel moment cînd se afla la un pas de moarte, nu putea fi pusă la îndoială, nu era mai puţin adevărat că pe toţi acei poeţi, romancieri, dramaturgi pe care S. se învinovăţea a-i fi îndepărtat de adevărata lor vocaţie, era imposibil să ţi—i imaginezi ca autori ai unor alt fel de opere decît cele datorită cărora deveniseră cunoscuţi. Şi, ceea ce e mai grav, asemenea opere nu păreau mediocre, aşa cum afirma S., ci în mod diferit semnificative şi importante. Am reflectat îndelung asupra acestui mister, şi pînă la urmă m-am văzut silit să formulez mai multe ipoteze :

1. S. a vrut să-şi bată joc de mine (cea mai puţin probabilă).

2. Gustul şi competenţa lui S. erau atîit de false, încît reuşise să fie un bun critic din întîmplare, afirmând tocmai contrariul celor ce gîndea şi simţea.

3. Vocaţia iniţială a artiştilor este întotdeauna înşelătoare şi n-are decît de câştigat dacă este întreruptă şi orientată în altă direcţie.

4. S. avea dreptate şi întreaga epocă se înşela în ceea ce priveşte propriii săi literaţi, iar toată această literatură atît de admirată nu făcea două parale, fiind întocmai cum S., în mod maliţios, o voise : falsă, seacă, mediocră, prost scrisă şi gîndită şi mai prost.

Acestea nu erau decît ipotezele principale, căci în fiecare moment se profilau altele... un adevărat stufăriş. Mărturisesc că pentru o vreme problema asta m-a preocupat în chip deosebit, ou atît mai mult cu cît făceam parte dintre autorii pe care S. îi încurajase să scrie romane. Şi dacă cumva voi fi înăbuşit în mine germenul unui poet liric, sau al unui eseist ? Simţeam pămîntul fugindu-mi de sub picioare şi-1 blestemam pe S. şi preatîrzia lui sinceritate. Dar pînă la sfîrşit, negăsind capătul firului pentru a ieşi din încurcătură, m-am plictisit — aşa cum se întîmplă întotdeauna în asemenea cazuri — şi am încetat să mă mai frămînt.

Intre timp, opera lui S. este ridicată în slăvi în cele mai exigente cercuri literare. O întreagă şcoală îşi face un merit din faptul că se conduce după criteriile sale estetice.

Şi chiar în timp ce aştern aceste rînduri, se pregăteşte înmănuncherea îry volum a eseurilor lui risipite prin reviste. Iar unul dintre cei mai buni critici pe care-i avem va îngriji ediţia, însoţind-o de o amplă monografie introductivă.

METAMORFOZE

UNUL DINTRE prietenii mei, Cesar, căruia nai îi spuneam cu toţii Cesarino, un tînăr, cum se zice, plin de duh dar peste măsură de vanitos şi de egocentric, îmi destăinui într-o seară un lucru nemaipomenit, care i se întâmplase nu de mult. îmi spuse că de ani de zile îl obseda un fel de închipuire ; care (asta nu mi-a spus-o el, ci am dedus-o singur) izvora tocmai din vanitatea sa, din părerea excesiv de bună pe care o avea despre sine. Pe

scurt, această închipuire consta în a-şi imagina cam cum ar fi arătat cei pe care-i cunoştea, dacă, într-o bună zi, pierzîndu-şi obişnuitele trăsături umane, ar fi dobîndit pe neaşteptate chipuri de animale, fiecare potrivit cu valoarea sa reală — morală şi intelectuală — şi cu cele mai tainice aspiraţii ale sale. Dar cum anume s-ar fi putut concretiza acest vis, prin ce magie sau miracol, Cesarino n-avea habar ; de aceea se mulţumea să şi-1 închipuie şi să se bucure de eil în taină, ca de o utopie irealizabilă, şi poate tocmai din această pricină nespus de plăcută. Se vedea, de pildă, într-un salon, în clipa în oare stăpâna casei ii oferea o ceaşcă de ceai. Şi atunci, iată că, pe negîndite, toţi cei prezenţi se transformau in animale; şi numai el singur, printre acele nenumărate dobitoace de rînd, se înfăţişa ochilor uluiţi ai celorlalţi cu nobilele trăsături ale leului sau ale vulturului. Ceea ce, evident, stârnea surpriză, regret, fraze ca : „Poftim, cine-ar fi crezut vreodată ?" ; „cu figura aceea a lui" ; „uite cum ne-am înşelat cu toţii" şi altele asemănătoare. Era un vis plin de trufie, e-adevărat, şi Cesarino o recunoştea în mod deschis ; dar în parte justificat de nedreptatea care i se făcea de obicei : căci, trebuie s-o mărturisim, lumea îl stima destul de puţin şi-1 lua în serios şi mai puţin, ironizîndu-1, tratîndu-1 ca pe un băiat cam ridicol şi încrezut, amabil totuşi şi absolut inofensiv. Ba chiar, apropo de aceste păreri ale prietenilor despre infatuatul Cesarino, îmi amintesc de un joc pe care cei din grupul nostru obişnuiau să-1 joace în timpul acelei ierni; un joc nu prea elegant, şi crud, care consta în a scoate afară pe unul dintre cei aflaţi în societatea noastră şi apoi, pe o foaie de hîrtie, sub cuvintele inteligenţă, curaj, bunătate, sensibilitate, subtilitate şi aşa mai departe, de a nota, de comun acord, un punctaj de la zero la zece, întocmai ca la examenele şcolare. La un moment dat fusese ales Cesarino, care ieşi afară plin de cutezătoare încredere în sine. Dar care se transformă într-o amară şi prost disimulată amărăciune, cînd auzi că prietenii maliţioşi îi dăruiseră cel mai mic punctaj al serii : inteligenţă trei, subtilitate doi, genialitate zero, curaj unu etc., acordindu-i

doar un biet opt pentru bunătate, calitate, după cum bine se ştie, destul de puţin preţuită şi atribuită de obicei în chip de consolare sau din disperare celui căruia nu i se recunoaşte nici un fel de altă virtute. Am relatat acest amănunt din convingerea că visul cu animalele trebuie să-şi fi avut obârşia tocmai în deziluzia din seara aceea. Dar să ne întoarcem la cele istorisite de Cesarino.

îmi spune, aşadar, .că acum eîtva timp primise, cu mult înainte, conform uzanţei, o invitaţie la o serată în casa doamnei D. Trebuie să se ştie că această văduvă, nu foarte tânără şi nici frumoasă, dar extrem de bogată şi foarte ambiţioasă, este stăpâna uneia dintre cele mai impunătoare case din oraş ; şi cu toate că nu s-ar putea mîndri eu un nume sau rubedenii ilustre, izbutise în scurtă vreme, numai cu puterea banilor, să facă astfel încît să întrunească la petrecerile sale cele mai prestigioase nume ale societăţii noastre. Mai adaug că în general se bârfeşte destul de mult pe seama acestei doamne, care, într-adevăr, nu prea făoea risipă de discernămîiit în invitaţiile sale, amestecând cu nesăbuinţă (sau poate dinadins) o lume foarte deosebită, care altminteri nu numai că nu vine niciodată în contact, ci chiar evită cu multă grijă să se întâlnească. Toată lumea o Ibîrfeşte, dar, cum se întîmplă întotdeauna în asemenea cazuri, invitaţiile sale sînt aşteptate cu nerăbdare. Cesarino, care printre alte păcate îl avea şi pe acela al snobismului, îmi spuse că la început se gîndise să nu se ducă. Eu însă cred mai curând contrariul; mai ales că l-am auzit adesea plîngîndu-se de doamna D. care, atît de avidă să adune în jurul ei spiritele cele mai luminate ale oraşului, uita întotdeauna să-1 invite la recepţiile sale, cînd se ştie doar că el, Cesarino, publicase cîteva articole în diferite ziare şi avea gata pregătit în .sertar unul dintre cele mai viguroase şi profunde romane ale epocii. Oricum însă, în seara petrecerii, Cesarino îşi pusese fracul şi, aşa cum el însuşi m-a lăsat să înţeleg, a fost printre cei dinţii oaspeţi care au trecut pragul palatului D.

Dar în scurtă vreme se pomeni într-o mare încurcătură. In imensul salon de recepţii, faimos în toată lumea pentru splendidul său plafon cu casete bogat ornamentate, pentru frescele de pe pereţi şi preţiosul mozaic al pardoselii, deosebirile dintre profesii, averi şi rang social păreau foarte limpede marcate de o mulţime de grupuri ostile unul altuia şi ferm hotărîte, după cum părea, să se ignore reciproc pană la sfârşitul seratei. Nici prin cap nu le trecea oaspeţilor doamnei D. să se amestece între ei, şi o demonstrau cît se poate de limpede. Numai stă- pîna casei umbla de colo-colo, urmată de un roi de servitori în livrea ce se învârteau cu stângăcie de la un grup la altul, purtând tăvi mari cu băuturi răcoritoare — un mortar prea sărac şi insuficient pentru a cimenta acele pietre atît de rebele ale trudnicului edificiu al petrecerii. Cesarino recunoscu de îndată într-un grup pe toţi prietenii săi gazetari, pe care îi întâlnea în fiecare seară la cafenea ; dar, socotind că nu merita osteneala să fi venit acolo dacă avea să-şi petreacă seara în acelaşi mod şi cu aceleaşi persoane, se prefăcu, bineînţeles, că nu-i vede şi încercă, în schimb, să se apropie de un alt grup, alcătuit din invitaţi care îşi dădeau aere de mai mare importanţă. Spera, aşa cum el însuşi îmi mărturisi cu candoare, să poată înfiripa vreo aventură ; sau să facă cunoştinţă şi să se împrietenească — nu se ştie niciodată — ou vreun personaj influent care ar fi putut să-i fie util. Dar peste tot nu întâlni decît tăceri de gheaţă, figuri foarte grave, atitudini rezervate care ar fi făcut să roşească chiar şi un negru. Pînă cînd, umilit şi descurajat, bătu în retragere spre bufet şi, cerînd doar un pahar de oranjadă, se duse să-1 soarbă în nişa unei ferestre. Acolo, pe jumătate ascuns după o draperie, se cufundă în .cele mai amare reflecţii asupra inviolabilităţii barierelor sociale şi asupra totalei inutilităţi a valorilor inteligenţei şi artei atît de mult glorificate în cuvinte. Aceste cugetări, îmi spuse el, îl absorbiră în asemenea măsură, încît creară în jurul său o adâncă şi mută singurătate. Astfel încît o vreme, nu ştia bine cît, nu mai văzu şi nu mai înţelese nimic din tot ce se petrecea în salon. Inehipuiţi-vă care i-a fost uimirea cînd, ridicându-şi în sfârşit ochii, îşi dădu seama că visul acela al său despre prefacerea oamenilor în animale devenise realitate ; şi în salon, acolo unde cu puţin mai înainte se

afla o mulţime de invitaţi în ţinută de gală, acum se foia... nici mai mult, nici mai puţin decît o amestecătură de monştri.

De aici încolo, relatarea lui Cesarino deveni oarecum confuză. El insistă îndeosebi asupra faptului că alături de animale foarte cunoscute se mai aflau şi altele, pe care nu le cunoştea de fel. L-am pus să mi le descrie cît mai amănunţit cu putinţă şi, ajutîndu-mă cu ceea ce-mi mai aminteam din ştiinţele naturale studiate la şcoală, am înţeles că aceste animale nemaivăzute nu erau altceva decît insecte pe care Cesarino, teribil de ignorant, nu ştiuse pe dată să le clasifice. In concluzie, după cît se pare, unii dintre oaspeţi fuseseră prefăcuţi în mamifere, alţii în păsări, alţii în reptile, iar alţii în ceea ce natura- liştii numesc nevertebrate sau artropode. Relatarea lui Cesarino, aşa cum am mai spus, nu era tocmai clară ; dar fapt sigur este că speciile marine nu erau reprezentate de fel. în afară de ignoranţa lui în materie de entomologie, încurcătura lui Cesarino provenea şi din faptul că, deşi metamorfozaţi, cei de faţă îşi păstraseră neschimbate proporţiile omeneşti ; astfel încît multe dintre mamifere erau mai mici decît în natură, iar multe dintre păsări, reptile şi insecte erau cu m-ult mai mari. Lucru care, enunţat in felul acesta, ar putea să nu pară nici straniu, nici confuz. Dar imaginaţi-vă stînd în fotolii alăturate, cu oîte un pahar de oranjadă în mînă, două persoane dintre care una să aibă un cap de elefant, iar cealaltă, unul mult mai înspăimîntător şi inedit, cel puţin la asemenea proporţii, de purice obişnuit ; şi astfel se poate avea cît de cât o idee de spaima care a pus stăpânire pe Cesarino atunci cînd, din nişa ferestrei unde se afla, îşi ridică ochii spre cei din sală. Se cuvine să mai arătăm, aşa cum de altfel am şi spus în treacăt, vorbind despre chipul de elefant sau de purice, că metamorfoza se limita numai la capul invitaţilor ; în rest, acele personaje îşi păstrau întocmai veştmintele şi, după cît lăsau să se întrevadă rochiile cu trenă ale doamnelor şi pantalonii negri ai bărbaţilor, aveau trupuri omeneşti. Acest din urmă fapt, la care se adăugă şi ceea ce-şi mai amintea Cesarino despre modul cum erau aşezate grupurile şi persoanele care le alcătuiau, îi îngădui să identifice cu destulă precizie pe fiecare dintre monştri; şi

să-şi facă o idee destul de exactă despre defectele şi calităţile care determinaseră tipul de metamorfoză.

După ce i se risipi tulburarea care îl năpădise în prima clipă, Cesarino se strădui să observe cu toată atenţia şi perspicacitatea de care era în stare acel spectacol extraordinar, ca să şi-i întipărească cît mai bine în minte. Şi astfel, îşi dădu curînd seama că anumite specii de animale erau reprezentate de numeroase exemplare ; altele, de cîte unul singur, iar altele, în sfîrşit, lipseau cu desăvârşire. De pildă, doi domni de lîngă bufet, care discutau cu gravitate şi beau, aveau amândoi capete rozalii şi hirsute, de porc ; şi ici-colo, prin salon, se mai vedeau şi alte porcine. Numeroşi erau de asemenea măgarii şi iepurii. Dar ceea ce-1 amuză cel mai mult pe Cesarino era deosebirea dintre acele capete de animale şi rangul şi calitatea personajelor pe care le împodobeau. Într-un grup se remarcau următoarele metamorfoze : un moşneag patriarhal, copleşit de onoruri şi venerat de toată lumea, avea un cap obscen şi feroce de mandril gigant; unui mare bancher îi ţîşnea de sub gulerul apre- tat pediculul vineţiu şi turtit al muscoiului albastru, o insectă nu chiar atrăgătoare, care-şi depune ouăle în stîrvuiri şi în plăgile purulente ; un al treilea, cunoscut petrecăreţ, extrem de monden şi sociaibil, înălţa pe neaşteptate, peste reverul fracului, botul subţire şi prelung, acoperit cu ţepi ascuţiţi şi negri, al ariciului ; un al patrulea, magistrat notoriu, se împodobise cu căpşorul bondoc, păros, negru şi cu ochii cârpiţi ai cîrtiţei; în sfârşit, un romancier psihanalist de mare subtilitate se făIea, in locul capului înţelept, cu ochi iscoditori, cu excrescenţa triunghiulară şi gălbuie şi cu antenele fiii— forme ale libărcii obişnuite.

Cesarino îmi mărturisi că nu toate transformările acestea îi păruseră convingătoare şi justificate. De pildă, ce apropiere se putea face între un oarecare băiat blond, purtînd încă pe faţa-i trandafirie graţioasa candoare a adolescenţei, şi mutra încruntată şi neagră de gorilă cu care fusese

blagoslovit ? Şi de ce unul dintre valeţii care duceau tăvile cu băuturi răcoritoare înălţa, deasupra umerilor săi de hamal, un- elegant botişor negru şi umed, cu ochi mari şi sprimcenaţi de gazelă ? Pe de altă parte, ce legătură putea să existe între faţa încreţită, uscată, spirituală şi sceptică a unui bătrân diplomat străin şi ferocele cap dungat al tigrului siberian ? De asemenea, intre profilul nu foarte inteligent, ca să spunem adevărul, dar energic şi viguros al unui gentleman sportiv, cunoscut concurent in raliurile automobilistice, şi cel comut şi bălăbănit al melcului ? Sau între faţa prelungă, melancolică a unui celelbru şi fecund poet şi crusta neagră-vineţie a mandibulei unui forfecar de cea mai vulgară specie ? Dar după ce i-am cerut să-mi descrie foarte amănunţit această ultimă metamorfoză, l-am prevenit pe Cesarino că trebuia să fie vorba, fără îndoială, de un soi de coleop- teră, o gînganie ciudată care se vede adesea pe uliţele de ţară, rostogolind cu răbdare prin colbul drumului cocoloaşe mari de excremente ; iar Cesarino, cu o uşoară nuanţă de maliţiozitate, admise că, citind mai atent versurile acelui poet, pînă la un anumit punct lucrul acesta se putea explica

.Fireşte, curiozitatea lui Cesarino, tînăr galant şi nu mai puţin întreprinzător pe cît de ghinionist, se îndreptase încă de la început asupra femeilor. în salon se aflau destule, multe dintre ele tinere şi frumoase, şi toate nespus de

elegante. Cesarino îmi mărturisi că, dat fiind tratamentul suferit de bărbaţi, se aşteptase să vadă pe multe dintre acele femei transformate în juninci sau chiar şi mai rău ; deoarece, deşi le admira şi nu era de fel misogin, el nu avea o părere exagerat de bună despre virtuţile lor, atît în privinţa celor tinere, cît şi a celor mai bătrîne. Dar fu decepţionat; animalele al căror nume de ocară bărbaţii obişnuiesc să-1 arunce în faţa femeilor pe care le dispreţuiesc, pentru a le insulta, nu purtau decît în prea puţine cazuri veşminte feminine, ci de cele mai multe ori împodobeau cu înfăţişarea lor nişte personalităţi de seamă, la care nimic nu te-ar fi lăsat să-ţi închipui o atît de ciudată transformare. Cea mai banală metamorfoză a femeilor era, în schimb, în gîsculiţe, raţe, lişiţe şi alte asemenea vieţuitoare ale bălţilor noastre. Cesarino îmi mărturisi că era de-a dreptul uimitor să vezi înălţîndu-se deasupra umerilor albi şi rotunzi ai femeilor, lungi şi mândre gîturi terminate cu căpşoare prudente, cu cioc galben, gălăgios. Asemenea gîturi allbe sau pestriţe se semeţeau cu acel aer de mare demnitate care se observă deopotrivă la femei şi la gâşte ; iar efectul era în general de un ridicol straniu şi dezarmant.
177

Alte femei îşi umflau în jurul decolteului penele dese de găină ouătoare, înălţînd un căpşor stupid cu creastă roşie, cu ochii rotunzi şi ciocul întredeschis. Iar altele fuseseră prefăcute în broaşte, jumătate verzi, jumătate albe, cu botul în vânt şi gura crăpată pînă la ceafă ; însă îşi păstrau, căzute peste ochii zbanghii, diademele de briliante care le împodobeau părul ondulat. O nobilă doamnă, foarte cunoscută pentru operele sale de binefacere, purta pe gîtu-i zbârcit un cap negru-gălbui de tăun ; iar o alta, o tînără frumuseţe palidă, cu ochi visători şi părul pieptănat romantic în două bandouri negre strînse într-un coc pe ceafa albă şi rotundă, exhiba în locul acestei galeşe înfăţişări extremitatea vâscoasă şi moale, terminată cu o gură mică dinţată, a lipitorii. Cesarino, după cîte îmi spuse, fusese în mod special mâhnit de această transformare ; tânăra aceea îl impresionase ca una dintre cele mai gingaşe creaturi din cîte îi fusese dat să întâlnească în viaţă. Mult mai puţin 1-a uimit preschimbarea unei

 austere bigote în crocodil; şi a trei fete foarte tinere şi graţioase în trei şopîrle cu capete meditative şi plecate, cu ochi lenticulari şi mandibule vorace; precum şi a gazdei într-o neuropteră, insectă care, cum ştie oricine, cît timp se află în stadiul larvar, stă ascunsă în fundul unei pîlnii de nisip foarte fin, aşteptînd ca vreo furnică să alunece în jos pe panta prăfoasă, pînă la foarfecele sale pregătite s-o sfîrtece. Dar ce să mai spui de o blondină plăpândă care nu fusese preschimbată, aşa cum era de aşteptat, în viespe sau libelulă, ci era împovărată, de la piept în sus, de formidabilele cruste şi de ritul bont al rinocerului ? Sau de o oarecare fetişcană urîţică şi modestă, transformată, tocmai ea, într-o cantaridă verde ca iarba ? Sau, mai rău decît toate, de o tînără doamnă cu înfăţişare senină şi placidă, care stătea singură într-un colţ : pînă la gât, o femeie graţioasă, de o frumuseţe indolentă şi nurlie, iar de ia gît în sus, o insectă gălbui-roş- cată ce sălăşluieşte prin saltele, din specia pe care entomologii o numesc în latina lor transparentă „cimex lec- tularia " [1] ? Cesarino îmi spuse că aceasta ca şi alte asemenea transformări îl îngroziseră pur şi simplu. „Sărmanul de mine, nu se putuse abţine să exclame în sinea lui, unde mă aflu... şi în ce tovărăşie..."

Ajuns aici, l-am întrebat dacă printre atâtea deplorabile metamorfoze nu observase şi vreunele în animale de felul celor care în mod obişnuit sînt considerate no- ibile şi graţioase, cum ar fi leul, vulturul, calul, lebăda, privighetoarea sau altele asemănătoare. îmi răspunse că nu văzuse nici un leu ; e adevărat că de departe crezuse la un moment dat că zăreşte grumazul golaş al unei leoaice, dar că, privind mai bine, recunoscuse că era o puma, un soi de pisică mare sud-americană. Cai, da, existau ; dar din cei de povară, obişnuiţi să fie înhămaţi între hulubele unei căruţe. Pe lîngă aceştia, Rosinanta era un adevărat Bucefal. De privighetori, nici turmă. Iar lebede, o singură pereche. în ceea ce priveşte vulturul, exista într-adevăr un exemplar magnific şi, oricât ar părea de necrezut, îşi înălţa capul plin de o solitară şi cruntă maiestate dintre umerii plăpânzi ai unui jerpelit de violonist din mica orchestră care se afla în fundul sălii. Era ceva foarte straniu, adăugă Cesarino în· legătură cu asta, să vezi acel cap regal, cu ciocul încovoiat, cu privirea trufaşă, alături de leşinatul instrument în timpul

---

[1] Ploşniţă.

acelei foarte sentimentale execuţii a intermezzo- ului din opera *Cio-Cio-San.*

Pe lîngă vultur, orchestra mai dezvălui ochilor uluiţi ai lui Cesarino un rit cu colţi lungi de mistreţ african, la pian; un ţânţar subţiratic la toba mare ; şi, cel mai simpatic dintre toţi, un iepuraş candid, cu ochiul roşu ca un rubin, la saxofon. Această orchestră, după ce executase cu multă destoinicie câteva selecţiuni din opere, începu să cînte cu îînsufleţire un dans modern, o rumbă mexicană. Şi atunci, comentă Cesarino, începu cel mai nebunesc şi de necrezut bal mascat „de tetes" din cîte văzuse vreodată în toate carnavalurile din viaţa sa. Era un lucru într-adevăr nemaipomenit să vezi rotindu-se, pe mozaicul ca oglinda, printre frescele cu subiecte eroice de pe pereţi, toate acele animale, feline cu insecte, păsări cu reptile, rozătoare cu amfibii. Ce priviri galante, transportate, insinuante ! Cîtă veselie ! Dar Cesarino, care o admirase atîta pe frumoasa tînără cu cap romantic, văzînd-o transformată într-o lipitoare, suferise o deziluzie mult prea puternică. Aşa că preferă să nu ia parte la dans, rămînînd în colţul său, în nişa ferestrei.

In timpul pauzelor, perechile, aşa cum de obicei se întfimplă la baluri, se despărţeau, instrumentele arpegiau acordindu-se, conversaţiile se animau. Cuvântul „conversaţie" mă miră şi l-am întrebat pe Cesarino cum puteau să vorbească între ele toate acele animale atît de deosebite unele de altele. Cesarino îmi răspunse că, într-adevăr, rezultatul era o înspăimântătoare cacofonie de zbierete, mugete, lătrături, răcnete, gâgîieli, chelălăi- turi, şuierături, urlete, croncănituri, fluierături, ciripeli, răgete, nechezături, ţârâituri, mieunături, ţiuituri, ţipete şi alte asemenea zgomote animaliceşti. Cu toate acestea, ciudatele animale păreau să se înţeleagă destul de bine. Cesarino, care se laudă că este şi puţin moralist, adăugă, referindu-se la toate acele voci atît de discordante, că ele sugerau impenetrabila solitudine în care se află ferecat fiecare suflet omenesc.

Ceea ce îmi părea mai ciudat în toată această povestire a lui Cesarino era faptul că nu-mi vorbea de loc despre el însuşi, sau mai exact

despre propria lui metamorfoză, care cu siguranţă trebuie să ise fi produs. Bănuind că nu fusese probabil deosebit de măgulitoare, adică aşa cum şi-ar fi dorit-o el, am început să-1 faărţu- iesc cu întrebările. La început, Cesarino s-a încăpăţînat să-mi răspundă destul de evaziv, dar, strîns cu uşa, mi-a mărturisit până la urmă, nu fără o ciudată jenă, că el fusese singurul, în acea menajerie, care-şi păstrase trăsăturile omeneşti. In primul moment, răspunsul lui m-a mirat mult şi aproape că am fost înclinat să cred că e o minciună prin- care sărmanul Cesarino voise să-mi ascundă umilitoarea-i metamorfoză in mai ştiu eu ce ? într-un. purice sau un şobolan sau, şi mai potrivit cu el, într-un păun multicolor. Dar, după un timp de gândire, mi-am spus că prea era multă candoare în vorbele sale pentru ca să fi fost mincinoase. Desigur, fusese şi el prefăcut într-un animal, potrivit principalelor şi celor mai ascunse def ecte ale sale ; dar ,1a fel de limpede era faptul că el nu-şi dăduse seama de acest lucru, ca de altfel nici unul din ceilalţi invitaţi la acea neobişnuită petrecere. Astfel încît fiecare dintre ei continuase să se creadă bărbat sau 'femeie, în timp -ce în realitate se afla prefăcut în animal. Dar numai lui Cesarino, printr-o favoare extraordinară a sorţii, îi fusese îngăduit să-şi dea seama, dacă nu de

metamorfoza sa proprie, cel puţin de a celorlalţi

.Şi cum s-a sfîrşit această serată ? Cesarino îmi spuse că la o oră târzie saloanele se goliră şi toţi invitaţii, mamifere, reptile, insecte, amfibii, păsări ieşiră grămadă pe scara largă a intrării principale în piaţeta unde aşteptau automobilele. Oare, în acel răstimp, invitaţii reveniseră la obişnuita lor înfăţişare ? La întrebarea aceasta Cesarino nu ştiu să-mi dea un răspuns precis, căci, atît pentru a se consola de deziluzia pe care i-o pricinuise femeia-lipitoare, cît şi pentru a scăpa de coşmarul tuturor acelor monştri, băuse peste măsură. Şi cînd ieşise afară, nu numai că nu-i mai vedea pe ceilalţi invitaţi, dar nu mai vedea nici măcar la un pas în faţa lui. La acest răspuns nu m-am putut opri să nu-i arăt neîncrederea atît de îndelung stăpânită. I-am spus lui Cesarino că era un beţivan, că nu credeam o vorlbă din tot ceea ce îmi istorisise ; că totul fusese doar un vis -al minţii sale tulburate de alcool. Mai bine să aibă grijă ca altă dată să fie sobru ; aşa nu va mai risca să confunde femeia pe care-o iubea cu o lipitoare. Dar Cesarino protestă, jurîndu-se în fel şi chip că începuse să bea numai după ce se convinsese că nu visează. I-am replicat că, în cazul acesta, era un mincinos. El mi-a răspuns pe acelaşi ton. De atunci nu ne mai salutăm.

FURTUNA IMINENTĂ

SÎNT ZILE la mare cînd simţi în aer prevestirea unei catastrofe iminente. în asemenea zile, de cum mă trezesc dimineaţa, văd pe fereastră vîrfurile ţepene ale pinilor tineri .sinistru de lăptoase sub un cer ca smoala. Aerul e <umed şi fără ecouri, şi totuşi de o nelinişte stranie : parcă din cînd în cînd s-ar înfiora. Ies din casă, şi de îndată ce păşesc dincolo de grilajul grădinii, pe şoseaua largă ce şerpuieşte de-a lungul litoralului, mă surprinde asemănarea de colorit dintre asfalt şi norii de furtună : la fel de negri, doar că primul ţîşneşte drept şi neted cu vehemenţa şuierătoare a unei săgeţi, pe cînd ceilalţi aleargă greoi, umflaţi şi îngrămădiţi. Dincolo de 'asfalt, între dunga galbenă şi ramificată a dunelor presărate cu ginestre şi aceea metalică a mării nemişcate, se ridică

două cabine singuratice, vopsite în alb ; în lumina aceea stranie, sub cerul întunecat care le scoate în[1] evidenţă albeaţa luminoasă, simple şi ermetice cum sînt, par misterioase şi nu le poţi ghici rostul : ar putea fi două temple păgîne primitive închinate vreunei zeităţi marine; singurătatea aspră confirmă presupunerea ; şi îmi zic că nu m-ar mira să văd ancorată în faţa lor o triremă sau vreo altă navă străveche. Unde o fi dispărut frivolitatea modernă a costumelor, a umbrelelor mari de soare şi a şezlongurilor ? Au fost de-ajuns cîteva zile urîte ca s-o risipească complet şi să redea acelui loc aspectul mitic şi inspirat pe care, cu siguranţă, trebuie să-1 fi avut odinioară.

Incet-încet, pândind mereu cerul ameninţător, cobor pe plajă. Picioarele goale mi se afundă într-un nisip ucigător de reoe şi totuşi viu în fiecare dintre granulele lui minerale, din pricina crepâtantei electricităţi a furtunii iminente. Nisip mort ca de clepsidră, cu care să numeri toate orele trăite de lume, nisip steril, care a uitat de soare. Merg pînă la mal şi, oprindu-mă pe plaja pustie, cercetez marea. E imobilă, de culoarea plumbului, dar a unui plumlb căruia i s-ar fi răzuit uşor, cu o lamă de cuţit bine ascuţită, ceva din patina opacă, sco- ţîndu-i-ise la iveală substanţa argintie; şi într-adevăr, ici şi colo, după cum izbuteşte soarele ascuns să arunce cîte o rază printre nori, scînteiază în lungi reflexe metalice orizontale. O contemplu şi mi se pare că, în ciuda imobilităţii ei, sub suprafaţa stagnantă freamătă ca o căldare funestă care n-a ajuns încă la punctul de fierbere. De altfel,

e de ajuns să-mi plec privirile spre unda vlăguită şi fără spumă care, cînd şi cînd, se abate surd la picioarele mele ca un covor desfăşurat, ca să am confirmarea acestei învolburări lăuntrice : este plină de rămăşiţe mărunte şi informe, o vomitare neagră a măruntaielor răscolite ale oceanului; şi cum fluxul şi refluxul undei o face să înainteze şi să se retragă, văd plevuşcă trecînd pe sub vălul rece ca gheaţa al apei, neagră, dar cu cîte un corp alb pe alocuri : raci morţi, cu labele-η sus, -peşti mărunţi intraţi în putrefacţie, păsări înţepenite şi umflate de apă, meduze strivite şi diafane asemenea unor scalpuri vineţii de pe capul vreunui monstru marin. Cine-a ucis toate aceste vietăţi ? Moartea lor pare cu totul nejustificată şi de aceea amenințătoare, ca semnul unei mînii încă nestinse : curînd, acea furie care a distrus viaţa în tainiţele oceanului va ridica marea pînă pe plajă, o va împinge poate pînă la pădurile mute şi livide ale pinilor pitici

.Merg de-a lungul ţărmului pe lîngă festoanele negre şi elegante pe care unda nocturnă le-a lăsat pe nisipul ud, şi nu pot să nu remarc liniştea profundă care mortifică litoralul. în liniştea aceasta nu mai răsună acum vocile înăbuşite, ci culorile. Nişte ambarcaţiuni uşoare şi albăstrii, rînduite perechi-perechi pe plajă, au parcă o respiraţie gîfîitoare de monştri traşi pe uscat; nuanţa verzuie a unui şir de cabine ţipă strident pe fundalul negru al cerului ; în depărtarea tulbure şi furtunoasă, o barcă roşie înclinată pe o parte pare să strige cu voce caknă şi egală „hei, hei !" fără să primească vreun răspuns. De aceea tresar cînd aud

un lătrat de cîine şi văd gonind spre mine, ieşit cine ştie de unde, un căţeluş cu părul lung, negru ca un draca, cu ochii aprinşi şi dinţii foarte albi. E un cîine de rasă ; fără să-i pese de atmosfera încărcată, pare fericit că e liber, aci mi-o ia înainte adulmecând şi scotocind printre resturi şi alge, aci latră la mine, aci se dedă la un joc ciudat, făcîndu-se că mă muşcă de călcîie. Găsesc o bucată de lemn şi o arunc în mare, nu departe de ţărm, iar el sare imediat în apă. In jurul trupşorului său care se agită cu energie, apa în-tunecată şi imobilă se încreţeşte în cercuri concentrice ; acum înoată spre ţărm cu lemnul în dinţi, mini depune la picioare şi se scutură cu furie, stropindu-mă din belşug. Pornesc mai departe ; ca să-1 chem după mine, încep să fluier fals o melodie veche, şi deodată mă bate gîndul că aşa, cu fluieratul acela uşor pe buze, urmat de cîinele jucăuş care aleargă pe nisipul strălucitor, aş putea merge ceasuri şi ceasuri ae-a lungul mării care freamătă şi scânteiază, în întîmpinarea stindardelor întunecate ale norilor ce aleargă într-una. Cînd colo însă, n-a- puc să fac cincizeci de metri, că un tunet bubuie de departe rostogoiindu-se pe suprafaţa nemişcată a mării, ca prima canonadă a unei îndepărtate bătălii. Tună dinspre La Spezia, şi pe urmă, doar după o clipă, promontoriul care era întunecat, dar bine conturat, se şterge, dispare înapoia unei perdele cenuşii de ploaie. Intre timp s-a stârnit un vînt rece, întregul ţărm este învăluit într-un nor galben de praf, ca şi cum ar fi trecut în goană o cireadă ; dincolo de dune văd nişte plopi aplecîndu-se într-o parte şi răsfrmgîndu-şi toate frunzele <cu o bruscă schimbare dintr-un verde prăfos într-un argintiu funebru şi sclipitor. Dar în timp ce privesc la acei copaci chinuiţi, aud deodată un zgomot asurzitor, mă întorc, şi văd aceeaşi mare, înainte atît de imobilă, preschimbată într-o nesfîrşită învolburare de talazuri înalte şi înspumate. Clinele a dispărut, un prim val se prăvăleşte cu zgomot la picioarele mele, un al doilea se izbeşte de primul, cu spume încreţite pe care vântul mi le azvârle în obraz, iată şi un al treilea care se înalţă verde,

sticlos, presărat cu bale şi inele de spumă. La primele picături de ploaie care ciuruie nisipul, o iau la goană spre casă.

ŢARA UNDE NU EXISTĂ MOAETE

^N ŢARA ACEEA viaţa domneşte încremenită şi veşnică. Acolo, încă din vremuri imemoriale, datorită progresului extraordinar al ştiinţei, oamenii au încetat cu desăvârşire să mai moară şi, poate prin compensaţie, să se mai şi nască. Cimitirele au rămas aidoma monumentelor dintr-o epocă barbară ; apoi zidurile s-au năruit, chiparoşii au fost doborîţi de trăsnete, iar pămîntul a înghiţit, după schelete, şi lespezile funerare şi crucile, până la cele mai impunătoare monumente. în ţara aceea oamenii uitaseră ce anume este moartea, cu toate că, printr-o contradicţie doar aparentă, tocmai teama de moarte este trăsătura cea mai caracteristică a acestei stranii naţiuni. Ştiinţa, care, dacă ne gîndim bine, nu e decât o nesfârşită strădanie pentru a suprima, după înapoierea tehnică, suferinţele, bolile, ba chiar şi moartea, şi-a înfrînt în sfârşit duşmanul secular. Ajunşi la vârsta de şaizeci de ani, locuitorii acelui ţinut nu mai îmbă- trînesc. De altfel, ei nu ajung la această vârstă urcând pe neobservate treptele insesizabile ale ceasurilor, zilelor, lunilor, anilor, ci prin trei salturi bruşte, de la copilărie la adolescenţă, de la aceasta la maturitate, şi de la maturitate la bătrâneţe. Dar odată ajunşi bătrâni, mulţumită unor procedee ştiinţifice, devin iar prunci. Astfel cercul se încheie şi ciclul vieţii este luat de la capăt. E vorba de acelaşi sânge şi, până la un anumit punct, de aceiaşi indivizi care se nasc, devin adolescenţi, oameni in toată firea, bătrâni şi apoi renasc, luînd-o de la început. întocmai cum se întâmplă cu apa din anumite fîn- tâni, care, după ce ţâşneşte din ornamentele arhitectonice ale havuzurilor, coboară în conductele subterane şi apoi, prin alte conducte, ţîşneşte din nou în afară, aceasta fără ca, pe parcurs, să se fi pierdut o singură picătură.

Această ţară este cârmuită de (bătrâni, şi ei o menţin în rînduiala de care am pomenit. Ei sînt cei care, în epoca preistorică, împinşi de frica morţii ce bîntuia pe-a- tunci, au izbutut să fixeze şi să împartă existenţa umană în patru vîrste ; ei sînt cei care au descoperit mijloacele de a trece

de la bătrâneţe la copilărie ; în sfârşit, tot ei sînt cei care, în momentul acestei treceri, cel mai important şi mai dificil dintre toate, veghează cu atenţie la transformările ce trebuie făcute, simultan, în celelalte vîrste, deoarece, pentru fiecare bătrîn care redevine copil, e necesar ca un copil să devină adolescent, un adolescent să devină adult, şi un adult, bătrân. Altfel s-ar ivi un dezechilibru care în scurtă vreme ar duce la stingerea stirpei. S-ar putea spune că în acea continuă rotire de la o vârstă la alta, masa de sînge de care dispune naţiunea ar sărăci treptat-treptat. Dar, după toate calculele, se consideră că, chiar dacă ipoteza aceasta ar fi adevărată, stingerea stirpei nu ar putea avea loc mai devreme de un milion de ani. Ceea ce, în universul uman, este egal cu a afirma că stirpea este veşnică.

De altfel, pentru a vă face o imagine mai exactă despre această naţiune, mult mai utilă decât orice alt argument ar fi o descriere fidelă a fiecărei vârste din care se compune ; care vîrste, poate tocmai din pricina imuabilităţii şi delimitării lor, nu sînt atît de imprecise ca la noi, ci se înfăţişează ochilor observatorului ca a- vînd aspecte foarte pregnante şi categorice. Aşa se explică, în paranteză fie spus, faptul că nimeni nu doreşte să treacă de la o vârstă la alta. Bineînţeles, afară de bătrâni, la care o asemenea dorinţă se manifestă ca o trăsătură exclusivă. Cu alte cuvinte, se poate afirma că în primele trei vîrste nimeni nu are nici un fel de sentiment al trecutului, al său ori al celui istoric. în vreme ce bătrânii, incapabilii să trăiască o viaţă a lor autentică, nu-1 au decît pe acesta.

Copiii, întocmai ca Hercule, Gargantua şi alţi asemenea bărbaţi prodigioşi, pot fi definiţi, fără nici o rezervă, nişte mici monştri înzestraţi cu o extraordinară lăcomie şi ferocitate. Ei nu se zbenguie în odăiţe albe sau în încăperi frumoase, pline de jucării, ci în nişte cuşti respingătoare, prevăzute cu drugi groşi de fier, răspîn- dite prin anumite păduri care le ascund de privirile vizitatorului. Dar dacă acesta se va apropia cumva de ele, va auzi răzbătînd din mijlocul acelei vegetaţii un sorîşnet de dinţi, un zăngănit de lanţuri, o rumoare de glasuri confuze şi animalice. Va crede că e vorba de o grădină zoologică, dar, pătrunzînd mai

adînc în pădure, va zări în fundul acelor cuşti murdare şi întunecoase, ceva trandafiriu, dolofan şi enorm care se zvîrcoleşte pe jos ca un vierme printre gunoaie şi resturi de oase. Privind mai atent, va descoperi că e vorlba de un prunc aproape de două ori mai voinic decît un om normal, astfel încît, pe lîngă ei, uriaşii *putti* de marmură ce susţin agheasmatarele bazilicii San Pietro din Roma sînt o nimica toată ; iar copilaşii aceştia îşi amăgesc foamea înhăţînd cu mânuţele lor durdulii barele cuştii şi zgîl- ţîindu-le zgomotos ; sau rozând cu nişte dinţi ca de lup şi privirile rătăcite vreo coastă rămasă dintr-o ciozvîrtă de viţel pe oare l-au devorat ceva mai înainte. Vizitatorul va rămîne uluit văzînd acel trup zdravăn şi fraged tăvălindu-se în penumbra sordidă a cuştii, vîrîn- du-şi picioruşele în gură, sau dând din mînuţele dolofane, făcând, în sfârşit, toate gesturile atît de graţioase ale pruncilor, cu o anumită ferocitate inocentă, potrivită mai curînd unui tigru ; dar uimirea lui se va transforma în spaimă cînd, ridicîndu-se un oblon, va vedea cum e azvârlită în cuşcă o oaie vie, care constituie hrana zilnică a copilaşului. Şi atunci, în timp ce oaia se retrage într-un colţ şi behăie de ţi se rupe inima, îl va vedea pe uriaşul prunc tîrîndu-se de-a buşilea pînă la pradă, înşfăcînd-o de urechi şi silind-o să-şi îndoaie genunchii recalcitranţi, apoi răsucindu-i capul pînă ce-i va fringe gîtul. Sîngele negricios, care ţâşneşte aburind din gura dobitocului, mînjeşte faţa copilaşului şi mirosul lui dul- ceag se amestecă imediat cu duhoarea de staul din cuşcă. Vertebrele sfărâmate de dinţii famelici trosnesc. Trupul fără viaţă, moale şi lînos, tras încoace şi încolo, e tîrît pe jos şi sfîşiat cu cruzime de maxilarele nemiloase. Vizitatorul nu rezistă la priveliştea unui asemenea masacru şi se îndepărtează.

Cu totul altul e spectacolul oferit de adolescenţi, care reprezintă vîrsta imediat următoare după cea a copilăriei. Adolescenţii ocupă în oraş nişte cartiere speciale, construite anume pentru ei, în chip de labirinte. Un fel de reţea foarte deasă de ziduri albe şi groase ce alcătuiesc mii

de celule, comunieînd între ele prin numeroase coridoare, pasaje, curţi interioare. în fiecare din aceste celule, întocmai ca în pătrăţelele din jocul g î ş t e i s e găseşte uni obiect pentru descoperirea şi dobândirea căruia adolescenţii, mânaţi necontenit de o instinctivă pornire furioasă, se învârtesc fără încetare, ca nişte posedaţi. Adolescenţii aceştia umblă goi, precum alergătorii de la Olimpiadele din antichitate, şi gonesc nebuneşte, strigând frenetic numele obiectului râvnit, izbindu-se, pe coridoarele înguste, de tovarăşii lor întîmplători, fără a se opri însă vreodată. Astfel, întregul labirint este o continuă încrucişare de alergări solitare şi îndîrjite, un vălmăşag de căutări, o ciocnire de gesturi şi urlete furioase. Cît priveşte ţinta unei asemenea forfote şi curiozităţii, să ne imaginăm pentru moment că ne ţinem scai de unul dintre acei neolbosiţi exploratori. Iată-1 a- lergînd pe un coridor îngust, proptindu-se cu mîinile de tocul unei uşi pentru a-şi stăvili avîntul trupului şi oprindu-se în dreptul primei celule ; înăuntru se află o statuie de marmură ; în a doua : un maldăr de monede de aur ; în a treia : o pîine rotundă ; în a patra : un e- cher ; în a cincea : un pat; în a şasea : o pereche de cărţi de joc ; în a şaptea : o carte ; în a opta : o baghetă de dirijor ; în a noua : o spadă ; în a zecea : un pocal de vin ; în a unsprezecea : o oglindă... dar la ce bun să mai continuăm ? ! Fiecare labirint are numeroase celule, astfel că înşiruirea ar putea să devină plictisitoare. E de ajuns să spunem că neobositul căutător nu se va opri din goana sa pînă ce nu va găsi, printre toate acele cămă-

1 *Gioco dell'oca* — joc de copii, în formă de labirint ; se joacă de obicei, cu zaruri

.ruţe, pe cea care i se potriveşte lui. Dar odată găsită, interesul său va păli şi o nouă curiozitate îl va alunga din celulă, în căutarea unor noi obiecte. Aşadar, mobilul acestei nesfârşite curse prin galeriile labirintului îl constituie curiozitatea, pasiunea descoperirii. In acest timp, un soare canicular străluceşte deasupra zidurilor albe şi bronzează trupurile goale ce apar şi dispar în goană, străbătând curţile interioare.

In ceea ce-i priveşte pe adulţi, aceştia se feresc cu străşnicie de-a se lăsa furaţi de apetitul feroce ai copiilor sau de senzualele curiozităţi ale adolescenţilor. A proceda astfel ar însemna pentru ei nu numai o imensă greşeală, ci de-a dreptul o crimă. Ei stau într-un fel de pajişti întinse, împrejmuite de un zid alb foarte înalt, cu o singură portiţă neagră ca smoala. Stau îngrămădiţi claie peste grămadă în jurul acelei portiţe care nu se deschide decît arareori pentru a înghiţi doar pe câte unul dintre ei, căci teama de ceea ce ar putea fi dincolo de zid îi ţine locului, buluciţi unul într-altul, inactivi, cu sufletul la gură şi mintea copleşită de calcule, de remuşcări, de nelinişti. Pentru a-şi amăgi aşteptarea, îşi împărtăşesc în şoaptă ceea ce fiecare îşi închipuie că s-ar afla dincolo de zid. Unii, pesimişti, afirmă că-i aşteaptă o prăpastie întunecoasă din care izbucnesc, la răstimpuri, nişte limbi de foc impetuoase şi tăcute ; alţii, mai optimişti, spun că dincolo ar fi o grădină trandafirie şi albăstrie, smălţată cu răzoare şi rîuri verzi ce şerpuiesc prin neaua unor veşnice înfloriri. Dar aceştia din urmă sînt în număr mic ; cei mai mulţi tremură şi se tem. între timp, în spatele lor, sate bogate cad în paragină şi se prăpădesc. Pe ţarini, griul din auriu devine roşcat, apoi se culcă încet-încet la pămînt, înăbuşit pretutindeni de neghină. Frumoasele gospodării au acoperişurile găurite şi năruite, iar prin spărturi se văd, în bucătăriile mari, mesele încă pline de farfurii de porţelan şi pocale peste care a plouat cu ţigle şi moloz. Prin geamurile cidbite ale ferestrelor se zăresc paturile răvăşite, unde-şi face cuib bufniţa singuratică, iar păianjenul îşi ţese pînza. In ogradă zac părăsite uneltele de muncă, caprifoiul a transformat puţul într-un frunziş sălbatic, iar bălăriile au năpădit pragurile. Staulele sînt pustii, cu uşile vraişte, caii au plecat în galop spre pădurile îndepărtate, boii lenevesc într-o rână pe ogoarele nearate. Dar teama stăpâneşte atît de copleşitor mulţimea îngrămădită lîngă ziduri, încît pentru nimic în lume nu şi-ar

întoarce privirile înapoi spre minunatele pămînturi pustiite. Toţi se aşteaptă, dintr-o clipă în alta, să vadă ieşind de după zid şi întunecând cerul senin sinistra şi scrîşnitoarea armată zburătoare de diavoli şi schelete venind în urma morţii cu coasa, căpetenia lor. Orice zvon îndepărtat de corn de vânătoare, al cărui ecou se răsfrînge peste câmpia liniştită, este pentru ei sunetul de trâmbiţă al judecăţii de apoi. Intre timp, soarele a- pune la orizont, învăluit într-o salvă roşiatică de bun augur; şi luminează spinările întunecatei mulţimi care aşteaptă speriată, în tăcere.

Dacă lumea copiilor se află sub semnul foamei; dacă în cea a adolescenţilor domneşte curiozitatea ; dacă cea a adulţilor e stăpânită de teamă ; dimpotrivă, pe cerul stins al bătrînilor nu străluceşte decît mohorîta stea a plictiselii. Bătrânii îşi dau perfect de bine seama că ei nu reprezintă altceva decît consecinţa extremă a unei îndelungate evoluţii, ale cărei amănunte le cunosc pe de rost. Şi plictiseala ce izvorăşte din această constatare lucidă, împreună cu incapacitatea de a trăi o viaţă a lor, ica şi celelalte vârste, îi constrânge să redevină copii, determinând astfel acea mişcare circulară de trecere de la o vîrstă la alta, fără de care stirpea s-ar stinge în scrută vreme. Bătrânii trăiesc în nişte spitale mari, situate la periferia oraşelor, unde nu sînt tratate boli, ci, sub supravegherea altor bătrîni, cărora nu le-a venit încă sorocul de a fi reîntineriţi, se purcede la transformarea pacienţilor senili în nou-născuţi. Asemeni unor lungi nave de sticlă şi beton, aceste spitale sînt înzestrate cu nesfîrşite şiruri de paturi unde infirmii care nu pot merge zac imobilizaţi, înfăşuraţi din cap până-n picioare în bandaje enorme şi informe, sub cuverturile paturilor albe. Ceilalţi, care se află încă într-un stadiu de început al curei, se plimJbă de-a lungul unor galerii cu geamuri mari, de unxie se pot bucura de priveliştea pământului făgăduinţei — al cuştilor, al labirintelor şi al zidului. Cît priveşte tratamentele cu ajutorul cărora ei se pot reîntoarce la copilărie, acestea nu sînt nici simple, nici scurte. Ele se împart în tratamente psihice şi fizice. Primele constau, mai cu seamă, într-o serie de aplicaţii electromagnetice, graţie cărora, după o anumită perioadă de timp, noţiunile de oare dispun bătrânii, amintirile care li se Îmbulzesc ân minte, scrupulele care le a- pasă conştiinţa se şterg asemeni umbrelor unui negativ expus la lumina soarelui. Pe scurt, bătrînul trebuie, în primul rînd, să

devină ignorant, obtuz, primitiv; apoi, prin aceleaşi metode, se iau măsuri ca să se anuleze sentimentul valorilor. Astfel încât, pe lângă faptul că a ajuns ignorant, să se şi abrutizeze oarecum. Această primă etapă a tratamentului este cea mai scurtă. Căci e într-adevăr surprinzător cum tot ceea ce civilizaţia adaugă naturii poate fi distrus cu cea mai mare uşurinţă, fără să mai rămână nici o urmă.

După ce tratamentul psihic este dus la bun sfârşit, adică după ce pacientul e transformat într-un boţ de carne incapabil nu numai să raţioneze, ci să se şi exprime altfel decît prin grohăituri şi cuvinte nearticulate, se poate trece fără teamă la faza de reîntinerire fizică. Aici intervin — completându-se reciproc — chirurgia şi ştiinţele biologice. Ceea ce nu s-a putut obţine cu ajutorul tratamentelor glandulare, este desăvârşit cu ajutorul bisturiului. A descrie diferitele faze ale acestui soi de metamorfoză petrecută în sens invers celei suferită de omidă când se transformă în fluture, ar însemna să tolerăm în această descriere nişte adevărate monstruozităţi. E de ajuns să amintim că, la un moment dat, pacientul este închis într-un fel de gogoaşă de bandaje care nu se vor desface decât la sfârşit, când transformarea va fi desăvârşită. Atunci bandajele vor fi scoase, şi acolo unde odinioară se afla un venerabil cărunt şi zbârcit, va scînci cu ferocitate un prunc. îndată, în cea mai mare taină, bătrânii care se află atainjci la cârma ţării se vor îngriji să transporte nou-născutul într-o cuşcă şi, cu ajutorul unor simple inoculări, să opereze trecerile concomitente în celelalte vârste.

Astfel cercul se închide şi ciclul e reluat de la început.193

EPIDEMIA

CRONICILE SPUN că în vremurile acelea, în ţara aceea, a început să se răspîndească o boală neobişnuită, sau cel puţin o afecţiune patologică, pentru că mulţi mai contestă şi azi că ar fi fost o maladie propriu-zisă. Iată, pe scurt, despre ce era vorba. într-o dimineaţă, la sculare, un ins oarecare îşi dădea deodată seama că mirosea îngrozitor. Dar nu la picioare sau la subsuori, sau în alt loc unde lucrul acesta se poate întâmpla cu uşurinţă, ci într-un punct destul de precis : între ceafă şi craniu. Acest miros avea şi un caracter foarte particular : era un fel de miros de carne alterată, sau pe punctul de a se altera. Mirosul putea avea o intensitate variabilă, de la un uşor iz neplăcut pînă la o duhoare insuportabilă, dar caracteristica lui rămînea neschimlbată : era întotdeauna acelaşi miros de carne stricată — în această privinţă nu puteau fi îndoieli. Dar şi mai stranie decît maladia însăşi era evoluţia ei. Cu tot mirosul ei dezgustător, perceptibil uneori chiar şi de la mare distanţă, bolnavul, să-mi fie iertat jocul de cuvinte, nu dădea nici un semn că ar fi bolnav. Nici febră, nici dureri de cap, nici ameţeli, nici un fel de durere, în fine, nimic altceva decît amintita duhoare. Un singur fenomen se putea observa, şi în aceasta consta cea mai mare ciudăţenie a bolii : treptat-treptat, parcă datorită unei foarte lente şi insensibile pervertiri a papilelor olfactive, mirosul urît devenea pentru bolnav tot mai puţin supărător şi intens — şi nu numai mirosul său propriu, dar şi cel al altora atinşi de acelaşi morb — până ce ajungea să se preschimbe de-a dreptul în parfum.

Cronicile şi documentele ştiinţifice ale vremii concordă toate în a spune că mirosul iniţial era de carne alterată, dar în ceea ce priveşte nuanţa parfumului pe care bolnavii credeau că îl simt, părerile diferă mult. Unele susţin că ar fi fost de violete, ori de roze, altele de flori de portocal, sau de bergamote, sau de tămâie. In orice caz, neîndoios e numai faptul că era parfum. Dimpotrivă însă, pentru cei sănătoşi, această transformare a duhorii în mireasmă nu avea loc ; pentru ei duhoarea rămînea duhoare şi nimic mai mult, dînd loc la certuri şi incidente despre care vom vorbi mai jos.

După această ciudată transformare a mirosului (sau aromei, cum preferaţi), se pare că nu se mai întîmpla nimic demn de remarcat. Bolnavul continua să-şi răspândească duhoarea sau aroma, ce o fi fost, şi să trăiască de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic ; iar cînd murea, murea din cu totul alte pricini decît boala mai sus pomenită. După cum se vede, efectele bolii asupra celui contaminat erau benigne, ca să nu spunem nule. Şi aceasta explică de ce multora, atunci ca şi acum, boala le apărea doar ca o inofensivă şi stranie tulburare.

Bineînţeles, primele neînţelegeri şi discuţii în legătură cu povestea asta a parfumului s-au iscat — înaintea celor dezlănţuite între cei sănătoşi şi bolnavi — printre medici. Se ştie că în epoca aceea medicina a cunoscut în ţara respectivă o deosebită dezvoltare. Medicii erau numeroşi, temeinic pregătiţi, bine utilaţi, unanim stimaţi. Poate că, în realitate, nu erau vindecate mai multe boli ca în trecut; dar, în schimb, erau mult mai multe tratamente.

Cronicile ne informează că, fie din pricina acelei stranii evoluţii, fie datorită aparentului său caracter inofensiv, încă de la început medicii n-au izbutit să se pună de acord asupra naturii maladiei şi a tratamentelor ce trebuiau prescrise. Pe atunci, părerile erau atît de contradictorii şi de confuze încît, pe drept cuvânt, se putea spune : câte capete, atâtea păreri. Astăzi, însă, cunoscând acea pletoră de opinii contradictorii, putem reconstitui cu certitudine cel puţin patru partide principale.

Prima partidă (prima, se înţelege, în ordinea întâmplătoare a relatării noastre) susţinea, după cît se pare, că nu era vorba de o boală, ci de un fapt natural, legat de evoluţia speciei. După părerea acestora, cei în cauză nu aveau nici un motiv să se ruşineze, dar nici să se mândrească. Faptul avea aceeaşi importanţă, ca şi dacă, susţineau ei, le-ar fi crescut tuturor peste noapte, să zicem, o a treia ureche. Şi, bineînţeles, cum precedentele nu lipsesc niciodată, ei se străduiau să demonstreze că fenomenul nu era nici măcar nou ; că nu era vorba decît de o sporită odorizare care pregătise şi anticipase prezenta stare de lucruri, şi că, în sfîrşit, au existat, într-un trecut foarte apropiat, şi alţi oameni care, aidoma celor despre care vorbim, se treziseră

într-o bună dimineaţă duhnind. Atunci, acei inşi izolaţi sau se sinuciseseră din pricina disperării, sau, ajunşi în al doilea stadiu al bolii, apucaseră să susţină sus şi tare că ceea ce răspândeau în jurul lor nu era duhoare, ci parfum, şi, ca urmare, fuseseră luaţi şi închişi pentru tot restul vieţii, fiind declaraţi nebuni. Astăzi, însă, se constată că acei sinucigaşi şi acei presupuşi nebuni nu fuseseră decît precursorii unei colectivităţi care devenea din zi în zi mai numeroasă. Aceşti medici prevedeau, în concluzie, că în curînd toţi oamenii vor mirosi, fără deosebire, şi astfel, ceea ce azi era considerat anomalie avea să devină mai târziu regulă. Regulă acceptată şi salutată chiar, cu atât mai mult cu cît, generalizîndu-se acea stranie iluzie că nu despre duhoare era vorba, ci despre o aromă, nu s-ar mai fi găsit nimeni care să ridice glasu-i discordant pentru a aminti că în realitate era numai duhoare, nimic altceva decît duhoare.

Trebuie menţionat că aceşti medici se numărau printre ced care, nefiind contaminaţi de boală, simţeau mirosul respectiv ca duhoare, dar îl acceptau pentru că îl vedeau, ca să spunem aşa, încadrat în istoria speciei umane ; cam cum ar fi labele atrofiate ale balenelor în istoria speciei mamiferelor, de pildă.

Aceştia erau, pe scurt, adevăraţii oameni de ştiinţă ; departe atît de elogii, cît şi de blamări ; ei preferau' să se încreadă mai curînd în raţiunea pură decît în simţu- rile lor tulburate. Pe scurt, raţionamentul lor se desfăşură cam aşa : duhoarea există, *ergo,* era fatal să existe, d(ar în acest caz este nedrept s-o numim duhoare, denumire care implică o opinie ; ci trebuie, dimpotrivă, să ne limităm la a accepta fenomenul aşa cum e, fără calificări; şi cel mult să-i cercetăm cauzele şi originea.

Această partidă a ştiinţei pure, alcătuită în cea mai mare parte din medici bătrîni şi experimentaţi, nu era, după cît se pare, nici foarte stimată, nici foarte numeroasă. Şi tocmai ceea ce constituia calitatea ei principală, obiectivitatea, îi era reproşată ca cel mai mare defect. Aproape că li se imputa faptul de a fi plăsmuit o explicaţie evoluţionistă pentru a-şi linişti paoenţii, şi, să spunem adevărul, pentru a-şi rotunji cîştigurile. Mai mult, această partidă era acuzată de pasivitate, de inerţie, de lene mentală. In felul acesta, spuneau cei din opoziţie, se poate

justifica absolut tot; dar se prăbuşeşte orice ideal şi orice aspiraţie spre bine, dispare orice libertate şi orice voinţă, din moment ce evoluţia speciei umane este determinată de o fatalitate externă şi mecanică. Mîine, în caz că oamenii s-ar transforma încet-încet în canibali, aceşti medici ar considera, bineînţeles, că aşa trebuie să fie, că nu-i nimic de făcut şi că, în evoluţia omului, Caliban este totuna cu Ahile. Nu există om care să nu-şi dea seama, conchideau oponenţii, .la ce aberaţie poate duce acest mod de a gîndi. Totul se reduce la un numitor comun, totul se justifică, totul se anulează, totul devine, la urma urmei, gratuit. Omul nu mai înseamnă nimic în faţa propriei evoluţii. Şi, în această curgere şi transformare continuă de forme, evoluţia însăşi îşi pierde orice raţiune de a fi, risipindu-se în ceaţa abstracţiunilor.

A doua partidă era alcătuită din acei medici care, deşi se aflau în aceeaşi situaţie cu primii, adică nu fuseseră niciodată bolnavi, şi deci percepeau duhoarea în orice stadiu al bolii, nu erau totuşi de fel dispuşi s-o ia în glumă. După ei, era o maladie în toată puterea cuvîntului, contagioasă, gravă şi totuşi curabilă ; dar tratamentul pe care-1 propuneau nu era de fel lipsit de inconveniente. Era vorba de o operaţie specială, inventată anume pentru acea împrejurare şi botezată ou graţiosul nume de pur- gaţie cerebrală. Şi consta, întocmai ca într-o farsă, în deschiderea calotei craniene şi în spălarea atentă, cu nişte soluţii bactericide speciale, a întregii materii cenuşii, pînă în cele mai ascunse circumvoluţiuni ale ei. Operaţia cum lesne se poate imagina, era extrem de dureroasă şi, în şaizeci la sută din cazuri, mortală. în afară de aceasta, foarte des, fie pentru că spălătura nu fusese făcută cum trebuie, fie din pricina uluitoarei uşurinţe cu care recidiva boala, după un timp oarecare, cînd chiar şi bolnavul credea că s-a vindecat, iată că începea din nou să duhnească. Dar şi mai rău era cînd intervenţia reuşea. Se vede că o dată cu germenii bolii, soluţiile puternice folosite la spălătură distrugeau şi anumite facultăţi ale pacientului care, deşi vindecat cu adevărat, se trezea lipsit cu totul de unele calităţi practice. De unde şi tot felul de nenorociri, taţi care dădeau de rîpă patrimoniul familial, negustori care cît ai clipi din ochi se trezeau ruinaţi, politicieni care se discreditau, scriitori care nu mai plăceau publicului, şi aşa mai departe. Asupra acestei foarte ciudate urmări a intervenţiei nu existau

îndoieli : cine se lăsa operat trebuia să se resemneze dinainte la ideea mizeriei, a deprimării şi a prăbuşirii. Fireşte, această a doua categorie de medici era şi mai puţin numeroasă şi stimată ca prima. Se obiecta că, de fapt, pentru a remedia un neajuns, în fond nu foarte mare, aceşti medici, pe lingă faptul că provocau bolnavului nişte dureri atroce, făceau apoi din el un om cu totul nefolositor atît lui însuşi, cît şi celor din jur, un adevărat paria al societăţii. Grozav chilipir ! Medicii însă se apărau spunînd că, cel puţin după operaţie, bolnavii nu mai duhneau.

Cît priveşte a treia partidă, aceasta era cea mai numeroasă şi totodată cea mai preţuită. Din ea făceau parte acei medici care, contaminaţi fiind şi ei de boală şi ajunşi pînă la ultimul ei stadiu, nu mai simţeau duhoare, ci parfum. Aceştia erau radical deosebiţi atît de cei din prima, cît şi de cei din a doua partidă. Pentru ei, mirosul nu numai că nu se datora bolii şi nici nu reprezenta o evoluţie penilbilă dar inevitabilă a speciei umane, ci, dimpotrivă, constituia un progres, o evoluţie, graţie căreia în curînd întreaga omenire avea să poată emana o mireasmă divină. „Se deschide o eră nouă, susţineau ei, şi de-acum înainte fiecare om va avea nu numai un anumit fel de ochi şi de păr, dar şi un parfum al lui personal."

Fireşte, prima obiecţie care li se aducea acestora era că acea aromă atît de elogiată nu era altceva decât o putoare pestilenţială, şi părea mireasmă numai acelora care, ca şi ei, suferiseră de amintita boală, pe cînd celor sănătoşi nu le inspira decît dezgust, şi că, de aceea, faimosul lor progres şi evoluţia cu care se lăudau era efectul unei profunde denaturări a simţului olfactiv. De altminteri, nu s-ar putea considera ca fiind un progres absolut decât atunci cînd întreaga umanitate, fără excepţie, ar fi trecut prin boala respectivă ; şi chiar în acest caz nu era sigur că majoritatea sau de-a dreptul unanimitatea celor în viaţă n-ar fi fost victimele unei iluzii nefaste, a unei monstruoase erori colective. Insă medicii din cea de a treia partidă răspundeau că, pentru ei, adevărat era ceea ce era crezut ca atare de către majoritate, fără a se mai vorbi de unanimitate; şi că, tocmai de aceea, nu numai că nu recomandau tratarea bolii, ci socoteau chiar că trebuie răspîndită cît mai mult posibil, astfel încît să ajungă cît mai repede la acea universalitate pe care ei o considerau drept dovada peremptorie a rolului ei pozitiv şi binefăcător. Pentru aceasta, respectivii medici

inventaseră o serie de injecţii cu un ser special, datorită căruia se putea inocula morbul şi face pacientul să treacă rapid prin toate stadiile pînă la cel final, al parfumului. Aşa oum s-a mai spus, această de a treia partidă era cea mai numeroasă şi avea cei mai mulţi adepţi.

Cu toate acestea, nu exista un singur bolnav care să accepte cu inima uşoară afirmaţiile acestor medici. Dacă totuşi nu era adevărat ? Iată întrebarea ce stăruia chiar şi în adâncul sufletului celui mai convins dintre pacienţi. De fapt, această de a treia partidă mai degrabă dădea iluzii decât convingea, şi iluzia nu era scutită de o cumplită amărăciune. In general, se recunoştea că, nemaiavând ce pierde, ajungeau chiar să fie mîndri de această stranie afecţiune ; dar că, pe de altă parte, doar dacă nu dovedeai o nemaipomenită rea-credinţă, nu puteai nega că starea normală a sănătăţii era ou mult preferabilă acestui progres. Cît despre injecţiile născocite de acei medici, oricît de ciudat ar părea, trebuie să spunem că erau întîmpinate cu bunăvoinţă mai cu seamă de cătie cei ce se temeau să nu se contamineze.

Acestora li se părea că în felul acesta, acceptînd de bună voie o soartă căreia mai devreme sau mai tîrziu prevedeau că vor fi siliţi să i se supună, îşi salvează ceva din libertatea lor. De prisos să mai spunem că tratamentul era foarte costisitor şi nu şi—1 puteau permite decît cei (bogaţi.

în sfîrşit, a patra partidă era numită cea a cinicilor. Aceştia nu-şi mai pierdeau vremea discutînd dacă era boală sau nu, dacă era miasmă sau aromă. Ei afirmau că totul nu e decît o iluzie a simţurilor şi că singurul tratament posibil este extirparea radicală a papilelor olfactive. Procedîndu-se astfel, bolnavul n-ar mai fi simţit nimic, nici mirosul propriu, nici al altora, şi problema se rezolva definitiv. Rezolvarea era însă grosolană şi defectuoasă, deoarece presupunea extirparea papilelor olfactive ale întregii naţiuni, sau mai degrabă ale întregii omeniri, altminteri, individul fără papile se expunea cu mirosul său dezgustului celor care le aveau încă, mai ales că se găsea în absolută imposibilitate de a distinge pe cei care puţeau de cei care nu puţeau de loc.

într-un anumit sens, bazîndu-se — cum şi făceau — pe o condiţie universală, aceşti medici nu se deosebeau prea mult de cei precedenţi. Dar fundamentul gândirii lor era deosebit, ca să nu spunem opus. Primii, optimişti, vorbeau

de progres şi dezvoltare ; aceştia, sceptici, susţineau că totul era numai iluzie şi propovăduiau insensibilitatea completă. Judecând în felul acesta, cineva, de pildă, care n-ar mai. vrea să suporte priveliştea unei construcţii urâte ce se înalţă în faţa casei sale, ar trebui, în loc să se mute, să-şi scoată ochii. în concluzie, acest tratament era menit mai curînd să condamne în mod ireparabil omul, privindu-1 de un simţ atît de important ca mirosul, decît să-1 vindece cu adevărat, înlăturînd cauzele răului. Amintita categorie de medicii nu avea prea mulţi adepţi, cel puţin în apax-enţă, mai cu seamă pentru faptul că, în general, pierderea papilelor nazale se conexa cu o stranie senzaţie de dezonoare şi de ruşine, ca şi cum o astfel de pierdere ar fi diminuat demnitatea persoanei în cauză. Dar se spunea că mulţi, pe ascuns, îşi făceau această operaţie pentru a nu mai suferi în nici un fel din pricina mirosului propriu sau al altora, ori pentru a nu-şi mai complica existenţa cu îndoieli chinuitoare şi discuţii. Oricum, medicii din categoria cinicilor erau puţin numeroşi şi cei mai puţin apreciaţi dintre toţi.

Ar fi poate nimerit acum să se ştie cum se comporta bolnavul între atîtea tratamente contradictorii, între atîtea păreri diferite. Asupra acestui punct cronicile şi documentele insistă mult mai puţin, cum e şi firesc, decît asupra capitolului medicilor şi al bolnavilor. Ba chiar nici n-am fi în măsură să vorbim despre asta dacă întâmplarea nu ne-ar fi ajutat să descoperim, în fundul unei biblioteci de provincie, un document mai curînd unic decît rar, conţinând descrierea completă şi amănunţită a conduitei unui (bolnav de la începutul straniei afecţiuni pînă la sfîrşitul ei. Autorul documentului e necunoscut ; dar, din felul cum vorbeşte despre maladie, se poate deduce cu uşurinţă că era un medic din cea de a doua grupare ; dintre aceia, deci, care considerau afecţiunea respectivă o boală şi recomandau, pentru a o trata, acel soi de spălătură cerebrală. Mare păcat că n-au lăsat documente asemănătoare şi alţi medici, din alte grupări. Deoarece, cu siguranţă, că şi asupra acestui subiect părerile trebuiau să se deosebească nu mai puţin decât asupra tratamentelor ; confruntîndu-le, am fi putut să ne formăm o părere ceva mai cuprinzătoare despre acest important aspect al bolii. Dar, la punctul la care au ajuns cercetările, nu avem, din păcate, decît această singură mărturie. De aceea, deşi o transcriem aproape în întregime

(omiţînd numai anumite aluzii polemice care, după ce s-a scurs atîta timp, nu mai pot interesa pe nimeni), recomandăm a fi citită cu rezervele cuvenite şi atragem atenţia că, în pofida stilului ei ştiinţific, e vorba totuşi de o viziune personală şi mai mult decît tendenţioasă a multcontroversatului fenomen.

în preambul, autorul avertizează că a ţinut să redacteze acest document deoarece ştie că, în secolele ce vor veni, cu siguranţă că nu ideile grupării sale vor fi cele care se vor impune. De aceea, după ce explică de ce, după părerea lui, însăşi comportarea bolnavului în timpul bolii, comportare aparent raţională şi sănătoasă, trebuie totuşi privită ca una din· variatele manifestări ale maladiei înseşi, continuă astfel :

„Primul sentiment pe care-1 încearcă bolnavul de îndată ce face nefasta descoperire este, după cum se ştie, acela de cumplită umilinţă şi insuportabilă ruşine. Iată ce mă determină să numesc această primă fază, faza ruşinoasă. Cauzele acestei ruşini sînt multe, şi nu toate foarte limpezi. Dar principală este următoarea : în timpul cît era încă sănătos, individul despre care vorbim, venind adesea în contact cu diferite persoane bolnave, nu numai că se îngrozise de duhoarea pe care o exalau, dar chiar — şi aceasta este o trăsătură care nu lipseşte niciodată — îşi jurase lui însuşi şi tuturor celor ce vroiau să-1 asculte, că el, unul, n-avea să cadă în vecii vecilor pradă unei asemenea înjosiri, deoarece el — raţionamentul este înşelător, dar comun tuturor bolnavilor — era cu totul altfel decît ceilalţi.

Există aşadar în mintea bolnavului, cu mult înainte de a se contamina, o judecată morală defavoraJbilă şi severă privind boala şi, prin reflex, bolnavul. De aceea, la primul simptom, îl copleşeşte imediat sentimentul chinuitor şi dezonorant de a nu fi ştiut să se sustragă unui destin atît de dispreţuit şi urît. Pentru a face o comparaţie, e ca şi cum un soţ ar descoperi că propria-i soţie este adulteră, după ce el s-a împăunat toată viaţa cu fidelitatea ei şi şi-a bătut joc de semenii săi încornoraţi. Dar un sentiment de umilinţă, din întîmplare şi mai puternic, îi inspiră bolnavului mirosul acela de carne stricată pe care şi-1 descoperă deodată. Probabil că la ideea duhorii — care şi aşa, prin ea însăşi, e profund neplăcută, asociin- du-se cu cea de scîrnăvie şi de hoit — se adaugă cealaltă idee, nu mai puţin neplăcută, de a duhni

tocmai acolo unde se concentrează orgoliul oricărui om : la cap. Nu într-o parte oarecare a corpului omenesc, ci tocmai acolo unde se adună nobilele organe ale gîndirii, unde, în mod misterios, se află raţiunile deosebirii şi superiorităţii omului faţă de celelalte vieţuitoare. Pe scurt, se întîmplă aproximativ la fel ca în maladiile venerice : partea corpului atacată de boală determină felul de reacţie psihică a bolnavului faţă de boala însăşi.

De obicei, copleşit de această insuportabilă ruşine, bolnavul se gîndeşte pur şi simplu să se sinucidă ; şi nu puţini sînt aceia care, efectiv, îşi pun capăt zilelor. Dar de cele mai multe ori el trece peste această primă criză şi, înfrîngîndu-şi jena, se duce să se destăinuiască celor mai apropiaţi dintre ai lui, soţiei sau mamei, sau fratelui, sau surorii, ori celui mai bun prieten. Motivul acestei mărturisiri este întotdeauna acelaşi : bolnavul speră să audă spunîndu-i-se că nu e nimic, că în fond miroase foarte puţin, că nu trebuie să se îngrijoreze, etc. De aceea nu mică îi este iritarea cînd îşi dă seama că intimul căruia i s-a adresat — în cazul că nu ar fi fost el însuşi bolnav şi deci nu ar simţi miasma ca un parfum (observăm în treacăt că bolnavul novice nu se adresează *niciodată* pentru sfaturi şi pentru consolări altor bolnavi ; dimpotrivă, îi ocoleşte ; de altfel, cum ar putea ? El continuă, în sinea lui, să se considere sănătos sau cel puţin speră că e aşa) — nu numai că nu-l poate consola, dar nici măcar nu e în stare să-şi ascundă dezgustul faţă de mirosul pe care-1 răspândeşte. El constată cu amărăciune că mamă, soţie, prieten, frate, soră, toţi cei pe care, de fapt, se bizuia că-i vor risipi spaima, nu pot decît să-i întărească cele mai cumplite nelinişti. Deodată, el nu mai vede în jurul său decît chipuri dezgustate, flacoane cu săruri, palori, strâmbături, batiste ţinute la nas. Şi înţelege că nu mai există scăpare, că e într-adevăr bolnav. Acesta, după cum spun toţi, este unul dintre cele mai grele momente ale bolii.

Părăsit de toţi, suferind el însuşi din pricina mirosului pestilenţial pe care-1 răspândeşte, bolnavul se izolează, stă închis în camera lui cîteva zile, o săptămână, două, rumegîndu-şi şi devorîndu-şi propria ruşine. între timp, familia cheamă diverşi medici în care are încredere. Dar noi, pentru a ilustra pe deplin boala, trebuie să ne închipuim că bolnavul nu se încrede în tratamentul la modă şi preferă să nu recurgă la nici un ajutor medical.

De obicei, izolarea durează puţin. înlăturând tentaţia de a se sinucide, ca şi aceea, de asemeni foarte obişnuită, de a se retrage pentru toată viaţa într-o sihăstrie, bolnavul înţelege, în sfârşit, că nu mai poate continua să trăiască în felul acela şi se hotărăşte să se întoarcă la ocupaţiile sale obişnuite. Să presupunem că este conducătorul unei întreprinderi sau şeful unui birou ; aceste funcţii ne vor permite să analizăm mai lesne fazele succesive ale maladiei. Bolnavul se duce deci la slujbă la ora obişnuită şi se strecoară pe neobservate pînă în biroul său. Acum începe cea de a doua fază a bolii, cea în care jena e încă puternică, dar nu într-atîta încît să-1 deranjeze pe bolnav la lucru sau în raporturile sociale, fază pe care, pentru comoditate, o vom numi a becaţelor. Principala preocupare a bolnavului, întorcîndu-se la slujbă, este aceea de a-şi ascunde nenorocirea în faţa subalternilor. Ştie că la birou nu sînt soţii, sau mame, sau fraţi plini de afecţiune şi de compasiune, în stare, dacă nu să-şi ascundă scârba, cel puţin· s-o suporte; ştie că îi este în joc autoritatea, şi i se pare că aude comentariile ironice, că vede mutrele batjocoritoare ale funcţionarilor săi. Dar, mai mult decît de ironia acestora din urmă, slujbaşul nostru se teme de solidaritatea ce i-o vor arăta aceia dintre subalternii săi care au şi fost contaminaţi de boala respectivă ; mai mult chiar decît scîrba funcţionarilor pe care duhoarea sa îi asfixiază, îl umileşte încântarea celor care simt acea miasmă ca parfum. De aceea, principala lui preocupare, cum s-a mai spus, se concentrează asupra disimulării mirosului. Mijloacele acestei disimulări sînt întotdeauna aceleaşi. Bolnavul îşi pune, mai ales dacă este vară, un ventilator pe masă, în aşa fel încît rotirea vertiginoasă a elicei să împrăştie mirosul împingîndu-1 spre o fereastră deschisă; sau aşază pe birou un enorm vas plin cu trandafiri, care să acopere cu parfumul lor puternic orice miros frumos sau urât; sau se preface că a spart o sticluţă cu vreo esenţă de parfum, răspîndindu-i conţinutul pe jos ; sau, cel mai adesea, cumpără din piaţă vreo bucată de vînat ajuns la un grad avansat de fezandare, să zicem o pereche de Ibecaţe, şi le pune la vedere, înfăşurate în hîrtia lor îngălbenită, pătată de sînge, printre dosarele şi hîrtiile de pe birou. Acestea ca şi alte soluţii asemănătoare, pe care bolnavul crede a le fi descoperit primul, în vreme ce sînt de fapt un patrimoniu al tuturor, fac să se scurgă ceva mai uşor

primele zile ale bolid. Curînd însă florile, parfumurile, ventilatoarele, becaţele, trucurile arhicunoscute şi mult prea experimentate nu mai fac două parale. Bolnavul îşi dă seama după multe semne că nimeni nu-i mai ignoră nenorocirea. în acest stadiu intervine de obicei a treia fază a bolii, aceea a complacerii.

La un moment dat bolnavul constată că duhoarea, atît de respingătoare şi greţoasă în primele zile, începe să-1 supere din ce în ce mai puţin. Trebuie menţionat, pe de altă parte, că bolnavul ştia încă de la început că, pe măsură ce va trece timpul, ceea ce considera miasmă avea să sfîrşească prin a i se părea parfum, şi că acest gînd, mai mult chiar decît duhoarea însăşi, îi inspira o repulsie şi mai mare. Repulsia de a se lăsa stăpînit de o iluzie atît de înşelătoare şi de umilitoare îl făcuse chiar să-şi ia măsuri de apărare împotriva oricărei slăbiciuni posibile ; ca urmare, ceruse soţiei şi prietenilor intimi să-i amintească necontenit că duhneşte, iar în cazul cînd, aidoma celorlalţi, ar fi început să-şi facă iluzii, să i le spulbere cu energie şi să fie adus la realitate fără menajamente. Pe scurt, aşa cum bolnavul, la timpul său, pretin- sese că e refractar la boală, aoum se agaţă cu disperare de o nouă şi nu mai puţin vanitoasă pretenţie : aceea de a se fi oprit la prima fază. Da, pute, asta era părerea lui, ştia că pute, dar în vecii vecilor nu va ajunge pînă acolo încît să confunde, aşa cum făceau atîţia, propria-i duhoare cu un parfum. Avea să refuze cu o stăruinţă eroică această odioasă consolare a naturii. Atîta vreme cît va mai avea suflare în trup, va afirma neîncetat că e duhoare şi nu parfum. Această voinţă de a se opri pe marginea abisului, de a face excepţie, de a se încăpăţîna, de a nu se lăsa tîrît de şuvoiul aceluiaşi destin, este încă una din acele crude trăsături comune tuturor bolnavilor, fără deosebire. Dar nu s-a constatat nici măcar un singur caz în care asemenea hotărîri eroice să fie duse într-adevăr la îndeplinire.

în realitate, cu toate hotărîrile luate în sinea sa şi cu toate recomandările făcute celor apropiaţi, bolnavul, ajuns în această a treia fază, cum s-a mai spus, simte că miasma îl supără tot mai puţin. Şi atunci începe să se întrebe dacă nu cumva ar avea dreptate cei care o simt ca parfum. El, la drept vorbind, nu are de gînd să ajungă pînă acolo. îşi zice, dimpotrivă, că este duhoare, dar o anumită duhoare, deosebită, care, de fapt, nu miroase neplăcut, o duhoare

care nu deranjează, cu alte cuvinte, un miros al lui personal, caracteristic. Ei da, miros, gîndeşte bolnavul, dar nu la fel cu toţi ceilalţi, nu a carne alterată, nu a peşte stricat, ci a un soi de substanţă neobişnuită.

Şi aici se cuvine să menţionăm că, in lipsă de altceva, bolnavul caută chiar să se consoleze, spunîndu-şi că are un miros cu totul particular, unic în lume. încă puţin, şi i se pare că se va ataşa chiar de acest miros şi că, dacă într-o dimineaţă s-ar trezi fără obişnuitul norişor fetid din jurul capului, mai-mai că ar simţi un gol, ca şi cum i-ar lipsi ceva. Ajuns în acest stadiu, noţiunea de duhoare începe să se modifice, să se atenueze. Bolnavul hotărăşte că o asemenea duhoare s-ar cuveni să fie numită mai corect miros ; miros urît, se înţelege, dar, totuşi, miros. Astfel, prin aceste eufemisme, aceste compromisuri de sentimente, bolnavul se apropie pe nesimţite de acea fază finală atît de temută, cînd duhoarea nu i se va mai părea o duhoare insuportabilă, şi nici măcar un miros urît, şi nici măcar un simplu miros, ci o mireasmă plăcută, ba chiar de-a dreptul un parfum : un parfum în- cîntător, inefabil, cu care să te mîndreşti şi să-1 porţi, ca să spunem aşa, ca pe palme.

Faza de complacere are o durată variabilă. Cîteodată bolnavul păstrează cu grijă această complacere în tainiţa sufletului său, pînă în ziua cînd, ca printr-o iluminare bruscă, va descoperi că emană o mireasmă. Dar, mai adesea, în loc de o asemenea rezolvare lăuntrică, şi, ca să spunem aşa, spirituală, intervin factori externi care fac ca balanţa, şi aşa în dezechilibru, să încline complet într-o parte. De pildă, vreo doamnă, pe care bolnavul o admiră mai de mult şi a curtat-o în zadar, vine într-o bună zi să-1 viziteze la birou. Să presupunem © clipă că femeia este una dintre acele rare creaturi rafinate, diafane, eterice, extenuate de frumuseţea lor ca de o otravă. Şi să presupunem, de asemeni, că ea se află în stadiul ultim şi definitiv al bolii, acela în care orice miasmă de stîrv îi pare o aromă suavă. Ea intră în birou, iar bolnavul tremură de teamă, pentru că el habar n-are că femeia e de mult bolnavă, şi îşi imaginează cu groază momentul cînd delicata creatură va leşina pur şi simplu de îndată ce primele efluvii de came alterată îi vor atinge nările. Acum, vă închipuiţi uimirea lui cînd aristocratica şi pretenţioasa frumuseţe, cu vocea răguşită şi accentul uşor snob şi străin care-i sînt proprii, îi va declara că în biroul lui

miroase mai plăcut decît într-o seră ; că n-a cunoscut încă o aromă mai îmbietoare şi mai suavă ca aceea pe care o răspîndeşte el în juru-i; că, dintre toate parfumurile pe care le-a simţit în zilele acelea, al lui era, cu siguranţă, cel mai înoîntător. Bolnavul, care încă mai e în stare să-şi dea seama că biroul său nu e cu nimic mai plăcut mirositor ca vizuina unei hiene, înţelege deodată că vizitatoarea e şi ea bolnavă. Cu toate acestea îi vine foarte greu să alunge bănuiala că o persoană aşa de delicată poate cu adevărat să cadă într-o eroare atît de grosolană, sau că ea, de fapt, n-ar spune adevărul, şi nu el ar fi cel amăgit. în timp ce femeia, tolănită într-un fotoliu, ciripeşte ca o păsărică, bolnavul nu poate să nu privească îndelung acel năsuc alb şi desăvârşit, acele nări diafane, transparente ; şi se întreabă : e cu putinţă ca ea să se inşele ? Vizita se prelungeşte, iar bolnavul, prinzînd curaj, uită că duhneşte, şi, ridicîndu^se de pe scaun, se aşază pe braţul fotoliului în care stă comod vizitatoarea. Şi iată că, aplecîndu-se pentru a-i şopti câteva cuvinte galante, îşi simte nările izlbite de un miros... un miros pe care nu-i poate defini. E un miros urît, desigur, dar un miros care-i place, un miros pe care-1 adulmecă cu voluptate, un miros, în fine, ca al său, desfătător şi ameţitor de puternic. Şi atunci se întâmplă un fapt straniu, de care însuşi bolnavul e uluit. Delicata creatură duhneşte, în privinţa asta nu pot exista îndoieli, şi totuşi el îşi apropie buzele de scoica roză a acelei mici urechi şi murmură :

«Ce îmbietor, ce divin parfum aveţi...'!· «Nu-i aşa, răspunde ea în grabă, toată lumea mi-o spune !»· Şi în aceeaşi clipă întoarce capul pentru a-i surâde, iar generoasele ei buze roşii se întâlnesc cu ale bolnavului. Un sărut lung. Cînd se dezlipesc, fără suflare, paloarea de perlă a femeii pare şi mai puternică, pleoapele sale violete coboara obosite şi grave peste ochii mari, limpezi. «Şi dumneata, murmură ea, ai un parfum care ameţeşte... ameţeşte... ah, dă-tmi voie să te sărut, oh, ce minunat parfum !» Ea cuprinde gingaş capul bolnavului, îl strânge ca pe un vas fragil şi preţios între mâinile ei lungi, subţiri şi albe, ou unghii sîngerii, îl apropie încet şi—şi imprimă ventuza buzelor pe ceafă. Brăţările groase de aur cu diamante, ce-i împodobesc braţele, clineăne uşor. Ea suspină. «A violete... da, a violete, cufundate şi macerate în eter, iată, murmură

ea, iată a ce miroşi.» Dar e tîrziu, vizita, din păcate, s-a sfârşit, doamna se ridică istovită, epuizată, şi pleacă, nu fără a lăsa să i se smulgă, la uşă, un ultim sărut şi o întîlnire pentru a doua zi. Bolnavul se întoarce la birou uluit, fericit ; după cîteva clipe, privirile-i cad pe învelişul galben şi pătat de sînge din care spînzură căpşoarele inerte şi fleşcăite ale celor două becaţe. Atunci, supunîndu-se unui impuls neaşteptat, înşfacă pachetul, deschide fereastra şM azvîrle în stradă.

De obicei, după o asemenea vizită, bolnavul rămîne tăcut cîteva zile, atât acasă, cit şi la birou. Simte ceva de neînţeles şi în acelaşi timp ispititor în orbirea frumoasei femei. Ştie că nu se poate să nu fie obişnuita iluzie provocată de maladie ; dar, în adâncul sufletului, speră totuşi că nu e aşa ; că el, printr-o favoare extraordinară a sorţii, face excepţie de la regula generală. Intre timp insă nu numai că repulsia faţă de propriu-i miros dispare cu totul, dar i se pare chiar că acest miros — întocmai ca zorile ce se învăpăiază treptat de lumina aurorei — se preschimbă încet-încet într-un miros plăcut, sau cel puţin într->un miros neutru, care în nici un caz nu poate fi numit urât. In acelaşi timp, îi sporeşte, dimpotrivă, enervarea şi antipatia faţă de toţi cei cărora le e de ajuns să-1 vadă apărînd pentru a-şi duce imediat batista la nas. începe să-şi spună că, la urma urmei, părerile sînt la fel de valabile, că aprecierea frumoasei femei nu este mai puţin convingătoare decît cea, de pildă, a soţiei, care nu poate să-i vorbească fără să-şi ţină un flacon de săruri sub nas ; că, în sfârşit, există poate mult adevăr în teoria pe care altădată o combătuse cu violenţă şi după care nu ar fi vorba de o maladie, ci de o evoluţie şi de progres. Încep, între el şi aceia dintre intimii săi care n-au fost încă bolnavi, altercaţii penibile. Ei îi amintesc cum la începutul bolii îi rugase să nu-i ascundă adevărul şi să-1 oprească la timp de a aluneca pe povîrnişul periculos al amăgirii ; iar el le răspunde furios că pe atunci nu ştia, şi, la urma urmelor, să se ducă la dracu cu adevărul lor cu tot ! Dar nutreşte încă naiva speranţă de a-i convinge; şi într-o bună zi, luîndu-şi deoparte soţia, o întreabă dacă nu constată o ameliorare, o diminuare a virulenţei, în fine, o transformare a obişnuitei duhori, conjurînd-o în acelaşi timp să-i spună exact ceea ce simte. Biata femeie nu ştie ce să răspundă, dar, la insistenţele soţului, se hotărăşte pînă la urmă să declare că n-a băgat de seamă nici o a- meliorare,

cel puţin după părerea ei ; el duhneşte, adaugă ea, duhneşte fără remediu, duhoarea nu s-a redus de fel, din păcate, ci a devenit şi mai puternică. Auzind aceste cuvinte, bolnavul este năpădit de o furie cumplită şi-i trage soţiei o pereche de palme zdravene. Urlete, plîn- sete. Ca un nebun, bolnavul îşi urmăreşte soţia prin casă, amenințînd-o că o va ucide, că totul e numai din vina ei, cu blestematul ei de nas veşnic încreţit, cu faţa ei tristă, veşnic dezgustată. O urmăreşte, urmează o scenă de groază, de uşi trîntite şi scaune răsturnate, o prinde, în sfîrşit, într-o cameră de serviciu, printre slujnicele înspăimîntate, se aruncă asupra ei, o ia de gît, o strînge, ar vrea să-i scoată ochii, să-i smulgă urechile muşcîndu-i-le, s-o sfîşie, s-o facă bucăţi. Cu multă greutate izbutesc s-o scape din mîinile lui. Suspinând, femeia fuge de-acasă, se întoarce la tatăl ei. Odată potolită furia, bolnavul se îmbracă, se dichiseşte şi pleacă să se întâlnească cu frumoasa creatură care miroase a violete.

Aceeaşi enervare şi antipatie o încearcă bolnavul şi în afara casei împotriva tuturor acelor subalterni, prieteni, colegi, cunoştinţe care îi declară făţiş că nu simt nici o schimbare în vechea duhoare. Cu singura deosebire că nu-i poate cotonogi ca pe soţie şi trebuie să-şi înghită mînia. In acelaşi timp se iscă în el o simpatie irezistibilă pentru toţi aceia, nu mai puţin numeroşi, care îl complimentează pentru minunatul lui parfum. Pînă la urmă, într-o bună dimineaţă, la deşteptare, bolnavul constată că întreaga-i cameră este scăldată într-adevăr de un parfum îmbătător de violete de Parma. Il năpădeşte o ultimă speranţă, aleargă la socrul său, cere să-şi vadă soţia, şi, fremătînd tot, o întreabă ce simte, dacă simte duhoare sau parfum. Femeia, de data asta, aprig pornită împotriva lui pentru că o brutalizase, îi răspunde imediat cu cruzime că pute,, că nu a puţit niciodată atît de tare, că pute de zece ori mai rău ca la început. «Nu-i adevărat ! urlă bolnavul ca un apucat, făcînd spume la gură. Minţi, mincinoasă blestemată !...»· Şi dacă n-ar interveni la timp socrul şi ceilalţi din familie, de data asta, în culmea furiei, ar ucide-o cu adevărat. Chiar în aceeaşi zi, de comun acord, hotărăsc să divorţeze. Divorţurile de acest fel, cum bine se ştie, sînt foarte frecvente, şi se numesc chiar divorţuri pentru nepotrivire de mirosuri.

Din acest moment începe ultima fază a bolii, aşa- zisa fază de intoleranţă sau de sistematizare. Duhoarea, după ce a fost pentru bolnav pricina atîtor nefericiri, devine acum piatra de încercare

pentru tot oe se întîm- plă în viața sa. Bolnavul nu mai tolerează în jurul său chipuri suferinde, fețe palide, batiste, flaconașe cu săruri. El împarte întreaga omenire în două categorii : cei pentru care el pute, și ceilalți. Concediază pe toți funcționarii și servitorii care nu îndrăgesc parfumul său de violete, o rupe cu amicii care strîmbă din nas în prezența lui, nu acceptă nici măcar relații de afaceri cu cei care, în loc să adulmece cu nesaț aroma pe care el pretinde că o emană, stau îngrețoșați la oarecare distanță de el. Totodată se înconjoară de oameni din aceeași categorie cu el, adică tot bolnavi, și începe și el, ca atîția alții, să vorbească de progres, de dezvoltări, de reînnoiri. Susține că, o dată cu fenomenul acesta, pe care mulți îl numesc maladie, începe în realitate o nouă eră în lume. Seninătatea, încrederea și energia revin în viața lui. Și frumoasa femeie care, pentru prima oară, cum spune el glumind, i-a deschis nările, a luat locul fostei soții acre și calomniatoare. Ea și bolnavul

își14- c. 1310 contopesc, în îmbrăţişările lor, ceea ce cred că sînt miresme şi care, în realitate, nu sînt altceva decât miasmele pestilenţiale ale unor hoituri gemene..."

Pînă aici, documentul, foarte tendenţios după cum se vede, merită totuşi să fie luat în consideraţie numai în amănuntele sale cu adevărat ştiinţifice.

Ce s-a mai întâmplat cu acea naţiune divizată în bolnavi şi sănătoşi, cum s-au sfîrşit controversele, nu putem în nici un chip să aflăm. La acest punct, toate documentele şi cronicile epocii suferă de o mare lacună de mai mult de un secol. Parcă toţi istoricii şi autorii de anale ar fi căzut la învoială să nu mai sufle o vorbă despre evenimentele din acea perioadă.

Apoi, în vremurile oare au urmat, nu s-a mai vorbit de loc despre maladia respectivă, care, după cît se pare, a dispărut în chip misterios, aşa cum şi apăruse. Numeroase sînt ipotezele care se pot face în legătură cu această lacună şi cu dispariţia maladiei, dar nefiind decît ipoteze, adică de fapt fantezii, nu credem că merită osteneala de a le pomeni. Mai degrabă am putea menţiona o particularitate a acelei naţiuni, ca un efect indubitabil al epidemiei : *indivizii acelei naţiuni sînt toţi, fără deosebire, lipsiţi de simţul olfactiv.* Absolut insensibili la mirosuri, se pare că, în ciuda acestui fapt, ei nu trăiesc totuşi în nici o privinţă mai rău, şi nici nu au o civilizaţie inferioară celorlalte naţiuni ai căror indivizi sînt şi astăzi înzestraţi cu papile olfactive. Faptul, de altfel, e notoriu, şi oricine poate să se convingă ducîndu-se la faţa locului şi ţinînd sub nasul primului locuitor pe care soarta i-1 va scoate în cale, un buchet de violete într-o mână şi o bucăţică de carne stricată în cealaltă.

Va vedea atunci că nimic, nici cel mai mic freamăt al nărilor nu denotă că cetăţeanul ar simţi ceva cît de cît asemănător cu mirosul pestilenţial al cărnii alterate sau cu proaspătul şi delicatul parfum al violetelor. Şi, vizitând ţara,

va mai constata că locuitorii nu fac nici un fel de distincţie între gunoaie şi celelalte. Ceea ce, la urma urmei, dacă ne gândim bine, nu este câtuşi de puţin un avantaj de lepădat.

MAREA T

[1] OATA LUMEA ştie ce este *bridge*-ul, numit în italiană şi *ponte.* In acest joc, la fiece tur, unul dintre jucători îşi pune cărţile la dispoziţia partenerului, în oazul cînd acesta dovedeşte că poate prelua conducerea partidei ; iar el se abţine de la joc. Această „abţinere" se numeşte „a fi mort". Şi jucătorul este într-adevăr mort, nemaiparticipînd în nici un fel la joc. Fiecare partidă durează în medie cam zece-cincisprezece minute, şi nu rareori se întîmplă ca un jucător să „moară" de trei, patru sau chiar de cinci ori în aceeaşi seară.

Iată de ce Attilio, unul dintre tinerii cei mai rafinaţi din societatea noastră, se gîndi, în răstimpul petrecut la castelul unor oarecare Sandoz, că ar putea folosi acele cincisprezece minute în cu totul alte scopuri, mai plăcute. Şi fără nici un alt motiv decît o anumită cruzime experimentală proprie paraziţilor, Attilio începu să-i tot dea tîrcoale soţiei amfitrionului, făcîndu-i o curte atît de stăruitoare şi de fervent㠄 încît izbuti s-o convingă de pasiunea lui. Aşa se făcu deci că sărmana femeie — nu mai era chiar foarte tînără — mamă a două fete, după şaisprezece ani de fidelitate conjugală, cedă celui mai perfid, înfumurat şi cinic dintre toţi curtezanii ei din prezent şi trecut. Era o femeie planturoasă, avea o carnaţie albă, forme pline, şi nişte ochi negri, frumoşi, cu priviri languroase şi dulci, întotdeauna dispuşi să se înduioşeze. Trecea drept o femeie de o virtute neîndoielnică ; dar — poate a fost de vină o anumită oboseală, sau doar dorinţa de a se distra — Attilio reuşi s-a cucerească.

Ou toate că nu era gelos pe soţia lui, Sandoz n-o lăsa singură decît foarte rar. După multele împotriviri ale femeii — cuprinsă de teamă şi plină de reticenţe — Attilio izbuti s-o facă să accepte următorul plan : într-una din serile în care Sandoz, el şi ceilalţi jucau *bridge* în salonul castelului, de îndată ce i se va ivi prilejul să „moară", avea să iasă din salon sub un pretext oarecare şi să vină în camera ei. Şi astfel, în vreme ce Sandoz, un as al jocului, va cîştiga

desigur partida, el, mort la masa de joc, dar cît se poate de viu în dragoste, avea să se bucure, în sfîrşit, de cîteva clipe de fericire în braţele amantei. Proiectul îi plăcea lui Attilio cel puţin pe atîta pe cît îi repugna femeii. „E genul de femeie, se gîndea el, la care ai nevoie de asemenea tertipuri, de emoţii şi de subterfugii ; aşa cum mîncărurile mai insipide cer sosuri tari şi picante."

Pînă la urmă, după ce au căzut de acord, într-o seară, stăpîna casei prefăcîndu-se că nu se simte bine, rămase în camera ei. în seara aceea Attilio avu carte ; dar mai mult decît el, avu soţul, partenerul său. La prima donă, Sandoz licită pici, şi Attilio, care avea — pe lîngă doi aşi şi cîteva figuri — dama şi valetul de pică, împreună cu alte patru cărţi mai mici, îi dădu *forcing.* Sandoz îşi domină cu uşurinţă adversarii şi-1 determină pe Attilio să pună cărţile jos, exclamînd cu o infatuare de snob, în timp ce le examina : „Mulţumesc, *partner".* Attilio, ridi- cîndu-se grabnic în picioare, declară că, dacă Sandoz n-avea să-i facă praf pe ceilalţi cu asemenea cărţi, atunci, ei bine... ei bine... dar nu- şi mai sfîrşi fraza şi ieşi din salon.

Iată marea galerie a armurilor, numită astfel din pricina unui şir de manechine în armură, stînd drept în picioare, cu halebarda în mînă. Iată uşa. Attilio împinse canatul întredeschis şi păşi cu îndrăzneală în întunericul cald şi primitor. Dintr-o pudoare de femeie care pentru prima dată în viaţă cedează unei pasiuni, doamna Sandoz îl rugase ca măcar să intre fără să aprindă lumina. în întuneric, deci, pe dibuite, călăuzit de vocea ei temătoare care murmura „tu eşti ?", Attilio ajunse pînă la pat, un soi de catafalc înalt mai bine de un metru de
la pămînt, cu coloane, baldachin şi perdele, se urcă în el şi iată-1 alături de amantă.

Intensitatea sentimentelor, şi nu plictiseala, cum se afirmă de obicei, face ca timpul să-ţi pară mai lung. Emoţia acelei întîMri furişe era atît de puternică încît lui Attilio, cu toată bogata lui experienţă de tînăr libertin, după numai trei minute i se păru că a şi trecut un sfert de ceas de cînd se afla acolo, alături de femeie. Şi brusc, îi spuse că trebuie să plece, făgăduind să mai revină încă de cîteva ori în seara aceea ; între timp, scotocea printre perdelele baldachinului, căutînd şnurul lămpii.

Dar, de îndată ce aprinse lampa de pe noptieră, în timp ce femeia, încă ruşinată, se retrăgea în fundul patului acoperindu-şi faţa cu un braţ, Attilio descoperi că n-avea să-i fie de loc uşor să se întoarcă în salon, aşa cum îşi propusese. Căci iată, în scurtul răstimp cît duraseră îmbrăţişările lor, marea inundase vasta încăpere care, în penumbră, părea acoperită, pînă la o înălţime de vreun metru de la podea, de valuri verzui şi agitate. Sulb plafonul masiv şi întunecat, cu ştueatură în romburi, marea părea un adevărat ocean sub norii ameninţători, negri şi grei ai unui taifun tropical. Frigul şi întunericul pluteau peste apele care, verzui în jurul patului, se făceau din ce în ce mai întunecate spre mijlocul odăii, pentru a deveni de-a dreptul ca smoala în firidele adînci ale ferestrelor. Dar cum în jurul noptierei lampa răspândea o lumină roşiatică, în conul acela se puteau vedea valurile înalte şi furioase năpustindu-se spumegînd spre marginile patului, al cărui schelet gol pe dinăuntru bubuia sinistru la fiecare izbitură. Marea era dezlănţuită ; şi, din cele mai îndepărtate colţuri, se auzeau distinct şuierăturile vîntului care o răscolea. Ceva mai departe, peste întinderea undelor, şifonierele de nuc, acoperite pînă la jumătate de apă, reflectau în oglinzile lor furtuna. Iar o pălărie a doamnei Sandoz, plutind pe apele agitate, dovedea cu scuturările şi salturile ei cît de năprasnică le era învolburarea.

„Şi acum pe unde scot cămaşa ?" se întrebă înmărmurit Attilio. Nu că acea minusculă furtună l-ar fi înspăimântat cu adevărat, dar era imposibil să apară în salon ud leoarcă pînă la brâu. Să se schimbe, oricum, nu mai avea timp. Şi atunci ? Furios, sta cu ochii aţintiţi la valurile care se spărgeau de platforma patului îmbrăcată într-o stofă veche, murdară. Apoi, cum ades se întâmplă în asemenea momente, cel puţin cu oameni de teapa lui Attilio, furia tânărului se întoarse împotriva femeii, şi-şi vărsă focul pe ea. Pe un ton foarte iritat o întrebă ce dracu înseamnă fluxul acela şi dacă se petrece în fiecare seară sau e ceva neobişnuit.

Doamna Sandoz, care se ridicase şi ea în capul oaselor şi, cu respiraţia tăiată, se uita la apă peste umărul lui Attilio, îi răspunse îndată, cu un glas ciudat, care trăda jena şi îngrijorarea, că era pentru prima dată când se întâmpla aşa

ceva. Şi, asemeni celui care, după ce a pierdut totul pentru dragoste, se bucură de primejdiile care pun acea dragoste la încercare, în loc să se arate înspăimântată, părea mai curând mulţumită de această întîmplare neprevăzută. Apoi, deodată, se agăţă cu amândouă braţele de gîtul iubitului : „Oh, Attilio, ce nie facem ? ce ne facem, Attilio ? Attilio, am să plec de-a- casă... am să vin să trăiesc cu tine..."

Attilio, de cum văzuse apa, şi avusese o oarecare bănuială ; acum însă aceste cuvinte ale sărmanei femei îndrăgostite îl lămuriră pe deplin. Nu mai era deci nici o îndoială. Ea îi fixase întâlnirea aceea ştiind bine că marea avea să-1 împiedice să se întoarcă în salon. Deci asta urmărea : să izbucnească un scandal, pentru a-şi putea părăsi soţul şi a pleca de acasă, aşa cum singură spusese, ca să trăiască împreună cu el. Iar el, în felul a- cesta, avea să-şi vadă compromisă definitiv preţioasa lui libertate. Avea să fie obligat s-o ia în casă pe femeia asta pe care n-o iubea. Pe femeia asta care nu mai era nici frumoasă, nici tînără. Femeia asta care şi-1 închipuia cu totul altfel decît era el în realitate. Attilio simţea că se sufocă.

— E o cursă, strigă deodată, cu un glas care răsună limpede printre vuietele furtunii, asemenea glasului unui căpitan pe coverta unei nave în primejdie, o curea, şi încă din cele mai josnice... eu nu te iubesc... nu te-am iubit niciodată... o femeie ca tine ar trebui să-şi vadă lungul nasului... să fugi cu mine ?... dar te-ai uitat vreodată în oglindă ?

Şi, în vreme ce vîntul şuiera sumbru, iar lumina precară, de furtună, se posomora şi mai mult căzând pieziş pe valurile din jurul patului, urmă o scenă violentă şi penibilă. Attilio o apostrofa cu îndîrjire pe femeia oare, la început uluită şi îndurerată, ou o voce tot mai slabă şi înăbuşită de plîns, se apăra. în cele din urmă se prăbuşi, deznădăjduită, în fundul patului, acoperindu-şi faţa cu mîinile, şi izbucni în plîns. îngăima, printre suspine, că, de dragul lui, comisese o faptă gravă şi ireparabilă, prima din viaţa ei, iar el, în schimb, iată cum o trata.

— Dar cel puţin, urlă Attilio, cel puţin spune-mi dacă şi-n alte camere se petrec asemenea ciudăţenii... Am să apar, într-adevăr, ud pînă la brîu... dar am să pot măcar pretinde că marea m-a surprins... să zicem în hol.

O văzu cum, tot printre hohote de plîns, clătină din cap. Nu ştia, dar credea că nu, bolborosi apoi femeia.

— De ce crezi că nu, întrebă Attilio, de unde ştii, dacă zici că-i prima oară cînd se întîmplă una oa asta ?

Doamna Sandoz nu-i răspunse. Pînă la urmă, la insistenţele lui Attilio, mărturisi, cu un glas ruşinat, întretăiat de suspine, că şi alte dăţi, în alte încăperi, marea năvălise în jurul patului ei. Dar întotdeauna mai înainte ca ea să cedeze, parcă pentru a o apăra : — niciodată după. în noaptea aceea, nevăzînd-o, crezuse, sperase că, în sfîrşit, scăpase de acest blestem. Dar uită că...

— Ah, vrăjitoareo, urlă Attilio în culmea furiei.

Doamna Sandoz, şi mai deznădăjduită, îşi înteţi hohotele de plîns.

Dar marea păru deodată că se linişteşte. Nu se mai auzea, răzbătând din unghere, printre mobile, şuierul vântului ; iar valurile, atît cît se putea ghici în penumbra aceea, păreau să vădească, în unduirea lor, un fel de destrămare. Pînă şi culoarea apei se schimbase parcă ; din albicioasă cum fusese din pricina înspumării bogate, pe alocuri începea să bată într-un. verde limpede, iar pălăria doamnei Sandoz, un fetru tirolez garnisit cu o pană de cocoş-de-munte, nu mai sălta ca înainte pe crestele valurilor, ci se legăna într-o paşnică navigare, îndreptîn- du-se, purtată de curent, spre pat. Attilio se uită la ceas. Mai avea încă şapte minute. Dar ce se putea face în şapte minute ? Din bezna patului auzi un plîns înăbuşit.

— Plîngi, ai ? scrîşni Attilio ca turbat. Şi eu ce-ar trebui să fac ?

Doamna Sandoz îi răspunse că plîngea mai mult de durere, văzînd cît de deosebit era faţă de cel pe care şi-1 imaginase.

Dar iată că acum, din întreaga mare se înălţă un susur uşor. Attilio observase că ceea ce părea largul mării se retrăgea spre cele trei ferestre, în ale căror firide adînci valurile aproape că atingeau pervazul; în vreme ce ţărmul ar fi trebuit să fie undeva către uşă. Şi iată că, spre marea lui bucurie, văzu cum valurile, ca absorbite parcă de un fel de viitoare, se retrăgeau de lingă draperiile ce ascundeau uşa ; iar marea, în partea aceea, scăzînd în mod vizibil şi retrăgîndu-se, se încreţea într-o frămîntare de unde mici care se risipeau, îndepărtîndu-se, prin toată încăperea. „Refluxul, îşi spuse Attilio, cum de nu m-am gîndit mai înainte ?" într-adevăr, era refluxul. Şi dacă avea să fie tot

atît de puternic ca în anumite zone oceanice, ca pe coastele Angliei de pildă, sau la Qstende, nu mai încăpea nici o îndoială că foarte curînd avea să fie în măsură să străbată distanţa de la pat la uşă fără să se ude la picioare. Attilio fusese într-o excursie în Flandra şi îşi amintea foarte limpede vasta întindere a nisipurilor strălucitoare, după ce marea se retrăsese.

între timp, ceva mai încolo, în jurul draperiilor, valurile se micşorau cu un murmur ce s-ar fi putut numi maiestuos, dacă nu ar fi fost îngrădit între patru pereţi. Undele verzi, presărate cu inele de spumă, se vedeau alergînd înapoi grăbite şi izbindu-se de oglinzile şifonierelor

.Dar, cum nu avea timp de pierdut, Attilio îşi scoase în grabă pantofii bine lustruiţi şi ciorapii de mătase, şi, suflecîndu-şi pantalonii, întinse cu grijă un picior, ca să tatoneze terenul. Plin de bucurie, constată că marea, de la un metru scăzuse la cel mult douăzeci de centimetri. Attilio puse şi al doilea picior jos.

Se cuvenea totuşi să-şi ia rămas-bun de la femeie, regretând acum că fusese atât de violent. Dar de data asta, ea îl respinse cu hotărîre şi îi închise în nas perdelele baldachinului.

— Pleacă, şi să nu te mai văd în faţa ochilor, adăugă cu un glas înlăcrimat şi mînios.

Din patru paşi, Attilio ajunse în prag. Aici marea se retrăsese de tot, lăsind printre draperii, pe locul oe s-ar fi putut foarte bine numi ţărm, o mulţime de obiecte tîrîte de furtună. Attilio zări, în învălmăşeală, o fotografie a domnului Sandoz, murdară şi boţită, o pereche de chiloţi de voal care ajunseseră un fel de ghemotoc ud leoarcă, trandafirul pe care doamna îl purtase seara în păr, fleşcăit şi descompus, o altă fotografie cu fetele soţilor Sandoz, prăpădită şi ea, o icoană sfinţită de la cine ştie ce străvechi pelerinaj, un plic rupt pe care îşi recunoscu propriul scris, un pantofior aurit, un sutien. Dar Attilio avea cu totul altceva de făcut decît să inventarieze pagubele provocate de fluxul maritim. Cu pas uşor, trecu pragul şi ieşi în coridor.

Il chinuia totuşi regretul de a fi pierdut pentru o clipă de justificabilă laşitate o amantă, la urma urmei, destul de atrăgătoare şi care-i plăcea mult. Regretul acesta îl absorbi în asemenea măsură încît, aproape fără să-şi dea seama, se trezi din nou în salon, şezînd la masa de joc alături de cei trei parteneri. Nu-i mai rămînea altceva de făcut, se gîndi, ridicîndu-şi maşinal cărţile, decît să prilejuiască soţului o nouă victorie. Apoi, profitând de acel răstimp, să se ducă iar în camera femeii şi, prin cuvinte meşteşugite, să încerce s-o consoleze şi să se împace cu ea. Dar marea ? Oare nu exista riscul să dea iar peste mare, mai adîncă şi mai furtunoasă decît înainte ? Tot timpul cît ţinu partida, Attilio fu frămîntat de această dilemă, dar pînă la urmă se hotărî să renunţe. Nu se putu împiedica totuşi să nu se gîndească la femeie cu părere de rău. Păcat, îşi spunea în sinea lui; atît de frumoasă, cu o carnaţie atît de albă, de plină şi apetisantă. Un al doilea prilej ca acesta n-avea să i se mai ivească poate atît de curând.

Spre miezul nopţii, doamna Sandoz îşi făcu apariţia în salon. Palidă, cu ochii roşii, ea turnă şi oferi, oranjadă fiecăruia dintre jucători ; dar după aceea, în loc să se aşeze alături de Attilio, se duse lîngă soţul ei.

Cînd Attilio îi arătă, cărţile soţului care anunţase un carou, acesta exclamă din nou, triumfător : „Mulţumesc, *partner*". Dar Attilio se gîndea că n-avea să mai vadă niciodată valurile mării învolburîndu-se şi spărgîndu-se în preajma patului doamnei Sandoz

.INTIMITATE

°OŢIA INGINERULUI Condorelli primi, la începutul Carnavalului, un plic mare alb în care găsi un cartonaş cu aceste cuvinte imprimate în cursive : „Ducesa R. roagă pe doamna şi domnul Condorelli să binevoiască a lua parte la recepţia pe care o va da în ziua de 20 ianuarie la orele 22. R.S.I.V.P. [1U]

Primise, în sfîrşit, invitaţia la care de atâta vreme rîvnea. Ou cartonaşul în mînă, doamna Condorelli se lăsă brusc într-un fotoliu şi se privi în oglindă, scuturată de un tremur nervos. De mai bine de zece ani se străduia în fel şi chip să

obţină acea invitaţie; şi îi sosea prea tîrziu, cînd nu mai avea nici o speranţă şi poate că nici măcar n-o mai dorea. Cu zece ani în urmă, bileţelul acela i-ar fi exaltat pînă la nebunie ambiţiile, pline încă de vigoare. Acum însă nu-i mai era de nici un folos, ca apa adusă într-o tabără unde toţi exploratorii au apucat să moară de sete. în ceea ce priveşte ambiţiile mondene, doamna Condorelli era ca şi moartă, şi odată stins entuziasmul de altădată, nici saloanele ducesei nu mai străluceau în imaginaţia ei cu veselele culori ale speranţei. Tinereţea i se veştejise ca o plantă care ar fi căutat în zadar soarele. După atîita aşteptare, chiar şi frumuseţea i se ofilise, lipsită de cadrul somptuos ce i se cuvenea. Iar acum, pentru acea serbare, tinereţea şi frumuseţea erau mai de preţ decît bijuteriile şi decît orice alte podoabe. Dar, în ciuda acestor constatări amare, nici nu-i trecu prin minte să nu se ducă la (bal.

ι Prescurtare imitată după corespondenţa franceză : *Râpondez s'il vous plait.*

Doamna Condorelli se îndepărtase într-atîta de viaţa mondenă, încît descoperi deodată că nu avea nici o rochie de seară mai ca lumea. Şorţuri, rochii simple de dimineaţă, fuste obişnuite, jacheţeie, pardesie avea destule, dar nici o rochie de seară demnă de acest nume. Intr-un cuvînt, garderoba ei reflecta cu fidelitate condiţiile foarte modeste şi cadrul familial în care trăise de-a lungul atâtor ani. Descoperirea aceasta o făcu pe doamna Condorelli să resimtă cu şi mai mare amărăciune banala existenţă pe care o ducea. Vorbind cu soţul ei, care abia scăpase de cheltuielile de sfîrşit de an, doamna izbuti, după multe insistenţe, să-1 convingă să-i cumpere o rochie de mătase neagră, garnisită cu roşu şi aur, de la una din cele mai bune croitorese din oraş.

— Cele cîteva ceasuri pe care o să le petreci în casa ducesei, îi spuse soţul cînd ea veni să se fălească în faţa lui cu rochia cea nouă, mă costă mai mult decît o lună de vilegiatură.

Soţia îi răspunse că viaţa însemna calitate, şi nu cantitate.

Pe măsură ce se apropia ziua recepţiei, ardoarea flăcării mondene reînviate sporea, şi

în aceeaşi măsură sporeau şi cheltuielile. După rochie, a vrut să-şi cumpere ceea ce francezii numesc o *trousse,* adică o cutiuţă de baga, email sau de argint, cu toate fleacurile necesare aranjării unui chip frumos. După aceasta veni rândul pantofilor de mătase. Apoi al unui colier, imitaţie după ceva vechi, fără mare valoare, dar care putea fi luat drept o bijuterie de familie. In sfîrşit, cu două zile înainte de petrecere, doamna Condorelli îşi cumpără o capă de blană care costă, ea singură, mai mult decît toate achiziţiile precedente. Femeilor le prieşte ca, după multe privaţiuni, să vadă şi să aibă lucruri frumoase. Doamnei Condorelli i se păru deodată că devenise iar atrăgătoare, aşa cum fusese cu zece ani în urmă

.Veni în sfîrşit şi ziua cea mare. înţr-o seară de ianuarie, cei doi soţi, destul de tulburaţi în sinea lor, porniră către palatul R. Plouase, după cum remarcă cu glas tare soţia ; străzile strimte ale cartierului baroc exalau umezeală. Fiecare piatră a pavajului licărea neagră în umbră, fiecare zid de palat părea mai jilav decît peretele brăzdat de stropi al unei peşteri. Cu fiecare pas care o apropia de palat, doamna, floare dalbă a acelei nopţi, simţea cum i se învoaltă şi înfloreşte frumuseţea atîta vreme năpăstuită. La început nu fusese decît o femeie cumsecade în rochie de seară ; apoi, eu fiecare cotitură a drumului, devenise, treptat, o femeie frumoasă, o femeie frumoasă şi misterioasă, o femeie nu numai misterioasă dar şi maiestuoasă, în sfîrşit, nu numai maiestuoasă, ci şi tragic extenuată, distinsă, îndurerată. Soţul care, cu o umbrelă mare agăţată de braţ, cu mîner de galalit, se ţinea anevoie de pasul zvelt al picioruşelor soţiei, şi n-avea altă preocupare decît să evite bălţile, nici nu olbservă această transformare.

Deşi plecase de acasă ca o femeie modestă, gătită de sărbătoare, doamna Condorelli trecu pragul palatului ca o principesă. Era atît de încredinţată de asta, se identificase în asemenea măsură cu rolul ei imaginar, încît i se păru că observă pe faţa uriaşului servitor — care, în pragul apartamentului, întreba în şoaptă numele invitaţilor pentru a le repeta apoi cu voce răsunătoare — un aer- mirat, cînd soţul spuse 'simplu : Doamna şi domnul Condorelli. Ea se gîndi că pînă şi servitorul îşi zicea „Doar un simplu domn ?... cu o asemenea femeie alături ?" Şi doamna Condorelli simţi brusc o mare antipatie pentru numele ei.

Doamna Condorelli auzise adesea vorbindu-se despre splendoarea şi vastitatea saloanelor palatului R. De aceea rămase foarte uimită cînd, din anticameră, constată că aceste saloane, atît de lăudate, de fapt nici nu existau. Din anticameră porneau trei coridoare foarte lungi, scunde şi înguste, slab luminate, aşa cum se văd adesea prin palatele vechi, transformate în instituţii. Se vedeau într-adevăr nişte încăperi, dar împărţite în nenumărate· odăiţe cu ajutorul unor pereţi subţiri de placaj.

Din aceste motive, doamna Condorelli avu un moment de îndoială : nu cumva or fi nimerit în altă casă ? Dar servitorul în livrea, care le strigase numele întorcîndu-se către imul din acele coridoare, purta pe guler stemis
22i>
casei R. Şi in afară de asta, ca pentru a spulbera definitiv asemenea îndoieli, iat-o, la prima uşă, pe însăşi ducesa, o femeie mărunţică, palidă şi nervoasă, cu fruntea încununată de o diademă cu briliante, apropiindu-se şi dînd mîna cu ei, mulţumindu-le că au venit. „Pesemne că am fost greşit informată", îşi zise doamna. Intre timp, ducesa, după ce făcu un gest ca pentru a spune „poftiţi... plimbaţi-vă în voie", intrase în cameră închizând uşa. Doamna şi domnul Condorelli rămaseră iarăşi singuri pe coridor.

— Bine, spuse soţul, să ne plimbăm în voie... dar unde să mergem ?

Doamna Condorelli, iritată, îi tăie vorba explicîndu-i pe scurt că nu era vorba de o casă burgheză oarecare ca, de pildă, aceea a antreprenorului Scaramillo. Aici era un palat aristocratic cu uzanţe şi obiceiuri foarte diferite de ale burgheziei. în loc să-şi piardă răbdarea, mai bine să bage de

seamă să nu facă cine ştie ce gafă, după cum îi era obiceiul. Bărbatul îi răspunse înţepat că n-avea nevoie de lecţii de bună-creştere. De altfel, el era de familie mai bună decît a ei, după cum ştia şi ea prea bine. Doamna Condorelli se prefăcu, bineînţeles, că nu-1 aude.

îşi dădea seama că o doamnă nobilă, aşa cum îşi imagina în sinea ei că este, nu numai că nu se cuvenea să se mire de nimic, ci trebuia să facă faţă, cu o siguranţă plină de calm şi eleganţă, oricăror situaţii, cît de neobişnuite. Aşadar, în vreme ce soţul bufnea alături de ea şi scrîşnea din dinţi, ea porni să cerceteze în mod discret şi demn toate coridoarele. Încet-încet, cu pas studiat, ridicând cu o mînă trena rochiei, iar în cealaltă ţinînd frumoasa ei *trousse* de baga, merse pînă la capătul primului coridor din dreapta vestibulului. Uşile, toate închise, te lăsau nu numai să ghiceşti un belşug de lumină care se răsfrîngea, inegal, peste pereţii despărţitori, asupra figurilor mitologice pictate pe plafoane, ci să şi surprinzi ici, colo rîsete înfundate, clinchete de pahare şi alte asemenea zgomote festive. In camerele acelea, lumea se distra, acolo era petrecerea la care se referea invitaţia. La capătul primului coridor, doamna Condorelli dădu peste un altul, tot aşa de lung. Şi aici era la fel; nenumărate uşi închise, iar dincolo de ele lumini puternice, rumoare de voci şi veselie. Cu acelaşi calm imperturbabil, în vreme ce soţul pufnea tot mai apăsat şi din cînd în cînd scăpa şi cîte o înjurătură printre dinţi, doamna parcurse şi acest al doilea coridor, ca să dea de un al treilea de aceeaşi lungime, la capătul căruia, un al patrulea, mai întunecos şi mai nesfârşit decît celelalte, o scoase deodată în vasta anticameră în care intraseră la sosire.

— Frumoasă treabă, spuse soţul, iată-ne iarăşi aici... ăsta nu e un palat, ci un labirint... ducesa îşi bate joc de noi.

Dar doamna Condorelli, ferm hotărîtă să nu se lase pradă impulsurilor care nu se potrivesc unei ţinute aristocratice, îi porunci să tacă şi să nu mai spună prostii. Serbarea era foarte reuşită, adăugă, şi ea petrecea de minune. Nu cumva crezuse că, într-o casă ca aceea, avea să dea peste vreo tombolă sau un zaiafet ? Fiecare lucru la locul şi la timpul său.

Cu toate astea, n-ar fi avut altceva de făcut decît să înceapă iar explorarea coridoarelor,

dacă, în timp ce mai stăteau încă nehotărâţi în anticameră, n-ar fi intrat pe uşă soţii Palombi. Domnul Palomhi, un tînăr foarte vioi şi întreprinzător, era coleg cu Condorelli la aceeaşi întreprindere de construcţii edilitare. De cum îl văzu, Condorelli nu-şi putu stăpâni o pornire de bucurie şi se grăbi să-1 întâmpine spunând că, în sfârşit, vedea şi el o figură simpatică. Mult mai rece se salutară în schimb cele două femei. Amândouă nutriseră iluzia de a fi fost singurele din mediul lor invitate acolo ; nici una, nici alta, deşi se vedeau aproape în fiecare zi, nu suflaseră o vorbă despre recepţia la care aveau să meargă; în sfârşit, fiecare îşi pusese în gând s-o uluiască pe cealaltă cu relatările şi impresiile despre acea petrecere. Şi iată, în schimb, umilitoare justiţie !, iată că amândouă primiseră aceeaşi invitaţie, care, prin acest simplu fapt, pierdea in ochii lor mult din valoarea iniţială. Totuşi, nimic din aceste sentimente nu răzbătu pe feţele lor înţepenite deopotrivă într-o expresie ceremonioasă şi rezervată, în timp ce, cu o prefăcută şi răutăcioasă uimire, exclamară deodată

— :Şi tu aici... mi-aş fi putut închipui orice, afara de faptul că voi da de tine aici.

Doamna Condorelli care, în lipsă de ceva mai bun, ţinea să arate că se şi familiarizase cu tot ce se petrecea în palat şi era, cum s-ar spune, intimă cu ducesa, pentru simplul fapt că sosise înaintea celeilalte, o asigură că se distra de minune. Ce splendoare de palat, cum se simţea din tot ce-i înconjura vechimea şi grandoarea familiei căreia îi aparţinea, ce încîntare, după atîtea apartamente moderne strimte şi banale ! Doamna Palombi spuse că asta era şi părerea ei. Iar Condorelli, bucuros de sosirea prietenului, nu mai bombănea nici el. Deci, toţi patru, doamnele înainte, ceremonioase şi ţepene, iar bărbaţii în urma lor, glumind şi sporovăind, porniră din nou în explorarea coridoarelor.

In timpul acestei de a doua investigaţii lucrurile se petrecură întocmai ca şi prima oară. Cele două doamne, ca printr-un acord tacit impus de acelaşi soi de snobism, admiţând totuşi că putea fi ceva oarecum insolit în acest mod de a primi lumea, nu mai isprăveau cu laudele despre petrecere : ce stil, ce fineţe, cîtă autentică aristocraţie ! în schimb, cei doi bărbaţi, susţinîndu-se reciproc, declarau într-un glas că era o necuviinţă şi că ducesa îşi bătea joc de ei. Cele două femei le tăiau vorba, făcîndu-i grosolani şi burghezi. Mai iritată era doamna Condorelli, şi nu atît împotriva soţului, căci îi cunoştea firea slabă şi uşor influenţabilă, cît împotriva instigatorului de Palombi care, mereu mucalit, îşi permitea glume »de prost-gust, mirosind de la o poştă a cafenea şi a birt. Din pricina asta se simţi nespus de încîntată cînd, la începutul celui de al doilea coridor, ducesa se ivi brusc dintr-una din camere şi îi invită cu o aleasă curtoazie şi amabilitate să accepte o băutură răcoritoare.

— Bufetul se află la capătul acelei galerii, adăugă ducesa, arătînd către o lumină care sclipea în depărtare ; şi dispăru din nou.

Din păcate, această poveste cu răcoritoarele dădu iarăşi prilej lui Palombi, în timp ce se îndreptau într-acolo, să facă nişte observaţii de cea mai proastă calitate.— Măcar cu o masă să ne-alegem, spunea într-una, vreau să-mi potolesc foamea... vreau să mă ghiftuiesc... chiar aşa, căci la cină am mîncat înadins foarte uşor...

Domna Condorelli se uita cu deosebită antipatie la faţa lui roşie de mâncău şi clocotea. Dar Condorelli râdea din toată inima. Dă-i încolo de aristocraţi, îşi zicea; tineri de ăştia veseli ne trebuie, ca scumpul meu Palombi. Veselie şi degajare.

Bufetul se afla într-o sală vastă, cu plafonul boltit, încăperea era absolut goală, doar o latură a ei era ocupată de o masă mare, pregătită pentru servit. Lumina slaibă a celor cîtorva candelabre, goliciunea tristă a pereţilor, aerul rece, mirosind a umezeală şi a închis din acea uriaşă încăpere, spuse Palombi, îi amintea de birourile de la cadastru. Pe urmă, cînd se apropiară de masa lîngă care se afla un singur servitor melancolic şi gălbejit în fracul lui slinos şi uzat, ce părea să fi venit din vreo biată cafenea de periferie, descoperiră, în locul bunătăţilor aşteptate, două şiruri de pahare ieftine, opace, şi cinci sticle de oranjadă spălăcită. Pe un colţ, se vedeau patru cutii rotunde de tablă cu ţigări ieftine, din acelea cu muştiuc de carton. Asta era tot. In faţa unui asemenea spectacol, cei doi bărbaţi se uitară lung unul la altul şi izbucniră în- tr-un hohot de rîs. Palombi împinse grosolănia atît de departe încît scoase din buzunar plicul cu invitaţia şi, vînturîndu-1 sub nasul servitorului, spuse că-şi închipuise că acel cartonaş atît de elegant ar da dreptul la ceva mai mult decît la o plimbare pe nişte coridoare pustii, un pahar de oranjadă şi o ţigară ieftină. De data aceasta, doamna Condorelli, a cărei răbdare fusese pusă la grea încercare, îşi ieşi cu totul din fire. Şi, întorcîndu-se către Palombi, îi spuse tăios că n-avea dreptate. Ce-şi închipuise c-o să găsească acolo ? Tăvi cu un talmeş-balmeş de prăjituri multicolore ? Pahare pline cu cremă diplomat ? Sandvişuri cu pui cu maioneză, cum sînt cele care se înfulecă în barurile de noapte ? Nu înţelegea oare că această sobrietate era o dovadă în plus, dacă mai era nevoie, a rafinamentului şi eleganţei acelei recepţii ? Palombi răspunse rizînd că, în cazul acesta, trăiască grosolănia barurilor de noapte.

15 c. —1346

Acum raporturile dintre cele două femei şi soţii lor erau de-a dreptul ostile. Cu cit ei rîdeau şi glumeau mai mult, bătîndu-ise pe spate şi trăgîndu-şi ghionţi pe sub coaste, cu atît femeile deveneau mai distante, trufaşe, îngîmfate, preţioase. Pînă la urmă, întorcîndu-se în vestibul, Palombi propuse să încerce să vadă ce se petrecea în camerele acelea închise. Părea că pe acolo lumea se amuză. Ce credeau boierii ăştia, c-o să-i ţină la distanţă fiindcă nu făceau parte din grupul lor ? Ii invitaseră, era de datoria lor să stea cu ei, nu să-i evite în chipul ăsta nepoliticos şi grosolan. Cele două soţii dezaprobau din vîrful buzelor această propunere ; dar pînă la urmă o acceptară. Fără s-o mărturisească, acum se gîndeau şi ele că gazdele exagerau. Adevărat că nu erau intimi ; dar ceva mai multă amabilitate n-ar fi stricat.

Urmîndu-1 pe Palombi care, cum s-ar zice, luase conducerea operaţiunilor, reveniră toţi patru în coridor. Palombi spuse că trebuiau să aleagă uşile prin care răzbăteau mai multe zgomote şi veselie. N-avea nici un rost ca ei să cutreiere coridoarele acelea lugubre în vreme ce invitaţii ceilalţi petreceau în lege. Ajungînd în dreptul primei uşi dincolo de care se auzeau rîsete înăbuşite şi clinchete de pahare, Palombi se lăsă cu toată puterea pe clanţă, încercînd s-o deschidă. Uşa cedă, dar nu se deschise de tot, ci doar se crăpă cam de o palmă, atîta cît i-o îngăduia lanţul scurt şi solid cu care era prevăzută pe dinăuntru. Atunci Palombi, făcînd nişte gesturi expresive de înţelegere şi complicitate, şi aplecîndu-se mult înainte, cu o vădită mimică a unei curiozităţi pe care el încerca s-o ascundă în vreme ce, de fapt, era cît se poate de evidentă, îşi lipi ochiul de crăpătură; dar se îndreptă imediat, mărturisind cu un ton decepţionat că nu era nimic interesant de văzut. Condorelli nu-1 crezu şi vru să se uite şi el. Dar, ca şi Palomibi, renunţă foarte repede, declarând ca aşa era, nu merita osteneala. Soţia lui Palombi făcu şi apuse acelaşi lucru. Doamna Condorelli ar fi vrut să reziste la acea curiozitate care i se părea deplasată, dacă nu din alte motive, măcar pentru că trebuia s-o împărtăşească cu grosolanul de Palombi. Dar, după o clipă de gîndire, cedă şi ea, aplecîndu-se şi tră- gînd cu ochiul. La început nu văzu decît o odăiţă întunecoasă cu pereţii coşcoviţi şi înnegriţi ca de aburii unor străvechi fumigaţii ; şi, în lumina verzuie a unei ferestruici, un vas în formă de corabie, pe jumătate

încastrat în perete. Dar lîngă vas, într-o zonă de umbră mai opacă, o formă omenească, asemenea unui tors inform pe piedestalul său, stătea dusă pe gînduri, încovoiată, cu genunchii strînşi, capul între mîini, picioarele încolăcite de scaun. Femeie sau bărbat ? Doamna Condorelli nu putu să-şi dea seama. Văzu numai două coapse robuste, reliefate de muşchi lungi şi contractaţi, arătindu-şi albeaţa în umbra aceea tainică şi îmbîcsită, şi se retrase şi ea brusc, închizînd uşa. Condorelli spuse că dacă asta însemna intimitate în casele mari, el unul prefera să fie exclus. Soţia lui Palombi observă că era destul de ciudat, fiindcă acele zgomote, caracteristice sindrofiilor, te-ar fi făcut să presupui un spectacol cu totul diferit.

O luară iar pe coridor şi, după vreo zece paşi, iată, alte zgomote surprinzătoare. De data asta nu mai erau rîsete şi clinchete de pahare, ci de-a dreptul suspine, zvonuri înăbuşite de sărutări, foşnet de veşminte. Palombi, care începuse să prindă gust, declară că de rîndul ăsta o nimeriseră, şi se repezi să deschidă uşa. Dar uşa era încuiată şi rezistă la toate eforturile robustului Palombi. Intre timp, departe de-a înceta, zgomotele deveneau tot mai clare şi indiscrete.

— Nu... nu... Guido, murmura o voce de femeie.

Palombi, excitat de această voce în care părea să tremure toată sfîrşeaia unui trup tînăr gata să se dăruie, îl rugă pe Condorelli să-i servească drept scaun. Avea să i se suie pe umeri şi, pe deasupra peretelui despărţitor, să vadă ce se petrece în cameră. Condorelli, care avusese acelaşi gînd, dar de teama nevestei nu îndrăznise să-i dea glas, se învoi. Curiozitatea lui Palombi suferi însă o nouă decepţie ; abia apucase să se oaţăre că-1 şi văzură sărind jos, scuipînd şi făcînd o grimasă de scîrbă. Pe urmă spuse că, în locul îmbrăţişărilor sperate, văzuse o baborniţă decrepită, stînd goală puşcă ân faţa unei oglinzi mari şi pudrîndu-şi cu talc petele roşietice de pe trupul slăbănog şi zbârcit.

— Nu... nu... Guido, se auzi iar vocea tremurătoare.

Dar Palombi spuse că Guido nu-1 mai putea trage pe sioară. Şi, scuipând de zor, porni mai departe în explorare.

La o a treia uşă, puţin mai departe, se desluşea o rumoare de glasuri mâniate. Cineva, răsturnînd scaune şi alte obiecte, urmărea pe altcineva care fugea implorând jalnic. Apoi un ţipăt foarte ascuţit le îngheţă sângele ân vine celor patru invitaţi.

— Ăştia se omoară, spuse Palombi ; şi, curajos, se repezi la uşă.

Şi de data aceasta uşa nu se crăpă decît de o palmă, cît îi îngăduia lanţul de siguranţă dinăuntru. Dar prin crăpătură, în locul scenei sîngeroase la oare se aşteptau, cei patru văzură o mulţime de femei şi bărbaţi în ţinută de seară, ţepeni şi înghesuiţi, care păreau să unduiască domol în ritmul înăbuşit al unei muzici de dans. Palombi spuse că trebuiau să intre şi să se amestece cu mulţimea aceea, de vreme ce, între atîtea uşi, nimeriseră în sfîrşit la cea care trebuia. Dar cum întinse mîna să scoată lanţul, una din doamnele care dansau, fără să se uite la el şi ca din întîmplare, îl plesni zdravăn peste degete cu evantaiul.

— Au, zgripţuroaico, strigă Palomlbi ; şi încercă din nou.

De data aceasta se găsi un tînăr blond care, cu nepăsare, îi apăsă o ţigară aprinsă pe dosul mîinii. Palombi şi-o trase înapoi cu un strigăt de durere. Uşa se închise imediat, lăsînd iarăşi coridorul în semiîntuneric.

Aşadar, nu era nimic de făcut, nu voiau să ştie de ei, spuse Palombi. îi invitau, asta da, însă pe urmă refuzau să-i accepte în intimitatea lor. Şi în timp ce protesta, aproape fără să-şi dea seama, deschise o altă uşă ; aici dădu cu ochii de o fată frumoasă cu sînii goi, cu părul despletit şi hainele de pe ea sumese şi făcute sul în jurul şoldurilor, care se repezi cu furie să închidă uşa la loc în timp ce un tînăr — îmbrăcat — complet năucit şi încurcat, cu părul răvăşit, faţa plină de urme de ruj şi gulerul cămăşii mototolit şi ieşit peslte cel al hainei stătea neclintit în fotoliul în care era cufundat.

— Să fiu al naibii dacă de data asta n-o să mă distrez şi eu, strigă Palombi, năpustindu-se spre uşă tocmai în clipa cînd i se închidea în nas.

Dar cele două femei şi Condorelli îl reţinură, convingîndu-1 pînă la urmă să nu tulbure fericita pereche. Amănunt ciudat : din odaie nu răzbăteau ecouri de sărutări cum s-ar fi putut crede, ci zgomotul înfiorător de egal şi domestic al unei maşini de cusut, activată de un picior neobosit şi o mînă sigură.

Palombi mai avu parte de asemenea decepţii şi în dreptul altor încăperi. Aici, zăngănitul de fise şi bani însoţit de voci încordate de jucători corespundea unui bolnav agonizând în pat ; dincolo, doi copilaşi care se jucau liniştiţi pe jos cu un trenuleţ nu justificau nicidecum flecăreala care

răzbătea din camera lor. Mai departe, nişte sunete de orgă le sugerară o ceremonie de nuntă.

— Confeti, confeti, strigă Palombi, repezindu-se.

Dar în loc de confeti se pomeni cu o mînă de păstăi goale de fasole pe care i le azvîrli în obraz o bucătăreasă bătrînă şi furioasă.

De altfel, aceste surprize erau totuşi rare. Din douăzeci de uşi, abia două sau trei puteau fi deschise ; celelalte încăperi rămâneau ferecate şi tocmai acestea reţineau curiozitatea arzătoare şi invidioasă a lui Palombi. Dar Condorelli începuse să se sature.

— Nu ne vor, spuse deodată, ne-au invitat, dar nu ne vor... de ce să insistăm ?

Soţia lui Palombi, vădit jenată din pricina soţului ei atât de nestăpânit şi de jovial, fu de acord cu el. Cit despre doamna Condorelli, plânsul care îi ispitea nasul şi gîtlejul o împiedică să vorbească. Să aştepţi zece ani o invitaţie, iar cînd în sfîrşit ai primit-o să fii silită să cutreieri tot felul de coridoare în compania unei slujnice ca doamna Palombi şi a unui bădăran ca bărbatu-său, asta i se părea intolerabil. Picioarele o dureau de atîta umblet. Chipul îşi pierduse masca de demnitate ceremonioasă pe care şi-o impusese pînă atunci.

— Eu aş zice să plecăm acasă, izbuti ea să bîiguie.

Propunerea fu primită ; cu toate că Palombi declarase că voia să stea pînă la urmă, dacă nu de alta, măcar ca să nu se dea bătut în faţa unor oameni atît de necioplţi. Se întoarseră înapoi, de data asta fără să le mai pese de zgomotele înşelătoare care răzbăteau prin uşile închise. Palombi spuse că, dacă i se va întîmpla să dea ochi cu ducesa, avea să-şi verse tot năduful; avea să-i spună verde ce gîndea despre ea şi despre invitaţii ei. Abia rostise aceste cuvinte că iată, ducesa le şi ieşi înainte, afabilă şi atentă ca şi mai înainte, întrebîndu-i de ce plecau atît de repede, căci nici nu era încă douăsprezece. Cu demnitate şi calm, doamna Condorelli o asigură pe ducesă că se distraseră foarte bine şi aveau să păstreze o amintire de neuitat despre acea petrecere; dar trelbuiau să plece. Doamna Palombi, intimidată, spuse şi ea ceva asemănător şi schiţă o plecăciune, în rochia ei lungă. Condorelli însuşi nu putu să nu sărute mîna pe care ducesa i-o întindea cu atîta graţie. Cît despre Palombi, în ciuda lăudăroşeniilor lui, nu putu face altceva decît să-şi imite colegul, greoi şi năucit

ca un bou. In vestibul, acelaşi servitor le ajută pe doamne să-şi pună capele de blană. Doamna Condorelli observă că şi amica ei îşi cumpărase una la fel. Şi se consolă gmdindu-se că nu fusese singura care cheltuise atâta şi-şi făcuse iluzii în privinţa acelei invitaţii blestemate.

Cînd ieşiră în stradă, Palombi îşi manifesă bucuria de a fi scăpat, în sfîrşit, din palat, cu o serie de gesturi expresive şi pufăieli de uşurare. Şi propuse, cu obişnuita-i impertinenţă, să meargă la o cîrciumioară pe care o ştia el, să bea nişte vin pe cinste.

— Să ne dregem gîtlejul, adăugă, după oranjadele ducesei.Doamnele însă refuzară cu indignare ; şi chiar Condorelli spuse că nu mai aveau timp ; ultimul autobuz pleca peste zece minute. Pînă la sosirea autobuzului, Palombi continuă ou glumele lui grosolane şi triviale. Spunea că voia s-o invite pe ducesă ca să-i arate cum înţelegea el ospitalitatea : macaroane, pui rece, prăjituri, vinuri, muzică şi la urmă o partidă bună de pinaclu. Mai spunea că vrea să pună în ramă invitaţia primită. Dacă nu de alta, măcar pentru acele litere misterioase : R.S.I.V.P. Şi îi asigură că, după el, acele litere voiau să spună : Rămîneţi Sănătoşi Ingenui Vulgari Plebei. Palombi vorbea în gura mare, oamenii se întorceau să se uite la el, cele două femei erau teribil de jenate. Dădu Dumnezeu şi veni şi autobuzul.

A doua zi însă, întîlnindu-se cu o prietenă într-o cofetărie, doamna Condorelli nu se putu stăpîni să nu descrie în culorile cele mai măgulitoare serata din casa R.

— Toată nobilimea... orchestra... perechile... toaletele.,, prinţul S. cu care am făcut un tur de vals... contele C. cu nelipsita lui gardenie la butonieră... trataţiile... pînă la cinci dimineaţa... îmbrăţişarea afectuoasă a ducesei la despărţire...

Prietena îşi zicea în sinea ei că doamna Condorelli avusese mare noroc ; şi se întreba cu maliţiozitate ce intrigă amoroasă o fi ascunzînd acea invitaţie

.CLOACA

C

^ENU POATE face forţa unui mit, mai ales cînd e susţinută de o stăruinţă pe potrivă ! Un oarecare Albanese, tînăr şi bogat provincial, s-a străduit din răsputeri cu daruri, cuvinte înflăcărate şi o asiduă prezenţă să-şi impună existenţa în faţa Lăutei, vedeta de film pe care o cunoaştem cu toţii. In fond, Alhanese nici nu pretindea mare lucru ; voia numai să fie admis în intimitatea actriţei, fie chiar şi pentru un singur ceas ; apoi, odată întors la ţară, ar fi avut el grijă să umfle acea oră, făcând din ea o lună sau chiar un an, şi să încălzească răceala acelei vizite, cerşite şi acordate ca pe o pomană, pînă la incandescenţa unei întîlniri de dragoste. După cum se vede, Albanese dorea s-o viziteze pe artistă mai mult din vanitate decît din pasiune ; aceeaşi vanitate de provincial, care, în alte vremuri, l-ar fi împins la îndelungi anticamere în casele favoritelor de la curte.

Dar n-a fost uşor să strecoare o vizită absolut inutilă în programul zilnic atît de strâns şi încărcat al actriţei. După multe ezitări, Lauta, exasperată că nu mai putea scăpa de el, îi comunică să vină totuşi, dar dimineaţa devreme. Avea să asiste la toaleta ei, şi apoi, dacă dorea, putea s-o însoţească într-o scurtă plimbare igienică prin grădina publică. Albanese, care nu îndrăznise să se ducă cu gîndul chiar atît de departe, se consideră foarte norocos.

In dimineaţa următoare, se înfăţişă la ora fixată şi fu poftit imediat în dormitorul actriţei. Mai nemişcată decît o statuie şi mai inertă decît un cadavru, Lauta şedea pe un taburet în faţa oglinzilor toaletei şi se lăsa pieptănată de două cameriste. Albanese, tulburat dinainte la ideea că avea să asiste la toaleta de dimineaţă a unei femei atît de frumoase şi de celebre, de cum o văzu pe Lauta i se tăie respiraţia. Actriţa n-avea pe ea decît o cămăşuţă uşoară şi ajurată, care-i ajungea pînă la jumătatea coapsei, lăsîndu-i dezgolite Ibraţele, umerii şi o bună parte din piept. Diana însăşi, în tunica ei scurtă, ai fi putut spune, dacă n-ar fi fost toate acele broderii transparente care mai mult dezvăluiau decît acopereau perfecţiunile ispititoare ale acelui trup, făcîndu-te să te gândeşti mai curînd la rafinamentele anumitor stampe licenţioase. De altfel, Lauta nu avea nimic din ceea ce se numeşte o frumuseţe clasică, semănînd mai degrabă cu acele statui de ceară colorată ce se pot vedea

expuse în vitrinele saloanelor de coafură ; sau cu un anume gen de femei ale căror chipuri sînt reproduse de obicei — printre migdali în floare şi urări de Paşti — în lucioasele ilustrate erotice. Chipul ei cu. un oval desăvîrşit, dar aproape nefiresc, era încadrat de un maldăr de bucle castanii. Ochii albaştri, apoşi, păreau de sticlă ; nasul subţire şi diafan, ca de ceară, iar obrajii uşor îmbujoraţi ; în sfârşit, gura era întru totul aidoma celor despre care odinioară s-ar fi spus că Amor se juca şi zburătăcea în jurul lor : o gură pe cît de graţioasă, pe atît de inexpresivă, care la fiecare surîs descoperea două şiruri de dinţi regulaţi şi egali. Mare, înaltă, şlefuită toată ca la strung, Lauta şedea ţeapănă, cu chipul de păpuşă imobil susţinut de gîtul graţios. O cameristă îi refăcea cu un fier încins buclele desfăcute, o alta, îngenuncheată pe podea, ţinea în poala-i servilă piciorul mic al actriţei, şi cu degete uşoare îi trăgea ciorapul de mătase în sus pe gamba lungă, netedă, sculpturală.

Albanese îşi dădea seama că nu avea decît foarte puţin timp pentru a aduna toată acea recoltă de observaţii care i-ar fi permis apoi să facă o figură frumoasă în faţa prietenilor din orăşelul natal. De aceea o rugă pe actriţă să nu se preocupe de el, rugăminte de altfel cu totul inutilă, deoarece Lauta nici măcar nu se Întorsese să-i răspundă la salut; şi, aşezîndu-se într-un colţ, începu să privească. Era pentru prima dată in viaţă, se poate spune, cînd î se întâmpla să pătrundă astfel în intimitatea unei femei de acel soi. în primul rând, âl cuprinse un fel de beţie văzând — după înjositoarea frecventare a localurilor publice, cafenele, birturi, autobuze, străzi, unde totul pare uzat şi banal — că absolut tot ce o împodobea şi o înconjura pe Lauta era elegant, rafinat, deosebit, luxos. Cămăşuţa verzulie împodobită cu dantele, care-i învăluia frumosul trup, era un adevărat miracol de impalpabilă bogăţie. Nu puteai să nu te gîndeşti la truda migăloasă a atîtor umile lucrătoare, necesară pentru a îmbina acele fîşii de mătase cu dantela gălbuie prin ajurul căreia gingaşele sfîreuri roze ale frumoşilor sîni aci apăreau, aci dispăreau, după ritmul domol al respiraţiei. Şi ce să mai zici de inelul mare, negru, care împodobea mîna lungă, senzuală, cu unghii opaline,

lăsată alene pe toaletă ? In jurul acelei mîini, flacoane de cristal gravat, casete de baga şi argint, cutii de pudră şi borcănaişe de dresuri dezvăluiau îngrijirile asidue pe care le cerea acea desăvîrşită frumuseţe. Iar cînd privirile lui Albanese se desprinseră de pe chipul Lăutei, rătăcind prin cameră, prima impresie de rafinament şi de lux îi fu confirmată pe deplin. Mobila, din lemn de culoare deschisă, puzderia de podoabe, de pietre preţioase sau de cristal, covorul mare şi cu spic bogat care acoperea parchetul, perdelele vaporoase şi foarte lungi de la ferestre, totul în încăperea aceea te fascina, totul părea făcut anume pentru a stîrni gînduri frivole şi voluptuoase. însuşi patul, deşi nefăcut, nu avea nimic din dezordinea de peste noapte ; căci aşternuturile sale uşor împinse într-o parte sugerau doar imaginea graţioasă a Lăutei care, încă ciufulită şi moleşită de somn, se ridica în capul oaselor, pentru a se da jos din el. Apoi veşmintele, toate frumoase, toate în culori vesele şi pastelate, azvîrlite pe scaune sau întrezărindu-se, multe şi înghesuite, în dulapurile deschise. Prin ferestre, razele soarelui, frînte şi voalate de perdele, pluteau ca nişte a- Iburi aurii prin aerul călduţ, făeînd să strălucească orice metal, orice sticlă, orice obiect lucios. Toate acestea îi plăceau nespus de mult lui Albanese şi răspundeau întocmai imaginii pe care de multă vreme şi-o făcuse despre o femeie ca Lauta. Ii plăcea şi faptul că actriţa se arăta, in alegerea pantofilor şi a veşmintelor cu care trebuia să se îmbrace, dură, exigentă, veşnic nesatisfăcută. Era firesc ca, nemulţumită de pantoful cu care o încălţase camerista, să-i dea un picior nenorocitei, făcînd-o să cadă pe spate. Era firesc s-o mustre cu asprime pe cealaltă femeie, vinovată, după părerea ei, că nu i-a potrivit bine o buclă. Era firesc, în sfîrşit, ca în timp ce-şi parfuma din belşug pieptul, subsuorile şi lobii urechilor, să declare pe un ton dezolat că nu există nici un singur ruj, între cele douăzeci şi cinci pe care le avea, a cărui culoare să se potrivească buzelor ei. „Asta mai zic şi eu actriţă, femeie cu adevărat rafinată !" îşi spunea Albanese.

In cele din urmă, după ce găsi o pereche de pantofi care să-i convină, Lauta se ridică din faţa oglinzii şi, cu o ţigară între degete, stând dreaptă pe tocurile înalte, începu să examineze, făcînd tot felul de mofturi, rochiile pe care

cameristele se trudeau să i le propună. Aşa cum se întâmplase şi cu pantofii, nimic nu izbutea s-o satisfacă. De cum punea pe ea o rochie, începea să bată nervoasă din picior şi să le mustre pe cele două femei că sînt oarbe. Oare nu vedeau că avea cutare cusur, că o cută era strîmbă, că nuanţa aceea nu se potrivea cu restul, că funda nu cădea bine ? In faţa acestei minuţioase şi îndărătnice exigenţe, Albanese începea să înţeleagă in sfîrşit de ce actriţa nu avea niciodată nici măcar o singură clipă liberă.

Dar, în vreme ce Lauta, capricioasă, încruntată, ţîf- noasă, dar veşnic nespus de graţioasă în mişcarea picioa- relor lungi, a bustului înfloritor, se plimba de la un capăt la altul al camerei, respingând sfaturile slujnicelor, Albanese observă deodată — abia atunci, deşi se afla de atîta vreme acolo — că un întreg colţ al încăperii era ocupat de o groapă mare, patrată. Apropiindu-se, văzu că groapa, foarte adâncă, avea pereţi de piatră, însă o piatră cenuşie şi neşlefuită, destul de grosolană, asemeni celei care se vede în jurul puţurilor sau pe cheiul porturilor. îmboldit de curiozitate, Albanese se aplecă puţin, să privească mai de- aproape. Era într-adevăr un fel de cloacă patrată, ai cărei pereţi întunecaţi şi zgrunţuroşi contrastau puternic cu rafinamentul din încăpere. Dar contrastul îi păru şi mai puternic cînd, încordindu-şi privirile, văzu în acea întunecată şi hidoasă bortă, la o adîn- cime de aproximativ doi metri, o apă neagră, densă, a- mestecată cu materii mai solide dar greu de identificat, care amintea destul de mult de ceea ce, prin unele sate, se vede curgînd prin scocurile haznalelor. Apa aceea părea agitată şi învolburată de o fiinţă, animal sau om, care se afla cufundată parcă în ea. Privind mai atent, Alba- nese văzu că într-adevăr cineva se zbătea acolo jos, în mocirlă, gîffiind şi stîrnind, cu fiecare mişcare a braţelor, valuri miloase şi unsuroase care se spărgeau de margini şi recădeau şiroind de-a lungul pereţilor. Era un tînăr blond, după cum putu să-şi dea seama Albanese — i se vedea părul deschis şi chipul palid mînjite de noroi — care se zbătea cu un soi de furie tenace şi mută, cînd ivin- du-se cu tot bustul afară, cînd scufundîndu-se pînă la gură, ca şi cum fundul cloacei ar fi fost inegal şi plin de gropi. Uimit din cale-afară, Albanese ar fi vrut să-i atragă atenţia actriţei asupra acestei ciudăţenii şi a primejdiei care, după cum părea, îl pîndea pe tînăr ; dar se abţinu, gîndindu-se că lucrul nu putea să-i fi scăpat Lău-

tei, iar dacă nu vorbea despre asta şi nu-i dădea nici o importanţă, desigur că avea motivele ei bine întemeiate. Acum Lauta, tot discutînd cu cameristele, sta în picioare chiar lîngă marginea cloacei, dar cu spatele spre nenorocitul care, după cum observă Albanese. cu toate gesturile lui dezordonate, nu-şi dezlipea nici măcar o clipă ochii mînjiţi de noroi de la acele fese durdulii, de la acele superbe picioare în ciorapi de mătase. Ea fuma şi privea spre uşă, şi de îndată ce le văzu pe cameriste intrînd cu sufletul la gură, cu braţele încărcate de rochii, zvîrli ţigara în cloacă şi se îndreptă cu paşi domoli spre ele. Chiar în aceeaşi clipă, dintr-o conductă groasă de metal, al cărei orificiu se afla la jumătatea peretelui gropii, ţâşni un jet negricios şi puternic, apa din jurul tînărului avu o învolburare furioasă şi tînărul, tîrît de curent, îşi pierdu echilibrul. Albanese îl văzu dîndu-se la fund, reapărînd pentru un moment la suprafaţă, doar cu spinarea şi mîi- nile, şi-apoi, ca şi cum capul i-ar fi fost absorbit de o bulboană, dispăru cu totul, în timp ce apele scădeau vertiginos şi un gîlgîit sonor se înălţa din adîncul pivniţelor casei.

— Nici nu mai ştii cu ce să te îmbraci, spunea între timp Lauta, respingînd cu dezgust rochiile pe care i le arătau femeile.

Albanese privi iar spre cloacă. Apa urcase din nou la nivelul normal; cît despre tînăr, nici urmă. Ultimele picături se prelingeau de-a lungul întunecaţilor pereţi de piatră.

— In sfirşit, iată ce-mi trebuie ! exclamă în momentul acela Lauta, arătînd o rochie de culoarea albăstrelei.

Era tocmai ce-i trebuia, aşa cum se dovedi de îndată ce Lauta îmbrăcă rochia. Satisfacţia actriţei fu atît de mare încît, dîndu-şi seama pentru prima dată de prezenţa tînărului, îl întrebă ce părere avea despre rochia aceea atît de simplă şi de ingenioasă, şi dacă nu îi şedea deosebit de bine. Allbanese se grăbi să-i răspundă că, într-adevăr, greu s-ar fi putut imagina ceva mai frumos.

Nu mai rămînea decît pălăria. După multe ezitări, Lauta alese o pălăriuţă foarte simplă, roşie, împodobită cu două aripioare, de asemenea roşii, care aducea destul de mult ou *petasos* '-ul lui Mercur. Apoi se aşează din nou în faţa toaletei, şi cele două cameriste îi puseră pălăria pe cap, puţin lăsată pe ochi, astfel încît să-i acopere a- proape toată fruntea. Cu pălăria aceea minusculă trasă pînă la ochi, cu faţa învăluită de o voaletă cu picăţele, părea plină de o

graţie patetică şi misterioasă, ca într-un vechi daghereotip romantic.

— Să mergem, Albanese, îi spuse ea ridicîndu-se şi luîndu-şi geanta şi mănuşile.

Camera însorită era acum toată o învălmăşeală de rochii, de pantofi, de pălării. în momentul cînd ieşeau, dinspre cloacă se auzi iar un gîlgîit puternic, urmat de un alt jet întunecat, acoperit de o spumă gălbuie, care o clipă ţîşni printre tapetele vesele ale pereţilor şi recăzu apoi brusc în adîncul bortei. în coridor, Lauta se plînse că nu

1 Pălăria care se vede în majoritatea reproducerilor ce-1 înfăţişează pe Mercur

.mai e nimic de făcut, lipseau modelele de altădată, lipseau revistele de modă, iar croitoresele nu aveau pic de fantezie.

— O să ajungem să ne îmbrăcăm toţi în uniformă, încheie ea.

Afară, în stradă, îi întâmpină dangătul clopotului care bătea de amiază.YIAŢA E YIS

I

!N a DOUAZECEA zi de navigaţie am zărit de departe Insula Viselor. Sau, mai bine zis, am auzit-o. Pentru că, înainte ca munţii insulei să se fi profilat la orizont, am auzit, vast cît cerul şi ca el de nemărginit, sforăitul ciudatului monstru care guvernează insula şi care se numeşte Chruuurrr. în primul moment, acest nume ar putea să pară poate bizar şi cu o etimologie misterioasă. în realitate, nu e decît e expresie onomatopeică ce imită la perfecţie zgomotul pe care îl face monstrul adormit în palatul său. Ar putea părea şi comic, ca o luare în rîs ; dar pot să vă asigur că în gura localnicilor, care nu-1 rostesc decît cu un ton de teroare şi totodată de adînc respect, el dobândeşte un sens deosebit de sumbru.

Pe măsură ce ne apropiem de insulă şi îi descopeream numeroasele oraşe, câmpiile şi munţii, sforăitul se înteţea. Umplea văzduhul cu ecoul lui adînc şi vibrant, părea să se contopească chiar ou lumina soarelui ; în ciuda limpezimii azurii a cerului, a strălucirii calme a mării şi a frumuseţii peisajului, părea să răspândească o tristeţe obsesivă. Locuitorii, după cum am băgat imediat de seamă, sânt obişnuiţi şi nu-i mai dau importanţă ; de altfel, au destule alte preocupări, după cum se va vedea mai departe. Dar călătorul, neprevenit, mai întîi se miră, apoi se revoltă şi, în sfîrşit, nemaiputind suporta acel vuiet intens şi înfricoşător, încearcă, prin diferite mijloace, să scape de el. Cei mai mulţi îşi astupă urechile cu ceară ; alţii se silesc să înăbuşe zgomotul acela sumbru cu sunete mai plăcute : cîntece, muzică, petreceri gălăgioase ; şi toţi caută să rămînă cît mai puţin pe insulă, numai atîta cît au nevoie pentru a-şi rezolva treburile; şi nu se liniş- tasc pînă cînd sforăitul, slăbind tot mai mult cu depărtarea, se pierde în sfîrşit, în imensitatea mării.

Noi trebuia să ne refacem provizia de apă dulce ; de aceea am rămas pe insulă doar cîteva ceasuri. Dar în acel scurt răstimp am aflat despre Chruuurrr şi despre nefericiţii săi supuşi multe lucruri ciudate şi neobişnuite, pe care voi căuta să le povestesc cît am să pot mai bine.

Aşadar, Chruuurrr, asemenea Minotarului de pe vremuri, din Creta, este un monstru născut, se pare, din legătura nefirească a fiicei regelui cu un sobol. Aici trebuie să amintesc că sobolii de pe aceste meleaguri sînt mult mai mari decît ai noştri, atingînd uneori statura omului : dar încolo sînt orbi şi cad periodic în letargie întocmai ca ai noştri. Unii spun că, în trecut, insula fusese numai a lor, şi că actualii locuitori, aşezîndu-se aici, i-au alungat din vechile lor lăcaşuri. Dar aceasta este mai curind o bali-vernă, sugerată de originea actualului stăpînitor, decît un adevăr istoric dovedit. Legătura a luat naştere astfel : principesa se plimba într-o zi de vară pe nişte coline şi, intrînd din întîmplare în galeria subterană a unui sobol, dintr-o pornire monstruoasă, i-a căzut cu tronc sobolul care sta încovrigat în fundul cotlonului, cu botul pe labe şi cu ochii închişi. Se spune că, pentru a păcăli animalul, care e orb numai pe lumină dar în beznă vede foarte bine, prinţesa ar fi pus să fie cusută goală într-o piele de cîrtiţă ; apoi, transformată astfel, s-ar fi strecurat de-a-n- daratelea în galerie la vremea cînd sobolii sînt în călduri, şi acolo, în beznă şi sub pămînt, s-ar fi lăsat posedată de sobol, aşa ca Pasifae, la lumina soarelui, de taurul ei. In felul acesta a fost zămislit Chruuurrr, în fundul unei viziuni întunecate şi puturoase, de către un sobol mare, gras, scârbos, şi o femeie libidinoasă de viţă regală. Şi s-a născut acoperit tot de o blană deasă, burtos chiar de a- tunci şi înzestrat cu gheare, căpăţînos şi cu ochii somnoroşi ascunşi sub nişte pleoape vinete şi zhîrcite. S-a născut dormind sau, mai bine zis, sforăind ; iar numele i s-a tras din acel horăit.

La naştere, Chruuurrr a pricinuit moartea mamei sale : şi în scurtă vreme, tatăl prinţesei, regele insulei, măcinat de ruşine şi de sumbre presimţiri, şi-a urmat fiica în mormânt. Toată lumea credea că succesiunea avea să revină vreunei rude colaterale, căci părea cu neputinţă ca Chruuurrr, abia născut şi, pe lingă asta, mereu cufundat în somn, să poată lua frinele conducerii. S-a întâmplat însă

tocmai ceea ce n-ar fi bănuit nimeni. Chruuurrr, cu toate că era minor şi mereu aţipit, a pus mâna pe putere. Felul în care a procedat e ingenios şi merită să fie relatat.

Se pare, deci, că în veşnicul somn al lui Chruuurrr exista, după cum mai există încă, o capacitate —· cum să zic ? — de constrângere şi de dominaţie cu mult superioară celei a altor conducători care nu dorm tot timpul — cu toate poliţiile, armatele şi birocraţii lor. Am spus somn, dar mai potrivit ar fi să spun vise. Căci, de fapt, visele pe care le visează Chruuurrr sînt cele care îi dau o putere de dominaţie necontestată şi incontestabilă — după cum vom vedea — asupra locuitorilor insulei. Vise· atotputernice, pe cît de nefaste şi de absurde ; vise care, printr-o stranie influenţă rămasă pînă astăzi inexplicabilă, în momentul cînd alunecă pe sub pleoapele închise ale lui Chruuurrr, devin realitate pentru nefericita populaţie a insulei ; mai precis spus, vise cărora nimeni nu li se poate sustrage ; aşa cum prin alte ţinuturi, nimeni nu se poate sustrage căldurii din timpul verii şi gerului iernii.

Cel dintâi vis care a revelat funesta putere a monstrului, statornicindu-i totodată şi dominaţia, a fost că toţi oamenii de seamă ai insulei, fără nici o excepţie, trelbu- iau să se urce într-un anumit turn din capitală şi să se arunce jos. Un vis dintre cele mai obişnuite ; într-adevăr, cine n-a visat măcar o dată în viaţa lui că se urcă pe acoperişul unei construcţii foarte înalte şi se aruncă în gol ? Dar originalitatea lui Chruuurrr constă în faptul că a visat această aruncare în gol nu pentru sine, oi pentru ceilalţi, provocînd astfel moartea tuturor nobililor de pe insulă. Tîrîţi de un magnetism irezistibil, nefericiţii de ei s-au căţărat pînă în vîrful turnului şi, unul după altul, s-au aruncat în gol, făcîndu-se zob, ca nişte ouă stricate,, în piaţa de la picioarele impunătoarei construcţii. Această sinucidere colectivă ar fi rămas poate de neînţeles dacă, imediat după ea, monstrul n-ar mai fi avut încă alte două vise la fel de semnificative. Primul a fost că familiile

16 C. 1346 celor morţi nu numai că nu aveau să poarte doliu, ci aveau chiar să se bucure, ca de un noroc, de sfîrşitul rudelor lor. Al doilea vis a fost că miniştrii, care tocmai se întruniseră în grabă pentru a hotărî măsurile ce trebuiau luate în faţa unor fapte atît de funeste şi misterioase, s-au răsturnat pe negîndite cu capul în ios şi cu picioarele în

sus, fără să le pese cîtuşi de puţin de demnitatea funcţiei şi de seriozitatea proprie vârstei lor respectabile, întrebaţi fiind, atît miniştrii, cît şi soţiile şi copiii celor morţi au recunoscut că straniul lor mod de comportare le fusese, ca să spunem aşa, sugerat şi impus de sforăitul sumbru care umplea văzduhul insulei. Iar cînd monstrul a mai avut şi un al patrulea vis, care i-a făcut pe toţi locuitorii insulei să umble în mîini, aşa cum îi făcuse înainte pe miniştri, adevărul a străfulgerat deodată minţile supuşilor lui Ghruuurrr. Monstrul visa, şi ei erau, fără putinţă de împotrivire, la cheremul viselor sale.

De atunci, monstrul continuă să doarmă şi insula trăieşte timorată de ceea ce ar putea el să viseze. Visele monstrului — mai e oare nevoie s-o spunem ? — nu sînt întotdeauna atît de sumbre şi absurde ca acelea pe care le-am povestit pînă acum. De pildă, imediat după ce monstrul a luat puterea, s-a întâmplat că toate magazinele de pe insulă au oferit pe neaşteptate mărfuri cu preţuri foarte scăzute. Locuitorii au înţeles că Chruuurrr visa un mare belşug şi, spre dezolarea negustorilor, s-au repezit să cumpere tot ce le cădea în mînă. După acest vis, a urmat, firește, o mare lipsă. Dar experienţa nu serveşte la nimic : de cîte ori Chruuurrr visează belşug, locuitorii dau fuga să cumpere tot ce nimeresc.

Uneori, Ghruuurrr visează că toţi bărbaţii de pe insulă, fără excepţie, îşi scot într-o bună dimineaţă pantalonii şi pornesc la treburile lor cu picioarele şi bucile goale. Se spune că spectacolul e nespus de ciudat şi chiar caraghios să vezi străzile pline de bărbaţi fără pantaloni ! Dar îndată ce visul lui Chruuurrr încetează, toţi nefericiţii aceia se trezesc buimaci şi năpădiţi de ruşine, printre cârduri de femei care râd şi îşi bat joc de ei. Dar nu arareori acest vis este imediat urmat de un altul, care le constrânge pe aceleaşi femei batjocoritoare să-şi dea fără ruşine poalele peste cap, arătîndu-şi în plină stradă acele părţi ale trupului pe care pudoarea le obligă de obicei să le ascundă. Atunci e rândul bărbaţilor să rîdă de femei, sau, şi mai rău, să abuzeze de această involuntară neruşinare a lor. Nu e nevoie să mai subliniem cît de puţin priesc moralităţii populaţiei aceste vise ciudate şi crude ale tiranului.

Un vis al lui Chruuurrr care revine cu oarecare periodicitate este visul aşa-numit al lipsei de respect; într-o

bună zi, locuitorii insulei se trezesc stăpâniţi de un fel de furie insolentă şi profanatoare : copiii dau cu tifla părinţilor, soţiile răspund cu gesturi obscene, de batjocură, observaţiilor făcute de soţi, şcolarii aruncă cu coceni şi roşii în profesori, servitorii îşi înjură stăpânii, într-un cu- vînt, nu există autoritate sau demnitate care să nu se aleagă cu vreun afront usturător. în acelaşi timp, toate bisericile, tribunalele, edificiile publice şi orice alt fel de lăcaş sacru şi inviolabil sînt pîngărite, dezonorate, înjosite. Nu sînt scutite de asemenea pornirii nelegiuite şi iconoclaste nici candoarea copilaşilor, nici părul alb al bătrânilor, nici icoanele, nici simbolurile naţiunii. Pe urmă, Chruuurrr se întoarce, probabil, în somn, pe partea cealaltă, visul se risipeşte şi cîteva zile insula are de lucru pînă peste cap ca să se cureţe şi să reintre în ordinea obişnuită.

Un alt vis frecvent al lui Chruuurrr : recompensele şi pedepsele. Iată că într-o bună zi, toţi locuitorii se năpustesc spre închisori, le deschid porţile, scot afară toţi hoţii şi criminalii şi îi învestesc cu cele mai importante demnităţi ale ţării, numindu-i magistraţi, directori, şefi, guvernatori. în acelaşi timp, adevăraţii magistraţi, şefi, directori, guvernatori sînt aruncaţi în temniţe şi puşi în lanţuri. Aceeaşi neorânduială se petrece totodată şi in celelalte activităţi ale insulei. Orice crimă este recompensată în mod adecvat, orice faptă bună pedepsită. Prostituatele, hoţii, asasinii, nelegiuiţii,· ignoranţii, incompetenţii, imbecilii triumfă, sînt onoraţi şi adulaţi, purtaţi pe braţe, iar femeile şi bărbaţii cinstiţi, oamenii credincioşi, culţi, învăţaţi, inteligenţi, se văd persecutaţi, dispreţuiţi, duşmăniţi. Printr-un straniu fenomen de răsturnare a valorilor, tot ce e rău este onorat şi tot ce e bun, dispreţuit. Dar de cum se termină visul lui Chruuurrr, insularii, nu fără multă trudă şi perturbaţie, umplu din nou închisorile cu oaspeţii lor obişnuiţi şi le restituie foştilor demnitari funcţiile respective. Iar Chruuurrr doarme.

Dintre toate visele iui, mai ciudat este acela al lucrărilor. Se întâmplă că dintr-o dată locuitorii unui oraş de pe malul mării hotărăsc să construiască un dig uriaş, foarte lung, de care nu e nevoie. Zis şi făcut : se votează creditele, încep lucrările, sute de muncitori cară blocurile de piatră, le coboară pe fundul mării, digul creşte. Dar

tocmai cînd digul a înghiţit toate fondurile oraşului, Chruuurrr începe să viseze altceva, şi locuitorii descoperă că s-au ruinat pentru acel inutil bastion de piatră. Uneori, imediat după construirea digului, Chruuurrr visează că locuitorii dau foc întregului oraş. Şi astfel, aceştia se pomenesc pînă la urmă fără locuinţe, dar cu un dig uriaş.

Remarcabil este şi visul aşa-numit al intercalării. Visul acesta constă în a-i face pe toţi să repete, la fiecare pas, un anumit grup de cuvinte, astfel potrivite încît să aibă aceeaşi semnificaţie, care variază după vise. Uneori, toate cuvintele exprimă un optimism exagerat; alteori, pesimism şi tristeţe ; sau sînt cuvinte obscene, sau, şi asta se întîmplă destul de frecvent, nu au nici un sens. Oricum ar fi, atâta cît ţine visul, supuşii lud Chruuurrr repetă tot timpul, papagaliceşte, ca pe un descântec trist cuvintele impuse. Se spune că efectul este extrem de deprimant.

Un vis caraghios a fost acela cu alfabetul, rămas de pomină în istoria zbuciumată a insulei. Locuitorilor unuia dintre principalele oraşe li s-a năzărit deodată că era ceva dăunător şi suspect în literele alfabetului, oriunde ar fi fost >ele scrise, tipărite, gravate, săpate, pictate. Şi s-au apucat să ardă cărţi, să şteargă firme, să distrugă inscripţii. Visul a ţinut o zi sau două. Cînd s-au trezit — sau, mai bine zis, cînd Chruuurrr s-a trezit din acel vis şi a început să viseze altceva, nefericiţii aceia s-au pomenit cu toate bibliotecile distruse, fără nume de străzi şi firme de prăvălii

.Visul cel mai temut al lui Chruuurrr, care din fericire s-a petrecut numai o dată, este visul antropofag. Mame, taţi, surori, fraţi, rude, prieteni, cuprinşi de o poftă turbată şi nelegiuită, caută să se muşte, să se devoreze pe întrecute. In toiul acestui vîrte hămesit, Chru- uurrr începe deodată să viseze altceva şi toţi apucaţii se trezesc cu dinţii infipţi în coapsele, braţele, pieptul fiinţelor care le sînt mai dragi.

La acest punct, trebuie să facem o deosebire între visele propriu-zise şi coşmarurile lui Chruuurrr. Visele par să aibă un caracter relativ mai raţional şi sînt totodată mai coerente, mai lungi şi suportabile. In schimb, coşmarurile, cărora din când în cînd le cade pradă Chruuurrr, poatet din pricina vreunei indigestii sau din cine ştie ce alt motiv, sînt din cale afară de obscure, misterioase, şi îşi răsoumpără scurtimea duratei printr-o mai mare anxietate. Cu alte cuvinte, visul lui Chruuurrr comportă o acţiune precisă : coşmarul, dimpotrivă, pare să sugereze mai curînd o stare sufletească.

Chruuurrr are adeseori coşmarul că cineva începe să alerge pe stradă, strigând şi dînd din mîini, iar pe urmă alţii âl urmează strigând şi ei şi gesticulând ; şi, în cele din urmă, că o mulţime întreagă aleargă şi strigă. Nu e nevoie să mai descriu funesta tulburare a acelei mulţimi care dă buzna în toate direcţiile urlînd şi ridicînd braţele spre cer. Alt coşmar : frica. Aplicînd parcă acele cuvinte din *Apocalips* privitoare la cei bogaţi şi puternici de pe pămînt, care nu voiau să se arate în faţa lui Dumnezeu şi strigau munţilor şi stîncilor : „prăvăliţi-vă peste noi şi ascundeţi-ne...", Chruuurrr visează că toţi locuitorii insulei se simt pe neaşteptate îngheţaţi de o spaimă cumplită. Atîta cît ţine visul acesta, nu se văd decît feţe pălite de frică, ochi holbaţi, păr făcut măciucă, oameni care caută să se ferească, să se ascundă, să găsească vreun adăpost oarecare. Oraşele rămîn pustii, locuitorii se refugiază prin peşteri, prin munţi, în inima pădurilor. In timpul acesta, pe insula lor cu climă binecuvîntată e linişte şi seninătate. Soarele străluceşte pe cerul fără urmă de nori, marea e ca untdelemnul, vînturile sînt jucăuşe şi

uşoare. Dar sforăitul lui Chruuurrr, atîta vreme cît durează coşmarul, ţine toată populaţia sub teroare

.Un coşmar frecvent este acela al remuşcării : torturaţi de acest sentiment, cel mai chinuitor dintre toate, supuşii lui Chruuurrr îşi muşcă mîinile, plîng, îşi smulg părul, îşi neglijează toate ocupaţiile şi caută zadarnic o uşurare destăinuindu-şi unul altuia delicte imaginare sau acţiuni absolut nevinovate, cărora le atribuie în acel moment caracter de delicte. In esenţă, o remuşcare cu totul lipsită de obiect, o remuşcare pură, detaşată de orice cauză şi de orice efect. Mulţi nu rezistă la asemenea tortură şi se sinucid. In urma acestui vis, locuitorii rămîn cîteva zile epuizaţi şi ca năuciţi.

De altfel, coşmarurile lui Cruuurrr dovedesc că şi sentimentele plăcute pot fi pricină de suferinţă şi de obsesie. Într-adevăr, e destul ca Chruuurrr să viseze că supuşii săi trebuie să se veselească, pentru ca nefericiţii de ei să încerce toată oroarea unei veselii pe cât de ne-justificată, pe atît de paroxistică. Se pun pe râs, şi rid, şi rîd. Şi pe urmă dansează în cerc, bat din palme, cîntă, strigă, se felicită unii pe alţii, într-un cuvînt, se veselesc. Dar pentru ce ? Nimeni nu ştie. Se veselesc deşi n-au poftă, se veselesc mistuiţi de o suferinţă de nespus, se veselesc pînă cad jos fără cunoştinţă. Trebuie remarcat că acest coşmar, ca şi toate celelalte care sugerează sentimente pozitive, se împleteşte cu conştiinţa limpede că fac un lucru absurd şi nesăbuit; şi tocmai această conştiinţă îi dă caracterul opresiv.

Coşmarul care poartă prin excelenţă pecetea de neconfundat a lui Chruuurrr este acela numit, de obicei, al apatiei. Iată cum se petrec lucrurile: Într-o bună zi sufletele locuitorilor insulei sînt copleşite brusc de o nemărginită indiferenţă, lîncezeală, inerţie, pe scurt, sînt pustiite de orice sentiment. Şi nu mai simt nimic — nici dragoste, nici ură, nici dorinţă sau repulsie, nici speranţă sau deznădejde. Ca nişte vele rămase pe neaşteptate fără vînt, spînzurînd dezumflate în largul unei mări inerte, ei se trezesc deodată goliţi complet de simţire, indiferenţi, insensibili. Acţiunile lor devin parcă automate, iar comportarea, prin forţa

lucrurilor, ipocrită. Ca nişte bătrîni pe care viaţa i-a văduvit de vlagă, ei caută zadarnic să-şi stoarcă din suflet măcar un strop de sensibilitate. De fapt, e ca o moarte în sînul vieţii ; sau, mai degrabă, o moarte care imită şi simulează viaţa. Oamenii spun că acest coşmar este dintre cele mai insuportabile, din pricina apăsătoarei senzaţii că va dura veşnic. Dar. din fericire, toate au un sfîrşit, chiar şi coşmarurile lui Chruuurrr.

Am întrebat de ce întreaga insulă se supune cu atîta docilitate unei asemenea tiranii. Ni s-a răspuns că, deşi toţi recunosc caracterul nefast al dominaţiei lui Chruuuirr, nimeni nu s-ar încumeta vreodată să încerce să-1 răstoarne. El este de viţă regală : iar religia, care are o mare putere în ţara lor, interzice pînă şi gîndul că ar putea fi înlăturat.

Locuitorii speră neîncetat ca Chruuuirr să doarmă fără vise şi fără coşmaruri, un somn adînc şi liniştit. Acestea sînt, într-adevăr, rarele răstimpuri în care, în- trerupîndu-se grindina ucigătoare a viselor absurde, prosteşti, neomenoase, insula respiră şi viaţa îşi reia cursul normal. In asemenea răstimpuri, toţi îşi văd de treburile lor, comerţul se înviorează, artele înfloresc, peste tot domneşte pacea, seninătatea, siguranţa. Se întîmplă uneori ca aceste perioade fericite, în timpul cărora Chruuurrr se dezinteresează total de guvernarea insulei şi doarme fără nici un fel de vise, să fie lungi, durînd câte doi, trei, chiar şi cinci ani. Locuitorii vorbesc despre aceste epoci ca despre momente rare şi privilegiate ale chinuitei lor existenţe. Şi spun „pe vremea cînd Chruuurrr nu visa", aşa cum se zice la noi „pe vremea cînd era lupul căţel" sau alte asemenea expresii referitoare la o legendară vîrstă de aur.

S-a încercat în mai multe rînduri să se influenţeze într-un fel sau altul somnul lui Chruuurrr, pentru a face măcar ca visele să fie plăcute. I s-au oferit diete speciale — Chruuurrr se hrăneşte dormind, fără să se trezească — pregătite din alimente uşor digerabile. După aceea s-a încercat tot ce a fost cu putinţă pentru ca somnul să-i fie cît mai voluptuos, culcîndu-1 pe saltele de puf, în cearceafuri de mătase, într-un aer înmiresmat, ventilat uşor de evantaie mari. In cele din urmă, dînd ascultare teoriilor cu substrat sexual ale unui savant mai modern, s-

au ales cîteva dintre cele mai frumoase fete de pe insulă pentru a fi strecurate în patul lui Chruuurrr. Se credea că visele ar depinde de unele instincte erotice, cum se spune, refulate, şi că, satisfăcându-inse libidinozi- tatea, visele aveau ori să înceteze complet, ori să piardă din vigoare şi să nu-şi mai exercite influenţa asupra locuitorilor. Dar Chruuurrr a înfulecat mîncărurile, s-a lăfăit în pui, ba a posedat şi fetele, dar caracterul înfricoşător al viselor lui nu s-a schimbat nicidecum. Ba chiar, mai ales cînd a fost vorba de sacrificarea atîtor fete nevinovate pe care magistraţii le smulgeau din sînul familiei şi le sileau să intre în patul monstrului, s-au găsit unii care au pretins că această iniţiativă n-ar fi altceva decît tot un vis al lui Chruuurrr, vis desfrânat sub influenţa căruia localnicii acţionau tocmai cînd îşi dădeau iluzia că scapă de el. Lucru care, dacă ar fi adevărat, ar dovedi că *totul* pe insulă este un vis al lui Chruuurrr ; pînă şi perioadele de linişte în care se spune că Chruuurrr doarme fără să viseze ; pînă şi existenţa însăşi a insulei, după cum a sugerat un poznaş, cu munţii ei, cu oraşele, cîmpiile, soarele, luna, stelele şi toate celelalte. Dar, e limpede, toate astea nu sînt decît închipuiri care pînă acum n-au fost confirmate de realitate.

Mai serioasă pare însă ipoteza unui curent destul de răspîndit, care stabileşte un raport între faptul că Chruuurrr visează într-una şi faptul, destul de ciudat, că, din momentul urcării pe tron a monstrului, toţi localnicii, fără excepţie, au încetat *cu desăvîrşire* să mai viseze. Se crede că în ziua cînd ei ar reîncepe să viseze, visele lor ar putea înfrâna oarecum şi poate chiar birui visele lui Chruuurrr. Dar e probabil că ne aflăm în faţa unei utopii şi nu a unei teorii cu adevărat ştiinţifice. In orice caz, pînă astăzi nu sînt semne că lucrul acesta s-ar putea întîmpla.

Alături de acest curent există un altul, mai neînsemnat însă, care pretinde că Chruuurrr ar putea fi înlocuit de cineva în stare să viseze cu mai multă forţă şi eficacitate decît el. Ar fi nevoie, susţin ei, de un alt Chruuurrr mai puternic, cu vise mai vaste, care să izbutească să cuprindă şi să absoarbă, ca să zicem aşa, în visele sale, nu numai pe locuitorii insulei, ci şi pe Chruuurrr însuşi. Totuşi, pînă acum nu s-a putut găsi un visător atît de teribil. Şi apoi, n-ar fi nici o scofală, spun mulţi, dacă ai pune în locul monstrului

un monstru şi mai rău, ale cărui vise ar pricinui un prăpăd şi mai mare.

N-ar strica poate să menţionăm că din rîndurile acestor intelectuali teoreticieni au ieşit cei şapte tineri care, cu doi ani înaintea debarcării noastre pe insulă, au complotat ori au crezut că complotează împotriva lui Chruuurrr. Vitejii aceştia, travestiţi în paznici ai palatului regal, au pătruns noaptea, înarmaţi, pînă în camera secretă unde dormea monstrul. Au apucat să zărească în pat masa enormă, obeză şi păroasă a tiranului adormit şi, tocmai cînd îşi scoteau săbiile din teacă, deodată conspiraţia lor s-a dovedit a fi, din păcate, ceea ce era : un vis al lui Chruuurrr. Unul dintre conspiratori a înfipt sabia în şalele unui tovarăş. Un altul s-a prosternat plîngînd în faţa patului. Un alt treilea, tîrîndu-se de-a Ibuşilea a îmbrăţişat cu frenezie regeasca oală de noapte. Ceilalţi au început să se rotească prin cameră într-un fel de horă dementă. Intre timp, Chruuurrr continua să doarmă, cu capul pe un maldăr de perne ; iar pe faţa umflată şi păroasă mijea o expresie de rafinată plăcere.

Poporul însă, care, ca pretutindeni, e sănătos şi simplu şi nu se încurcă cu teorii mai mult sau mai puţin ştiinţifice, suportă, cum am spus, dominaţia monstrului şi toate năpastele care decurg din ea, cu resemnare şi fără a-i cerceta cauzele sau a căuta remedii. La această pasivitate contribuie mult, desigur, feţele bisericeşti care s-au consacrat interpretării şi exegezei viselor şi coşmarurilor monstrului. Ei îi întăresc dominaţia, lămurind că visele lui Chruuurrr se datoresc unor păcate sau greşeli comise de naţiune ; după cum lipsa viselor constituie o răsplată pentru buna purtare a supuşilor.

De aceea, singura speranţă a populaţiei de pe insulă rămîne ca, o dată cu scurgerea anilor să îmbătrînească şi Chruuurrr, şi îmbătrânind, puterea viselor să mai slăbească întrucîtva. Medicii sînt şi ei de părere că, la o anumită vârstă, visele lui Chruuurrr îşi vor pierde forţa şi nu vor mai ajunge decît slăbite şi atenuate la conştiinţa supuşilor.

Deocamdată, în aşteptarea acestei îmbătrîniri, insula trece de la un vis la altul, de la un coşmar la altul.

RĂZBOIUL PERPETUU

I

[1]N TIMPUL uneia dintre călătoriile noastre am nimerit pe o insulă mare, împărţită în mod inegal între două naţiuni. Ne^am dat seama din primul moment că felul de viaţă al acestor două naţiuni era cu totul deosebit de cel de prin părţile noastre.

Lupta care dăinuia de secole între cele două naţiuni, cu rezultate alternative, devenise cu timpul un război perpetuu. Starea de pace, odinioară starea lor obişnuită, cu rare şi triste excepţii de paranteze războinice, ajunsese, la rîndul ei, o stare excepţională. Pînă cînd, idealul pacific, pîlpâind tot mai palid şi mai vlăguit, ca o lampă rămasă fără petrol, s-a stins cu totul. Pacea a dispărut şi războiul a devenit veşnic. Dar nu un război privit ca o faptă condamnabilă şi opusă naturii umane, ci ca o stare normală şi — dacă ne este îngăduit un joc de cuvinte — paşnică a omenirii. După cît se pare, locuitorii celor două ţinuturi au considerat într-o bună zi războiul ca un mod de viaţă cu totul firesc şi tocmai de aceea cu caracter automat. întocmai cum omul nu se gîndeşte că respiră, într-o bună zi cele două popoare au încetat să-şi mai dea seama că se aflau în război. Şi aşa cum se in- tîmplă întotdeauna, scriitorii, gânditorii, oamenii de stat şi-au asumat sarcina de a elabora legi, cărţi, eseuri filosofice care au confirmat această stare de lucruri şi i-au dat .o normă definitivă. Pînă şi limbajul s-a modificat radical sub diverse aspecte. Sumedenie de proverbe şi expresii populare în care se pomenea cu oroare despre război, au căpătat un înţeles contrar. Pînă la urmă, cuvântul pace a ieşit cu desăvârşire din uz.

Sub aspect practic insă, primul şi cel mai însemnat efect a fost că, de unde înainte civilizaţia se dezvolta şi înflorea în funcţie de pace, acum o făcea în funcţie de război. Unii se vor gîndi poate la situaţii asemănătoare care s-au constatat la unele popoare războinice, cum ar fi arabii din Maroc sau papuaşii din Polinezia, de pildă. Dar, în primul rînd, acele popoare destul de sălbatice şi de primitive n-au nimic de-a face cu naţiunile despre care vorbim şi care, cum se va vedea mai departe, dimpotrivă, au ajuns la un nivel foarte ridicat de civilizaţie; în al doilea

rînd, în ciuda aparenţelor contrare, viaţa din Maroc şi din Polinezia este organizată ca şi a noastră, în funcţie de pace. Vrem adică să spunem că, deşi extrem de sîngeroase, acele triburi africane şi polineziene sînt hotărît mai dornice de pace decît de război, pe care-1 consideră oel mult drept un rău inevitabil. O concepţie învechită — ar spune filosofii celor două naţiuni insulare — căci oricine poate vedea că ea a fost de mult depăşită atît în teorie, cit şi în practică.

Să lămurim însă mai temeinic lucrurile. Războiul perpetuu implică drept consecinţă logică distrugerea perpetuă. Dar se ştie că, de cele mai multe ori, războaielele nu se termină printr-un acord mutual, ci, unul dintre cei doi adversari, nemaidispunînd, la un moment dat, de mijloace suficiente pentru a continua lupta, se declară învins. Cu alte cuvinte, la unul dintre adversari distrugerea depăşeşte producţia. Aşadar, problema războiului perpetuu nu este altceva decît problema producţiei neîntrerupte. O producţie care să se menţină mereu la acelaşi nivel cu distrugerea. O producţie nu numai de arme, nu numai de bunuri, ci şi de oameni. Căci aceştia, după cum ştie oricine, se consumă în timp de război cu aceeaşi iuţeală şi in aceeaşi proporţie ca şi ghiulelele de tun sau praful de puşcă.

S-ar putea ohiecta că problema producţiei perpetue în funcţie de războiul perpetuu este insolubilă ; devreme ce războiul provoacă distrugeri mai mari decât ar putea acoperi orice producţie ; iar aceasta, cu scopul de a cuceri victoria, scop suprem pe oare şi-1 propun amândoi adversarii. Este fatal ca, până la urmă, în timp de război, producătorii uneia dintre cele două tabere să rămînă cu mult în urmă faţă de distrugătorii celeilalte ; mai precis, ca familiile să furnizeze mai puţini oameni, fabricile, mai puţine arme, ogoarele, mai puţine grîne decît o cer necesităţile războiului ; un asemenea dezechilibru este suficient pentru a pune capăt războiului. Dar această obiecţie, cît se poate de întemeiată cînd e vorba de o civilizaţie ca a noastră, nu ţine seama de un fapt cu totul nou, întîlnit numai la aceste două naţiuni, anume că amlbii adversari au interes, dintr-un motiv pe care numai ei îl ştiu, nu să învingă, ci să prelungească războiul la infinit. Sau, cu alte

cuvinte, să folosească războiul ca scop şi nu ca mijloc. Ce se va întâmpla atunci ? Răspunsul e uşor de dedus : cei doi adversari, in loc să lupte pentru a birui, se vor pune de acord pentru a reglementa producţia şi distrugerea, fiecare din acestea în funcţie de cealaltă, alimentând uniform şi constant războiul, evitînd astfel şi lipsa de bunuri, şi supraproducţia care ar duce în chip fatal la o superioritate a uneia dintre cele două părţi, şi deci la încetarea războiului. Dar cele două naţiuni de care vorbim ţineau amîndouă ca războiul să dureze veşnic. Odată stabilită această premisă, nu le-a fost greu să se pună de acord.

Toate acestea nu s-au petrecut într-o singură zi : a fost vorba nu atît de o voinţă limpede, ci mai curînd de o transformare lentă a tuturor valorilor păcii în valori de război. In esenţă însă, cele două naţiuni au raţionat aproximativ în felul următor : dacă, aşa cum s-a dovedit, războiul nu este altceva decât distrugere şi deci producţie de bunuri şi de vieţi omeneşti, să încercăm a da acestui proces un curs raţional, slujindu-ne de aceleaşi sisteme abile şi aceleaşi măsuri administrative, pe care le-am adoptat pînă acum pentru schimburile comerciale şi operaţiile financiare. Să modificăm războiul, eliminîn- du-i caracterul intempestiv, neraţional, haotic. Să stabilim o medie a capacităţii noastre de distrugere şi o medie a celei productive, să vedem dacă media de producţie a unuia coincide cu media de distrugere a celuilalt, şi invers ; să reducem o medie în corelaţie cu cealaltă ; în sfîrşit, să ne angajăm solemn de-a ne menţine în limitele pe care le-am fixat de comun acord. Să stabilim că, în orice caz, dacă, dintr-o cauză imprevizibilă, vom observa la un moment dat că avem o supraproducţie de arme, le vom depozita, aşteptând pînă le vom putea folosi în eon- diţiile prestabilite ; şi că vom face acelaşi lucru dacă s-ar ivi o supraproducţie de bunuri ori de vieţii omeneşti. Astfel, totul va merge ca pe roate. Nu vor mai exista nici învingători, nici învinşi. Şi, în sfîrşit, războiul va fi perpetuu.

După cum poate vedea oricine, sîntem foarte departe de primitivismul marocanilor şi al papuaşilor ; ne aflăm, dimpotrivă, pe o treaptă deosetoit de înaintată a civili- zaţiei. Anume, acea civilizaţie în care oamenii nu mai acţionează sub impulsul pasiunilor, ci după normele unei

elevate şi sigure raţiuni, exprimate în planuri cît se poate de limpezi şi bine chibzuite. *La* drept vorbind, o civilizaţie exemplară, faţă de care toate cele care-au înflorit în trecut nu pot părea decît ca nişte barbarii grosolane şi prost disimulate.

Obişnuiţii cusurgii vor spune : toate acestea sînt bune; ba chiar prea bune; sînt, adică, prea frumoase pentru a fi adevărate. Dumneata afirmi că ai fost în cele două ţări. Pînă aici te putem crede. Dar cînd vrei să ne dai a înţelege că ai asistat cu adevărat la asemenea războaie, nu te mai credem. Cele povestite, pur şi simplu fac impresia unor născociri. Par mai curînd nişte paradoxuri, spirituale şi logice, decât descrieri vii ale unor lucruri văzute cu adevărat. Rigoarea lor te dă de gol. Din păcate, noi ştim că una sînt idealurile şi alta realitatea. Dumneata ne-ai descris o lume cum am vrea cu toţii să fie. Dar e timpul să laşi deoparte utopiile şi să ne-o descrii aşa cum se prezintă ea de fapt.

Prevăzusem acea obiecţie. Şi de aceea, înainte de a pleca de acolo, cerusem să mi se dea stenograma unui dialog care a avut loc între doi miniştri ai uneia dintre acele naţiuni : ministrul de război şi ministrul producţiei. Acest dialog, pe lîngă că va dovedi adevărul afirmaţiilor noastre, va oferi şi o imagine, ca să zic aşa, palpitantă a vieţii din acele ţări. Iată-1 reprodus aici integral :

Ministrul de războI : Prietene, de fapt nu merge bine, îmi pare rău că trebuie s-o spun...

Ministrul producţiei : De ce ?

Ministrul de războI : Păi, pentru că am rămas în urmă faţă de harnicii noştri adversari. Fireşte, ei se fac că nu bagă de seamă. Lucru care, totuşi, nu împiedică răspîndirea unor zvonuri destul de îngrijorătoare.

Ministrul producţiei : Aha, asta era, zvonurile. Dar ce fel de zvonuri ?

Ministrul de războI : Lucruri absurde, monstruoase, care n-ar trebui raportate, să fim bine înţeleşi, dar importante ca simptom al unei stări de spirit tulburi : cum că noi am vrea să ne întoarcem la vechile sisteme de război, că ne-am gîndi — ce oribil cuvînt — la pace, că, în sfîrşit, am intenţiona să ne declarăm învinşi. Repet, nu vi le-aş raporta

dacă, din păcate, ele n-ar găsi o confirmare în anumite aspecte ale realităţii...

Ministrul producţiei : Ce vreţi să spuneţi ?

Ministrul de război : Să luăm un caz dintre atîtea altele — acela al atrocităţilor de război...

Ministrul producţiei : Ei, să auzim.

Ministrul de război : Ce constatăm ? Că duşmanii noştri au fost punctuali. Iată cifrele furnizate luna asta : femei de-ale lor împuşcate de poliţia noastră : o sută şaizeci şi trei ; copii sub nouă ani ucişi în diferite chipuri : cincizeci ; bătrâni : treizeci ; masacre generale ale unor sate întregi : şapte, dintre care două cu dinamită şi două cu aruncătoare de flăcări. Iar noi, ou ce vrem să echilibrăm toate acestea ? Femei, în număr absolut insuficient : patruzeci ; patru copii şi treizeci de bătrîni. Nu uitaţi că atrocităţile de război sînt, ca să zic aşa, însuşi barometrul răziboiului ; pînă şi în timpurile barbare, în timpurile preistorice, cînd se făcea război pentru a dobândi pacea, se ânţelegea în mod tacit că nu existau războaie fără atrocităţi. In definitiv, atrocitatea este primul şi cel mai important semn că războiul e purtat cu vitejie, cu perseverenţă, fără prejudecăţi mai mult sau mai puţin pacifiste. Pe de altă parte, ştiţi şi dumneavoastră că nu e suficient să sporeşti maltratările şi torturile la care supui materialul uman furnizat de adversar ; trebuie ca şi tu, la rîndul tău, să furnizezi tot atîta material pentru torturile şi maltratările lui ; altfel, cădem într-un pacifism de producţie cît se poate de condamnabil. Ce aveţi de spus în această privinţă ?

Ministrul producţiei : Resping cu hotărîre acuzaţia de pacifism ; dar în rest admit că s-ar putea să aveţi dreptate. In orice caz, trebuie să ţineţi seama că una e să produci case, articole de manufactură şi bunuri pe care să le oferi mijloacelor de distrugere ale adversarului, şi alta e să produci oameni. E destul de greu să acţionezi asupra prolificităţii unei naţiuni. Tot ce se putea face în acest domeniu s-a şi făcut, şi nu de câţiva ani, ci de secole. Sînt veacuri de când s-a suprimat căsătoria şi familia şi s-au stabilit împreunări la dată fixă pentru toate femeile şi toţi bărbaţii, fără excepţie. De veacuri întregi femeile noastre nu încetează să procreeze copii pentru război, începând din primii ani ai pubertăţii şi pînă la bătrîneţe. In sfîrşit, de

secole se iau măsuri pentru a se scoate din producţia anuală de material uman bărbaţii şi femeile care nu sînt destinaţi necesităţilor distructive, ci procreaţiei. Şi totuşi, în ciuda acestor prevederi, nivelul nostru de proliferare e mai scăzut decît acela al duşmanilor noştri, de unde şi nevoia de a destina reproducerii un număr tot mai mare de femei, sco- ţându-le din diferite ramuri ale distrugerii, inclusiv aceea a atrocităţilor. Dar trebuie să atrag atenţia excelenţei- voastre că, dacă am rămas în urmă pe plan cantitativ, în schimb ne-am depăşit cu mult adversarii în ceea ce priveşte calitatea.

Ministrul de război : Ce vreţi să spuneţi cu asta ?

Ministrul producţiei : Vreau să spun că poporul nostru compensează deficienţele naturii prin inteligenţă. De pildă, e adevărat că adversarul ne depăşeşte ca număr, în privinţa atrocităţilor, dar noi îl întrecem cu mult prin rafinamentul şi originalitatea torturilor pe care le aplicăm abundentului său material uman. Ei nu ştiu decît să împuşte, să spînzure, să ardă cu aruncătoare de flăcări, să îngroape oamenii de vii ; noi, în schimb, spânzurăm, împuşcăm, ardem sau îngropăm numai la urmă, cînd nu mai rămâne nimic altceva de făcut, după zile şi săptămâni în timpul cărora ne facem toate capriciile cu inteligenţă, fantezie şi bun-gust... Ehe... nu oricine poate fi artist.

Ministrul de război : Dar v-am spus adineauri că rafinamentul torturilor pe care le aplicăm nu poate compensa numărul scăzut al indivizilor furnizaţi de noi pentru a fi torturaţi. Smulgerea unghiilor, scoaterea ochilor, arderea tălpilor, ciopîrţirea membrelor, castrarea, fierberea, opărirea şi aşa mai departe, sînt desigur lucruri respectabile, lucruri serioase... dar adevărul este că, în privinţa numărului, n-am izbutit să facem faţă îndatoririlor noastre.

Ministrul producţiei : Am pomenit de artişti : domeniul artei este iarăşi un sector în care avem o superioritate indiscutabilă. Iată cifrele : numai în această lună am furnizat mijloacelor de distrugere ale adversarului cinci biserici, o pinacotecă, douăzeci de palate şi şase monumente. Trei dintre biserici erau foarte mari şi împodobite cu sculpturi, mozaicuri şi fresce ; în pinacotecă se găseau o serie de tablouri de valoare, printre care o

colecţie completă de autoportrete ; despre palate nu mai vorbesc, ştiţi prea bine că arhitecţii noştri sînt cei dintîi din lume ; cît despre monumente, patru erau ecvestre. Ei, în schimb, ce ne-au oferit ei ca material artistic pe care să-1 distrugem cu mijloacele noastre de război ? Trei biserici absolut neînsemnate şi golaşe, o bibliotecă ce nu poate fi socotită operă de artă în sensul strict al cuvintelor, nici un palat, şi numai două monumente de o factură destul de mediocră. Comparaţia, daţi-mi voie să v-o spun, e strivitoare.

Ministrul de război : Dar, pentru numele lui Dumnezeu, de cîte ori trebuie să vă spun că avantajele din- tr-un anumit sector al producţiei nu compensează nicidecum dezavantajele din alt sector. Or, ce înseamnă asta? Că noi le-am luat-o înainte în domeniul artei, atîta tot; dar asta nu înseamnă cătuşi de puţin că n-am rămas în urmă în cel al atrocităţilor.

Ministrul producţiei : Dumneavoastră ştiţi foarte bine că acesta e un punct de vedere pe care n-am să-1 împărtăşesc niciodată. Războiul înseamnă unîcitate, nu pluralitate. Deci, e drept ca un popor să-şi compenseze ramurile subproductive cu altele supraproductive. Noi sîntem — cum să zic ? — o naţiune mai nobilă, mai rafinată decît adversarii noştri..

.Ministrul de război : Vorbe şi iar vorbe. Am mai discutat de cîteva ori despre asta şi v-am spus care-i părerea mea. După mine, în materie de demografie, nu se face atîta cît s-ar putea şi s-ar impune să se facă. Metodele noastre de producţie umană sînt învechite. Se fac prea puţine concesii gustului personal, atît ai bărbaţilor, cît şi al femeilor. Se exagerează în sensul unei excesive raţionalităţi. Concesii mai mari faţă de dragostea conjugală, faţă de afectul matern şi patern ne-ar aduce probabil o producţie sporită de material uman.

Ministrul producţiei : Dumneavoastră ştiţi care-i principala obiecţie faţă de aceste concesii de care vorbiţi :

dacă am îngădui ca părinţii să prindă dragoste de copii, ei n-ar mai vedea cu ochi buni moartea sigură şi timpurie a acestor copii în diferitele ramuri ale distrugerii. Şi, de asemenea, ar înceta să mai procreeze.

Ministrul de răziboi : Da, Ibine ; însă, credeţi-mă, strămoşii noştri, cu toată barbaria lor, ne erau şi în privinţa asta superiori. Ii lăsau pe părinţi să-şi iubească copiii, ba chiar încurajau acest afect; dar, în acelaşi timp, împuiau capul părinţilor cu nu ştiu ce idei despre glorie şi datorie, care-i făceau nu numai să nu deplîngă moartea copiilor lor, ci să fie aproape bucuroşi de ea.

Ministrul producţiei : Istoria nu se poate întoarce înapoi. Dumneavoastră, desigur, nu ignoraţi faptul că tocmai din ideile acestea, privind gloria şi datoria, pe care strămoşii noştri le inculcau cu stăruinţă, şi pe bună dreptate, în mintea părinţilor şi, în mod incidental, şi a copiilor, derivă în mare parte concepţia de bază a civilizaţiei noastre : aceea a războiului perpetuu. Aţi vrea acum s-o luăm de la început. Nu e cu putinţă. în primul rînd, pentru că obişnuinţa de a face copii, pe care îi ştiu sortiţi să moară în război, a devenit la femeile noastre un fel de a doua natură. S-ar putea spune că, de cum aduc pe lume un copil, îl şi văd mort pe vreun cîmp de luptă. Ca atare, modificarea sistemului actual de producţie a materialului uman ar însemna o adevărată revoluţie în psihologia şi chiar în fiziologia femeii.
257

Ministrul de război : Să trecem peste asta ; era doar o idee, dar nu ţin morţiş la ea. Altceva : dumneavoastră rezervaţi prea mulţi copii pentru producţia artistică şi alte sectoare din domeniul calităţii. Sînt sigur că producţia artistică n-ar suferi dacă măcar jumătate dintre
17 - c. 1346 copiii destinaţi să devină artişti ar fi, dimpotrivă, folosiţi pentru a acoperi, de pildă, breşele de pe linia frontului şi împresurăriie, în care, nici vorbă, sîntem sensibil deficitari. Ştiţi, desigur, că la ultimul nostru atac, inamicul ne-a furnizat patruzeci de mii de soldaţi, toţi tineri şi voinici, toţi de primă calitate. Patruzeci de mii de soldaţi pe care cu greu i-am putut secera, în zece zile, cu mitralierele. Patru mii pe zi, ehei, nu e rău, nu e rău de loc. Pe cînd noi ? Zece mii de veterani, care au fost curăţaţi în cîteva ore.

Ministrul producţiei : In schimb, avem o superioritate netă în sectorul spionajului. Luna asta am furnizat plutoanelor lor de execuţie o sută optsprezece spioni. Nu mai puţin de şaptezeci şi doi dintre aceştia erau femei tinere şi frumoase. Ştiţi bine doar cît de important este ca spionii să fie femei şi mai ales frumoase. Ştiţi de asemenea că pentru formarea unui spion trebuie ani şi ani de instruire şi de stagiu. Iar duşmanii noştri ce ne-au dat în schimb ? Şapte spioni cu totul, printre care nici o femeie.

Ministrul de război : Fleacuri. Spionajul e lucru mărunt. Se admiră mai cu seamă isteţimea, frumuseţea şi altele de felul acesta. într-un cuvînt, calitatea. Iar războiul e, dimpotrivă, o chestiune de cantitate. Aşa spunea şi Napoleon, care, oricît, se pricepea : batalioanele mari fac să dureze războiul.

Ministrul producţiei : Prea bine, cantitatea. Iată şi cantitate. Ştiţi dumneavoastră cîte sate mari, înzestrate cu tot ce trebuie, canalizare, edificii publice, lumină electrică, gaze, fîntîni, grădini am oferit luna asta bombardamentelor aeriene ale inamicului ? Treizeci şi şase în cap, nici unul mai puţin. Duceţi-vă să vedeţi şi spu- neţi-mi dacă nu ne putem mîndri cu producţia noastră. Pînă şi dărîmăturile dovedesc frumuseţea instalaţiilor, finisajul clădirilor. Ei, în schimb, nu ne-au furnizat decît vreo zece, dintre care unele destul de mici.

Ministrul de război : Mici, nu zic ba, dar populate. Am văzut chiar eu morţii lor civili. Femei, bărbaţi, copii cu ghiotura, puzderii pe şosele, pe sub ruinele acelor aşezări despre care vorbiţi ou atîta dispreţ. Populaţii întregi decimate complet în timp ce dormeau sau îşi vedeau de trefourile lor gospodăreşti. Un spectacol superb, mărturie vie, ca să spun aşa, a înaltului nivel atins de adversarii noştrii în domeniul producţiei de material uman. în schimb, satele noastre atît de frumoase erau pustii, din cauză că dumneavoastră înşivă aţi luat măsuri ca locuitorii să plece.

Ministrul producţiei : Dar asta nu anulează faptul că erau sate model, pe care înşişi aviatorii lor au declarat că e o adevărată plăcere să le distrugi.

Ministrul de război : Să vorbim despre altceva. Lucrul pentru care, recunosc, trebuie să vă felicit, e producţia de bunuri destinate distrugerii aeriene, navale şi terestre.

Sînteţi fără doar şi poate neîntrecut în crearea neîncetată de silozuri, depozite de alimente, arsenale, pulberării, hale, parcuri de maşini, nave. în acest sector se remarcă într-adevăr un fenomen de supraproducţie, deoarece inamicul distruge mult mai puţin decît producem noi. Iar ceea ce distruge este întotdeauna de primă calitate, fapt care, dacă în domeniul producţiei umane nu are cine ştie ce importanţă, în cel al producţiei de bunuri e cît se poate de însemnat, întrucît bunurile costă bani. Mai cu seamă în ce priveşte navele, supremaţia noastră e indiscutabilă. Cele douăzeci de nave pe care le-am furnizat luna aceasta adversarilor noştri erau toate de mare tonaj şi încărcate pînă la refuz. Mulţumită torpilelor lor, în treizeci de zile am pierdut o cantitate de alimente şi de alte mărfuri suficientă pentru a aproviziona, în aceeaşi perioadă de timp, un oraş cu trei milioane de locuitori. Pe ţărmurile noastre zac risipite nenumărate epave. în schimb însă, plajele lor sînt presărate cu nenumărate cadavre de soldaţi înecaţi. Mă refer la cele trei transporturi mari de trupe pe care ei le-au pus la dispoziţie submarinelor noastre. Treizeci de mii de înecaţi : e o cifră frumoasă. Atît de frumoasă, încît ea singură compensează cele douăzeci de nave furnizate de noi.

Ministrul producţiei : Nu le compensează. E nevoie de mult mai multă trudă ca să produci mărfuri decît oameni. O îmbrăţişare, o împreunare, şi... gata omul ! Pe cînd... nici în glumă să nu nesocotiţi asta : pe una din acele nave se aflau şaptezeci şi şapte de lăzi cu aparate ştiinţifice : luni de muncă, dacă nu chiar ani. Game de tun, ăsta-i tot avantajul duşmanilor asupra noastră.

Ministrul de război : Mă amăgiţi cu cuvinte. Uitaţi mereu că războiul înseamnă distrugere şi deci producţie în primul rînd de oameni şi apoi de ibunuri.

Ministrul .producţiei : Bine, fie şi producţie de oameni. Şi ostatecii pe care i-am furnizat luna asta ? Numai oameni superiori, ţineţi seama, numai oameni de mare valoare : medici, avocaţi, savanţi, artişti. De altfel, iată cifrele : două sute împuşcaţi sau mitraliaţi, o sută arşi cu ajutorul aruncătoarelor de flăcări, şaptezeci spânzuraţi, treizeci îngropaţi de vii. Cum rămîne ou ostatecii ? In materie de

ostateci, stau într-adevăr foarte prost. De fapt, la ce fel de ostateci te poţi aştepta de la o naţie de ignoranţi şi inculţi ? Ce să luăm : salahori, argaţi ? Grozavi ostateci, n-am ce zice !

Ministrul de război : Nu vă înflăcăraţi chiar pînă într-atîta. Calmaţi-vă. Aveţi dreptate; în ceea ce priveşte ostatecii, tocmai pentru că naţiunea noastră îşi domină adversarul la calitate, ar trebui să-1 întreacă şi la cantitate. Dar cu o floare nu se face primăvară. Şi-apoi, să nu uităm că ei au asupra noastră avantajul destul de însemnat al lagărelor de concentrare pentru prizonieri : un milion de prizonieri înlocuiţi pe măsură ce mor. Şi Dumnezeu ştie cît de mulţi mor. Pe cînd noi, aibia avem o jumătate de milion.

Ministrul producţiei : Numărul, ca de obicei, doar numărul.

Ministrul de război : Nu vă necăjiţi, vă rog. Dacă vă fac aceste observaţii, luaţi-le drept ceea ce sînt în realitate : nimic altceva decît îndemnuri şi sugestii pentru a stimula producţia, a menţine la înălţime bunul nostru renume şi a face faţă îndatoririlor. Duşmanii noştri sînt leali şi cît se poate de punctuali, ca atare, sîntem obligaţi să le răspundem cu aceeaşi monedă. De altfel, şi dumneavoastră aveţi, în parte, dreptate. Eu, cel dintâi, recunosc asta. Sînt informat că între ministrul de război şi ministrul producţiei ai inamicului a avut loc recent o discuţie foarte asemănătoare cu a noastră. Atâta doar că omonimul· meu reproşa omonimului dumneavoastră că nu depune destule eforturi, nu pentru a spori cantitatea, ci pentru a îmbunătăţi calitatea producţiei de război...

Ministrul producţiei : Ei, vedeţi...

Ministrul de război : Nu văd nimic. Sau, mai degrabă, văd doar că noi trebuie să sporim cantitatea şi că duşmanii noştri trebuie să ridice calitatea. Dar între cei doi factori nu poate exista nici un raport, nu poate exista nici un fel de compensaţie. Să ne închipuim, de pildă, că inamicul arde cu aruncătorul de flăcări sau îngroapă de viu pe unul dintre cei mai vestiţi poeţi ai noştri. Ei bine, cine va putea stabili dacă acest poet valora mai mult sau mai puţin decît zece mii de soldaţi adversari ucişi de noi cu gaze asfixiante în vreo vâlcea de pe front ? Cine ?

Ministrul producţiei : Eu. Personal, susţin, aşa cum am susţinut întotdeauna, că moartea unui poet cântăreşte mai mult, chiar mult mai mult în bilanţul unui război decît zece mii de soldaţi. Un poet e unic, zece mii de soldaţi nu ; un poet e pentru spirit un izvor de bucurii veşnice, zece mii de soldaţi nu spun nimic spiritului ; pentru a face un poet e nevoie de o strădanie nesfârşită, pe cînd, pentru a aduce pe lume zece mii de soldaţi nu e nevoie de nimic.

Ministrul de război : Băgaţi de seamă, până la urmă veţi ajunge să susţineţi că războiul se face cu poeţi, şi nu cu soldaţi.

Ministrul producţiei : Cu poeţi şi cu soldaţi. Iar poeţii, pe planul producţiei, valorează infinit mai mult decât soldaţii

.Ministrul războiului : *Infinit...* nu vedeţi că nici dumneavoastră nu sînteţi în stare să daţi o definiţie exactă a valorii unui poet şi, de fapt, a tuturor acelor produse de calitate cu care vă mândriţi atîta ? *Infinit...* războiul nu este o chestiune de adverbe mai mult sau mai puţin vagi, ci de cifre. Ce înseamnă *infinit mai mult ?* Zece mii, douăzeci de mii, o sută de mii, un milion de soldaţi ? Hai să presupunem o clipă, prin absurd, că războiul s-ar face după concepţiile dumneavoastră ; şi anume că noi ne-am pune de acord cu adversarii noştri pentru a stabili o echivalenţă între cantitate şi calitate. Spuneţi-mi, cum am face, în ce chip am izbuti să stabilim cîţi oameni trebuie să ne furnizeze adversarii noştri în schimbul, să zicem, al unei statui, sau al unui tablou, sau al unui palat; spuneţi, dacă puteţi.

Ministrul producţiei : Lucrul nu e chiar atît de greu. Eu, de pildă, aş propune...

Relatarea se sfîrşeşte cu acest „aş propune" al ministrului producţiei. Pentru că, după cît se pare, chiar în acel moment a avut loc un bombardament aerian prevăzut şi hotărât de comun acord cu inamicul, în cursul căruia trebuia să fie distrus tocmai ministerul de răziboi. Cei doi miniştri şi stenografa şi-au găsit moartea sub dărîmăturile grandiosului edificiu, împreună cu tot personalul. S-ar putea crede că ministrul producţiei ar fi pus la cale o sinucidere cînd a dispus ca bombardamentul să aibă loc

chiar în momentul în care el avea să se afle la minister. Dar trebuie să ţinem seama că ceea ce noi numim datorie şi o îndeplinim cel mai adesea anevoie şi împotriva instinctelor noastre celor mai înrădăcinate, la ei este o a doua natură şi o fac în mod automat. După toate probabilităţile, ministrul producţiei a socotit că moartea sa şi a ministrului de război, oameni de vază, avea să compenseze oarecum deficienţa cantităţii. De la acest gînd şi pînă la hotărîrea de a pieri sub dărîmături împreună cu colegul său, pasul trebuie să fi fost simplu şi uşor. In ţările noastre, o astfel de abnegaţie ar fi numită eroism ; dar putem afirma cu cea mai deplină siguranţă că nimeni din toată naţiunea aceea n-a visat să găsească nimic admirabil sau măcar extraordinar în moartea celor doi miniştri. Ea se încadra în mod firesc, după cum ni s-a spus, în fenomenul producţiei. Şi apoi, un ministru mort putea fi înlocuit cît se poate de uşor cu altcineva.

Cît despre relatare, am găsit-o din întîmplare printre ruinele ministerului, imediat după năruire. Nu avem nimic de adăugat la ea. Decît urarea ca ţările de pe continentul nostru, încă înglodate în sisteme de război învechite şi barbare, să imite şi poate chiar să depăşească, prin aceleaşi metode, cele două naţiuni atît de civilizate şi războinice totodată.

MODA DE PRIMĂVARĂ

S

^-AR FI PUTUT spune că armonia ce domnea între soţii Indelicato era desăvîrşită dacă n-ar fi intervenit povestea cu moda. Doamna Indelicato, graţioasă şi cochetă, cu douăzeci de ani mai tînără decît soţul ei, vroia cu orice preţ să urmeze pas cu pas preceptele modei feminine. Indelicato, bărlbat serios şi cumpătat, cu idei conservatoare, avea mereu cîte ceva de spus, fie în privinţa cheltuielilor la care această ambiţie a soţiei îl constrîngea, fie în privinţa aspectului ridicol şi a artificiozităţii destul de frecvente în modă.

Astfel, cînd refuza să-i dea soţiei banii pe care aceasta i-i cerea, argumentînd că rochiile de anul trecut se puteau purta foarte bine şi anul următor ; cînd protesta vehement

împotriva unei pălării prea excentrice ori a unei fuste prea fistichii.

— Simplitate, ce naiba ! exclama el. Şi apoi, ce mai e şi istoria asta cu sezoanele ? Ar trebui să-ţi ajungă o rochie uşoară de vară şi una mai groasă de iarnă... Şi ar trebui să le porţi nu un sezon, ci cîţiva ani.

— Ei, bravo ! îi răspundea soţia. Sau chiar să le întorc pe dos, cum faci tu.

— Şi ce e rău în asta ? replica soţul. în evul mediu veşmintele erau moştenite din tată în fiu.

— Alte timpuri, alte obiceiuri, i-o întorcea doamna Indelicato. Şi apoi, în evul mediu domnea obscurantismul.

— Ce mai atîta vorbă ! i-o tăia scurt soţul. în ce mă priveşte, nu-ţi dau un sfanţ pentru rochie.

— Zgîrcitule, imbecilule, bestie i

O fi, dar nu-ţi dau

.La începutul lui martie, doamna Indelicato cumpără numărul de primăvară al unei cunoscute reviste stăine de modă ; o aduse apoi acasă, cu intenţia de-a studia mai îndeaproape un model care-i plăcuse şi de a-1 duce croitoresei să i-1 execute. De data aceasta — cum îi spuse ea soţului după prînz, în timp ce răsfoia revista — linia modei era într-adevăr nouă, de o noutate extrem de elegantă, care la prima vedere putea să dezorienteze şi chiar să scandalizeze spiritele de rînd şi necioplite.

— E vorba, adăugă ea cereetînd cu aviditate paginile mari de hîrtie lucioasă, e vorba, fără nici o îndoială, de cea mai radicală revoluţie care s-a produs vreodată în domeniul modei. Dar cine are gust, continuă ea, cine are sensibilitate nu poate să nu recunoască deschis că o asemenea revoluţie nu numai că e necesară, ci şi extrem de binefăcătoare. E inutil, conchise doamna aproape cu dispreţ, e inutil, oricîte eforturi am face, în materie de modă străinii sînt cu mult înaintea noastră.

Indelicato, căruia acest preambul îi dădu de bănuit, întinse mina după revistă. Dar soţia refuză să i-o dea şi continuă să răsfoiască însufleţită, izbucnind din cînd în cînd în exclamaţii de admiraţie, cum ar fi : „Ce dulceaţă !... Ce comoară !... Ce minune !... Ce bijuterie !..."

In sfîrşit, cu un gest aproape mecanic, copleşită parcă de extaz în faţa acelor modele, şi exelamînd „Nu, nu... Asta este într-adevăr o capodoperă... Unde-ai mai văzut vreodată un lucru atît de frumos ?" — îi întinse soţului revista

.Indelicato îşi puse ochelarii pe nas şi privi. Pentru a ilustra modelul, creatorul se gîndise să reprezinte o scenă din viaţa de toate zilele. Şi se vedea, deci, o siluetă slabă şi delicată de femeie, îmbrăcată într-o cazacă dreaptă, în dungi, şi o fustă de asemenea în dungi, stînd în picioare lîngă o marmită în care un bucătar destul de ciudat, îmbrăcat şi el tot în dungi, părea să mestece în ci'ne ştie ce zeamă lungă, cu linguroiul lui de lemn. Femeia din desen nu purta ciorapi, picioarele goale fiindu-i vîxite în nişte bocanci butucănoşi de soldat. Pe mânecă se vedea o banderolă cu un număr. Capul modelului, surâzător şi fin, era lipsit cu desăvârşire de păr, dar nu chel : nişte punetişoare foarte dese sugerau că fusese tuns numărul zero. Modelul ţinea într-o mină o gamelă militară, iar cu cealaltă mînă, cu un gest afectat, ducea la gură un polonic. Ca fundal, creatorul schiţase un desen uşor şi estompat reprezentând o reţea de sîrmă, o gheretă de gardă, şi un soldat în post cu chipiul tras pe ochi şi puşca mitralieră în bandulieră. De jur împrejurul paginii, în chip de chenar, se mlădia un fir de sîrmă ghimpată. în josul ilustraţiei se putea citi, în cursive :

„Noua linie nu este o altă linie : e linia. Dreaptă, ea nu îngăduie convexităţi provocatoare. Castă, ea nu descoperă decât strictul necesar. Simplă, vine în întâmpinarea necesităţilor vieţii moderne. în noua linie, trupul, atâta vreme martirizat, îşi redobîndeşte drepturile. Pieptul respiră, şoldurile se eliberează, picioarele îşi desfăşoară nestingherit jocul. O brasardă cu numărul progresiv, de o încântătoare simplitate — tocmai prin eleganţa ei sobră — constituie singura podoabă a acestui delicios model. Gulerul e închis pe git, reverul răsfrânt, mîne- cile au manşete. Materialul este din acea ţesătură de bumbac cu

firul gros, numit „coton deţinutul". Pentru a completa acest model aparţinînd lui Y, coaforul Z propune o pieptănătură cum nu se poate mai seducătoare şi mai originală, realizată prin aplicarea eficientă a maşinii de tuns pe epiderma craniului. A se remarca cum, la noua coafură, numită coafura zero, pielea, atîta vreme sufocată de claia de păr nesănătoasă şi murdară, respiră în sfîrşit în toată libertatea. Pantofarul M, la rindul său, lansează această fascinantă încălţăminte, a cărei subtil gîndită şi savuroasă grosolănie se îmbină minunat cu simplitatea clasică a modelului. Este vorba de o pereche de bocăncei militari, din viţel netăbăcit, cu bombeul tare, cu şireturi de piele şi ţinte trunghiulare. La această încălţăminte nu se poartă ciorapi. Este o toaletă de dimineaţă, care se recomandă pentru obişnuita plimbare igienică în perimetrul lagărului de concentrare, la ora cînd se distribuie raţia".

—■ Ei bine, întrebă doamna Indelicato, cu ochii strălucitori de bucurie. Ce ai de spus ? Nu este pur şi simplu încântător ?

— Ce ? izbucni în sfîrşit soţul. Oroarea asta ?

— Oroare ? strigă soţia. Oroare, acest model fantastic de inspirat ? Se vede cît de colo că ai îmbătrînit şi nu mai înţelegi viaţa modernă !

— Şi bocancii ăştia de soldăţoi, întrebă soţul, cum crezi că se pot purta ?

— încălţăminte sobră, practică, răspunse soţia. Era timpul să se sfîrşească o dată cu pantofiorii aceia sofisticaţi, care, în primul rînd, îţi strică piciorul.

— Şi capul tuns chilug ?

— Aici voiam să te văd ! exclamă doamna Indelicato. Capul, cum zici tu atît de vulgar, tuns chilug, este marea noutate a sezonului... Toţi marii frizeri au adoptat-o... Cum Dumnezeu de nu-ţi dai seama că părul e urît ? Un- de-ţi sînt ochii ?

— O fi, spuse Indelicato, luîndu-şi ochelarii de pe nas. O fi...

— Este... este, strigă femeia, şi apoi, schimbîndu-şi brusc tonul, aiintîndu-se ca o pisică, i se aşează pe genunchi şi, înconjurîndu-i gîtul cu braţele, îi spuse şăgalnic : Nu-i aşa că o să-mi faci toaleta asta ?

— Niciodată !

Urmă o lungă discuţie, pe care nu merită osteneala ■să o mai reproducem. Soţia insista, ameninţa, linguşea, se ruga, insulta, în timp ce soţul se menţinea neclintit la acel „niciodată", rostit pe un ton definitiv. In cele din urmă, ca pentru a se justifica, Indelicato îi atrase soţiei atenţia că toaleta aceea putea fi eventual încântătoare, aşa cum afirma ea, dar pentru a o purta lipsea condiţia esenţială, *conditio sine qua non:* existenţa lagărelor de concentrare, cu marmită, gamelă, distribuirea raţiilor, garduri de sîrmă ghimpată, gheretă de gardă, sentinelă. Ar fi fost ca şi cum ai purta un costum de schi în plină vară.

Soţia, care nu se gîndise la asta, se lovi cu palma peste frunte

— .E adevărat ! exclamă ea. Dar asta-i numai şi numai vina voastră, a voastră, a bărbaţilor... Noi, femeile, sîn- tem întotdeauna cu un pas înaintea voastră cînd e vorba de modernism... Ce mai aşteptaţi de nu faceţi odată aceste biete lagăre de concentrare, spune-mi te rog, ce mai aş- teptaţi ? Lasă că ştiu eu, voi, bărbaţii, aţi vrea să ne îm- brăcăm tot ca pe vremea bunicii... Da, asta aţi vrea.

— Pe dracu, spuse Indelicato. Dar nu te nelinişti... Intr- un an sau doi, sau cel mult trei, ai să poţi purta costumul ăsta... Ai să vezi...

— Păi da, ca întotdeauna, după ce va trece moda, răspunse femeia.

— Mai bine mai tîrziu decît niciodată, replică sarcastic Indelicato.

îmbufnată, soţia ieşi trîntind uşa ; Indelicato îşi luă pălăria şi plecă la birou

.O BOALĂ STRANIE

Π

J-^IN ŢINUTUL acela foarte îndepărtat au venit într-o zi doi oameni de ştiinţă. Spuneau că porniseră în căutarea unui remediu pentru o epidemie care izbucnise acolo. Şi într-adevăr, de îndată ce sosiră, începură să viziteze autorităţi medicale, spitale, institute de cercetări etc. întrebaţi, în cadrul unei adunări a oamenilor noştri de

ştiinţă, despre ce fel de boală era vorba, unul dintre ei dădu următoarea explicaţie :

— Boala se manifestă brusc, fără a fi precedată de febră, indispoziţii sau alte asemenea simptome. Faptul că ea se manifestă ca o modificare radicală a viziunii realităţii, a făcut să fie numită maladia realităţii. Cu alte cuvinte, bolnavul se culcă într-o seară văzînd lumea aşa cum este ea în realitate, şi se trezeşte dimineaţa vă- zînd-o cum nu este şi cum nu va fi niciodată. Din clipa aceea, el intră în prima fază a bolii, numită a incredulităţii. Se freacă într-una la ochi, clatină din cap, se ciupeşte, îşi vîră capul sub robinetul cu apă rece, ba chiar se înţeapă sau îşi provoacă răni : pe scurt, are toate reacţiile celor care nu pot crede ceea ce, de fapt, văd înaintea ochilor, socotind că visează sau că sînt beţi.

Faza incredulităţii ţine o perioadă destul de îndelungată. Bolnavul se oulcă în fiecare seară ou speranţa că a doua zi, la trezire, îşi va regăsi obişnuita privire liniştită, obişnuita viziune paşnică a lucrurilor. După un număr de zile însă, văzînd că vindecarea întârzie, bolnavul recurge la tratamente, în general paliative care, datorită bolii, au răsărit pretutindeni ca ciupercile.

Dar, aşa cum am spus, nu este vorba decît de paliative, dacă nu de-a dreptul de şarlatanii. în scurtă vreme, bolnavul e silit să recunoască că tratamentele sînt inutile, că boala îşi urmează nestingherită evoluţia, şi atunci se lasă pradă disperării. Nu mai munceşte, nu mai ride, nu mai mănîncă, îşi neglijează familia, îşi părăseşte prietenii şi îşi petrece toată ziua in pat, încercînd să doarmă. Spune că, dacă-i vorba de coşmaruri, le preferă pe cele din somn, celor din starea de trezie. Faza disperării e mult mai îndelungată ca aceea a incredulităţii. Pînă la urmă bolnavul moare. La acest punct, trebuie să remarcăm că bolnavul moare (bucuros, deoarece moartea i se pare o nimica toată faţă de chinurile bolii. Dar pînă şi moartea are un caracter al ei particular. Chiar în momentul cînd moare, bolnavul are impresia că se vindecă. Deodată chipul i se înseninează, ochii îi strălucesc, înalţă braţele ca pentru a mulţumi cerului ; şi după o clipă e mort.

Expunerea aceasta atît de precisă nu-i satisfăcu totuşi pe oamenii noştri de ştiinţă, care îi obiectară străinului că deşi descrisese, ce e drept, simptomele externe ale maladiei, nu le explicase însă în ce consta de fapt boala propriu-zisă, mai precis, care anume erau modificările pe care aceasta le provoca în viziunea realităţii.

Cu toate că recunoscu temeinicia observaţiei, străinul răspunse că una era să zugrăveşti simptomele externe ale bolii şi cu totul altceva să descrii asemenea modificări ; şi asta pentru simplul motiv că modificările erau de-a dreptul monstruoase şi de necrezut, asemănătoare, ca să fie lesne de înţeles, halucinaţiilor — cu animale, monştri, apariţii fantastice —· pe care le au alcoolicii incurabili în timpul crizelor de *delirium tremens.*

Aşa se explică, adăugă el, de ce boala fusese numită „alcoolism sec", prin asta înţelegîndu-se că bolnavul prezintă toate semnele unui soi de intoxicaţie, fără ca totuşi să fi băut sau să fi îngurgitat vreodată, într-un fel oarecare, vreo substanţă toxică.

In cele din urmă, tot hărţuit de întrebări, străinul recunoscu că în acest soi de nebunie exista, cum zice Poloniu, oarecare metodă ; adică, în ciuda marii varietăţi a relatărilor făcute de bolnavi, ele puteau fi totuşi reunite într-un fel de tablou clinic, nu lipsit cu totul de logică şi de o anumită regularitate şi previziune. I se ceru să descrie, spre exemplificare, unul din aceste de- lire ; lucru pe care el îl făcu imediat, cu multă amabilitate şi cu mare lux de amănunte.

Dar atunci se petrecu ceva cu totul neaşteptat : în timp ce străinul vorbea, profesorii noştri se uitau unii la alţii, uluiţi şi scandalizaţi. Pentru că ceea ce numea el halucinaţii monstruoase ale misterioasei boli nu erau altceva decît aspectele familiare ale unei lumi asemănătoare cu a noastră, ba chiar ale propriei noastre lumi.

Cu alte cuvinte, iată în ce consta maladia : bolnavul înceta brusc să mai vadă realitatea din ţara sa, şi o vedea în schimb pe cea din a noastră ; aceleaşi obiceiuri, aceleaşi imagini, aceleaşi caracteristici. Pentru a da un singur exemplu, bolnavul afirma că uneori zăreşte pe cer stoluri de monştri vuitori, alcătuiţi aşa şi aşa, avînd cutare şi

cutare particularităţi. „Aeroplane", nu se putură abţine să gîndească savanţii noştri, stupefiaţi.

Dar îl lăsară să vorbească pînă la sfîrşit, adică pînă la încheierea unei descrieri cît se poate de exacte şi vii a splendidei noastre civilizaţii occidentale. Apoi, după ce străinul tăcu, se lăsă, pentru cîteva minute, o tăcere mormîntală. Nimeni nu îndrăznea să vorbească, nimeni nu îndrăznea să spună adevărul. Pînă la urmă, imul dintre cei mai tineri îşi luă inima în dinţi :

— Boala pe care ne-aţi înfăţişat-o e foarte interesantă... dar dacă aţi venit aici pentru a căuta un remediu, ei bine, trebuie să ştiţi că v-aţi înşelat amarnic.

—■ De ce ? întrebă străinul.

— De ce ? repetă savantul uitîndu-se în jur, şi văzînd că toţi îl încurajau din priviri, continuă : Pentru că ceea ce dumneavoastră numiţi boală, aici la noi e ceva absolut normal... şi nimănui nu-i trece prin cap s-o numească boală... Noi toţi trăim într-o realitate identică celei pe care, delirînd, cred că o văd bolnavii voştri. în consecinţă, ori sîntem bolnavi cu toţii şi atunci ar trebui să căutăm şi noi un remediu de care totuşi nu simţim de fel nevoie... ori bolnavul eşti dumneata... iar bolnavii voştri sănătoşi.

Străinul nu se tulbură :

— Dacă ar fi sănătoşi, se mulţumi să remarce, atunci n-ar muri.

în momentul acela se iscă o harababură fără seamăn, Ciţiva erau de părere că străinul trebuie internat de urgenţă într-un balamuc ; alţii, că e un mistificator, alţii protestau în numele civilizaţiei noastre atît de glorioase şi atît de pozitive şi, acuzîndu-1 pe străin de lez-civiliza- ţie, cereau arestarea lui imediată. Dai' unul dintre savanţi, care nu deschisese gura pînă atunci, un bătrînel ou multă experienţă, le atrase atenţia :

— Sîntem pe cale să comitem o gravă eroare... în loc să ne certăm pentru a afla dacă acest om e un nebun, un şarlatan sau un criminal, mai bine să-1 întrebăm ce-o fi această faimoasă realitate din ţara lui... Dacă nu pentru altceva, adăugă bătrînul cu o uşoară ironie, cel puţin pentru a ne îmbogăţi cunoştinţele etnologice... fără să mai

vorbim de celebritatea pe care i-ar putea-o aduce vreunuia dintre noi interesanta comunicare cu fantasticul titlu : „Alcoolism sec. Sîntem oare toţi nişte alcoolizaţi fără s-o ştim ? Cel puţin aşa susţine profesorul Z.., aflat în călătorie de studii în ţara noastră."

Dar surprizele nu se terminaseră. La întrebările pline de curiozitate şi nerăbdare ale savanţilor noştri, străinul răspunse că nu mai are nimic de adăugat. Ţara lui era atît de deosebită de a noastră încît, lipsindu-i orice termen de comparaţie, îi era absolut imposibil să le explice cum e întocmită.

— O clipă numai, interveni unul dintre savanţii noştri, aveţi totuşi măcar aceeaşi natură : arbori, fluvii, munţi, lacuri...

— Natură ? se miră celălalt. Poate că avem, dar eu unul n-am băgat niciodată de seamă.

Alte cîteva asemenea întrebări primiră toate acelaşi răspuns. Se dovedi limpede, la sfîrşit, că străinul nu numai că venea dintr-o ţară deosebită de a noastră, dar o şi vedea pe-a noastră într-un mod cu totul diferit de cum o vedem noi

.Astfel, adunarea luă sfîrşit fără a se ajunge la vreun rezultat. Merită totuşi osteneala să reproducem concluzia tristă la care a ajuns străinul. înainte de a pleca, preciză că (bolnavii din ţara sa întrebau şi ei cu aceeaşi curiozitate cum va fi fost oare realitatea în care au trăit o vreme şi spre care năzuiau cu atîta nostalgie. Iar gravitatea bolii oonsta tocmai în imposibilitatea de a le-o explica.

— Ar fi ca şi cum ai vrea să explici nebunilor cum sînt oamenii întregi la minte, sfîrşi el, ori ştiţi prea bine că aşa ceva nu este cu putinţă

.PRIMUL RAPORT ASUPRA PĂMÎNTULUI AL „TRIMISULUI SPECIAL" AL LUNII

^ IRANI U ŢINUT. Este locuit de două rase foarte diferite, atît din punct de vedere moral cît şi, 'în oarecare măsură, fizic : rasa oamenilor numiţi bogaţi şi cea a oamenilor numiţi săraci. Semnificaţia acestor două cuvinte, săraci şi bogaţi, e destul de obscură, şi imperfecta noastră cunoaştere a limbii acestui ţinut nu ne-a permis s-o clarificăm. Dar informaţiile noastre provin în cea mai mare măsură de la bogaţi, care sînt mult mai abordabili, mai comunicativi şi mai ospitalieri decît săracii.

Bogaţii spun, aşadar, că săracii sînt un soi de oameni veniţi nu se ştie de unde, care s-au stabilit în ţinut din vremuri imemoriale şi că de atunci nu au făcut altceva decît să se înmulţească, menţinindu-şi neschimbat caracterul lor dezagreabil. Odată ce le-ai cunoscut acest caracter insuportabil, nu poţi să nu-i compătimeşti pe bogaţi şi să nu le dai dreptate. înainte de toate, săracilor nu le place de fel curăţenia şi frumuseţea. Hainele lor sînt murdare şi peticite, casele mizere, lucrurile vechi şi urîte. Parcă, printr-un fel de stranie pervertire a gustului, ei par să prefere zdrenţele veşmintelor noi, casele populare vilelor şi palatelor, mobilele ieftine celor de calitate.

Cine, într-adevăr, întreabă bogaţii, ar putea să afirme că a văzut vreodată un săiac bine îmbrăcat, locuind intr-o casă frumoasă, elegant mobilată ?

Şi asta nu e singura lor ciudăţenie. Pe săraci nu-i interesează cultura. Foarte rai· poţi vedea un sărac cu o carte în mînă, sau într-un muzeu, ori venind să asculte un concert. Săracii habar n-au de artele frumoase şi confundă cu seninătate o cromolitografie cu un tablou de valoare, o statuetă de serie din Lucca cu un Praxi-

18-0. 1318

tele, o canţonetă populară cu un preludiu de Bach. Dacă ar depinde de ei, Muzele, această mîngîiere a oamenilor, ar fi părăsit de mult lumea. Distracţiile săracilor, explică bogaţii, sînt de o vulgaritate de neînchipuit : ceva băutură, dansuri cu ţopăieli, partide de popice sau de fotbal, meciuri de box şi alte asemenea desfătări. Fapt este că în locul culturii săracii preferă ignoranţa, afirmă cei bogaţi.

Ba mai mult : săracii urăsc natura. In sezonul cald, bogaţii obişnuiesc să plece în vilegiatură, la mare, la ţară, la munte. Se bucură de apele albastre, de aerul curat, de

singurătăţile alpine ; îşi călesc minţile şi trupurile. In schimb, săracii nu vor cu nici un preţ să iasă din infectele lor cartiere citadine. Schimbarea anotimpurilor îi lasă complet indiferenţi. Nu simt nevoia să îndulcească frigul cu un pic de căldură, sau căldura cu vreo adiere răcoroasă. Ei se simt mai bine în bazinele municipale decît la mare, pe maidanele insalubre de la periferie, decît la ţară, pe balcoanele caselor lor, decît la munte. Or, se întreabă bogaţii, cum e posibil să nu iubeşti natura ?

Şi măcar dacă în oraş săracii ar duce o viaţă de societate ! Dar nici pomeneală ; ei par să nu cunoască alt loc de întrunire decît aşa-numitele fabrici. Inchipuiţi-vă că aceste fabrici sînt tot ce se poate imagina mai lugubru. Nişte hale sinistre de beton şi sticlă, pline de maşini zgomotoase care scot fum, murdare, îngheţate iarna şi înăbuşitoare vara.

Alţi săraci, pur şi simplu, nu trăiesc nici măcar în oraşe, ci în singurătăţile cîmpiilor. Unica lor ocupaţie şi, trebuie s-o credem, unica lor distracţie e să răscolească cu nişte instrumente de fier grosolane şi grele pă- mîntul, din zori şi pînă-n noapte, în toate anotimpurile, sub arşiţa soarelui zăpuşitor, ca şi pe ploaie. Şi cînd te gândeşti, spun bogaţii, că ar fi atîtea alte lucruri de făcut pe lumea asta, mult mai inteligente şi mai amuzante.

O altă categorie de săraci, şi mai extravaganţi, preferă soarelui bezna, iar cerului, măruntaiele pămîntului. Se cufundă în galerii adînci şi acolo, în beznă, se distrează scoţind pietre. Aceste locuri subterane sînt numite mine. Nici unui bogat nu i-ar trăsni vreodată prin minte să coboare într-o mină.

Toate acestea la un loc sînt denumite de săraci „muncă" —■ alt cuvânt cu o semnificaţie stranie şi de neînţeles pentru noi. Săracii sînt atît de legaţi de această muncă a lor, încît, dacă din vreun motiv pe care nu l-am putut pricepe, fabricile sînt închise şi în mine nu se mai lucrează, protestează, strigă şi ameninţă cu agitaţii şi acţiuni violente. Cine poate să-i mai priceapă, spun nedumeriţi bogaţii, oare n-ar fi mai uşor şi mai plăcut să se

întrunească într-un salon primitor sau în vreun club onorabil ?

Să nu mai vorbim de bucătăria săracilor. Pentru ei, delicioasele specialităţi, vinurile vechi, deserturile rafinate nu există. Ei preferă, fără discuţie, mîncărurile grosolane, ca fasolea, ceapa, napii, cartofii, usturoiul, pîinea uscată. Iar în rarele ocazii cînd se încumetă să mănînce carne şi peşte, pot fi absolut sigur că vor alege întotdeauna peştele cel mai mărunt şi carnea cea mai bătrînă. Vinul nu le place decît acru şi îndoit cu apă. Nu le plac trufandalele şi aşteaptă întotdeauna să mănînce mazărea numai cînd e trecută, anghinarea cînd e cîlţoasă, sparanghelul cînd e lemnos. Pe scurt, nu e cu putinţă să-i faci să aprecieze deliciile unei mese bune. Dar ce să mai zic despre tutunul săracilor ? Proştii de ei dispreţuiesc delicatele produse ale Orientului sau cele, mai picante, ale Americii, şi fumează un fel de buruiană neagră, înecăcioasă, care te face să tuşeşti şi nu-ţi dă nici o plăcere. O havană Ibună, o ţigară uşoară turcească nu le spune absolut nimic săracilor.

Altă ciudăţenie a săracilor : sănătatea nu-i interesează cîtuşi de puţin. Ce altceva s-ar putea crede, într-adevăr, văzînd nepăsarea cu care se expun intemperiilor şi neglijenţa pe care o manifestă după ce s-au îmbolnăvit ? Nu-şi cumpără medicamente, nu intră în sanatorii şi nici măcar nu acceptă să stea la pat atîtea zile sau luni cîte ar trebui ca să se însănătoşească.

Bogaţii afirmă că săracii îşi neglijează sănătatea din pricina acelei pasiuni absurde a lor de a nu lipsi nici măcar o singură zi de la fabrică, din mine sau de pe ogoare. E de neînţeles, dar asta-i realitatea.

Dar n-am mai sfîrşi niciodată să tot vorbim despre săraci şi despre ataşamentul lor faţă de nişte obiceiuri dăunătoare, vulgare, bizare. Poate c-ar fi mai interesant să examinăm motivele unei purtări atît de anormale.

Bogaţii ne informează că, din cele mai vechi timpuri, săracii au constituit subiectul a nenumărate studii aprofundate. In linii mari, cercetătorii se împart în două categorii : unii care socotesc că aceste trăsături ale carac-

terului săracilor s-ar datora unei perversităţi voluntare, ca să spunem aşa, şi cred că ar putea fi corijaţi şi reeducaţi ; iar alţii, care afirmă că nu există nici un remediu, căci e vorba de ceva înnăscut. Cei dintîi recomandă o îndrumare susţinută, o muncă de convingere ; ceilalţi, mai sceptici, numai măsuri poliţieneşti. Şi se pare că aceştia din urmă au dreptate, deoarece pînă acum toate predicile despre avantajele curăţeniei, frumuseţii, luxului, culturii şi repausului nu au dat nici un rezultat.

Ba mai mult, în ciuda atenţiilor pe care bogaţii le manifestă faţă de săraci, aceştia, extrem de ingraţi, nu-i iubesc de loc. Aici trebuie totuşi să recunoaştem că bogaţii nu izbutesc să-şi ascundă întotdeauna repulsia lor pentru modul în care trăiesc săracii.

Ca pretutindeni însă, în călătoriile noastre, am ţinut să ascultăm şi partea cealaltă. Şi astfel am încercat să stăm de vorbă cu săracii. Dar n-a fost de loc uşor, dat fiind că aceştia nu cunosc nici o altă limlbă în afară de cea a ţării lor. Totuşi, pînă la urmă, am izbutit să obţinem acest extraordinar răspuns : cauza care stă la baza deosebirii dintre ei şi bogaţi e una singură : şi anume, că bogaţii posedă ceva care se numeşte bani, ceva care, dimpotrivă, le lipseşte aproape întotdeauna săracilor

.Am vrut să vedem şi noi ce anume erau aceşti bani, în stare să pricinuiască deosebiri atît de enorme. Şi am descoperit că e vorba, nici mai mult, nici mai puţin, decît de nişte petice de hirtie colorată şi de nişte bucăţele de metal de formă rotundă.

Ţinînd seama însă de binecunoscuta înclinaţie a săracilor de a nu spune adevărul, noi ne îndoim că aceşti aşa-numiţi bani ar putea fi cauza principală a unor efecte atît de stranii.

Iată de ce repetăm : straniu ţinut

!MASCARADA (roman)..... 5

EPIDEMIA (nuvele).....153
PATIMA ATAVICA.....168
VIAŢA DE APOI AMERICANA.....160
IN CLIPA MORŢII..... 166
METAMORFOZE.....171
FURTUNA IMINENTA.....182
ŢARA UNDE NU EXISTA MOARTE 186
EPIDEMIA.....193
MAREA.....211
INTIMITATE.....219
CLOACA.....232
VIAŢA E VIS.....239
RĂZBOIUL PERPETUU.....250
MODA DE PRIMAVARA.....263
O BOALA STRANIE.....268
PRIMUL RAPORT ASUPRA PAMLNTULUI AL „TRIMISULUI SPECIAL AL LUNII... 273